

M. Costa de Beauregard

Dumitru Stăniloae

Mică dogmatică vorbită

dialoguri
la
Cernica

Pr. M.-A. Costa de Beauregard
Părintele DUMITRU STĂNILOAE

MICĂ
DOGMATICĂ
VORBITĂ

dialoguri la Cernița

În românește
de
Maria-Cornelia Oros

Editura *DEISIS*
Sibiu
1995

colecția: **DOGMATICA**
seria: *Mărturii ale Ortodoxiei Românești*

Lector: diac. Ioan I. Ică jr.
Viziune grafică: Cornel Toma
Redactor: Vasile Bîrzu

Traducerea făcută după originalul francez:
M.-A. Costa de Beauregard, DUMITRU STĂNILOAE
“Ose comprendre que Je t'aime”
Coll : Temoins spirituels d'aujourd'hui
© Editions du CERF, 1983
29, bd. Latour-Maubourg, Paris

© DEISIS în exclusivitate pentru prezenta versiune.

ISBN 973-97009-5-0

Notă asupra ediției

Volumul de față reprezintă versiunea românească a uneia din cele mai frumoase și mai importante cărți concepute de Părintele D. Stăniloae în colaborare cu Părintele Marc-Antoine Costa de Beauregard. Profesor de liceu și preot al unei mici comunități ortodoxe franceze de lângă Paris (Saint-Cloud) aflată sub jurisdicția Patriarhiei Române, părintele de Beauregard este și doctorand al facultății de teologie ortodoxă din București cu o teză despre Părintele Stăniloae (un fragment din această lucrare a fost publicat sub titlul: *Părintele D. Stăniloae, un teolog al Crucii*, suplimentul "LA&I" al ziarului "Cotidianul", nr. 10 (24), 21 oct. 1994, p. 6-7). Totodată, el este și un bun cunoscător al Ortodoxiei românești și al celei occidentale (a se vedea interviul său cu dl. Costin Nicolescu din același supliment "LA&I" nr. 9, 10; 16 iulie și 20 august 1993).

În *Avertismentul* la ediția franceză (p. 7), părintele M.-A. Costa de Beauregard precizează următoarele:

Această carte este rodul convorbirilor zilnice care au avut loc în cursul verii lui 1981 la mănăstirea Cernica de lângă București.

Cuvintele părintelui Stăniloae constituie texte inedite, riguros verificate de el la lectura manuscrisului: "Cred că textul redă fidel ceea ce am spus", mi-a scris părintele Dumitru.

Mulțumesc Prea Fericirii Sale, Părintelui Patriarh Justin și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Părintelui Calinic, egumenul mănăstirii Cernica, precum și Părintelui Dumitru Radu, prorectorul Institutului teologic ortodox din București, pentru faptul de a fi încurajat această lucrare. Aduc mulțumirile mele și prietenilor care m-au ajutat să dau acestor dialoguri o formă acceptabilă pentru cititorul aflat în căutarea Dumnezeuului Celui Viu.

Interlocutor inteligent și smerit, părintele M.-A.C. de Beauregard își asumă în aceste "dialoguri" o exemplară prezență "kenotică", disimulându-și perfect prestația dialogică proprie, ștergându-și orice propensiuni de mai știutoare dominare și dirijare a discursului pentru a lăsa Părintelui Stăniloae deplina libertate de a-și dezvolta gândurile în toată amploarea și poezia lor.

Așa cum se poate lesne constata dintr-o simplă privire asupra cuprinsului, "asamblarea" dialogurilor în arhitectura volumului reflectă, probabil deliberat, dispoziția și structura temelor fundamentale ale dogmaticii ortodoxe. Un argument de ordin cronologic ar putea susține această aserțiune: în 1981, în plină forță creatoare, Părintele Dumitru Stăniloae încheiește cu trei ani mai înainte monumentală sinteză *Teologia Dogmatică Ortodoxă* (3 volume) publicată în 1978 (actualmente în curs de traducere în mai multe limbi europene). Este foarte probabil ca în "dialogurile de la Cernica" părintele Stăniloae să fi tentat deliberat o transcripție inedită, în registru dialogic și în cheie existențială, pe alocuri lirică, a temelor *Dogmaticii*, de data aceasta într-un limbaj simplu, eliberat de infrastructura amplă și savantă a argumentației pur teologice și a erudiției patristice.

Într-un fel, "dialogurile" reprezintă o concentrare în termeni simpli, accesibili cititorului modern nespecializat, a reflexiei personale și a dezvoltărilor duhovnicești originale ale Părintelui D. Stăniloae în marginea motivelor sau "topos"-urilor fundamentale ale teologiei ortodoxe clasice. Ele se articulează astfel într-o inedită "mică dogmatică vorbită", un fel de *D. Stăniloae par lui-même*, o excelentă sinteză a hermeneuticii sale teologice dominate de temele persoanei, comuniunii, responsabilității și alterității. Ca atare, ele constituie indiscutabil cea mai autorizată prolegomenă și indispensabilă introducere la monumentală sa operă (pentru detalii biobibliografice cititorul interesat poate consulta inventarul preliminar publicat în *Persoană și Comuniune. Prinos de cinstire Părintelui Prof. Acad. D. Stăniloae*, sub îngrijirea diac. Ioan I. Ică jr, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe a Sibiului, cu binecuvântarea I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Sibiu, 1993, p. 1-67).

Restituite acum spațiului cultural și teologic românesc pe care părintele D. Stăniloae l-a ilustrat exemplar, aceste pagini antologice, definatorii pentru spiritualitatea creștină românească contemporană, dar accesibile până acum numai unui cerc restrâns de cunoscători, vor contribui, sperăm, în teologia și cultura noastră la atât de necesara receptare a gândirii Părintelui Stăniloae, indiscutabil cel mai important teolog ortodox al acestui sfârșit de secol.

Prefața la ediția franceză

E un mare și nesperat privilegiu acela de a fi invitat să scriu o prefață la această carte de prezentare a vieții și gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae. Faptul că un englez, preot al Bisericii Anglicane, se întâmplă să prezinte opera unui teolog român publicului francez indică prin el însuși suficient caracterul ecumenic al învățaturii Părintelui Dumitru. În rădăcinat cum este în întregime în pământul și cultura României, mintea și inima lui sunt deschise lumii întregi. În el putem vedea limpede că specificul, în rădăcinatul, naționalul însuși, nu sunt nicidecum opuse universalului, catolicității. Ceea ce este adevărat la nivel național e încă și mai adevărat la nivel personal. Ortodoxia înseamnă echilibru, plinătate, voința de a conjuga și reconcilia, iar nu îngustimea, rigiditatea, voința de a exclude și de condamna. Unitatea pe care o aduce Duhul Sfânt nu e niciodată uniformitate. "Am venit - zice Domnul - ca să aibă viață și să aibă din belșug" (Ioan 10, 10).

Întreagă viața acestui om mare și afectuos e marcată de împăcarea unor elemente aparent opuse. Pe de o parte, el este un om de mare cultură, înzestrat cu o inteligență ascuțită, pătrunzătoare, riguroasă: un om care pune întrebările fundamentale în teologie și filozofie, care face dovada unei uimitoare cunoașteri a dezvoltărilor celor mai recente în domeniul științei și teologiei. Pe lângă aceasta, însă, el este un om de rugăciune și evlavie, un martor fără pereche al tradiției spiritualității ortodoxe răsăritene, al tradiției Filocaliei pe care a tradus-o și îmbogățit-o prin comentarii, un om al entuziasmului și al simplității, al prieteniei și devotamentului. Am văzut surpriza universitarilor occidentali atunci când, întâlnindu-l pentru prima dată pe părintele Dumitru, au constatat agerimea minții lui, adâncă sa cunoaștere a filozofiei secolelor al XIX-lea și al XX-lea. Am văzut bucuria și afecțiunea neprefăcută cu care acest preot căsătorit e primit în

mănăstirile țării sale natale. În ambele lumi el este acasă. În ambele el este martorul unei împăcări a inimii și a minții, a căldurii și lucidității, ceea ce nu e atât de frecvent în acest veac, și poate că n-a fost niciodată prea frecvent. Aceste calități combinate dau valoarea lor deosebită celor trei volume ale Teologiei sale Dogmatice, unul din produsele majore ale unei vieți extraordinar de productive.

"Toate lucrurile vin de la Dumnezeu: orice experiență e bună." Atari afirmații nu sunt ușor de făcut într-o lume traumatizată, cum este cea a noastră. Un om cu o minte atât de ascuțită, cu o inimă atât de plină de iubire și compasiune, nu poate fi orb în fața tragediei și confuziilor secolului al XX-lea, secolul nostru. Nici viața Părintelui Dumitru n-a fost cruțată de dezastrele timpului nostru. Tocmai aceste fapte fac atât de profund impresionante și convingătoare optimismul harului pe care-l revelează opera sa, frumoasa sa încredere în puterea creatoare și mântuitoare a lui Dumnezeu, în creativitatea și capacitatea de răspuns a omului când trăiește în acord cu voia lui Dumnezeu. Nu există nimic superficial și facil în scrierile sale. Totul a fost meditat, trăit, experimentat în profunzime. El vorbește din cunoașterea inimii.

Faptul de a-l fi întâlnit pe Părintele Dumitru Stăniloae, de a fi avut prilejul de a-l cunoaște și iubi personal, a fost unul din cele mai mari daruri ale ultimilor cincisprezece ani ai vieții mele. E un om care redă încrederea în viață, care redă profunzime și semnificație marilor cuvinte originare ce se devalorizează atât de ușor: iubire, cunoaștere, bunătate, bucurie, timp, veșnicie, om și Dumnezeu. Fie ca aceste pagini, marcate ele însele de această împletire de căldură și luciditate, să îngăduie o asemenea întâlnire multor altora care nu-l vor cunoaște niciodată pe Părintele Dumitru în carne și oase, dar care vor găsi în cuvintele sale putere și încurajare, înțelegere și lumină.

Canonic A.M. Allchin
Oxford

Capitolul I

O VIAȚĂ PENTRU TEOLOGIE

"Copil fiind iubeam lumea și frumusețea ei... Iubeam toată această frumoasă zidire a lui 'Dumnezeu. 'Dar de când L-am cunoscut pe 'Domnul, totul s-a schimbat în sufletul meu ajuns prizonierul Său... Sufletul meu caută neîncetat lumea în care viețuiește 'Domnul meu..."

Ava Siluan

Viața Părintelui Dumitru Stăniloae este marcată de studiul și învățătura credinței creștine, de experiența lui Dumnezeu și experiența omului - de prietenie. Este ceea ce te izbește cel mai mult când te apropii de acest om care a aprofundat statornic sensul Evangheliei printr-o meditație vie, prin lecturi, prin rugăciunea lăuntrică și întâlnirea personală cu ceilalți. Sensul profund al acestei vieți poate fi rezumat astfel: a-L întâlni pe Dumnezeu, a întâlni omul. Dar asta înseamnă: a-L întâlni pe Hristos, un Dumnezeu personal Care are o față, Care mă caută, și pe Care Îl caut, Care îmi luminează sufletul cu lumina Sa; înseamnă a întâlni o atare ființă omenească, un om personal cu care învăț să comunic, un chip, un nume, un cineva inexprimabil care mă caută și pe care îl caut înfinit.

Întreaga mărturie a părintelui Dumitru se concentrează în termenul de "comuniune", care înseamnă nu numai "a avea o relație", ceea ce implică în cele din urmă un interval; nici numai "a întâlni", ceea ce este deja minunat, pentru că intervalul s-a redus, privire către privire, și orice distanță a fost abolită; ci, mai mult încă, "a te cumineca": de la inimă la inimă, a fi unul în altul, a te cuprinde, a te conține unul în altul, a te încredința unul altuia - a-L purta pe Hristos în tine și a fi purtat în El, a purta ființa iubită în sine și a fi purtat de ea.

A te apropia de părintele Dumitru, a trăi puțin alături de el, a te ruga împreună cu el, a râde împreună cu el, înseamnă a face această

experiență a iubirii ca și comuniune. Fotografiele nu redau nici seriozitatea nici veselia feței sale frumoase. Ele nu redau nici lumina care o străbate, nici inspirația care o animă.

Tot așa, nici o scriere nu poate traduce perfect prezența ființei sale vii, tonul său, zăbava și blândețea cuvântului său. Prin felul de a fi în viața de zi cu zi, prin modul de a se întoarce spre cel cu care vorbește, prin atitudinea sa în timpul Sfintei Liturghii i-a învățat cel mai mult pe cei ce se apropie de el. Și acest lucru nu poate fi exprimat pe deplin. Cei care s-au apropiat de el pot spune că au fost înviorați și luminați de contactul viu și de comuniunea cu persoana sa; dar nu pot spune nici de ce nici cum. Pur și simplu își exprimă recunoștința și bucuria că Biserica Ortodoxă le-a dat să întâlnească astfel de ființe, martori vii ai Evangheliei, persoane capabile de adevăr și iubire, prieteni adevărați, acest lucru este important aici.

Această carte nu vrea să fie altceva decât mărturia față de o persoană vie. Există martori vii ai Evangheliei și părintele Dumitru este unul din aceștia. Ar trebui să ajungem să transmitem cu fidelitate un anume "duh", duhul Ortodoxiei care se recunoaște în părintele Dumitru. Reprezentativ pentru Ortodoxie, părintele Dumitru este îndeosebi reprezentativ pentru Ortodoxia din România: o spiritualitate apropiată de cosmos, hrănită de Liturghie, hrănită de viața rurală, făcând loc și unei părți importante de reflexie, sensibilă la uman în toate aspectele sale.

Există ceva ponderat și echilibrat în Ortodoxia românească și care nu se întâlnește la ruși. Există ceva uman și sensibil și care nu se întâlnește la greci. Și totuși, toți sunt ortodocși. Ortodocșii români au păstrat un caracter latin în temperament, care provine din obârșia lor. În legătură cu acest subiect Părintele Dumitru vorbește de "latinitatea răsăriteană". E desigur o trăsătură culturală, dar este și o formă de sensibilitate ce se găsește adesea și la francezi: astfel, această formă de sfială foarte semnificativă, care constă în a folosi umorul pentru a acoperi o suferință sau orice alt sentiment prea intim, a vorbi cu ușurință despre lucrurile profunde. Veselia și umorul constituie una din forțele poporului român de-a lungul îndelungatelor și profundelor sale suferințe istorice.

Dar, chiar și fără a vorbi de suferință, există forme de bucurie atât de intime că un român sau un francez le va ascunde sub o veselie exterioară. Uneori, românii sau francezii pot părea ușuratici: nu este vorba însă totdeauna de ușurință ci, de cele mai multe ori, de sfială.

Același comportament se regăsește în planul religios. Ortodoxul român își interiorizează mult viziunea religioasă; o trăiește de asemenea mult cu sensibilitatea lui; și nu știe s-o exprime direct. Astfel, el se va exprima mai bucuros prin intermediul ideilor, și aici din sfială; dar se va exprima mult și prin intermediul artei: poezie, muzică, sculptură, pictură și îndeosebi prin Arta artelor care este Liturgia.

Părintele Dumitru însuși acordă multă importanță sensibilității. Folosește deseori acest cuvânt, interpretându-l potrivit viziunii ortodoxe ca o sensibilitate umană transformată și luminată de energiile divine. Astfel, ființa umană deja sensibilă prin temperament devine din ce în ce mai sensibilă, pe măsură ce dobândește prin rugăciune acest har îndumnezeitor: ea devine mai sensibilă față de divin și mai sensibilă față de uman.

Se poate spune însă și altfel: fără har sensibilitatea noastră față de suferință sau față de bucurie este uneori insuportabilă, ne-ar copleși, emoția ne-ar tăia cuvântul sau răsuflarea. Dar harul care este iubire - iubire divină - ne face capabili să ne asumăm sensibilitatea. Fără iubire ne refulăm sensibilitatea și ne refugiem în idei. Este ceea ce francezii au făcut deseori. Dobândind treptat iubirea, sensibilitatea noastră încetează de a mai fi reactivă și slujește, dimpotrivă, unei mai bune înțelegeri a lui Dumnezeu, a lumii, a oamenilor, a animalelor, a întregii creații.

'Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ai milă de noi și de întreaga Ta zidire!

Ființa omenească cu adevărat "inteligentă", cu adevărat "cultivată", cum este atât de adesea bărbatul sau femeia din poporul român, face legătura între toate acestea. Raționalitatea îi este plină de sensibilitate; sensibilitatea sa găsește cuvinte pentru a ieși din egoism și singurătate; chiar trupul său are gesturi precise, atitudini pline de noblețe, trupul devine limbaj. Viața religioasă dă naștere unor astfel de roade. Ființele Bisericii sunt ființe în care se găsește o astfel de plinătate. Nu este vorba de o armonie statică, care ar fi o moarte, ci de un echilibru în mișcare:

uneori mișcarea este dată de o suferință morală sau fizică atroce; alteori este dată de o bucurie intensă; dar ceea ce biruie totul este iubirea milostivă într-un grad sau altul. Asemenea minunate roade se întâlnesc în Biserica Românească: printre credincioși, nu numai cei de la țară dar și cei din bisericile din București, printre preoți, monahi și episcopi.

Constatăm că Biserica este survenirea umanului: în sfârșit bărbați umani și femei umane! Biserica nu depreciază umanul, ea îl înflorește. Acolo unde ea nu-l înflorește, nu este Biserica: Biserica se recunoaște după creșterea umanului, pentru că ea este Trupul lui Hristos-Dumnezeu devenit om, devenit cel mai uman dintre oameni. Și umanul nu crește decât intrând în viața fiilor lui Dumnezeu. Desigur această înflorire - Împărăția lui Dumnezeu - nu se manifestă decât pentru cei care acceptă să treacă prin Cruce, ca și Fiul lui Dumnezeu Însuși.

Părintele Dumitru provine dintr-o regiune a României aproape de Ungaria și supusă prin aceasta influențelor venite din Europa occidentală. Ortodoxia întâlnește aici confesiunile romano-catolică și cele protestante. Nu a fost totdeauna ușor să rămâi ortodox, mai ales începând cu secolul al XVII-lea, dată fiind atitudinea Imperiului Austro-Ungar. Ortodoxia s-a menținut în aceste regiuni ca viață prin forța și cultura profundă a poporului înrădăcinat în Biserică.

De altfel, aceste întâlniri, care adesea au fost confruntări violente și dureroase, i-au făcut pe ortodocșii din Transilvania să fie deschiși, capabili să-i înțeleagă pe ceilalți oameni, îndeosebi pe cei din Europa Occidentală. Părintele Dumitru a avut în întreaga sa viață întâlniri cu credincioșii de alte confesiuni creștine. A învățat germana și franceza. De aceea temele "comunicării", "întâlnirii" și "comuniunii" sunt fundamentale pentru el. Desigur, ele sunt temele de bază ale spiritualității ortodoxe. Dar au fost întărite la el de experiența umană, moștenire a experienței regiunii în care s-a născut.

"M-am născut în 1903 în satul Vlădeni, aproape de Brașov, în Transilvania.

"Părinții mei au avut o influență decisivă asupra formației mele. Mama mea se numea Reveca. Era o fire foarte religioasă, foarte activă.

foarte atentă cu copiii săi. Era foarte bună. Se înțelegea cu toți oamenii, surâdea totdeauna; una surâsul cu grija față de ceilalți. Nu vorbea niciodată rău de vreo persoană sau de alta. Când ne auzea pe vreunul din noi spunând un cuvânt de batjocură față de cineva, spunea: "Lăsați, este un om din satul nostru". Nu am auzit-o niciodată spunând ceva rău despre cineva.

"Ea dorea cu orice preț să devin preot. Îmi spunea că un monah i-a zis odată că trebuia să facă un rând de haine preotești și credea că îmi erau destinate. Găsea totdeauna prilejul de a-mi spune: vei fi preot.

"Și tatăl meu era o fire religioasă și era un înțelept. Era considerat ca un fel de înțelept al satului. Era foarte gânditor și vorbea puțin. Cuvintele sale erau totdeauna adevărate sentințe și oamenii satului îl stimau mult pentru înțelepciunea sa. Nici el nu se certa niciodată cu nimeni. Era un om de mare ajutor pentru toate bătrânele care nu aveau car, nici animale. Mergea totdeauna să le aducă lemne din pădure și tot ceea ce aveau nevoie. Ducea o viață extraordinar de apropiată de Evanghelie."

Satul în care locuiau părinții părintelui Dumitru era un sat cum există cu miile în România. Era situat în fundul unei văi înconjurată de munți și de păduri. Foarte departe, printr-o întretăiere a colinelor se zărea un alt sat. Viața în acest cadru natural, practic izolat de restul lumii exterioare, îl făcea pe tânărul Dumitru să viseze: există oare alți oameni dincolo de munți. Dar cum arată ei oare?

"Poate sunt altfel decât noi... Când m-am dus pentru prima dată în satul pe care îl vedeam din al nostru, mă așteptam să văd oameni foarte diferiți de noi. Așteptam cu emoție, cu o încordare a întregii mele ființe, să văd o altă ființă umană. Poate sunt un fel de îngeri, poate sunt diferiți de oamenii din satul nostru. Și când am văzut că ei erau ca și noi, am fost puțin dezamăgit.

"Mama m-a dus la biserică de când eram foarte mic, în brațe, și am încă foarte vag impresia aceluși timp. Îmi apare ca ceva dintr-o altă lume.

"Întreaga viață era organizată în jurul bisericii. Viața religioasă fusese repusă pe picioare în Transilvania de un mare episcop, mitropolitul Andrei Șaguna. El restaurase Mitropolia Sibiului. Transilvania era un fel de republică ecleziastică, viața civilă fiind strâns legată de viața religioasă.

Poate că acest fapt mi-a creat un mare respect pentru Biserică. Nu concep o viață socială fără Biserică. În Transilvania ea are o mare importanță, fără a exercita desigur o autoritate ca aceea a statului. E un fel de mamă care ocrotește poporul, îi dă posibilitatea de a se exprima, de a-și duce viața într-un sens religios. Biserica din Transilvania a fost foarte apropiată de popor. Nu au existat poate mari teologi, deși Andrei Șaguna a fost unul, dar poporul era atașat de cult, preotul era aproape de popor, se ocupa și de viața națională și economică, și de școală.

“Am fost crescut în acest spirit: o Biserică foarte importantă, foarte apropiată de popor, care se ocupă nu numai de probleme religioase, dar și de toate problemele poporului. Eu însumi am fost educat în acest climat. Poporul avea întreaga tradiție vie a Bisericii. Și astăzi mă inspir încă din viața familiei mele, a satului, a poporului.”

După studiile făcute la școala confesională, și mai apoi la liceul confesional din Brașov, Dumitru a fost trimis la facultatea de teologie din Cernăuți. La aceasta a contribuit pe lângă mama sa, un unchi preot a cărui influență a fost decisivă. Unchiul a vorbit cu Mitropolitul Bălan pentru a-l trimite pe băiat la Cernăuți să facă studii de teologie. Mitropolitul era el însuși un om foarte cultivat. Făcuse ca influența Bisericii să iradiază în toate domeniile, potrivit moștenirii lui Andrei Șaguna. Făcuse studii la Jena, în Germania. Dumitru voia să studieze și literatura și filozofia “pentru a înțelege scolastica. Nu știam ce este scolastica. Credeam că era o mare filozofie”.

Prima manieră de a studia teologia a fost pentru Dumitru un raționalism religios, un demers metafizic, foarte îndepărtat încă de perspectiva proprie Ortodoxiei. Trebuie să amintim acești ani de studiu, pentru că ei fac din părintele Dumitru un om apropiat de noi, occidentalii. Deși născut în Biserica Ortodoxă, formația sa teologică a fost o formație academică de tip scolastic. Ca mulți dintre noi care am descoperit Ortodoxia după studiile universitare, el a trebuit să asimileze, în bogăția dar și în limitele sale, acest raționalism destul de sistematic, la modă în seminariile și facultățile de teologie chiar ortodoxe din România. Cine spune “facultate de teologie” se face de altfel ecoul

Sorbonei: în această perspectivă, teologia înseamnă una din numeroasele științe, fără îndoială regina lor...!

Facultatea din Cernăuți era constituită după modelul facultăților din Germania. Se studiau științe foarte precise cu o bună metodă de lucru, cu manuale bune, cu articole bine documentate. "Am deprins acolo modul de a lucra metodic și de a nu lăsa lucrurile la suprafață, de a le aprofunda. Era în 1922, aveam 19 ani".

Teologia era cu toate acestea foarte academică. "Era un raționalism". După ce parcurgeau de mai multe ori manualele și învățau toate citatele din fiecare capitol despre dogmă, studenții credeau despre ceea ce au învățat că era ceva definitiv: nu se putea gândi mai mult despre Dumnezeu; totul fusese spus.

Nu era ceva mulțumitor: "Unde era viața religioasă a poporului? Cum puteam să mă duc în fața poporului cu aceste definiții despre Dumnezeu? Începeam să disprețuiesc puțin credința poporului". Teologia era o știință, cu definițiile sale metafizice: Dumnezeu neschimbat, omul schimbător...

'Dar sufletul meu flămânzește și însetează după 'Dumnezeul cel 'l'iu. Iisuse Hristoase, 'Dumnezeul celor vii, rănește inima mea cu privirea 'Tă iubitoare. Căci eu sunt tânărul cu averi mari și mă voi îndepărta de 'Tine cu tristețe. Nu mă lăsa să plec astfel!'

Studiul istoriei Bisericii a fost foarte util tânărului Dumitru. El s-a pasionat de această disciplină. Ea compensa amărăciunea pe care i-o lăsa studiul dogmei. În istoria bisericească exista în fond toată istoria dogmei: era teologia prin intermediul istoriei Bisericii. "Dar nu se aprofunda dogma. Se dădeau detalii despre definițiile dogmatice, despre luptele dintre diferite partide... dar ce însemnau toate acestea?"

Studiind însă istoria Bisericii, tânărul Dumitru a aflat despre existența tradiției isihaste. În manual se spunea că în secolul al XIV-lea la Muntele Athos și în Bizanț a existat o mare dispută cu privire la acești călugări care aveau obiceiul să spună fără încetare în inima lor această rugăciune: "Doamne Iisuse Hristoase miluiește-mă" și care afirmau că astfel pot vedea lumina divină. Manualul considera această mișcare, ca și pe Sfântul-Grigorie Palama, ferventul ei apărător, drept "stranie"

Dar exista o contradicție între afirmațiile manualului și faptul că, pe de altă parte, acest Grigorie Palama este unul din cei mai mari Sfinți ai Bisericii Ortodoxe. Mult mai târziu, Dumitru va găsi răspuns la întrebarea pe care și-a pus-o în acel moment.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!

Mereu nesatisfăcut de teologie, Dumitru a venit la București pentru a studia literatura. Foarte repede însă și-a pus întrebarea: "Cum să-mi petrec întreaga existență interesându-mă de viața și de amorurile poetilor? Ce sens ar putea da aceasta vieții mele? A vorbi despre Dumnezeu este însă altceva. Poate că la Cernăuți nu am găsit adevăratul sens a ceea ce înseamnă Dumnezeu. Iată însă altceva: de interesul pentru Dumnezeu depinde viața noastră, acesta poate da un sens vieții noastre. Existența nu se poate reduce la această stare pământească. Unde să pot găsi o îndrumare? Literatura nu putea să mi-o dea și începeam să mă îndoiesc".

Cine îmi va da Cheia vieții mele, Lumina pentru a-mi lumina întunericul? Unde Te ascunzi Tu, Cel pe Care sufletul meu Te caută și Te iubește fără a Te cunoaște? Unde locuiești? Arată-te inimii mele și Te voi slăvi în veci! Amin.

Întâlnit la București, Mitropolitul Bălan este cel care îl va readuce pe calea aprofundării teologiei. "Era un om mareț, impunător. Toată lumea se uita la el: ce om extraordinar era. Am vrut să mă strecor pe lângă el fără să mă vadă. Dar m-a zărit și m-a chemat... "Ce faci la București, de ce nu te întorci la teologie?" După o săptămână i-am trimis o cerere ca să-mi dea o nouă bursă, și el mi-a răspuns: "Pe cel ce vine la mine nu-l voi alunga"."

"Propovăduiți-l pe Hristos", spunea totdeauna mitropolitul. Era refrenul său. Dar era și un mare orator național. "Știa să pună problema națională și să afirme valoarea poporului nostru, conștiința sa de sine, încrederea sa în sine".

Dumitru a revenit la Cernăuți cu alte sentimente. A început să trăiască cu adevărat Liturghia. A învățat rusa pentru a-i citi pe noii teologi, în mod deosebit pe Serghie Bukgakov. I-a descoperit și pe gânditorii germani, și a putut să-și raporteze gândirea la Kant, Hegel, Schopenhauer și alții...

Șederea în Grecia cu o bursă la facultatea din Atena a fost desigur hotărâtoare. Dumitru i-a cerut mitropolitului Bălan să-l trimită în Grecia pentru că dorea să aprofundeze limba greacă spre a studia tradiția Părinților; își dădea seama că aici trebuia căutată sursa teologiei autentice. La Atena a lucrat o teză despre Dositei, patriarhul Ierusalimului, și despre relațiile acestuia cu țările Române.

De fapt, la Atena ca și la Cernăuți, la facultatea ortodoxă se învăța aceeași teologie influențată de teologia sistematică germană. Nu se aprofunda cu adevărat gândirea Sfântului Vasile sau a Sfântului Grigorie al Nyssei.

O dată susținută teza despre Dositei, mitropolitul Bălan l-a trimis în Germania pentru a studia istoria Bizanțului; acolo, Dumitru a început să-l studieze pe Sfântul Grigorie Palama. Dar la München nu exista opera completă a acestui Sfânt aflată încă în manuscris. A trebuit să meargă la Paris în timpul vacanțelor pentru a consulta la Biblioteca Națională manuscrisele marelui teolog mistic bizantin. Timp de două luni Dumitru a mers zi de zi la bibliotecă pentru a citi admirabilele texte, revenind în Germania, apoi în România, cu intenția de a publica această operă. În acea perioadă (1929-1930) mitropolitul Bălan i-a cerut să predea dogmatica la Sibiu. A făcut-o traducând zi de zi studenților "Dogmatica" teologului grec Andrutsos. Dar nu era pe deplin satisfăcut: în Andrutsos citea că nu există progres în cunoașterea lui Dumnezeu; totul este spus, definit. Dumitru s-a întors atunci la textele lui Palama și a tradus două din discursurile în "apărarea sfinților isihăști" făcând un comentariu asupra învățaturii experienței luminii divine. Mitropolitul Bălan urmărea îndeaproape evoluția tânărului Dumitru. I-a cerut să scrie regulat în ziarul Mitropoliei Sibiului, "Telegraful Român". Îl încuraja mult. Îl chema în fiecare seară pentru a vorbi cu el. Apoi i-a cerut să preia conducerea ziarului. Era în 1936.

Dumitru Stăniloae s-a căsătorit apoi, spre marea dezamăgire a mitropolitului care ar fi dorit să devină călugăr. Primii săi doi copii au murit tineri, la distanță de doisprezece ani. Cel de-al treilea, o fiică, este actualmente scriitoare și poetă. Scrie nu numai în românește dar și în franceză. Soția i-a fost de mare ajutor în studiile sale prin dăruirea totală și înțelegerea ei.

Trebuie să încercăm să înțelegem parcursul gândirii și

spiritualității părintelui Dumitru. Hrănit organic de Ortodoxie din copilărie și până în adolescență, el a primit apoi o formație intelectuală de tip raționalist. Experiență dificilă, un conflict profund cu duhul Ortodoxiei... Acest conflict însă aduce mai aproape de noi, occidentalii, și îndeosebi de ortodocșii din Europa Occidentală, mărturia acestui preot român. Prin intermediul experienței raționalismului occidental el a înaintat progresiv spre o sinteză prin descoperirea marii tradiții a teologiei mistice, cea a Părinților Bisericii, îndeosebi cea a Sfântului Maxim Mărturisitorul și a Sfântului Grigorie Palama.

Contactul cu Germania a fost fundamental, ca și contactul cu Grecia. Șederea în Germania, din 1928 până în 1929, i-a permis descoperirea teologiei lui Karl Barth. Era o gândire de dată recentă în Germania, prima carte a acestui teolog fusese publicată în 1922. Dumitru Stăniloae a citit această primă carte, un comentariu la Epistola către Romani.

Aici a găsit afirmarea fundamentală a persoanei, contactul personal cu Dumnezeu. Conștiința păcatului, exagerată uneori sub influența augustinismului în Europa Occidentală, implică totuși conștiința faptului că Dumnezeu este o ființă personală care are ceva de spus omului care greșește; este afectat, ofensat de păcatul omului. "Mi-am dat însă în curând seama că nu e tocmai concepția creștină. În această teologie zisă "dialectică" se accentuează prea mult separația, distanța dintre Dumnezeu și om. Este o teorie a "diastazei". Totuși din această teologie am câștigat afirmația unui Dumnezeu viu, a transcendenței lui Dumnezeu în fața omului. Am conjugat aceasta cu concepția pe care o aveam, după Sfântul Grigorie Palama, că Dumnezeu este în legătură cu noi prin energiile Sale."

Ca redactor șef la "Telegraful Român", părintele Dumitru a trebuit să abordeze și probleme pastorale, ziarul adresându-se cu precădere preoților; el însuși a ținut și un curs de pastorală până în 1936. În același timp, ca scriitor ortodox a luat atitudine față de diferitele filozofii religioase: de exemplu față de cea a profesorului Nae Ionescu care afirma că Ortodoxia nu prea are de a face cu morală. Mai lungă a fost discuția cu filozoful Lucian Blaga. "Plin de talent, dotat, poet, dramaturg, sensibil în poezia sa la o anumită dimensiune mistică, el dădea o explicație spiritualității românești alunecând însă în panteism.

Explica Ortodoxia ca pe un stil provenit din poziția noastră geografică, din situarea noastră balcanică”. Pentru Lucian Blaga, Dumnezeu îi împiedică pe oameni să ajungă la cunoașterea adevărului, iar în cartea sa *Religie și spirit publicată în 1943*, Hristos era prezentat ca un "mit". Polemica a fost foarte tare: cum îndrăznește cineva să înfrunte un mare filozof ca Blaga, despre care se vorbea că va primi premiul Nobel!

Această discuție a avut avantajul că l-a făcut pe Dumitru Stăniloae să aprofundeze viziunea sa despre Hristos, Dumnezeul întrupat în istorie, făcându-l de asemenea să reflecteze mai profund asupra semnificației Evangheliei pentru întreaga creație, pentru întregul "cosmos".

Gândirea sa se concentrează pe tema echilibrului: echilibrul în Hristos al umanului și divinului, echilibrul între transcendența absolută a lui Dumnezeu și prezența Sa în însuși interiorul cosmosului. Această idee de echilibru era adesea dezvoltată de mitropolitul Bălan care vedea în aceasta una din principalele trăsături caracteristice ale poporului român. Potrivit episcopului, spiritul românesc este marcat de un anume echilibru spiritual, de un anume umor, de o înțelepciune care rămâne departe de extreme ca și de un simț al frumuseții.

Părintele Dumitru a dorit să aprofundeze această temă. Ocazia i-a fost oferită de colaborarea la revista "Gândirea". "Nichifor Crainic, directorul acestei reviste, lega în mod strâns spiritualitatea românească de Ortodoxie. Era și un mare poet. În poemele sale el exprima această spiritualitate pe care o vedea prezentă în popor. Vedea Ortodoxia ca o componentă esențială a spiritualității românești".

În același timp, în mediile intelectuale din România domina influența gândirii occidentale, fie a celei germane, cum am văzut deja fie, mai ales la București, a celei franceze. Dar ceea ce îi atrăgea pe intelectuali era gândirea secolului al XVIII-lea, Occidentul "luminilor", fundamental ateu și raționalist. Dumitru Stăniloae a considerat necesar să apere spiritualitatea românească, sinteză între spiritualitatea comună popoarelor Răsăritului Europei și cultura latină. El a aprofundat această problemă într-un articol intitulat "Latinitate și Ortodoxie", în care arăta că Ortodoxia este o tradiție universală, redusă abia târziu în

istorie la dimensiunea geografică sau culturală "orientală". Cât despre latinitate, ea nu poate fi identificată pur și simplu cu un Occident târziu, ateu și raționalist. Latinitatea își regăsește o dimensiune mai completă și se descopere legată în mod organic în România de Ortodoxie, forma apostolică a creștinismului, transmisă fără alterare de cultura bizantină.

"Suntem latini și, în același timp, ortodocși. Există aici o sinteză originală între spiritul latin deschis, vesel și luminos, și spiritualitatea mistică, profunzimea Ortodoxiei. Ne deosebim de ceilalți ortodocși, de greci și de ruși, care sunt doar răsăriteni. La noi există o raționalitate foarte latină, senină, comunicativă, vioaie, veselă și care nu este nicidecum superficială sau abstractă. Ea își are rădăcinile în Dumnezeu, în taină, întrucât chiar și în mister există o rațiune, un sens."

Această raționalitate se impune a fi subliniată în mod deosebit; părintele Dumitru folosește foarte des acest cuvânt. Nu e ușor să-i găsești un echivalent. În același timp, el sună poate prost în urechile noastre occidentale, pentru că multora dintre noi li se pare că există un fel de incompatibilitate între spiritualitate și exercițiul inteligenței. Am uitat adesea că și credința este o cunoaștere, că iubirea este și ea cunoaștere. Vrem ca o cunoaștere perfectă să fie abstractă și lipsită de orice emoție; în timp ce cunoașterea desăvârșită este unire cu ceea ce este cunoscut. Inima, cea care cunoaște în cele din urmă, a fost mai întâi rănită de frumusețe, apoi atrasă printr-o dorință irezistibilă de unire cu această frumusețe-bunăătate care a mișcat-o.

Și invers, iubirea este o adâncă înțelegere, iubirea înțelege totul; fără iubire nu există cunoaștere profundă a lumii și a fapturilor - fără iubire, adică fără Dumnezeu, întrucât El Se manifestă (prin persoana lui Iisus Hristos, Logosul întrupat al lui Dumnezeu) tocmai ca inteligibilitate și înțelegere iubitoare a lui Dumnezeu, a ființelor, oamenilor și a lucrurilor.

Eu însumi în măsura în care nu sunt iubit, nu pot fi nici înțeles. Ignoranța este însoțită de indiferență sau dispreț. Există deci o "raționalitate" profundă a iubirii: iubirea înțelege "de ce", iubirea comunică cu rațiunea intimă a lucrurilor, a ființelor, a comportamentului lor, a cuvintelor lor. Iubirea, spune marele Molière în Școala femeilor, ne face inteligenți. Este acel "încearcă să înțelegi" adresat lui Scipio în legătură cu tiranul Caligula în piesa lui Albert Camus.

În Occident, am avut mereu nostalgia plină de sângeră a acestei revelații. Părintele Dumitru ni se alătură cuca reamintind faptul că raționalitatea iubitoare se găsește în persoana lui Hristos, Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu.

Această raționalitate are deci un sens special, care nu are nimic "raționalist" în el. Nu este o "rațiune pură". Este o raționalitate care are simțul misterului: totul se luminează în iubire, dar totul se și adâncește în indefinibil. Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, stabilește între Dumnezeu și lume o relație strânsă, o relație care nu poate fi definită, Dumnezeu fiind personal, deopotrivă infinit comunicabil și infinit incomprehensibil.

"Persoana", sau "ipostasul" în terminologia teologică greacă, este plină de sens și plină de mister. În Ortodoxie și Româanism Dumitru Stăniloae a dezvoltat mult această temă a unei spiritualități de echilibru născută în România din aporturile convergente ale Europei Occidentale, grecilor și slavilor. "Poporul nostru vede taina peste tot, ca într-o sărbătoare liturgică, printr-un simț al misterului care echivalează în cele din urmă cu simțul sacrului, dar care este încă și mai profund".

Simțul misterului se conjugă cu luciditatea. Poporul român râde copios de exagerările într-un sens sau în altul. Găsește că acestea au ceva comic în ele. Iubește omul echilibrat: calitatea majoră exprimată prin cuvântul "cuviniță" ține de decență, de pudoare, de bună cuviniță. Este "ceea ce convine" în domeniul lucrurilor sau activităților; dar este și faptul de a conveni unii cu alții, de a veni în întâmpinarea unuia sau a altuia, de a ne înțelege unul cu altul. Raționalitatea iubirii și a comuniunii este tocmai acest lucru: o armonie iubitoare între Dumnezeu și om și a oamenilor între ei. Hristos este tocmai această iubire în persoană.

Acest lucru presupune și o măsură, o modestie, o conștiință a propriilor limite, un respect față de spațiul spiritual al celuilalt, o primire a celuilalt. Să spunem că este vorba de o anumită delicatețe care constă în a căuta fericirea și bucuria celuilalt, fie că e vorba de Dumnezeu, fie că e vorba de om. Părintele Dumitru spune că una din trăsăturile Sfinților este tocmai "o extremă delicatețe."

Această calitate denumită prin cuvântul românesc "cuviniță", delicatețea evanghelică a Sfinților, se exprimă în modul lor de a-și alege cuvintele, în atenția față de gesturile trupului, ceva ca un fel de "educație",

dar foarte sinceră și foarte adâncă. Lucrul face parte din cultură. "Felul de a fi", sensibil în toate categoriile sociale, revelează un popor profund "cultivat": Nu este vorba de o cultură "de clasă", cum se spune, legată de stăpânirea unui instrumentar intelectual sau de limbajul unei categorii sociale general dominante. Această cultură nu are neapărat legătură cu instrucția. Dar ea are o legătură specială cu spiritualitatea care, din generație în generație, "cultivă" umanul, îl prelucurează, îl educă, îl transformă, îl umanizează. Ea se exprimă îndeosebi în ospitalitate, virtute universală care aparține Vechiului Legământ și se manifestă la toate popoarele, dar căreia Evanghelia i-a dat o plinătate răscolitoare: umanitatea divină a lui Hristos.

"Toate acestea sunt strâns legate de Ortodoxie. Chiar întâistătătorii Ortodoxiei, preoții și episcopii nu au fost la noi niște stăpâni care au dorit să se impună. Au fost aproape niște țărani, foarte legați de popor. Au o putere, o putere spirituală, dar se comportă ca niște oameni simpli și nu au dat poporului prilejul să reacționeze, să creeze tensiuni și să se ridice împotriva acestei autorități. Au venit în întâmpinarea oamenilor.

"Ortodoxia a jucat un mare rol în această spiritualizare a poporului. Noi am avut o cultură populară în care toate aspectele vieții erau luminate de acest simț al tainei. Intelectualul crede că poate să înțeleagă totul dacă înțelege un anumit aspect; el generalizează și schematizează: nu acesta este însă adevărul. Poporul ia adevărul într-un mod sintetic. Simt o lumină care rămâne insesizabilă. Cântecul nostru popular, "colindele", exprimă acest lucru, această spiritualitate. Doinele din Transilvania sunt pline de duioșie, de delicatețe, de discreție, de sfială; ele îmbrățișează întreaga natură. Întreaga natură se transfigurează în jurul celui ce este iubit. Există aici simțul unui cosmos transfigurat, ca de altfel la poeți precum Eminescu sau Sadoveanu. La poeți această conștiință organică a unui cosmos capabil de transfigurare vine din popor."

Părintele Dumitru a rămas la Sibiu până în 1946, dată la care a fost silit să plece la București. În 1942 a publicat Iisus Hristos sau restaurarea omului. În plin război el se pasiona intens de persoana lui Hristos: ce înseamnă Iisus Hristos pentru omul de astăzi, în plin război, în plină ascensiune a totalitarismelor? Această problemă și-a păstrat întreaga sa actualitate. Totalitarismele se înfruntă. Va exista oare un învingător? Ce se va întâmpla cu omul?

Demnitatea lui Hristos ca profet al plinătății, pe care omul o găsește în comuniunea totală cu Dumnezeu, i se impunea intens spiritului său. Trebuia arătat faptul că omul căzut, rănit, devenit inuman, este "restaurat", restabilit în demnitatea sa prin viața în Iisus Hristos. Aceasta înseamnă a-L face pe Hristos accesibil omului de astăzi, "a-L propovădui pe Hristos", potrivit expresiei mitropolitului Bălan. În Hristos se găsește omul adevărat, care înaintează spre desăvârșirea sa.

În anii războiului, Dumitru Stăniloae a întreprins o reflexie adâncită asupra acestei teme a omului deplin în Hristos. El și-a hrănit gândirea prin lectura unor filozofi francezi ca Maurice Blondel și Gabriel Marcel. Dar, în același timp, și-a adâncit cunoașterea marilor mistici ortodocși ca Sfântul Maxim Mărturisitorul mai cu seamă, precum și Sfântul Grigorie Palama. În 1938 a publicat Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama și a tradus de asemenea numeroase texte din acest mare părinte duhovnicesc.

Această muncă de traducere și de publicare începută după război se va continua cu regularitate. Apar primele volume din Filocalie. Și tot după război aprofundează aspectul concret duhovnicesc. La București, părintele Dumitru întâlnește oameni duhovnicești ca părintele Benedict și părintele Sofian, ambii monahi, sau ca muzicianul Paul Constantinescu ori poetul Vasile Voiculescu, amândoi foarte credincioși și interesați de spiritualitate. Între prieteni se studiază, se practică tradiția mistică a Părinților ortodocși, nu însă fără a stârni neînțelegere. Oriunde ai fi, în Est ca și în Vest, la stânga sau la dreapta, duhul "lumii", "stăpânitorul lumii acesteia" este același, înverșunat împotriva oricărei experiențe vii a lui Dumnezeu, împotriva oricărei mistici. Nu teologia de școală sau creștinismul de duminică deranjează lumea, ci mistica creștină, ea este funciar subversivă. Căci acolo unde este Duhul, potrivit unui părinte din vechime, acolo este libertatea.

Totuși, de cunoaștere duhovnicească avem nevoie astăzi. Hrănit cu experiența duhovnicească, părintele Dumitru s-a consacrat "legării sensului dogmelor Bisericii de viața interioară a omului". El caută "sensul duhovnicesc al dogmelor", ca și "o explicație a lumii care vrea să arate că toate dogmele dau un răspuns aspirațiilor adânci ale oamenilor". Din această perspectivă, el a vrut să arate necesitatea

pentru om de a se realiza în comuniune cu ceilalți. El accentuează "sensul persoanei, persoana divină în comuniunea treimică, valoarea veșnică a persoanelor umane care nu poate avea temei decât în caracterul personal al lui Dumnezeu; în caracterul comunitar al lui Dumnezeu; în caracterul personal al lui Hristos Care este Fiul lui Dumnezeu făcut om..."

"Creștinismul nu este depășit. Dar fără credința creștină, omul nu se poate realiza pe sine ca om, nu poate rezolva problemele sociale de astăzi. Aceste probleme nu se pot rezolva cu legi impuse. Trebuie să fim convinși că, pentru a ajunge la o umanitate integrală, e nevoie să existe o fraternitate, o egalitate. Fiind frați unii cu alții înaintăm spre Împărăția lui Dumnezeu, care este Împărăția Iubirii, și spre o viață în plinătate la care omul aspiră și fără perspectiva căreia viața nu are nici un sens, nici un interes".

Aceasta este semnificația celor două opere majore ale părintelui Dumitru: Teologia Dogmatică Ortodoxă (1978) și Cursul de Ascetică și Mistică (Teologia morală ortodoxă vol.III, 1980). A-l întâlni pe omul de azi pentru a-i vorbi despre viața veșnică...

Astfel, profesor pensionar, având puține contacte cu studenții, Dumitru Stăniloae îi întâlnește totuși pe tinerii din țara și din vremea sa. Adesea aceștia, tineri teologi, ingineri, medici, îl caută acasă, îi telefonează în ajunul duminicilor și sărbătorilor întrebându-l: "unde predicați mâine, părinte?" Vin să-l asculte, apoi vin să-l vadă pentru a continua o discuție începută pe treptele bisericii. Îi citesc numeroasele articole, cărțile. Filocalia (10 volume) s-a epuizat rapid, la fel și Dogmatica.

"Fiecare împrejurare este un apel al lui Dumnezeu, o chemare care ne cere să luăm atitudine. Fiecare om pe care-l întâlnim este un cuvânt al lui Dumnezeu. Ceilalți vorbesc, sunt icoane ale Cuvântului lui Dumnezeu, după chipul Cuvântului ipostatic al lui Dumnezeu. Sunt icoane care vorbesc, care ne vorbesc așa cum vorbește Cuvântul lui Dumnezeu Însuși, cum vorbește Hristos. Hristos ni i-a dat pe ceilalți care apelează la noi și cărora trebuie să le răspundem. Suntem ființe care trebuie să-i răspundem lui Dumnezeu prin intermediul oamenilor.

Suntem în dialog permanent cu Dumnezeu. Dumnezeu este în dialog cu noi, în dialog cu natura, prin ceilalți, în dialog prin Iisus Hristos, prin noi înșine. Trebuie să răspundem. Acest lucru ne leagă: nu pot trăi fără să-i răspund celuilalt, fără să fac apel la celălalt; iar celălalt nu poate trăi fără să facă apel la mine, fără să-mi răspundă. Suntem în legătură prin cuvinte. Cuvântul nu este numai o idee care pleacă de la mine și ajunge la celălalt. Noi toți suntem legați de necesitatea de a vorbi împreună. Există aici o legătură tainică, profundă care se stabilește prin cuvinte“.

“Și numai un cuvânt bun face bucurie omului” (Pilde 12, 25).

“Mai bun este cuvântul decât darul” (Isus Sirah 18, 16).

Astfel, tot ceea ce există se întemeiază pe cuvinte, pe nume, care exprimă rațiunile lucrurilor, care arată că în spatele a tot ceea ce există, susținând în ființa sa tot ceea ce există, se află Cuvântul necreat, Cuvântul creator și întemeietor al tuturor lucrurilor.

Moartea înșăși, atunci când este acceptată această viziune, are un sens deosebit. În măsura în care creatura liberă care este omul își folosește voința pentru a rămâne unită cu acest cuvânt care o întemeiază, ea nu mai este supusă morții. Moartea este o trecere, un “paște” în sens propriu.

Trupul nu este numai material, în sensul că o materie “pură” este de negăsit. O materie pură nu există. De aceea, un materialism pur nu există nici el. Trupul este “o materie organică, organizată rațional de sinea omului, “selbst”, cum îi spun germanii. În toate gesturile trupului nostru, prin toate senzațiile trupului nostru, există o conștiință, conștiința de sine. Acest sine trebuie să fie spiritual, dar trupul își înfige rădăcinile în acest sine.

“Omul nu este numai suflet, nu este numai trup. Acestea nu sunt două părți ce pot fi separate. Ele sunt o unitate; când omul este conceput în trupul mamei, “sinea” lui are deja în ea înșăși rădăcinile trupului. Ea dezvoltă aceste rădăcini organizând materia acestui trup. Când trupul se destramă, rămân în suflet nu numai aceste rădăcini virtuale ale trupului, care se dezvoltă în trup; dar și tot ceea ce trupul a înfăptuit, simțit, lucrat. Aceste virtualități care se actualizează în formarea trupului rămân intacte în sine. Ele pot, la înviere, să formeze din nou un trup care este întocmai după chipul trupului pe care l-a avut, dar dintr-o materie înnoită. La sfârșitul

lumii, materia va fi înnoită. Așadar cred că acest "sine" rămâne pentru că este spiritual. Noi nu murim cu totul. Doar învelișul trupesc al omului se destramă. Nu rămânem nici numai cu un suflet care este doar suflet pentru că, în acest caz, s-ar putea crede că sufletul exista și înaintea nașterii omului. Sfântul Maxim și ceilalți Părinți au arătat foarte clar că nici sufletul nu există înaintea trupului, nici trupul înaintea sufletului; ele există împreună, încep să existe împreună..

"Sufletul și trupul au fost create împreună de Dumnezeu și se formează împreună cu ajutorul lui Dumnezeu, cu suflarea lui Dumnezeu, în trupul mamei.

"Atunci acest sine rămâne nu numai ca un suflet care nu are nimic de a face cu trupul său, ci întrucât are în el rădăcinile trupului. Trupul și sufletul nu pot fi cu totul separate. Omul este un întreg; doar îngerul este un spirit total necorporal.

"Numai că noi nu putem concepe nici înțelege cum aceste rădăcini ale trupului în suflet nu sunt materiale, ci spirituale. Totuși, ele sunt rădăcinile trupului și sunt orientate spre materia trupului, spre organizarea acestei materii. În orice caz, cred că noi nu sfârșim cu totul, că nu murim cu totul. Continuăm să existăm ca persoană integrală.

"Mă gândesc mult la moartea mea. Două lucruri mă preocupă mult gândindu-mă la perspectiva morții.

"Mă întreb ce va face soția mea dacă va rămâne fără mine, de asemenea fiica mea și nepotul meu, pentru că am datorii față de ei. Mă preocupă cei de aproape ai mei și aș vrea să-i văd ajunși în starea în care să se poată descurca singuri. Un tată care moare având mulți copii, moare cu o grijă pentru cei care rămân și care i-au fost încredințați. Dar eu mă încredințez până la capăt grijii lui Dumnezeu.

"Pe de altă parte, văd că puterile mele slăbesc; de ce să trăiesc într-un corp slăbit, care nu mai poate face nimic, care rămâne inactiv și care poate va crea probleme celorlalți ce vor trebui să mă îngrijească? De ce să creez probleme celorlalți? Și apoi este greu să constăți că trăiești fără un scop anume: de ce să mai trăiesc dacă nu mai pot lucra pentru Dumnezeu? Dumnezeu m-a lăsat să lucrez. "Vine noaptea când nu veți mai putea lucra" (Ioan 9, 4). Bătrânețea este și o noapte când nu mai poți lucra.

În mâinile Tale, Doamne, îmi încredințez duful meu (cf. Luca 23, 46)!

“Apoi mă gândesc la toate păcatele pe care le-am făcut, la tot ceea ce n-am făcut potrivit poruncilor lui Dumnezeu, la omisiuni. Nu este vorba numai de păcat, de răul pe care l-am făcut, în familia mea, în raporturile cu membrii familiei mele și cu cei pe care i-am întâlnit, ci mai ales de omisiuni. Poate că n-am făcut tot ceea ce trebuia să fac, mai ales din comoditate; poate că nu le-am dat celorlalți posibilitatea să se realizeze, neintervenind la un moment dat, nesprijinindu-i, neajutându-i. Este ceea ce mă neliniștește mult: ce voi face în fața lui Dumnezeu, la judecata lui Dumnezeu, când mă voi înfățișa în fața Sa cu răul pe care l-am făcut și cu binele pe care nu l-am făcut pentru ceilalți?”

“În fața conștiinței mele toate aceste păcate se amplifică. Mi se pare că n-am făcut aproape nimic bun. Viața mea a fost o viață de omisiuni, de păcate, și uneori acest lucru mă îngrozește.

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!

“Dar îndată îmi vine în minte ideea milostivirii lui Dumnezeu. Poate că Dumnezeu se va milostivi de mine. Poate că va găsi că totuși m-am ostenit pentru aproapele meu, că l-am pledat cauza în această lume; poate că va ține seama și de aceasta, deși mi se pare că rezultatul este minor, aproape nesemnificativ. Poate că Dumnezeu se va uita la buna intenție. Dar poate că nici intenția nu este foarte bună. Poate că a fost în mine o anume dorință de a mă face cunoscut, de a arăta oamenilor că le dau ceva.

“Totul rămâne la judecata lui Dumnezeu. Mă apropiu cu cutremur de acest moment al judecării lui Dumnezeu. Poate că moartea însăși nu este un eveniment foarte înspăimântător. Poate că nu vom simți o mare durere în momentul morții; poate că această conștiință că murim este mai rea decât evenimentul morții - când omul ajunge la conștiința clară că, acum, va muri. Mă preocupă însă foarte mult ceea ce urmează după Judecata de Apoi.

“De aceea, doresc uneori să rămân încă aici pentru a-mi adânci pocăința. Îl înțeleg pe Sfântul Antonie care-I cerea lui Dumnezeu să-l

mai lase încă să mai facă pocăință.

“Dar nu știu dacă voi face pocăință așa cum trebuie, fiindcă eu cred că, dacă continui să trăiesc, voi ajunge la o pocăință mai autentică, mai adâncă decât până acum; dar văd că nu reușesc să-mi adâncesc această pocăință...”

‘Dă-mi, Doamne, să mă pocăiesc înainte de sfârșit, ca să mă înfrățesc cu vrednicie înaintea Tău!’

Capitolul II

MĂRTURIA BISERICII ORTODOXE ASTĂZI

“Pentru cel care se roagă neîncetat, lumea întregă devine biserică.”

Ava Siluan

Învățătura părintelui Dumitru nu este o învățătură “individuală”. Este mărturia unei persoane vii, care nu s-a izolat într-un eu psihic, ci s-a hrănit dintr-o “comuniune” - acesta a fost cuvântul cheie al celor mai multe din convorbirile noastre. Părintele Dumitru aparține unei comunități, unei familii spirituale, cea a Bisericii Ortodoxe. De aceea, mărturia sa nu poate fi disociată de iubirea sa pentru Ortodoxia care l-a hrănit și care i s-a dezvăluit progresiv în bogăția ei în decursul anilor.

Biserica Ortodoxă, martor necunoscut al “credinței și al lucrării duhovnicești a credinței așa cum se degajă din Sfintele Scripturi și cum a practicat-o și mărturisit-o Biserica primelor secole, are prospețimea acelei vremi”.

“Cred că este foarte actuală”: pentru că în vremea noastră, când se face simțită atâta nevoie de înnoire, avem nevoie de date autentice. Ortodoxia propune tuturor creștinilor o comoară care aparține tuturor și care poate servi drept bază înnoirii lor în chiar sânul comunității căreia îi aparțin. Chiar și membrii Bisericii Ortodoxe au nevoie să regăsească Ortodoxia, nu ca o poziție confesională sau ca o expresie culturală printre altele - bizantină în speță - a credinței creștine, ci drept însăși seva Evangheliei, “pâinea cea spre ființă” a Revelației.

Trebuie regăsită această prospețime a Ortodoxiei ...

“Poate că o dată cu timpul, deplinătatea practicii acestei credințe s-a schematizat puțin, s-a mai redus”. Dar Biserica Ortodoxă “a păstrat

credința și cadrul acestei vieți spirituale așa cum se degajă din scrierile sfinților monahi și cum a fost ea practicală în primele veacuri. Ea a și rămas astfel. Acum e nevoie doar să înnoim această modalitate de a practica și trăi credința, legătura cu Hristos, prezența Duhului Sfânt, spiritualitatea. Căci credința a fost o practică și nu neapărat o doctrină. Noi practicăm credința în Sfânta Treime trăind după acest model al iubirii Tatălui și Fiului, umplându-ne de iubirea Fiului pentru Tatăl, iubind, uniți cu Hristos, pe Tatăl; având asupra noastră același Duh și rămânând uniți cu Fiul și între noi ca primii creștini”.

Moștenirea Ortodoxiei nu este atât o moștenire doctrinară cât moștenirea unui mod de viață. “Prin faptul că a păstrat această tradiție, Biserica răspunde și astăzi nevoilor lumii, făcând să strălucească din nou tot ceea ce a păstrat”. *Ea exprimă* “într-un mod concentrat întreaga deplinătate a vieții: Liturghia, imnele, scrierile, literatura Părinților, Sfânta Scriptură, Noul Testament, totul este pus în practică; totul este pus într-o formă de răspuns a comunității către Dumnezeu; totul este un fel de prelungire a răspunsului Apostolilor dat lui Hristos, a răspunsului Sfântului Apostol Petru, a Sfântului Apostol Ioan. Răspunsul Sfântului Ioan este cel al primilor creștini. El s-a simțit legat de Hristos, și nu numai el, ci și Sfântul Pavel și ceilalți Apostoli. Aceasta este mărturia Sfântului Pavel, a Sfântului Ioan, a Sfântului Petru. Dar Apostolii au trăit acest răspuns iar Biserica prelungeste răspunsul primelor veacuri”.

Astfel, Biserica Ortodoxă se prezintă în mod fundamental ca modul apostolic de a răspunde la Cuvântul lui Hristos. Această temă a “răspunsului” dat de om lui Dumnezeu, și deci a “responsabilității” omului în fața lui Dumnezeu, este esențială. Prin ascultarea și primirea Evangheliei, prin inspirația Sfântului Duh, omul devine capabil de a răspunde el însuși celorlalți și cosmosului. Totuși, această “responsabilitate” nu este dobândită în mod automat. Trebuie făcut un efort pentru a fi demni moștenitori ai mărturiei epocii apostolice. “Astăzi, trebuie să oferim din nou deplinătatea experienței noastre legată de această formă de răspuns apostolic”. *Această primenire sau înnoire a Duhului Apostolilor este problema fundamentală pentru creștini și pentru toți oamenii vremii noastre:* “Cred că creștinii trebuie să se unească în ceea ce Ortodoxia a păstrat, reiterând, reflectând viața Bisericii de la început, a Bisericii Apostolilor”.

Această primenire înseamnă înnoirea vieții lui Hristos în noi. Trebuie să ajungem să trăim cu același sentiment al prezenței lui Hristos ca și primii creștini. Hristos ne spune așa cum le-a spus și lor: "Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor" (Matei 28, 20), iar în Sfânta Liturghie avem binecuvântarea: "Domnul fie cu voi, cu toți".

"Cred că există un sentiment foarte viu al prezenței lui Hristos în noi prin Duhul Sfânt. Nu există separație între Dumnezeu și noi. Nu avem nevoie să facem o teologie care speculează scolastic asupra unui Dumnezeu, o filozofie abstractă. Ci trebuie să trăim în Hristos și să trăim în Hristos legătura cu Tatăl sub lucrarea Sfântului Duh. Ne vom simți atunci ca unii asupra cărora Se odihnește Sfântul Duh așa cum se odihnește și asupra Fiului. Știm că primim mereu darul Sfântului Duh prin rugăciunile Bisericii. Prin darul Sfântului Duh lucrează în noi energiile Sfântului Duh, energiile necreate cum le-au numit unii Părinți ai Bisericii".

Dacă prezența lui Hristos este atât de concretă și lucrarea Duhului atât de puternică, atunci "nu trebuie accentuată prea mult o Biserică administrativă care se interpune între credincioși și Dumnezeu. Nu există un monopol al ierarhiei sau al unora dintre ierarhi în ce privește posesiunea darurilor Duhului Sfânt sau în ce privește posesiunea adevărului. Biserica trăiește în Dumnezeu în măsura în care trăiește în comuniunea pe care o cultivă. Doar Biserica Îl cunoaște pe Dumnezeu, pentru că ea face experiența lui Dumnezeu".

E vorba de "a trăi" împreună - preoții, episcopii cu poporul - experiența unei continue pogorări a darurilor Duhului Sfânt. Atunci creștinii pot trăi împreună cu sentimentul că sunt una în Hristos și că lucrează pentru această unire prin Hristos, unire în responsabilitate, în rugăciunea comună în Liturghie; unire în rugăciune a unora pentru alții, unire cu cei ce au murit pentru Hristos, cu Mucenicii, cu Sfinții... Există aici un adevărat nor de martori. Suntem înconjurați din toate părțile de acest nor, nu suntem singuri. Nimeni nu este niciodată singur în Biserică, nimeni nu se poate mântui singur, ci fiecare poate să o facă numai în Biserică, în rugăciunea tuturor, prin rugăciunea tuturor pentru el, în rugăciunea sa pentru ceilalți... Fiecare este el însuși în unire cu

Dumnezeu Care ne ajută să înaintăm, să ne curățim de egoismul nostru. Dumnezeu ne face astfel capabili de o iubire mai mare, de o cunoaștere, de o sensibilitate mereu mai mare față de Dumnezeu.

“Dumnezeu ne face capabili de o rugăciune puternică: rugăciunea comună și rugăciunea personală ne ajută să devenim din ce în ce mai sensibili față de prezența lui Dumnezeu, ne sensibilizează pe noi înșine, fac din noi lumini în stare să strălucească; ne fac în stare să devenim toți lumini aprinse de lumina lui Dumnezeu, să fim în comuniune unii cu alții în această lumină, să fim între noi lumini, având lumina lui Dumnezeu și prin aceasta devenind noi înșine luminoși.

“Ortodoxiei îi este străin sentimentul distanței lui Dumnezeu. Acesta există doar pentru că s-a dezvoltat prea mult aspectul administrativ al Bisericii, doar pentru că există sentimentul păcatului nostru, sau încă deoarece credem în mod greșit că Hristos a rezolvat definitiv prin jertfa Sa problema mântuirii noastre, că ne-a asigurat în mod juridic iertarea păcatelor și că acum putem dormi liniștiți pentru că totul este aranjat. Avem, dimpotrivă, nevoie ca Biserica să fie prezentă ca un mediu prin care lucrează Dumnezeu.

“Dumnezeu nu poate lucra decât în această comuniune, în această unitate de credință, de viață, în această unitate de rugăciune.

“Biserica este un mediu divino-uman și de aceea Ortodoxia este foarte actuală. Trebuie să-l ajutăm pe om să găsească această unitate cu ceilalți, această căldură a unirii cu ceilalți sub revărsarea energiilor lui Dumnezeu, în sentimentul comun al prezenței lui Dumnezeu în mijlocul lor. Ortodoxiei îi este străin panteismul care confundă persoanele umane sau lumea cu Dumnezeu, ca și ideea unui Dumnezeu distant. Dumnezeu este foarte aproape de noi, în noi, intim printre noi, prezent în iubirea noastră pentru El. Dumnezeu este izvorul iubirii, nu noi suntem acest izvor.

“Dumnezeu este izvorul și, de îndată ce vrem să ne închidem, rămânem singuri. Ceea ce înseamnă că nu suntem singuri cu Dumnezeu. Dumnezeu este transcendent în noi, este altul decât noi, dar este în mijlocul nostru, ne iubește. Se dăruie, lucrează în noi, dacă vrem aceasta. Întreg cultul este plin de binecuvântări, de har; în fiecare moment al lui credincioșii primesc binecuvântare și har, și le poartă cu ei în viață.

Aceste binecuvântări îi ajută să trăiască cu conștiința faptului că Dumnezeu este cu ei și îi ajută în viața lor. Își fac semnul crucii în toate momentele existenței lor, însoțind acest gest de conștiința faptului că Dumnezeul-Treime este cu ei, Dumnezeu Care este iubire, Treimea Care-și revarsă această iubire față de om. Prezența lui Dumnezeu, prezența intimă a lui Dumnezeu, revărsarea continuă a lui Dumnezeu, puterea lui Dumnezeu, iubirea întâlnirii personale, sunt caracteristici ale vieții creștine”.

Este ceea ce distinge creștinismul de alte familii sau orientări spirituale care nu pun accentul pe iubire și pe comuniune. “Într-adevăr, Treimea nu se reduce la o esență divină abstractă și impersonală, ci este o Treime de Persoane Care Se iubesc, Care-și extind iubirea lor peste noi și în noi, în Hristos Care pătimește pentru noi, Care este întreg iubire pentru noi. Hristos ne cheamă de asemenea să înaintăm cu ajutorul Său spre o umanitate asemenea umanității sale: o umanitate care vrea să sufere pentru ceilalți ca să-i înobileze, ca să facă bucurie Tatălui ceresc dându-I bucuria de a vedea că înaintăm prin iubirea dintre noi spre iubirea față de El”.

Ortodoxia este o cale religioasă care poate să-l facă pe om mai uman. Creștinismul nu constă într-o dezumanizare a omului sau într-un dispreț față de uman. Dimpotrivă, scopul esențial al Evangheliei apare a fi slujirea pe care Dumnezeu o săvârșește pentru om și prin el față de univers; Creatorul este cel care slujește creaturii pentru ca aceasta să-și atingă desăvârșirea făgăduită. E vorba de “îndumnezeirea omului”, adică de desăvârșirea umanului. Omul îndumnezeit, cel pe care îl contemplăm în Hristos Care nu este numai Dumnezeu făcut om, este și omul ajuns desăvârșit prin asemănarea desăvârșită cu modelul său divin. Cu cât este mai unit cu Dumnezeu, cu atât devine mai uman. De aceea, Hristos Care este Dumnezeu Însuși, este atât de emoționant în umanitatea Sa. Umanitatea lui Hristos este cea care răscolește inima omului; prin aceasta recunoaște n El un Dumnezeu.

Ortodoxia nu-l lasă pe om să rămână acolo unde se află, ci îi dă puterea și țelul, puterea și curajul de a înainta spre desăvârșire; îi dă sentimentul că Dumnezeu este aici, că omul poate să devină din zi în zi mai plin de Dumnezeu, mai îndumnezeit. “Această îndumnezeire nu este ca ceva fizic, ci o puritate mai mare a persoanei umane în relația sa cu

Dumnezeu și cu oamenii. Îndumnezeirea înseamnă a fi Dumnezeu prin participare, a fi asemenea lui Dumnezeu, plin de bunătate, de smerenie, plin de disponibilitatea de a te dăruți asumându-ți responsabilitatea pe care Dumnezeu și-a asumat-o pentru noi în Hristos. Este o îndumnezeire foarte concretă, coresponzând în întregime nevoilor omului. Nu este o îndumnezeire care îl separă pe om, ca să se spună despre el: este un sfânt, nu are nimic de a face cu noi. Ea îi îngăduie omului să împărtășească o promptitudine în a se dăruți celorlalți, o delicatețe față de ceilalți, o înțelegere, o capacitate de a-i ajuta pe ceilalți, o umanizare din zi în zi mai accentuată, împreună cu o imposibilitate de a suporta ca oamenii să fie într-o situație mai puțin demnă, ca ei să fie mai puțin respectați decât alții.

“Omul duhovnicesc suferă toate suferințele pe care le vede pe pământ, la toți oamenii. El dorește să sufere pentru toți și să îi ridice pe toți oamenii la un alt nivel spiritual, natural, mai înalt din toate punctele de vedere. Este cu putință să se realizeze o fraternitate sinceră, să fim frați. Preotul însuși trebuie să fie un frate pentru ceilalți. El a primit responsabilitatea de a stimula fraternitatea, rugăciunea, pentru a ajuta la intensificarea acestei fraternități, a acestei uniri prin rugăciune, prin întrajutorare. Preotul are o mare responsabilitate socială: ea constă din a întări comuniunea dintre oameni prin rugăciune și întrajutorare, stimulând viața creștină și prezentându-și astfel inițiativa nu numai la Liturghie, când propune o astfel de rugăciune, ci și în tot ceea ce privește apropierea oamenilor de Dumnezeu și între ei”.

Ortodoxia ca viață exprimă această comuniune cu Dumnezeu. Evlavia credincioșilor ortodocși este caracterizată prin sentimentul prezenței lui Dumnezeu în toate aspectele vieții. Dumnezeu nu este indiferent față de viața oamenilor. De aceea oamenii pun fiecare din faptele lor sub semnul Crucii cerând ajutorul lui Dumnezeu. Ei cer preotului rugăciuni de sfințire în toate împrejurările vieții lor ca și pentru elementele folosite în viața lor. Creștinii aduc la biserică roadele pământului ca să fie sfințite, caută mănăstirile și bisericile în care sunt așezate moaștele Sfinților. În mănăstiri întâlnesc călugări cunoscuți pentru viața lor de urmare a lui Hristos, cer sfatul acestor părinți duhovnicești și se străduiesc să-și ducă viața potrivit acestor sfaturi.

Doamne Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, miluiește-ne pe noi!

Capitolul III

COMUNIUNEA SFINŢILOR

"Sfinții trăiesc într-o altă lume și acolo văd slava lui Dumnezeu, dar în același duși ei văd și toată viața noastră și faptele noastre".

Ava Siluan

Credincioșii au sentimentul comuniunii cu lumea nevăzută creată, cea a celor adormiți și a Sfinților. "Un rol important îl deține în evlavia populară pomenirea celor adormiți. La fiecare Liturghie și la vecernie, credincioșii îi dau preotului prin ușa altarului nu doar numele celor vii dar și ale celor adormiți, ca să fie pomenite în rugăciuni". O slujbă foarte caracteristică este cea a "parastasului", adică slujba de pomenire a morților. Aceasta se face și în Grecia, de exemplu, dar este îndeosebi dezvoltată în România.

"Este slujba colivei, o mâncare de grâu dulce. Se pregătesc și pâini și vin. Vin toți prietenii și rudele, se adună în jurul numelor celor adormiți, lângă colivă, așa cum prietenii se adună în jurul unuia pentru o mare sărbătoare. Se fac și mici colăcei, lucru care m-a frapat în copilărie, și care se împart apoi la toată lumea după slujbă. Pâinea se pune cu lumânarea aprinsă în ea ceea ce înseamnă ospățul de obște."

Sfinții au de asemenea un loc important în viața ortodoxă. "Credincioșii se adresează Sfinților cerându-le să se roage pentru ei. Se roagă în fața icoanei Sfântului, încredințați că puterea lui Dumnezeu coboară la noi și prin Sfinți, prin icoanele lor, și că, în iubirea lor pentru noi, iubirea lui Dumnezeu găsește mijlocul potrivit de a iradia spre noi. Prin iubire se produce o unire între Sfinți și noi care este și cea a prezenței lui Hristos, potrivit încredințării pe care El Însuși ne-a dat-o. Sfinții nu sunt cu totul separați de noi. Există o comuniune între ei și noi, cei care suntem încă pe pământ. Când Iisus va veni în slavă, Sfinții vor fi în jurul lui, rugându-se pentru noi în fața Celui care va judeca lumea".

Este necesar să subliniem importanța evlaviei care este

sinonimă cu Ortodoxia. Evlavia este credința și cunoașterea lui Dumnezeu trăite într-un mod practic, în toate zilele vieții. Ea exprimă sentimentul prezenței intime a lui Dumnezeu și sentimentul măreției lui Dumnezeu deopotrivă. "Evlavia este plină de teologie și teologia sau învățătura Bisericii despre Dumnezeu este însuflețită de evlavie. Nu este un sentimentalism lipsit de conținut și teologia nu este o speculație rece despre un Dumnezeu total transcendent".

Această credință practică se descoperă în poporul ortodox care în evlavia sa trăiește în mod concret teologia Bisericii. "Cu mare interes putem urmări discuțiile teologice ale femeilor. Este o teologie vie, existențială. Fiecare dintre ele poate să spună ceva despre modul în care Dumnezeu i-a arătat puterea și ajutorul Său în anumite împrejurări ale vieții. Ele aplică ceea ce aud în biserică despre Dumnezeu la împrejurările concrete ale vieții lor. Din aceste discuții se degajă fața unui Dumnezeu viu, bun, plin de interes. față de problemele fiecărui om în orice moment al vieții lui."

Acest mod de a trăi exprimă o viziune a lumii după Dumnezeu. În această viziune "Dumnezeu nu este închis în El Însuși și, prin urmare, nu este un obiect de speculații raționale. Prin energiile Sale necreate El ne însoțește în toate împrejurările vieții. Viața întreagă a credincioșilor devine sacramentală sau liturgică într-un sens larg".

Dumnezeu este prezent alături de noi și în noi. Este de negrăit. "Dumnezeu este aproape și totuși, sau tocmai din această cauză, este experiat ca mister. Dumnezeu este cunoscut într-un mod inexprimabil. Este sensul biblic al unui Dumnezeu Care este negrăit și totuși este aproape de noi, lucrează asupra noastră și ca atare poate fi experiat de oameni".

Care pretutindeni ești și toate le plinești, Vistierul bunătăților și Dăătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi!

Dumnezeu vrea să fie cunoscut, dar nu vrea să fie cunoscut ca un obiect care ar lăsa să fie folosită în mod pasiv puterea ce se află în El. Dumnezeu nu vrea să fie un lucru pentru oameni. "El este o putere personală care acționează în viața noastră, pe deplin conștient și cu bună intenție. Așa cum persoana apropielui nostru rămâne mereu o taină pentru noi și de aceea suntem mulțumiți dacă îi cunoaștem interesul față

de noi, lucrarea sa în viața noastră, pentru că astfel se comunică el însuși, tot astfel Îl cunoaștem și pe Dumnezeu spre bucuria noastră“.

Pentru că Dumnezeu ni se face cunoscut ca o persoană în taina Sa, El este cunoscut sau experiat doar în rugăciune. Rugăciunea este locul și prilejul acestei întâlniri, al acestei cunoașteri prin comunicare reciprocă.

“Dumnezeu vine la noi cu dorința de a ne ajuta, pentru că este mișcat în inima Sa iubitoare de rugăciunea noastră. Omul nu experiază prezența activă, tainică a lui Dumnezeu cât timp Îl așteaptă într-un mod pasiv, sau cât timp aceasta nu este lucrătoare decât ca o forță a naturii.”

‘Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!’

“El face această experiență în contactul unui dialog personal cu El prin rugăciune și prin faptele prin care împlinește voia lui Dumnezeu. Prin aceasta se întărește în om conștiința caracterului personal al lui Dumnezeu. Și, de aceea, Dumnezeu cere de la noi anumite acte pentru a ni se deschide la rândul Său și a răspunde rugămintilor noastre ajutându-ne în aceste acte. El cere de la noi acele acte care ne curăță de egoismul nostru și care ne arată iubirea față de El și față de oameni, ca să ne ajute să ne dezvoltăm prin aceste acte ca persoane pline de o iubire activă față de ceilalți.

“Astfel se explică de ce nu există cu adevărat rugăciune fără consecințe practice în viața noastră, nici o bună viață practică fără rugăciune. Aici se manifestă o conlucrare deplină între Dumnezeu și om. Puterea credinței creștine trebuie să se arate în intensitatea voinței credinciosului de a se desăvârși în relațiile interumane. Prin aceasta Dumnezeu urmărește unirea noastră cu El și între noi în iubire. Creștinul care se roagă și care îi ajută pe ceilalți Îl cunoaște pe Dumnezeu mai adânc și mai intim decât teologul speculativ, căci Dumnezeu devine transparent conștiinței prin rugăciune și în aproapele prin ajutorul pe care i-l dăm. Astfel, adevăratul teolog trebuie să fie și om al rugăciunii și al acțiunii iubitoare.

“Prezența iubitoare, activă a lui Dumnezeu în toate împrejurările și relațiile vieții omului Îl arată nu numai pe Dumnezeu ca pe un mister, ca pe o taină vie, dar și pe om și lumea ca pe niște taine. Această

prezență activă a lui Dumnezeu în om și în lume pune în lumină valoarea negrăită și profunzimea insondabilă a omului și a universului și descoperă mai mult valoarea și adâncimea lor. Omul trebuie să se realizeze pe sine în relație cu Dumnezeu în măsura în care devine mereu mai asemenea lui Dumnezeu și mai adânc, mai tainic în Dumnezeu.”

Ne întoarcem astfel la misterul central al îndumnezeirii. Îndumnezeirea omului prin harul divin este însoțită de transfigurarea universului. “O ilustrare remarcabilă a acestei îndumnezeiri o întâlnim la Sfinți în delicatețea lor”. Viața în Hristos produce astfel o valorizare veșnică și nelimitată a omului și universului. Contrar a ceea ce uneori creștinismul a lăsat să se creadă, Sfânta Evanghelie nu devalorizează nici omul nici universul. Depreciază însă cu desăvârșire stricăciunea și moartea care îl aruncă pe om în iluzie și îl fac prizonier - pe el și universul împreună cu el - al lumii spirituale decăzute, ceea ce îl dezumanizează.

Împotriva acestei devalorizări și acestei desfigurări a omului și universului, Dumnezeu s-a făcut om pentru veșnicie, rămânând în același timp Dumnezeu. El a demascat cauzele spirituale ale răului și ale suferinței și a redat adevărata valoare omului și universului. Hristos rămâne izvorul zilnic și etern al acestei vieți adevărate și al acestor valori adevărate pentru noi care le căutăm, le cerem și avem curajul să le punem în practică. De aceea, viu în Biserică prin Sfântul Duh, cuvântul lui Hristos este și astăzi într-un mod imperativ vestea cea bună, cuvântul care ne poate salva mereu de dezumanizare. “Creștinismul trebuie să accentueze îndeosebi astăzi valoarea și taina omului și a lumii, pentru a-i salva pe oameni de la o gravă decadență morală și de la un egoism înfricoșător în relațiile interumane, și a salva astfel lumea de la o catastrofă totală.”

Astfel, credința creștină suscită responsabilitatea omului de astăzi. Sunt încredințat mie însumi, dar nu pot păstra și dezvolta ceea ce mi-a fost încredințat decât cu ajutorul lui Dumnezeu și în Dumnezeu. Nici lumea, nici omul, nici legăturile lor nu sunt absurde sau întâmplătoare. Dimpotrivă, sunt guvernate de o raționalitate profundă care își are izvorul în Logosul divin. Și astăzi, ca și altădată, putem deveni conștienți de “profunda raționalitate a naturii și a omului”. Dar

această descoperire impune un respect accentuat pentru această raționalitate, căci în libertatea omului este cuprinsă și posibilitatea de a o perverti.

“Dumnezeu a dat omului lumea ca el să descopere această raționalitate și să o folosească nu numai într-un mod egoist pentru nevoile trupului său, dar și pentru a învăța să devină el însuși mai rațional și mai armonios în relațiile sale cu natura și cu ceilalți oameni. Dumnezeu le-a dat oamenilor lumea pentru a se întrajutora și a promova între ei iubirea prin eforturi solidare, pentru a o cunoaște și a se folosi de ea în mod fratern. Dumnezeu a dat oamenilor lumea pentru a avea prin aceasta un dialog cu ei, în măsura în care ei descoperă, prin rațiunile lucrurilor și prin lucrurile înseși, cuvintele și darurile lui Dumnezeu. În consecință, oamenii trebuie le să respecte ca atare și să răspundă acestor cuvinte și acestor daruri ale lui Dumnezeu prin cuvintele lor și darurile lor animate de aceeași iubire. Între iubire și rațiune nu există contradicție, cum a crezut antichitatea sau gândirea occidentală. De aceea, Fiul lui Dumnezeu, Care face cu puțință iubirea lui Dumnezeu, se numește în același timp și Logos. O lume fără iubire devine o lume lipsită de sens.

“Or cuvintele și darurile prin care oamenii îi răspund lui Dumnezeu nu vin de la ei înșiși, ci de la Dumnezeu. De aceea credincioșii ortodocși îi răspund lui Dumnezeu nu numai prin rugăciunile lor de mulțumire, ci și prin primele roade ale pământului pe care le aduc la biserică pentru a fi oferite lui Dumnezeu și apoi împărțite între cei apropiați. Prin aceasta ei își exprimă convingerea că Dumnezeu a oferit lumea tuturor oamenilor ca dar pentru a întreține și a întări comuniunea dintre ei. E ceea ce ei fac în general prin munca comună prin care, pe de o parte, adaptează materia și energiile naturii la nevoile lor iar, pe de altă parte, își arată recunoștința cu care Îi oferă lui Dumnezeu anumite roade și iubirea prin care împart aceste roade între ei.

“Prin Întruparea Fiului, Care a intrat ca un semen al nostru într-un dialog veșnic și activ cu noi, Dumnezeu Și-a arătat pogorârea plenitudinii Sale iubitoare și cea mai mare putere de transformare a oamenilor. Prin aceasta Fiul lui Dumnezeu a devenit fratele nostru pe vecie iar Tatăl Său a devenit Tatăl nostru pe vecie. Iubirea lui Dumnezeu pentru noi a atins punctul său culminant și ea rămâne pe această culme pe vecie. Această culme o reprezintă familiaritatea iubitoare

deplină dintre Dumnezeu și noi. Sfântul Atanasie spune că, dacă Dumnezeu nu ar fi un Tată Care are un Fiu, lumea nu ar avea nici un sens, Dumnezeu n-ar fi avut nici un motiv să creeze lumea. Dumnezeu a creat lumea pentru a-și răsfrânge iubirea Sa părintească și asupra altor fii. Astfel, Întruparea Fiului Său arată într-un mod și mai accentuat această iubire părintească a lui Dumnezeu Tatăl pentru fii săi creați, asigurând iubirea veșnică dintre El și ei. Treimea este iubirea și sensul desăvârșit în Ea însăși și pentru lume. Altfel lumea n-ar fi decât o emanație și o repetiție fără semnificație a unei esențe supuse unei legi oarbe și lipsite, și ea, de libertate.

“Această culme a iubirii lui Dumnezeu pentru noi s-a arătat pe Crucea Fiului Său făcut om. Crucea s-a arătat ca mijlocul prin care iubirea lui Dumnezeu a atins acest pisc al familiarității sale cu noi. Căci pe Cruce s-a arătat iubirea fraternă a Fiului lui Dumnezeu, ca și iubirea părintească a Tatălui Său față de noi: prin Cruce, Aceștia au acceptat chiar suferința morții pentru noi. În aceasta constă taina și puterea Crucii care a biruit puterea răului. Prin aceasta am fost înălțați la cea mai mare demnitate de frați ai Fiului lui Dumnezeu și de fii ai Tatălui ceresc. Din aceasta decurge necesitatea unui respect și a unei aprecieri reciproce între noi.”

Acest fapt exprimă în parte sensul profund al gesturilor ortodoxe și, îndeosebi, folosirea frecventă a semnelui Crucii, unit cu invocarea numelui Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. “Semnul Crucii, cu care ne însemnăm trupul, arată nu numai recunoștința noastră pentru Treimea Care a suferit pentru noi, dar ne imprimă în inimi exemplul și puterea iubirii suferitoare a Treimii. Inimile ne sunt înmuiate și ajutate în toate momentele importante ale vieții noastre și la începutul fiecărei lucrări. Suntem eliberați de egoismul nostru și putem să-i mișcăm pe ceilalți prin compasiunea și ajutorul nostru.

“În gesturile còtidiene cele mai simple, vedem o taină uriașă și negrăită. Vedem permanența lui Hristos Cel întrupat în stare de jertfă, în stare de iubire suferitoare și transfiguratoare, care este și o suferință pentru Tatăl. În ce ne privește, de puterea transfiguratoare ne umple împărtășirea repetată de Hristos în stare de jertfă și de suferință. Ne putem astfel învinge egoismul prin puterea dispoziției jertfelnice, prin

puterea iubirii suferitoare a Tatălui și a Fiului pe care o primim prin împărtășire, pentru a deveni din nou oameni cu o inimă delicată, plină de compasiune pentru ceilalți. Doar astfel ne putem ridica la Dumnezeu, în măsura în care întărim în noi iubirea față de El și față de aproapele nostru prin iubirea care vine de la El. Astfel trebuie înțeleasă învățătura Sfântului Chiril al Alexandriei după care nu putem intra la Tatăl decât în stare de jertfă curată, dar nu putem dobândi această stare decât în unire cu jertfa curată a lui Hristos.

“Dar apropierea noastră de Tatăl alături de Fiul Său întrupat și jertfit pentru noi înseamnă înălțarea noastră la starea de frați ai Fiului, Care ne învață să suferim împreună cu El pentru păcatele noastre și ale celorlalți.

“Această înălțare e lucrată în noi de Duhul Sfânt. Duhul Sfânt, Care porcede de la Tatăl și Se odihnește veșnic în Fiul întărindu-L în filiația sa iubitoare în relație cu Tatăl, Se răsfrânge și asupra celor care se unesc cu Hristos, pentru că inima lor a fost mișcată de iubirea suferitoare a Fiului și a Tatălui pentru noi. Astfel, credincioșii sunt transformați de Duhul Sfânt în fii ai Tatălui și în frați ai lui Hristos Cel răstignit. Prin aceasta, ei se pregătesc pentru Împărăția cerurilor, Împărăția Sfintei Treimi, în care Dumnezeu nu este un stăpân care domină, ci Tatăl nostru și Fratele nostru; Împărăție în care nu există subordonați și superiori, ci doar iubirea dintre Tată și fii, dintre frați care sunt cu toții fii ai Tatălui și frați ai Fiului lui Dumnezeu.

“Prin însăși natura sa acest țel îi atrage pe toți oamenii ca țelul suprem. Dar numai Hristos l-a pus în lumină deplină și ne-a dat posibilitatea să-l atingem. Acest țel a putut fi imprimat în noi ca o aspirație doar de un Dumnezeu Care este un Tată Care are un Fiu, și de un Fiu Care are un Tată, și de Sfântul Duh Care ne unește cu Fiul veșnic în filiația Sa iubitoare în legătură cu Tatăl. Acest țel a putut fi imprimat în natura noastră ca aspirație doar de către un Dumnezeu Care, în Treimea Sa, este un Dumnezeu al iubirii supreme. El a putut fi atins doar cu ajutorul unui Duh Care aduce în noi iubirea Tatălui față de Fiul Său și iubirea Fiului față de Tatăl Său. O fraternitate reală între noi nu poate fi realizată prin legi, ci numai prin puterea Treimii Care lucrează în noi prin Duhul Sfânt.

“Fraternitatea reală pe care o primim în Fiul prin Duhul Sfânt și

care ne va conduce treptat la împărăția Fiului și a Tatălui, trebuie să se răsfrângă și asupra întrebuirii frățești a bunurilor lumii pe care le-am primit de la Tatăl nostru comun. Este un aspect al transfigurării lumii care nu se produce fără contribuția noastră. Nu-l putem înfăptui decât în Sfântul Duh. Universul însuși trebuie astfel să devină un univers al fraternității și al iubirii”.

‘Preasfântă Treime, slavă Ție!’

“În realizarea acestui scop munca săvârșită în iubire reciprocă este și ea chemată să joace un rol. De aceea, Biserica binecuvântează lucrurile, uneltele și lucrările credincioșilor prin invocarea Sfântului Duh, Duhul comuniunii, binecuvântare legată de semnul Crucii, semnul biruinței asupra egoismului, al compasiunii și ajutorului pentru ceilalți prin puterea Treimii suferitoare. Astfel, credincioșii își încep toate lucrările prin însemnul Sfintei Cruci unit cu rostirea numelor Persoanelor divine. Sfântul Isaac Sirul spune că mireasma sudorii muncii pentru oameni este cea mai înaltă dintre toate miresmele”.

Realitatea tainică a iubirii divine, iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, este cea care produce în mod treptat iubirea oamenilor între ei. Dumnezeu este neschimbabil în iubirea Sa. Învățătura ortodoxă potrivit căreia Dumnezeu este neschimbabil în ființă și comunicabil în energiile Sale necreate se verifică prin experiența permanentă a iubirii lui Dumnezeu față de noi și prin transmiterea acestei iubiri în inimile noastre curățite. Credinciosul poate face experiența unei desăvârșiri negrăite atunci când descoperă această disponibilitate constantă a lui Dumnezeu și își simte inima iradiind de o iubire necunoscută pentru Dumnezeu, pentru oameni, pentru toate făpturile. Iar această desăvârșire presupune de asemenea “capacitatea unei creații libere, din nimic, a unei lumi pline de ființe libere. Hotărând să aducă la existență o astfel de lume, Dumnezeu intră pe de altă parte în relație cu o realitate limitată, care vrea și ea să-și exprime libertatea”. Pentru a face aceasta, Dumnezeu preferă să Se limiteze de bună voie în energiile Sale și să participe la suferințele acestei lumi: aceasta atunci când, prin libertatea sa, creatura refuză să rămână în legătură cu viața nesfârșită a lui Dumnezeu și cade în suferință.

“Dumnezeu participă la aceste suferințe pentru a ajuta această lume să se elibereze de ele; prin compasiunea Sa, El poate face lumea să se deschidă iubirii Lui și să se unească din nou cu El în iubire. Este singura posibilitate de a ajuta lumea fără a-i anula libertatea. Imuabilitatea lui Dumnezeu, care nu este pietrificată sau abstractă, ci este o imuabilitate dinamică, a iubirii, se manifestă în capacitatea de a suferi când este necesar pentru a ridica inimile oamenilor din împietrirea lor, și în capacitatea de a se limita pe sine pentru a intra în condiționările creaturii.

“Există o unire paradoxală între nepătimire și pătimire în Dumnezeu”. *Nepătimire nu înseamnă impasibilitate, insensibilitate sau indiferență. Ea înseamnă că Dumnezeu este izvorul mai înainte de veci al iubirii și că El poate merge până la compasiune pentru ființele care suferă. Nepătimitor și compătimitor, așa este Dumnezeul Cel puternic, Sfânt și Nemuritor, Care poartă slăbiciunea noastră, păcatul nostru și moartea noastră din iubire și pentru a ne înălța la iubirea care în El este imuabilă.*

Dacă este cu adevărat credincioasă Capului său care este Hristos, Biserica trebuie să fie și ea deopotrivă imuabilă și compătimitoare. Trebuie să fie acel loc puternic și invulnerabil în care omul poate găsi vindecare pentru rănilor sale. Numai cel puternic este destul de puternic pentru a se arăta mai slab decât cel care este slab. Doar cel puternic poate sluji pe cel slab ca pe unul care este mai slab decât el. Trebuie să fii foarte sus, foarte liber pentru a te putea pune sub lume și a o purta. Pe măsura unirii sale cu Dumnezeu, Biserica poate fi acest loc de odihnă. În măsura în care dobândește iubirea dumnezeiască, iubirea suferitoare, poate și ea mângâia și întări.

“În vremea noastră Biserica nu trebuie să doarmă ci să rămână neîncetat trează, activă și gata să poarte, din iubire pentru oameni, Crucea ca pe o strădanie de a-i ajuta, în duhul compasiunii, așa cum a făcut-o Hristos. Vremea noastră este vremea slujirii și a compasiunii. Biserica trebuie să se arate o slujitoare duhovnicască care le înfățișează oamenilor orizontul iubirii și-i ajută să înainteze mereu mai departe către acest orizont. După fiecare deziluzie cauzată de o realizare imperfectă sau falsă a aspirațiilor lor către acest țel, ea trebuie să le dea un nou curaj pentru a relua calea iubirii. În acest sens, Biserica rămâne mereu actuală și puternică.”

Viața religioasă românească este, cu toate imperfecțiunile ei, un bun exemplu de Ortodoxie în act. Credința este o practică sau o învățătură care își arată sensul și puterea în practică, iar nu în primul rând o doctrină în ea însăși.

Viața Sfinților din toate timpurile și din toate țările, viața poporului lui Dumnezeu care constituie "Sfânta Biserică", dă mărturie de adevărul Evangheliei, dă mărturie de Hristos. Sfinții îndeosebi iradiază un comportament extrem de uman. Pentru că sunt totdeauna întorși spre Dumnezeu, ei știu să se întoarcă și spre om, așa cum Dumnezeu se întoarce spre ei în Hristos. Noi nu-L cunoaștem pe Dumnezeu în El Însuși ci pe Dumnezeul întors spre oameni. Și-L cunoaștem doar în măsura legăturii Sale cu noi.

A-i privi pe oameni așa cum îi privește Hristos, e ceea ce fac sfinții. Sfinți precum Sfântul Vasile, Sfântul Nicolae, Sfântul român Calinic de la Cernica, care plângea când nu avea bani să le dea oamenilor, au lucrat la propovăduirea, la afirmarea credinței celorlalți, pregătindu-i să fie oameni adevărați. Ei și-au iubit aproapele și i-au îndemnat și pe ceilalți să-l iubească, au urmat instinctiv această direcție. Sfinții sunt remarcabili nu ca niște eroi sau specialiști pe care este greu să-i înlocuiești, ci prin această forță spirituală, prin forța iubirii, a rugăciunii pentru oameni care este în ei, mai mult decât prin faptele lor. "Nu fapta umană în sine, ci puterea lui Dumnezeu care strălucește în faptele lor și din ei înșiși, îi face transparenți lui Dumnezeu, Care face să iradieze capacitățile lor umane înrădăcinate în lumina dumnezeiască."

Sfințenia este manifestarea îndumnezeirii omului. Importanța minunilor ține de faptul că ele sunt semne ale acestei transparențe, ale acestei lumini, ale acestei bunătăți a lui Dumnezeu arătate în Sfinți. Bunătatea este o forță penetrantă care depășește forța legii. Sfântul iradiază lumina lui Hristos Cel înviat. "Sfințenia este totdeauna o iradiere a lui Dumnezeu Care s-a arătat mai presus de legi în Cel Înviat și Care este și cu noi într-o lepădare de sine, într-o participare la suferințele noastre". De aceea, însă, participarea își găsește sensul culminant în bucuria Învierii. "Sfinții trăiesc în viața lor pământească transparența Învierii, care desăvârșește legile naturii".

Sfinții fac obiectul unui cult important, mai ales după moartea

lor. În România există multe moaște de Sfinți venite din Răsărit și deopotrivă ale unor Sfinți locali.

“Părintele Cleopa spune că avem mulți Sfinți dar aceștia, nedorind să fie cunoscuți, și-au ascuns sfințenia. Poporul însă îi recunoaște pe Sfinți uneori chiar în timpul vieții lor pământești și cel mai adesea după moarte. Sfântul Calinic de la Cernica a fost considerat de popor Sfânt mult timp înainte ca Biserica să-l canonizeze. Moaștele sale au fost și sunt foarte cinstite iar în preajma trupului său au loc multe tămăduiri. La București există moaștele Sfântului Dimitrie iar la Iași ale Sfintei Parascheva și în alte locuri alte moaște ale altor Sfinți. Viața Bisericii rămâne cea a primelor veacuri întemeiată pe trupurile Sfinților și ale Mucenicilor.

“Sfinții arată în viața lor sfințenia lui Dumnezeu. Ei sfințesc înăuntrul lor numele lui Dumnezeu prin rugăciune, apoi, îl arată în mod transparent prin purtarea lor. Creștinii se uită în calendar pentru a vedea care este Sfântul zilei și îi aduc rugăciuni. În acea zi își așează viața sub oblăduirea Sfântului și caută să imite cum pot virtuțile acestui Sfânt, simțindu-se ocrotiți de rugăciunile lui. Sunt venerați de asemenea cei care au murit în sfințenie, care au făcut totul pentru dănuirea Bisericii, care și-au dat viața pentru Dumnezeu, au iradiat în lumina lui Hristos și ne-au lăsat prin aceasta o Biserică vie. Fără Sfinții din trecut, Biserica nu ar fi ceea ce este, n-ar fi putut dăinui. Tradiția vie și prin aceasta Biserica însăși nu se poate menține fără o succesiune a Sfinților. “Aduceți-vă aminte de înaintașii voștri” (Evr. 13, 7), spune Sfântul Apostol Pavel. Este recunoștința pentru toți cei care ne-au transmis Evanghelia. Viața Bisericii nu a fost niciodată întreruptă pentru a o reîncepe din nou.

“Sfinții sunt importanți și prin ceea ce ne transmit: Biserica vie, în spiritualitatea ei, în forța sa spirituală, exemplul lor. Îi venerăm și pentru că sunt plini de Dumnezeu. Sunt oameni care au atins culmile foarte înalte ale îndumnezeirii. Se interesează de uman așa cum se interesează de Hristos; sunt împreună cu Hristos așa cum sunt Îngerii. Se spune că împreună cu Hristos îngerii arată un mare interes pentru mântuirea noastră. Sfinții, care sunt și oameni, o fac cu atât mai mult. Despre ei Sfântul Pavel spune că nu vor avea toată fericirea decât împreună cu noi, când vom fi cu toți împreună. Ei se roagă pentru noi. Iar când ne rugăm pentru vrăjmași, ei se roagă cu și mai multă osârdie. De aceea le cerem rugăciunile.”

Există trei aspecte ale acestei cinstiri: le suntem recunoscători pentru ceea ce ne-au transmis, pentru starea lor de îndumnezeire și pentru rugăciunile lor pentru noi. De aceea spunem totdeauna: "Sfinte... roagă-te pentru noi". Nu le cerem mântuirea. Doar Maicii Domnului i-o cerem, spunând: "Mântuiește-ne pe noi". Nu este vorba de mântuire în sensul în care ne-a dat-o Hristos, dar există atâtea greutăți în viața noastră, încât o rugăm să ne ajute, să ne dea posibilitatea să lucrăm pentru mântuirea noastră. Ea ne mântuiește în virtutea unirii sale desăvârșite cu Fiul său, Mântuitorul nostru.

“În acest sens se constituie cultul Sfinților care iradiază, fiindcă iradierea lor ajunge până la noi. Nu credem că există două Biserici, o Biserică pământească și o Biserică cerească. Există o singură Biserică care se prelungește de pe pământ în cer. Nu suntem rupti de viața pământească pentru că avem privirile îndreptate, concentrate spre cea de dincolo. Înaintăm spre cea de dincolo luptând aici pentru a ajunge acolo încununăți de prezența lui Hristos, a Duhului Sfânt în noi. Creștem aici, trebuie să lucrăm aici, chiar și în viața socială, în perspectiva vieții de dincolo. Fără viața pământească nu putem crește. Este ceea ce fac Sfinții. Ei trăiesc “pe pământ ca în cer”, făcând voia lui Dumnezeu”.

Doamne Iisuse Hristoase, pentru rugăciunile tuturor Sfinților, miluiește-ne pe noi!

În același timp, fiecare popor își trăiește credința într-un mod original. Ortodoxia însă rămâne aceeași, rămâne apostolică, își păstrează toată bogăția propovăduirii apostolice și a vieții creștinilor din vremea Apostolilor. Tradiția se transmite ca o viață mereu proaspătă, ca un mod de a trăi Biblia integral, cât mai autentic posibil. Dar există o infinitate de moduri de a o aprofunda.

“Dacă un nou popor ar deveni creștin, este nevoie ca el să cunoască Sfânta Treime, Înruparea lui Hristos, viața în Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Toate acestea i le pot spune cu cuvintele mele, cu convingerea mea, transmițându-i-le prin Duhul lui Hristos, prin viață; dacă vrea să știe mai mult, va citi Biblia, Viețile Sfinților, va participa la Liturghie. Dar au existat atâți creștini adevărați care nu au cunoscut alfabetul! I-au

cunoscut însă pe Hristos și au fost totuși creștini.

“Au cunoscut revelația din auzite, prin predică, prin cele spuse de un creștin unui necreștin, apoi prin explicarea Botezului, ascultarea Liturghiei, contemplarea Icoanelor. Fiecare popor poate asimila și exprima prin cultura proprie mesajul comun și universal al creștinismului. Oamenii sunt diferiți dar au și trăsături comune, se pot înțelege. Există diferențe dar există și o unitate.

“Există o ființă a creștinismului, o permanență. Iisus este ieri, astăzi și întotdeauna Același. Cultura nu este decât o formă, ea nu se poate substitui ființei creștinismului. Eu însumi rămân în această unitate, fără a pune granițe între mine și ceilalți sau între națiuni. Suntem împreună, dar ne păstrăm totdeauna identitatea personală sau națională. Există aici un paradox.

“Și în România există nuanțe locale. Toate popoarele ortodoxe își leagă din plin viața religioasă de sfințirea lumii; se manifestă astfel convingerea că omul nu se poate mântui decât în legătură cu lumea. Tot ceea ce slujește vieții omului: apa, pâinea, vinul sunt sfințite. Cu apă sfințită se stropesc apoi camerele, paturile, uneltele... Icoana este așezată în mașină, pe câmp, în grădini, în preajma animalelor. Totul trebuie sfințit. Primele roade sunt aduse la biserică, o parte din ele dăruindu-se celor săraci. Este binecuvântată masa și se face semnul Crucii când se taie pâinea. La începutul unei munci omul își face semnul Crucii, ca și atunci când termină o muncă, când iese din casă, când trece pe lângă o biserică. Mulți oameni cer binecuvântarea atunci când întâlnesc un preot, când preotul vine în casa lor. Întreaga viață este umplută de binecuvântare, nu este ruptă de Dumnezeu. Acțiunile trebuie sfințite, lucrurile înseși trebuie să se deschidă acțiunii omului, întărite și sfințite de Dumnezeu. Pentru că prin om energiile lui Dumnezeu pătrund în lume. Prin om se sfințesc lumea, universul, toate elementele lumii.”

Trebuie să acordăm o mare importanță vieții legate de Dumnezeu, expresiei sacralului în viață. Nu este vorba de magie. "Magia este absența ideii unui Dumnezeu personal, e expresia unui panteism orb. Dar Dumnezeu este prezent pretutindeni și sfințește totul. De la El primim totul și Lui îi aducem totul, El își revarsă lucrarea peste toți". Aceste sărbători și aceste gesturi, aceste binecuvântări și aceste ritualuri

îngăduie comunicarea cu Dumnezeu și cu sfinții. Spiritualitatea înseamnă astfel și răspândirea credinței, conștiința legăturii cu Dumnezeu. Omul are o viață foarte bogată, o viață plină neîncetat de Dumnezeu. Întreaga viață a omului trebuie să fie sfințită, umplută de Dumnezeu. Chiar și acțiunea socială; chiar dacă mă duc la un om pentru a-i da un ajutor, a-i da un lucru, a-l îmbrăca, a-l ajuta, îmi fac semnul Crucii. Nu se poate face acțiune socială fără Dumnezeu - fără conștiința de a fi însoțit de Dumnezeu.

“Dar această conștiință nu este o abstracțiune. Conștiința se manifestă prin semne, prin gesturi, în toate acțiunile noastre. Gesturile noastre, mișcarea membrelor noastre spre natură, spre ceilalți, sunt manifestările unei asemenea conștiințe. O realitate pur interioară nu se interesează de univers și de ceilalți. Omul nu se poate închide în el însuși. Încă de când eram student știam de ce ne închinăm până la pământ, de ce ne facem semnul Crucii: religia este ceva interior. Omul este un întreg. Și când se închină până la pământ are sentimentul că se află în fața lui Dumnezeu. Dacă mănânc ceva, îi mulțumesc pentru aceasta lui Dumnezeu. Și apoi trupul meu trebuie și el sfințit. Trupul nu este separat de suflet și sufletul nu este separat de trup.

“Dacă această lume este rea și plină de duhuri rele, nu pot lucra atunci în ea în slujbă lui Dumnezeu. Dumnezeu însă mă ajută, El este prezent, El stăpânește, se află peste tot. Tot astfel, lăuntru meu nu este separat de manifestările mele care se orientează spre oameni și spre lucrurile acestei lumi, care pătrund în lucrurile acestei lumi.

“De aceea, tot ceea ce este exterior este important. Interiorul omului a fost separat în mod artificial de exteriorul său. Atunci, nu mai trebuie să vorbesc? De ce să vorbesc? Deoarece cuvântul este o manifestare. Trebuie să păstrez oare totul în sufletul meu?”

Religia nu este ceva privat, despre care nu se vorbește, ceva între Dumnezeu și mine.

“Omul trebuie să ajungă să fie întreg în comunicarea sa și să simtă nevoia să arate ceea ce simte. Religia implică comunicarea. De ce vorbește Hristos? De ce Fiul lui Dumnezeu a luat trup omenesc? De ce vorbesc Apostolii? De ce ne rugăm împreună? Ne aflăm la polul opus al individualismului care este în întregime nerealist și nu corespunde vieții omului. Viața omului este manifestare. În această manifestare se vede

omul, se vede fața sa, se vede Dumnezeu în cuvintele sale, se vede în gesturile sale dacă face ceva bun. Oare pot să mă rup de trupul meu, să mă comport altfel în trupul meu, într-un mod întinat, scandalos, deși sunt ființă care crede?

“Cum vom putea propovădui Numele lui Dumnezeu, adică Împărăția Cerurilor, dacă disprețuim exteriorul, comportamentul, manifestarea? Atunci unde este Împărăția lui Dumnezeu pe care trebuie să o pregătim, dacă religia este doar o afacere privată între Dumnezeu și mine? De ce să ne rugăm pentru iertarea păcatelor? De ce să spunem că vor fi fericiți făcătorii de pace, cei milostivi? Cum să ne arătăm milostivirea, dacă nu prin gesturi exterioare, în toate manifestările Evangheliei?”

“Religia este lumea limbajului, a manifestării. Prin aceasta ea manifestă și produce un om nou. Lumea va vedea că el este creștin, că este un om al lui Dumnezeu. Altfel unde este lumina pe care o răspândește?”

“Așa să lumineze lumina voastră, înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune să-l laude pe ‘Tatăl vostru cel din ceruri’” (Matei 5, 14).

Hristos ne spune cum să arătăm lumina: “Flămând am fost și însetat, și ați venit să mă vedeți” (Matei 25, 35).

“Dar aceste comportamente trebuie să decurgă din credință, din iubirea lui Dumnezeu în noi. Altfel, de ce le-am mai face? Ce mă împinge să o fac?”

Sfântul Apostol Ioan a propovăduit această iubire a unora față de ceilalți. Și toate epistolele Sfântului Apostol Pavel sunt pline de aceste îndemnuri de a arăta puterea Evangheliei printr-o viață sfântă.

“Ca ei să fie una, cum ‘Tu ‘Părinte și cu Mine una suntem” (Ioan 17, 22).

“Este porunca cea nouă de a iubi, de a da fără a aștepta nimic în schimb”.

“Se vorbește mult, în epistolele Sfinților Apostoli despre

sfînțenia creștinului: viața voastră este sfântă, aduceți trupurile voastre ca jertfă sfântă lui Dumnezeu, fiți sfinți în trupurile voastre și în sufletele voastre. Este tema centrală a Bibliei”.

“Sfîntească-se Numele ‘Tău!’

“Cum să sfințim Numele lui Dumnezeu? Nu numai prin gânduri dar și prin fapte. Trebuie să-l propovăduim, să-l facem simțit ca sfânt în noi înșine, în faptele noastre, în cuvintele noastre. Trebuie să ne gândim să-l arătăm și celorlalți”.

Capitolul IV

EXPERIENȚA TREIMII

“Sufletul meu Îl dorește pe Domnul și Îl caută cu lacrimi. Cum nu L-aș căuta? El însuși m-a căutat mai întâi și mi s-a arătat mie, păcătosului!”

Ava Siluan

Experiența fundamentală pentru noi, ființele omenești și, prin noi, pentru toate făpturile, este experiența comuniunii. Această experiență se înrădăcinează în Dumnezeu Care este El Însuși comuniune prin excelență, Tată, Fiu și Duh Sfânt.

‘Treime Sfântă, mărire Ție!’

Revelația se află în inima Sfintei Evanghelii: Dumnezeu nu este o ființă îndepărtată, solitară și indiferentă. “Dumnezeu este iubire”, spune Sfântul Apostol Ioan. Dumnezeu este “personal”. Dumnezeu este comuniune în El Însuși; este comuniune și cu propria sa făptură, omul, și prin acesta din urmă cu întreaga creație, cu “cosmosul”.

Preasfântă Treime, miluiește-ne pe noi!

Dumnezeu S-a revelat ca tripersonal: Tatăl obârșie, Fiul manifestare, Duhul Sfânt suflu și comunicare. Un Dumnezeu solitar este un Dumnezeu fără iubire, nu este o persoană, ci o esență eternă...

“Un Dumnezeu fără iubire, fără o atenție veșnică față de cineva, nu este un Dumnezeu”.

Dumnezeu nu Se identifică cu lumea. Evanghelia ne-a revelat faptul că El are iubire pentru această lume, pentru că este în mod veșnic iubire în El Însuși. De aceea, nu este de ajuns să spunem că există un Tată și un Fiu pentru a exprima Misterul etern al comuniunii personale.

Un Eu divin și un Tu divin nu sunt de ajuns; ar implica mereu tendința de a se confunda sau de a se separa, tendința spre un egoism în doi. Ar fi o iubire închisă asupra ei înșiși, o caricatură a iubirii pure "ce se revarsă spre un al treilea". Dumnezeu nostru este un Dumnezeu Ce se "revarsă", Care se comunică, Care vrea să Se împartă.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi! Întreit Sfinte, revarsă asupra noastră și în noi iubirea Ta negrătită și veșnică. Fă-ne să ne împărtășim de iubirea Ta dumnezeiască, Cel ce ești binecuvântat în veci. Amin.

"Dumnezeu reprezintă capătul tuturor aspirațiilor mele. El este desăvârșirea însăși. Este Persoana în comuniune în deplinătatea ei: Ea nu se poate bucura decât în comuniune, iar aceasta cere Trei Persoane. În definitiv suntem trei, totdeauna trei. Chiar dacă suntem într-un număr mai mare, toți ceilalți sunt al treilea - "ei". Vedem aceasta în folosirea celor trei pronume personale: "eu, tu, el". Dacă noi doi nu iubim pe un al treilea, iubirea noastră în Dumnezeu nu este desăvârșită. Această excludere a celui de-al treilea întinează legătura noastră. Mă dezinteresez de celălalt, vorbesc rău de el. Iar apoi când el devine tu și tu devii el, eu voi vorbi despre tine cum nu se cuvine...

"Iubirea dintre doi poate fi pe deplin generoasă numai dacă este întoarsă către un al treilea".

"Ca ei să fie una cum Noi suntem una, Eu în ei și Tu în Mine, ca ei să fie desăvârșiți una" (Ioan 17, 22).

Astfel avem experiența Treimii.

"Nu pot să mă realizez în iubire, dacă nu există în fața mea un tu care mă face responsabil, care face apel la mine și căruia trebuie să-i răspund. Nu mă pot dezvolta deplin, nu sunt fericit decât în responsabilitate. Altfel, devin un epicureu, vreau să-mi satisfac doar plăcerile mele. Dar responsabilitatea mă face să spun: cum mă pot bucura de viață dacă nu există un tu? Doar cu lucrurile sunt singur, mă plictisesc. De așa avea întreg universul, dar dacă n-ar exista nimeni, nu așa avea căldura celuiilalt. Doar celălalt mă face fericit, îmi dă pofta de viață; dacă nu ar fi un celălalt..."

"Dar celălalt înseamnă și responsabilitate. Celălalt este și o

graniță pentru mine, nu suntem confundabili. El mă împiedică, în egoismul meu de a mă rupe de el sau de a-l înghiți. Am nevoie de iubirea cuiva. Am nevoie ca celălalt să rămână altul, să nu se confunde cu mine dar să fie unit cu mine.

“Nu exist numai eu. Există și un “tu”, căci există o comunicare între el și mine. Dacă nu ar exista comunicarea în iubire, nu ar exista nici o posibilitate de a fi fericit

“Tatăl este Tată și Fiul este Fiu. Ei trebuie să fie diferiți. Duhul este martorul iubirii lor, El ia parte la bucuria fiecăruia față de celălalt. Dar în relația lor cu Duhul Sfânt, Tatăl trebuie să rămână Tată și Fiul trebuie să rămână Fiu”.

Pe Tatăl Cel fără de început, pe Fiul Cel împreună fără de început, pe Duhul Cel împreună veșnic, Dumnezeuzeirea cea una, ca hieruvimii a slăvi îndrăznind zicem: Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile tuturor Sfinților Tăi, miluiește-ne pe noi! (Treimica, Utrenie, glas 3).

Experiența treimică este o experiență cotidiană care își are obârșia în Dumnezeu-Tatăl, manifestarea în Dumnezeu-Fiul, comunicarea în Dumnezeu-Duhul. Omul este creat după chipul Treimii dumnezeiești. Există un “eu - tu - el”, o ființă în comuniune cu Dumnezeu și cu creaturile.

“Este vorba de o experiență sociologică, psihologică și, mai mult decât atât, ea este fundamentală pentru noi. Fără ea nu putem exista deplin; ea este înrădăcinată în ființa noastră și niciodată nu mă voi mulțumi cu nivelul la care mă aflu. Totdeauna voi vrea să merg mai departe. Sunt însetat de o iubire nesfârșită. Responsabilitatea mea nu se stinge niciodată. Psihologic vorbind, simt față de fiica mea sau de fiul meu că nu am făcut niciodată tot ceea ce trebuia să fac; față de soția mea, față de ceilalți, n-am făcut niciodată ceea ce trebuia să fac. Se deschide aici o perspectivă nesfârșită de a exercita, de a manifesta responsabilitatea, de a face din ce în ce mai mult pentru celălalt și a acestuia de a face ceva pentru mine; de a-și arăta iubirea mereu mai departe. Deci încotro? Spre infinit. Dar de unde vine oare această sete de infinit, dacă acest infinit nu este realizat undeva, la un anume nivel?

“Această aspirație aparține naturii noastre. De ce oare

suntem astfel? Cine ne-a făcut așa? Cred că aici este un semn al terneiului existenței noastre. Trebuie să găsim într-o zi satisfacerea deplină a acestei aspirații de a iubi nesfârșit, de a ne dăruii deplin, adică infinit, celuilalt, de a nu mai avea nici o umbră în iubirea noastră, nici o reticență, nici o rezervă, nici o distanță. Altfel totul ar fi lipsit de sens. De ce?"

Raționalitatea profundă a existenței noastre rămâne învăluită câtă vreme nu intrăm în legătură cu Celălalt, Tu-ul care este izvorul și capătul aspirației noastre infinite de a iubi. La capătul și la originea vieții mele se află o desăvârșire a iubirii manifestată în mine prin dorința infinită de iubire: în ea se înrădăcinează raționalitatea iubitoare a ființei mele.

"Credința nu este numai ceva sentimental, ceva lipsit de temeii. În Dumnezeu avem și un Logos, un "Cuvânt", un Verb, o Rațiune, nu numai un "Duh", un Suflu. Responsabilitatea față de celălalt mă face să ating cu degetul această raționalitate plină de duhul, de iubire.

"Prin această raționalitate îl simt pe celălalt. Prin cuvântul său, prin prezența sa, celălalt este în mine. Dar nu numai el se află în mine. Cel căruia eu îi spun "tu" și pe care astfel îl port în mine este și el în legătură cu un altul, cu ceilalți. Intru astfel în comuniune cu o ființă care este ea însăși în comuniune cu o persoană. În tine există și celălalt; tu ești în el și tu ești plin de el în mine. Când vorbesc cu tine, mă gândesc și la celălalt cu care tu ești în legătură. Și el lucrează în mine: este prezent în mine în responsabilitatea pe care o am față de el.

"Întotdeauna sunt o triadă. Sunt în mine însumi o triadă. Sunt o icoană, un chip al Sfintei Treimi. Sunt un chip treimic dar îndeosebi o icoană a Fiului și, prin El, sunt în legătură cu Tatăl. Nu există un eu izolat, nici numai "eu și tu", cum spunea Martin Buber: există și un el. Tu și eu avem o responsabilitate față de un celălalt. Această responsabilitate este importantă și ea ne unește într-o mare seriozitate.

"Acesta este chipul Treimii în om. El poate fi descoperit în mod experimental, pentru că există aici un sentiment al necondiționatului, al absolutului. Suntem necondiționat obligați unul față de altul și față de un celălalt. Acest fapt trebuie să vină de la o instanță supremă care a imprimat în noi ca o pecete această responsabilitate, acest serios profund care ne unește, care nu ne lasă în superficial, ci ne sfințește".

"Și a zis Dumnezeu: să facem om după chipul și asemănarea

noastră" (*Facere 1, 26*). "Dumnezeu" este la singular, "să facem" este la plural: un singur Dumnezeu, o comuniune de persoane. După chipul și asemănarea Celui Întreit-Unul a fost creat omul dintru început...

Dumnezeule în Trei Fețe, Care ai plăsmuit după chipul și asemănarea Ta neamul omenesc și din neființă la ființă ai adus toate, Ție mă închin, pe Tine Te cinstesc și în cântări Te măresc.

Dumnezeule Atotputernic și singur nescrisîmprejur, vino și te sălășluiește sub acoperișul meu. Doamne Cel în Trei străluciri, trimite lumina Ta și luminează-mă întru negrăita iubire a inimii Tale. (Duminica Tuturor Sfinților, miezonoptică, cântarea 6)

Lumină neînserată, Soare în trei străluciri, Unule Dumnezeu necuprins, singurul Domn și stăpân, luminează inima mea cea întunecată, fă să strălucesc cu razele slavei Tale ca să Te cânt și măresc întru toți vecii. (Cântarea 8)

Capitolul V

DUMNEZEU TATĂL

“Ziditorul cerului și al pământului ne-a dat să-L cunoaștem în Duhul Sfânt iar în El și pe îngeri și pe cei fericiți. Astfel inima noastră arde de iubire pentru El”.

Ava Siluan

Ava, părinte! Facă-se voia Ta!

Dar care este voia Tatălui?

“El mă va chema: Tu ești Tatăl meu” (Psalm 88, 27) cântă profetul David. Iar prin gura Apostolilor omenirea spune: “Arată-ne nouă pe Tatăl!” (Ioan 14, 8).

Revelația paternității lui Dumnezeu se află în centrul Sfintei Evanghelii. Hristos a venit să facă cunoscut oamenilor că Dumnezeu este Tată; să facă cunoscut oamenilor că au un altfel de Tată; să li-L arate pe Tatăl.

Dar “este foarte greu să vorbești de aceasta. Tatăl este izvorul iubirii, izvorul a tot ceea ce este, instanța ultimă și supremă din care provin toate. Trebuie să năzuim către El. Trebuie să-L gândim ca pe izvorul iubirii, izvorul afecțiunii, al unei iubiri cum nu este alta. Doar pomind de la El se explică toată afecțiunea, toată iubirea, toată existența. El trebuie să fie un asemenea izvor suprem pentru toate... Îl putem simți ca după chipul unui tată de aici, care își dă totul copiilor săi, care trăiește pentru copiii săi, care este mereu preocupat de copiii săi.

“Îl putem concepe pe Tatăl ca fiind plin de căldură; din El decurge toată căldura iubirii. Este în întregime preocupat de noi. Trebuie să privim spre El; Hristos ne-a învățat să ne adresăm rugăciunea în principal Lui, “Tatăl nostru”, atunci când Îi spunem Tată simțindu-I întreaga căldură, toată căldura noastră de fii, adâncind sentimentul nostru de fii.

“Pe Tatăl Îl cunoaștem făcându-ne fiii Lui.

“Dacă nu mă simt pe deplin fiu, nu simt căldura Tatălui. Cele două merg împreună: conștiința de a fi fiu însoțește conștiința a ceea ce este, a Cine este Tatăl. În ultimă analiză, toate darurile, toate rugăciunile, întreaga mea existență le adresez Tatălui. Și Tatăl le primește.

“De la Tatăl vine inițiativa de a-L trimite pe Fiul Său ca să Se facă om, ca să Se facă fratele nostru, pentru a-și revărsa și asupra noastră dragostea Sa paternă. Tatăl participă la evenimentul Crucii. El privește la Cruce. Suferă pentru jertfa Fiului Său într-un mod pe care noi nu-l înțelegem. Vrea să ne adune pe toți ca fii în El. Există un cuvânt foarte important al Sfântului Apostol Pavel: la sfârșit, Fiul va preda Tatălui Său Împărăția asupra lumii, pentru ca toți să fie cu Dumnezeu, ca Dumnezeu să fie totul în toți. (I Corinteni 15, 24). Asta nu înseamnă că Fiul va dispărea: dar rolul său de mijlocitor către Tatăl va înceta. Vom fi la fel de aproape de Tatăl cum este El Însuși”

Neîncetat Hristos Se smerește în fața Tatălui Său. Prin aceasta El ne conduce la Tatăl a Cărui voință o înfăptuiește:

“Fie voia Ta, nu a mea!” (cf. Luca 22, 42)

L-am găsi pe Tatăl dacă ne-am face rugăciunea noastră după acest cuvânt: Fie voia Ta, a Ta, Părinte, Care ești izvorul tuturor, izvorul fânței mele, izvorul sufletului care este în mine. Dă-mi încă fânță, o, izvor negrăit, nerostit, neînțeles, necuprins, neajuns al fânței divine însuși.

“Acum avem nevoie de Fiul. Dar atunci, El ne va așeza deplin înaintea Tatălui. Atunci vom fi în fața Tatălui așa cum este Hristos. Hristos va fi doar Cel dintâi dintre noi. Nu va mai fi nevoie ca El să ne conducă la Tatăl pentru că vom fi, ca și El, în fața Tatălui.

“Pentru aceasta trebuie să creștem. Și creștem prin Fiul, prin jertfa Fiului, prin responsabilitatea pe care El ne-o impune. Ceea ce înseamnă și nivelul interior al creșterii noastre, nivel la care nu mai avem nevoie să fim conduși, pentru că suntem deja în fața Tatălui, făcuți egali după har cu Fiul. Simțim în mod nemijlocit întreaga iubire revărsându-se asupra noastră, îmbrățișându-ne în mod distinct.”

Despre această realitate ultimă spre care tinde în mod conștient sau inconștient umanitatea de-a lungul dureroasei sale istorii avem o cunoaștere anticipată prin Taine și prin rugăciune.

“Întrucât suntem păcătoși, Îl rugăm pe Iisus Hristos, Care este “Fiul lui Dumnezeu”, zicându-I: “miluiește-mă pe mine, păcătosul”. Nu sunt încă în stare de a putea sta direct în fața Tatălui. Sfântul Chiril al Alexandriei dezvoltă această idee potrivit căreia noi suntem primiți la Tatăl numai în stare de jertfă curată. Această intrare în stare de jertfă curată nu este posibilă decât în măsura în care Hristos cu jertfa Sa este în noi și noi suntem în El. Avem nevoie de Hristos. Prin Hristos, prin jertfa lui Hristos, ajungem la Tatăl devenind din ce în ce mai mult fii ca și El. Suntem pe cale de a intra la Tatăl dar, întrucât suntem păcătoși, avem nevoie să intrăm prin Hristos. Există oameni, Sfinții, care se află deja în fața Tatălui. Dar Hristos spune că își va păstra rolul de mijlocitor până când toți vor ajunge la Tatăl, și atunci Își va încheia rolul, Își va preda slujirea.”

În Biserică se revelează acest mister al Tatălui. În Biserică primim harul înfierii divine prin Duhul Sfânt. În afara Bisericii nu se știe că Dumnezeu este Tată.

Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, al Cărui Trup tainic este Biserica, du-ne la Tatăl. Fii pentru noi profetul Tatălui, și vom dori să fim fiii unui astfel de Tată într-o Tine!

“Hristos apare în Biserică ca Pantocrator, Fiu și Cuvânt, Care ne conduce, care conduce universul. Vizibil în interiorul cupolei bisericii ca Cel Atotputernic, El ține toate, dar ne conduce și la altarul unde se află El Însuși ca Jertfă și Arhiereu și unde ne împărtășim de Persoana Sa divină. El Însuși ne conduce spre această împărtășire cu El Însuși în stare de jertfă. El ni-l dă și pe Duhul, și împărtășirea este și o împărtășire de Duhul de Care este plin Hristos. Ea este și o împărtășire de Tatăl Căruia Hristos se dăruie.

“Dar Tatăl nu Se arată. Nu este reprezentat. Este reprezentat Hristos, căci cine Îl vede pe Hristos Îl vede pe Tatăl, pentru că El Însuși tinde spre Tatăl și, întrucât suntem în comuniune cu Hristos, tindem și noi ca niște fii spre Tatăl.

“Totuși, suntem încă abia pe cale, Biserica este într-o tensiune continuă spre Tatăl. Biserica Sfinților, Biserica cerească a ajuns la capătul drumului, dar ea continuă să se preocupe de noi cei de aici, așa

cum Fiul Însuși se preocupă de noi. Sfinții nu au ajuns la odihna deplină, pentru că Hristos nu și-a încheiat drumul. Se spune de către Sfântul Pavel (Evrei 11, 13) că Avraam nu a primit încă întreaga răsplată. El așteaptă încă să ne întâmpine, este aplecat asupra noastră. Sfinții și Proorocii nu se bucură pe deplin; se vor bucura pe deplin doar atunci când vom fi împreună, ei și noi. Și aici se manifestă nevoia de unire, a bucuriei împreună cu toți...

“Astfel este Biserica, în drum spre Tatăl; iar calea trece prin Hristos”.

Părinte ceresc, Tatăl nostru al oamenilor, atrage-ne la Tine prin iubirea pe care Iisus, Fiul Tău, o are pentru Tine și pentru noi, și vom fi mântuiți. Fă-ne vrednici să Te bucurăm și să ne bucurăm în Tine, de Tine și împreună cu Tine, Care ești izvorul negrăit al întregii bucurii și al întregii iubiri, și Care ești slăvit împreună cu Cuvântul tău cel împreună veșnic și cu Sfântul Tău Duh, Cel bun și de-viață-făcător, acum și în vecii vecilor! Amin.

În persoana lui Hristos prezent în Biserică noi trăim tensiunea spre Tatăl.

“Există o tensiune a Bisericii spre Tatăl pentru că Hristos tindea spre Tatăl. Noi primim de la Hristos și această tensiune, și ea continuă să rămână o tensiune. Tatăl este aici, Îl vedem. Este transparent în Biserică. Dar mai există un drum de făcut, Hristos fiind din ce în ce mai mult împreună cu noi, Duhul Sfânt fiind și El din ce în ce mai mult cu noi. Hristos ne conduce la Tatăl, adică la capătul drumului: acolo vom afla odihna deplină, vom fi sfârșit drumul, ne vom bucura desăvârșit de iubirea Tatălui nostru; vom vedea, vom simți desăvârșit iubirea Tatălui, și ne vom simți în mod desăvârșit fiii Săi. Înaintăm spre acest sentiment. Îl rugăm pe Iisus să ajungem în Împărăția Tatălui. Prin aceasta Îl rugăm să ajungem în stadiul deplin de fii, plin de Duhul Fiului. Vină Împărăția Tatălui: atunci se va împlini aspirația noastră. Și când vom avea acest sentiment de fii, atunci vom fi cu desăvârșire frați ai lui Hristos și frați între noi. Toate se leagă împreună.”

Părinte sfinte, Tatăl nostru, vină împărăția Ta, vină Duhul Tău! Vino să împărățești în noi și între noi prin Duhul Tău cel Sfânt și de-viață-dătător. Prin El ne vei face fiii Tăi, Te vom cunoaște și bucuria Ta va fi desăvârșită!

Prin Fiul și prin Duhul Îl putem cunoaște pe Tatăl. Cuvântul spune totul, revelează totul, Îl arată pe Tatăl, arată cu ce iubire părintească îi iubește Dumnezeu pe oameni. Duhul insuflă totul, insuflă în noi sentimente de fii, sentimentul de a fi iubiți de un astfel de Tată, sensibilitatea față de o iubire atât de părintească.

“Dar există o tensiune, un dinamism, nu ne este dat totul dintr-un singur gest. Există fenomenul creșterii. Omul crește spiritual, iar această creștere se face și ea în comuniune, căci Duhul comuniunii ne face să creștem. Este vorba de creșterea fiecăruia și, în același timp, de creșterea în comuniune cu ceilalți, de creșterea împreună.

“Atunci, când comuniunea va fi desăvârșită prin lucrarea Sa, prin lucrarea jertfei Sale, prin lucrarea Sa de a face să crească în noi responsabilitatea, când toată această lucrare a Fiului va fi înfăptuită, când toată această slujire a lui Hristos va fi împlinită, atunci El ne va preda deplin Tatălui”.

“Eu mă rog pentru ei; nu pentru lume mă rog, ci pentru cei pe care ‘Tu mi i-ai dat: ei ai ‘Tăi sunt...” (Ioan 17, 9).

Slujirea lui Hristos față de noi este aceea de a ne conduce la Tatăl, de a ne face să-l cunoaștem pe Tatăl. Tatăl ne cunoaște dintotdeauna. Dar noi nu-L cunoaștem toți. Doar Cel care este Fiul deplin al unui astfel de Tată ni-L poate face cunoscut. Dacă oamenii ar ști că au un astfel de Tată, atitudinea lor în istorie ar fi desigur foarte diferită.

Dar o atare responsabilitate poate fi refuzată: omul este liber și să nu fie fiu. Îl respinge pe Fiul și pe Tatăl în același timp. Îl respinge pe Cuvântul întrupat și pe Cel care L-a trimis (Ioan 5, 37). Hristos pe Cruce suferă tocmai de aceea: respingându-L, oamenii Îl resping pe Tatăl, resping propunerea care li s-a făcut de a fi fiii unui astfel de Tată. În aceasta constă suferința lui Hristos: El vrea să ne bucurăm de iubirea Tatălui. Dar în însăși această respingere El arată desăvârșirea iubirii Tatălui. A iubi în acel moment înseamnă a suferi răul pe care în nebunia sa celălalt și-l face lui însuși. În acel moment, total neputincioasă în fața libertății și a voinței celuilalt, iubirea este și total oferită. Chiar în respingere, oferirea este mai puternică; de aceea iubirea este atunci

bucurie, pentru că cel care iubește arată în sfârșit cât de mult iubește:

“Tu nu știi ceea ce faci. Dar fă ce vrei. În orice caz, Eu sunt acolo, te aștept căci te iubesc, Eu, Creatorul și Stăpânul tău. Te voi aștepta până la sfârșitul timpului. Când vei voi Mă ofer ție pentru totdeauna.”

Iubirea Tatălui și a Fiului față de noi, despre care dă mărturie definitivă Fiul pe Cruce, este o iubire fără umbră de dominație sau de posesiune. Numai o astfel de iubire poate să atingă inima împietrită a omului.

De fiecare dată când este vrednică de acest nume, de fiecare dată când se arată tinerețea ei veșnică, Biserica este tocmai aceasta: locul prezenței și al disponibilității permanente a Tatălui, în Trupul și Sângele Fiului Său plin de Duhul, de a primi pe fiecare ca pe un fiu care revine, care se întoarce și revine. De aceea se poate spune că paternitatea lui Dumnezeu se manifestă în Biserică; există o legătură între paternitatea spirituală și paternitatea lui Dumnezeu.

“Simțim această legătură în autoritatea părintelui duhovnicesc, o autoritate bună, nu o autoritate ca a lumii: o autoritate duhovnicească care este o mare afecțiune, marcată de o mare credibilitate a ceea ce spune, în sfaturile pe care le dă, în orientările pe care le schițează. Dar în preot sau în episcop Îl vedem și pe Hristos; nu numai pe Tatăl, ci și pe Hristos.

“Există această etapă a drumului în care Hristos este necesar. Tatăl Se vede prin Hristos. Când vom fi în fața Tatălui, nu vom mai avea părinți; reprezentanți ai Tatălui. Vom fi cu toții frați.”

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi: arată-ne nouă pe Tatăl, ca să ne facem fii. Fii un tată pentru noi, fii-ne să vedem fața Tatălui în transparența feței Tale de Fiu, împreună cu Care și cu al Său Duh al înșierii fii binecuvântat în vecii vecilor! Amin.

Dimensiunea ierarhică, expresie a paternității lui Dumnezeu, este temporară. Avem nevoie de păstori care să fie părinți pentru noi în felul în care este Hristos Însuși, știind în același timp că nu avem decât un singur Tată Care este în ceruri. Hristos Însuși, dacă a arătat paternitatea divină, dacă este un tată pentru noi, nu este totuși Tatăl Însuși.

“Ierarhia nu există decât pentru a ne conduce. Slujirea ierarhiei, a părinților noștri duhovnicești, este slujirea lui Hristos: când vom cu fi

toți în fața Tatălui, vom ști totul din darul lui Dumnezeu, vom fi fii, vom fi frați, frați în Hristos, fii ai Tatălui. În acest sens, Biserica își va fi împlinit misiunea sa conducătoare, dar va rămâne ca o comuniune veșnică. Va fi spațiul și timpul unei comuniuni de neclintit. Vom fi toți în Hristos în fața Tatălui. În acest sens, vom fi cu toți în Trupul lui Hristos”.

Dacă ar exista actualmente o comunitate fără ierarhie, aceasta ar anticipa sfârșitul timpurilor, Împărăția Cerurilor. Ea s-ar manifesta ca și cum procesul s-ar fi încheiat. Aceasta ar presupune că toți oamenii să fie în mod real fiii Tatălui sau frați întreolaltă. Ar fi Biserica desăvârșită, Comuniunea Sfinților manifestată: sfârșitul istoriei, Dumnezeu totul în toți...

Individualismul trebuie depășit. “Nu poți exista în mod individual în fața Tatălui. Hristos spune că ne va încredința Tatălui pe toți împreună; atunci va lua sfârșit slujirea Sa. Dacă cineva vrea să iasă în evidență, nu poate ajunge în fața Tatălui; nu poate să facă aceasta fără Biserică, fără slujirea mijlocitoare a ierarhiei, fără slujirea mijlocitoare a lui Hristos, însă a unei ierarhii spiritualizate prin abnegație, prin lepădare de sine, sau printr-o iubire frățească asemănătoare celei a lui Hristos.

“La sfârșit va rămâne Biserica în acest sens, comuniunea de acum neclintită, Trupul lui Hristos, toți în Hristos în fața Tatălui. Deci Biserica va rămâne în veșnicie dar fără părinți duhovnicești mijlocitori; nici Hristos nu va mai lucra vreo mijlocire pentru că noi toți vom fi în El, toți ne vom bucura ca și El de faptul de a fi în comuniune cu Tatăl. Aceasta nu înseamnă că Hristos Se va șterge ca persoană: El rămâne în veșnicie ca persoană întrupată și noi înșine ne vom păstra persoana noastră. Fiecare fiind o persoană, va fi o comuniune desăvârșită, nu o masă indistinctă. El va rămâne centrul care iradiază iubirea frățească, deci cea mai aproape spiritual de noi, susținând apropierea spirituală dintre noi.

“Această iubire dintre noi toți, dintre noi și Hristos, în comuniune cu El, comunitatea formată de El și de noi este Biserica: Biserica care rămâne în veșnicie.”

Împărtășirea în Taina Euharistiei este deja o împărtășire de Tatăl, cu Tatăl nostru. “Da, ne așezăm în relația în care Hristos este cu Tatăl.” *Împărtășindu-ne de Hristos, ne împărtășim de Tatăl. Prin Hristos, avem acces la Tatăl. Căutarea și cunoașterea Tatălui se fac în esență în cadrul tainei Cuvântului Său: dacă-I primesc Cuvântul ca pe o hrană dătătoare de viață, pe El Îl primesc. Descopăr că Dumnezeu este*

Tată, descoperind cât de bun este acest Cuvânt Care este al Său, Care este Fiul Său: "Cât de bun este Domnul!" (Cf. Psalm 33, 8).

Preabunule Părinte, dă-ne și nouă în toate zilele Cuvântul 'Iău, pe Fiul Tău, "pâinea cea de toate zilele", pentru ca, împărtășindu-ne prin El de 'Duhul Tău, să Te cunoaștem Tată! Amin.

Euharistia este o anticipare a Împărăției Cerurilor, Împărăția Comuniunii Treimice.

"Participăm continuu la Euharistie, pentru că avem încă nevoie să ne împărtășim, cât suntem pe pământ și cât suntem încă, chiar și în cer, cu privirea întoarsă puțin către frații noștri, pentru că nu suntem încă toți împreună. Nu vrem să-i lăsăm. Anticipăm, dar nu suntem încă toți și pe deplin frați, nu suntem încă pe deplin fii ai Tatălui. Tatăl vrea să ne aibă pe toți ca pe astfel de fii, iar Hristos vrea să ne adune pe toți în El și în fața Tatălui. Sfântul Apostol Pavel vorbește de acest act al recapitulării tuturor în Hristos. El spune de asemenea (I Corinteni 15) că Hristos îi va preda Tatălui pe toți oamenii, dar ei vor rămâne și în El, strâns uniți cu El. Astfel, fiind în unire cu Hristos, vom fi predați Tatălui prin El și uniți cu El."

Dumnezeu nu Se poate bucura pe deplin câtă vreme nu se vor fi mântuit toți oamenii. Dar mântuirea nu este privită într-un mod individual. Din punct de vedere al Evangheliei, aceasta ar fi un nonsens. O mântuire colectivă și anonimă, o mântuire a umanității, a speciei umane, este și ea un nonsens. Nu este vorba de așa ceva: mântuirea este în mod fundamental revelată ca o comuniune de persoane. Mântuirea înseamnă comuniune. În măsura în care comuniunea nu este desăvârșită, mântuirea nu este nici ea desăvârșită. În acest caz bucuria Tatălui nu poate fi desăvârșită.

Hristos pe Cruce ne arată care este suferința unui astfel de Tată până când oamenii se vor întoarce la El, până când toți fiii risipitori se vor întoarce.

Dumnezeu dorește mântuirea tuturor dar nu constrânge libertatea oamenilor. Omul poate să se afirme veșnic împotriva lui Dumnezeu.

E ceea ce exprimă rugăciunea lui Hristos din Evanghelie. "Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău pe cei pe care mi i-ai dat, ca ei să fie precum suntem și Noi una" (Ioan 17, 11).

Capitolul VI

HRISTOS, DESCOPERITORUL TREIMII

“Dumnezeu este iubire, El ne-a dat porunca să ne iubim unii pe alții, chiar și pe dușmanii noștri, iar Duhul Sfânt ne-a învățat această iubire.”

Ava Siluan

Există în noi, în firea sau în natura noastră, chipul lui Dumnezeu, chip treimic: îl percepem ca pe un sentiment necondiționat de responsabilitate față de noi înșine, față de ceilalți și față de întreaga creație. Dar din cauza căderii noastre, acesta este în chip ciudat acoperit cu un văl. Suferințele noastre vin din obstacolele în calea dezvăluirii acestui chip dumnezeiesc.

“Hristos a venit pentru a înviora, pentru a actualiza această responsabilitate în noi, slăbită de egoismul nostru, de plăceri și de tot felul de greșeli. Cine ar fi putut s-o facă mai bine decât Fiul?”

“Fiul a venit să asume această responsabilitate pentru noi și ne-a revelat care era cea a noastră. Ne-a dezvăluit responsabilitatea în umanitate, a înnoit-o, a restaurat-o în umanitatea asumată. Prin El, ea se extinde în noi, noi o primim, El o cheamă pe nume în noi. Prin Cuvântul lui Hristos, prin exemplul lui Hristos, dar și prin harul Său, prin faptul că ne împărtășim de Hristos Care este în stare de jertfă, de dăruirea Sa de Sine, ne asumăm și noi această responsabilitate arătată în jertfa Sa.

“Această revelație poate întemeia o responsabilitate, o solidaritate sinceră între oameni, un sentiment mai înalt al responsabilității fiecăruia față de ceilalți și a tuturor față de Dumnezeu. Numai dacă toți se simt intens responsabili în fața lui Dumnezeu, se pot simți în mod intens responsabili ei înșiși față de ceilalți: noi doi față de celălalt și amândoi împreună față de un al treilea.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi și lumea Ta întreagă!

“Hristos ne unește cu El dându-ne trupul Său plin de Duhul Sfânt, de responsabilitate. Tot astfel, trupul nostru nu este pur și simplu material, o masă de carne. Prin toate gesturile noastre, prin toate faptele noastre, prin trupul nostru noi arătăm această responsabilitate pe care El a arătat-o, pe care El a împlinit-o în fața lui Dumnezeu Tatăl, pentru că în ea noi suferim pentru ceilalți. Este un aspect al experienței Treimii, al Întrupării, pe care îl primim împărtășindu-ne de Hristos, mâncând Trupul Său în stare de jertfă.

“Nu putem vorbi separat de Treime și de Întrupare. Nu putem vorbi de Treime, dacă este adevărat că Ea este iubirea lui Dumnezeu pentru noi, fără a vorbi de Întrupare, de Fiul lui Dumnezeu care ne-a adus iubirea lui Dumnezeu care a turnat, a revărsat iubirea în noi”.

Jertfa lui Hristos

“Jertfa este un dar sub imboldul responsabilității. Iisus Se dăruie pe Sine Însuși total, Se dăruie pe Sine prin trupul Său. Prin trupul nostru ne dăruim și noi: când îmi dăruie trupul, îmi dau viața mea pământească. Eu însumi sunt în acest trup pe care îl dau, particip, sufăr, mă dăruie. Sfântul Pavel spune că trupul nostru este templul Duhului Sfânt: a te dăruie pe tine însuși în trupul tău constituie jertfa rațională și sfântă, adică responsabilă. Raționalitatea trupului își are temeiul în persoană. Jertfa este sfântă pentru că este produsă de responsabilitatea pentru ceilalți.

“Mă simt responsabil în fața instanței supreme a Sfintei Treimi. Aceasta înseamnă că în Hristos, în Însuși Fiul lui Dumnezeu, în Treime există virtualitatea responsabilității: Tatăl și Fiul sunt responsabili Unul în fața Altuia, există o chemare și un răspuns. Ei Se iubesc și iubirea vrea un răspuns liber”.

“Nu treziți dragostea până nu : va fi ei voia!” (Cântarea Cântărilor 8, 4)!

“Există în această iubire și o plăcere și o bucurie: Tatăl se bucură că primește răspunsul la iubirea Sa din partea Fiului Său iar Fiului îi face plăcere să răspundă Tatălui Său. Răspunsul este rădăcina responsabilității noastre. Hristos ne învață să răspundem Tatălui pentru

noi înșine și pentru toți oamenii”.

Această revelație este inima rugăciunii creștine. În rugăciune ființa umană descoperă sentimentul responsabilității sale față de sine însăși și față de toate fapăturile în fața Tatălui. În rugăciune vom cunoaște poate bucuria cu care Se bucură Tatăl de răspunsul fiilor. Aceasta e mângâierea divină care coboară în inima celui sau a celei care a cunoscut compasiunea pentru toate fapăturile - Duhul Tatălui pogorând pentru a-L încunună cu bucurie pe Fiul Său Care a suferit pentru lume...

‘Doamne Dumnezeu nostru, miluiește toate fapăturile Tale!’

“Experiența mistică este foarte bogată și foarte profundă. Dar cu toții putem constata acest fapt: celălalt este în mine prin responsabilitatea pe care mi-o impune. Este aici o experiență a Sfintei Treimi; în caracterul necondiționat al acestei responsabilități se revelează dependența noastră de Dumnezeu, legătura noastră cu El, o anumită prezență a Dumnezeului treimic în noi. Dar totul rămâne oarecum vag pentru oamenii care nu cred. Când omul devine credincios, se dezvoltă în el responsabilitatea spirituală”.

Hristos este Dumnezeu

“Știm că Hristos este Dumnezeu prin faptul că a apărut și s-a manifestat în El un dar desăvârșit. Dintru început n-a mai existat în istorie om ca El. Toate cuvintele Lui sunt ireproșabile; nu poate fi contestată ori pusă la îndoială dreptatea nici uneia din faptele Sale. Toate faptele Sale pentru ceilalți sunt cu desăvârșire semne ale unei depășiri totale de Sine; nu există în El nici urmă de egoism sau de nesinceritate. Nu există păcat în El; niciodată nu a arătat că ar avea păcate. Fiecare Sfânt spune despre sine că este un păcătos, Hristos n-a spus aceasta despre Sine Însuși. Nu este aici semnul vreunui orgoliu, a unei voințe de a se înfățișa pe Sine ca un om mai bun decât ceilalți. El S-a smerit mereu, n-a vrut să Se impună. Nu vrea să Se arate superior celorlalți, este cel mai smerit dintre toți. Ar fi putut deci să recunoască și că este un păcătos, dar

n-a spus niciodată aceasta. El are conștiința că este fără păcat și aceasta nu poate fi calitatea unui simplu om. Nu există om care să poată fi fără păcat în lume. Hristos mărturisește El Însuși că este fără păcat în tot ceea ce a făcut.

“Această umanitate desăvârșită nu poate fi explicată doar prin posibilitățile pe care le are omul. Trebuie să acceptăm că există aici o prezență superioară oamenilor, există o prezență divină, chiar dacă facem abstracție de faptul că El Însuși mărturisește și declară că este Dumnezeu, că este Fiul lui Dumnezeu.

“În afara purtării și a declarațiilor Sale, avem faptul Învierii pe care au mărturisit-o și au propovăduit-o toți Apostolii cu prețul vieții lor. Toți au murit mărturisind că L-au văzut înviat. Adversarii lui Iisus nu au putut dovedi că nu a înviat. N-au putut dovedi că trupul Său a rămas în mormânt. Pavel a vrut să facă această dovadă dar nici el n-a putut. A murit mărturisind că Hristos este Dumnezeu și că a înviat. Această experiență a făcut-o pe drumul Damascului.”

Întâlnirea personală cu Hristos

Experiența lui Hristos Dumnezeu pe care au avut-o Apostolii și prima comunitate creștină, Sfântul Pavel și toți Sfinții până la noi este experiența unei prezențe personale și dătătoare-de-viață. Această experiență este percepută ca o prezență mai presus de orice înțelegere, care se numește credință. Ne sprijinim pe mărturia Apostolilor și a Sfântului Pavel “care s-a bucurat de o arătare nemijlocită a lui Hristos”. Dar el a început să se intereseze de Hristos, să se ocupe de Hristos prin mărturia Apostolilor. Experiența și mărturia Apostolilor au fost temeiul credinței Bisericii. De aceea spunem că Biserica este apostolică.

“Dar credința noastră în mărturia Apostolilor este tot o lucrare a lui Hristos asupra noastră. Arătarea făcută Sfântului Pavel a fost o inițiativă din partea lui Hristos. Și asupra noastră există o lucrare dumnezeiască prin Duhul Sfânt. Facem deci o anume experiență a lui Dumnezeu. Deschiderea față de această mărturie este o problemă de credință, adică de experiență, care are drept bază lucrarea indispensabilă a Duhului Sfânt. Duhul Sfânt ne face să acceptăm prin credință ceea ce au

spus Apostolii. Căci ne putem opune chiar și evidențelor. Adesea oamenii se încapățânează să nu accepte evidențele, deși au multe dovezi”.

“La ai Săi a venit și ai Săi nu l-au primit” (Ioan 1, 11).

“Ochii aveți și nu vedeți, urechii aveți și nu auziți și nu vă aduceți aminte”
(Marcu 8, 18).

“A-L întâlni pe Hristos înseamnă a-L accepta, a te pleca în fața evidențelor pe care ni le dă Evanghelia: ea ne relatează mărturia Apostolilor în viața lor, prin cuvintele lor. Credința este necesară, pe lângă evidența rațională, pentru că omul se poate încapățâna prin voința de a-și păstra prejudecățile, concepțiile pe care și le-a format. Nu vrea să iasă din prejudecățile sale care întotdeauna sunt legate de un anumit interes, de un anumit egoism, de anumite obișnuințe: îi este greu să renunțe la sine însuși. Trebuie să se deschidă și această deschidere este credința: iar aici e necesară lucrarea Sfântului Duh asupra omului.”

‘Doamne Iisuse Hristoase, Mântuitorul sufletelor și trupurilor noastre, ajută-ne credința, trimite Duhul Tău Cel Sfânt, Care de la Tatăl porcede, ca să Te mărturisim ca ‘Dumnezeu! Amin.

Pentru că Îl cerem, pentru că ne străduim să-L primim, în toate zilele Duhul Sfânt lucrează în noi prin harul Său. Astfel progresăm și dobândim o evidență interioară mai clară a lui Hristos. Nu atât viziunile sunt căutate. Părinții duhovnicești ai Răsăritului nu au prea mare încredere în viziuni. Dar există alte experiențe, cum sunt cele isihaste.

“Printr-o rugăciune neîncetată, printr-o dăruire totală de sine, putem face experiența prezenței lui Hristos. Isihăștii au văzut o lumină. Nu este o vedere materială, ci experiența contactului spiritual cu Hristos; există o “simțire a minții”, contact spiritual cu realitatea spirituală a lui Hristos. Senzațiile care ne vin de la obiectele materiale ne dau încredințarea că aceste obiecte există; tot astfel putem progresa într-un fel de senzație spirituală care este un contact cu realitățile spirituale. Putem progresa pe această cale, Îl descoperim pe Hristos ca adevăr, ca lumină interioară, ca

presiune interioară, presiunea unei iubiri, a unei bucurii, a sentimentului unei prezențe personale, deși nu există vedere materială. Este sentimentul unei lucrări a Duhului lui Hristos asupra noastră, a unei bunătăți, a unei smerenii, a unei depășiri de sine la care ajungem întâlnind lumina feței lui Hristos Care ne iubește...

“Acesta nu poate veni de la mine însumi. Are loc o depășire a ceea ce pot face cu puterile mele naturale. Se constată influența binefăcătoare pe care Sfinții, oamenii foarte înaintați duhovnicește o au asupra celorlalți, prin iubirea lor, prin puterea care se degajă din prezența lor, de pe chipul lor iubitor, din întreaga lor purtare, ceva mai presus de puterea naturală care se degajă din ei. În toate acestea vedem dovada faptului că există o iradiere a lui Hristos Care mă iubește, Care-mi împărtășește Duhul Său”.

Doamne Iisuse Hristoase, dă-ne și nouă, robilor tăi nevrednici, același Sfânt Duh, ca să facem roade vrednice de Sfânta Ta Evanghelie! Amin.

Fiul divin manifestat de sfinți

“Prezența Sfinților este continuarea misterului Fiului întrupat. Fiul, Logosul Care conține tot sensul, Se manifestă prin ei; Cuvântul întrupat ca om S-a depășit pe Sine Însuși, S-a jertfit pe Sine Însuși, S-a smerit pe Sine Însuși, Își arată bunătatea Sa negrăită, iubirea Sa extraordinară venind până la noi ca un Cuvânt iubitor și Care ne apără.

“Simțim că și Sfinții sunt plini de o iubire, de o bucurie, de o bunătate care ne vorbesc intens și care nu pot veni de la ei înșiși. Sunt stări care durează, adevărate manifestări harismatice care schimbă întreaga existență a omului. Este o ridicare a umanului, o stare permanentă de bucurie, fără nici un efort. Astfel în el apare o anumită stare a vieții, un fel de experiență permanentă, fără efort, fără dorința de a da celorlalți convingerea unei dispoziții care în realitate nu ar avea un adevăr în sine; un mod de a fi care se degajă așa-zicând din persoană, fără ca ea să vrea să dea această impresie. Este o spontaneitate a lui Hristos în om. Există atunci un fel de plăcere a rugăciunii: plăcere a rugăciunii care este nu numai o obișnuință de a pronunța în continuu Numele lui Hristos, pentru că la aceasta poți ajunge obișnuindu-te să spui mereu indiferent ce cuvânt. Nu

sunt interjecții mecanice pe care omul le poate spune oricând: "Iisuse!", "Dumnezeul meu!". Rugăciunea este o consacrare bucură și rugătoare a omului către ceea ce se spune, însoțită de o căldură produsă de ceea ce este spus. Ea se produce spunând "Hristoase" cu o concentrare și o reflexie pline de recunoștință pentru tot ce înseamnă Hristos.

"Când aducem o laudă lui Dumnezeu, o facem cu bucurie. Rugăciunea neîncetată a lui Iisus este o implorare pentru a obține iertarea păcatelor. Este o pocăință neîntreruptă. În aceasta constă pogorârea minții în inimă."

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, miluiește-mă pe mine, păcătosul!

"Faptul acesta antrenează o schimbare totală în viața mea. Această dispoziție aproape neîntreruptă nu poate veni doar din efortul uman, din obișnuință. Este ceva mai mult. Recunoaștem aici o experiență a întrupării, a prezenței lui Hristos Cel Întrupat, fără a-L vedea: trupul lui Hristos a devenit transparent, astfel că nu-L putem vedea în mod real aici. Îl materializăm de îndată ce avem viziuni. De aceea probabil Părinții au avut o mare rezervă față de viziuni. Îl vom vedea însă la sfârșitul timpului, plini de Duhul Sfânt, așa cum nu-L putem vedea acum. Totuși, știm că ne împărtășim de acest trup al lui Hristos devenit total transparent, plin de duh".

Și 'Te rugăm, Doamne, ...să urce smeritele noastre rugăcuni spre 'Tine... și să pogoare peste noi toți, peste această pâine și acest pahar plinătatea Dumnezeirii Tale... ca această jertfă să se facă cu adevărat Trupul și Sângele Fiului Tău, Domnul nostru Iisus Hristos prin puterea nesfârșită a Duhului Tău Sfânt. Amin. Amin. Amin. (Rugăciune de epicleză)

"Dar și pe treptele inferioare există un fel de certitudine că Hristos este prezent. Nu ne putem elibera de această convingere, deși El nu este vizibil. Credincioșii au impresia că Hristos este totdeauna alături de ei, în fiecare moment, la răscrucea existenței lor: Hristos este aici cu ei, prezență uneori estompată, alteori marcată de o anume oscilație; dar în general nu se pot elibera de impresia că Hristos este cu ei. Nu pot deveni necredincioși; fără voia lor există această prezență a lui Hristos, această realitate a lui Hristos care nu vine din credinciosul însuși".

Omul responsabil în Hristos

“Omul este creat de Dumnezeu cu pecetea responsabilității imprimată în el. Există aici o dovadă a existenței lui Dumnezeu. Sunt responsabil, trebuie să răspund în fața unei autorități necondiționate. Trebuie să răspund la chemarea lui Dumnezeu pentru tot ceea ce am, pentru tot ceea ce există în jurul meu, pentru mine însumi; trebuie să-i dau înapoi lui Dumnezeu tot ceea ce El mi-a dăruit, trebuie să mă dăruiesc pe mine însumi. Vorbesc pentru că trebuie să răspund; cuvântul meu este un cuvânt de răspuns.

“Cuvântul lui Dumnezeu este un cuvânt care face apel la mine; vrea să-L iubesc pentru că El mă iubește. Are bunăvoința de a aștepta de la mine iubirea mea. Se bucură de iubirea mea, de atenția mea. A imprimat în mine această nevoie de a răspunde, această responsabilitate de a răspunde iubirii Sale, atenției Sale prin atenția mea, de a dezvolta ceea ce El mi-a dăruit.”

Și cu ce v-am supărat pe voi? Poporul meu, ce am făcut Eu vouă? Și cu ce mi-ați răsplătit?... În loc de bine cu rău, în loc de mână cu fier... (Vinerea Mare, stihiră la Denie).

“Dar omul este slăbit de păcat, de această insensibilitate egoistă - egoismul însemnând și insensibilitatea față de ceea ce este omul, față de umanitatea sa adevărată. Această sensibilitate, această responsabilitate au slăbit; Hristos a asumat umanitatea noastră înnoind în ea întreaga responsabilitate. Asumând această umanitate, actualizând această responsabilitate, Hristos este în același timp Dumnezeu Care cheamă umanitatea Sa să răspundă, și om care îi răspunde lui Dumnezeu. El este Dumnezeu și este om. Ca atare, El îi devansează pe oameni prin exemplul Său. Este un om care răspunde pentru noi. Răspunde până la jertfă de Sine ca om. Răspunde Tatălui.

“Există poate aici o formă umană de răspuns veșnic la iubirea Tatălui, pentru că El este Cuvântul: chiar în Treime, El răspunde iubirii Tatălui care-L iubește mai întâi.

“În Treime însă răspunsul Său nu merge până la jertfă, cum se întâmplă pe Cruce. Aceasta este motivată de păcatul omului: atunci

Hristos trebuie să sufere moartea, trebuie să Se dăruiască în întregime. Ca Dumnezeu, Hristos Se dăruie și ca persoană divină Tatălui. Sfântul Duh întărește și El jertfa, în această dăruire de Sine a lui Hristos pentru lume și lumii. El realizează deplin responsabilitatea lui Hristos. Vrea să reverse, să extindă în noi această stare de responsabilitate până la moartea jertfelnică. E o responsabilitate nu numai față de Dumnezeu Tatăl dar și față de oameni, frații Săi.

“Creându-ne, Dumnezeu a imprimat în noi o responsabilitate față de El și față de ceilalți. Dumnezeu, responsabil de creația Sa, creând omul ca ființă responsabilă, S-a făcut El Însuși om responsabil în fața lui Dumnezeu pentru oameni și față de oameni.

“Astfel, în responsabilitatea noastră față de oameni se manifestă responsabilitatea noastră față de Dumnezeu. Îi răspundem lui Dumnezeu iubindu-i pe ceilalți. Dar răspundem pentru ei ca să trezim în ei responsabilitatea. Toți trebuie să primească de la Hristos această responsabilitate a unora față de alții. “Când faceți ceva pentru ceilalți, pentru Mine faceți”. În fiecare om trebuie să vedem un chip al lui Hristos. Există o prezență a lui Hristos în fiecare dintre oameni, mai ales când celălalt are nevoie de mine”.

“Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav și M-ați cercetat, în temniță și ați venit la Mine” (Matei 25, 35).

Hristos S-a smerit făcându-Și ale Sale nevoile celorlalți, unindu-Se cu cei ale căror nevoi cereau răspuns. De aceea, Sfântul Simeon Noul Teolog spune că trebuie să-L vedem pe fiecare om ca pe Hristos. Răspunzând celuiilalt, ajutându-l, iubindu-l, Îl iubesc, Îl ajut pe Hristos, mă pun în această stare de responsabilitate față de Hristos și aceasta constituie seriosul omului. Omul căzut din umanitatea sa dobândește conștiința de sine și demnitatea umanului când este responsabil de celălalt, văzând demnitatea veșnică a celuiilalt; altfel, el poate să piardă complet conștiința de sine însuși. Fără conștiința responsabilității sale el se degradează și nu mai înseamnă nimic. Vede că înseamnă ceva pentru ceilalți atunci când își manifestă responsabilitatea față de celălalt. Și vede atunci că celălalt are nevoie de el.

“Egoismul anulează importanța omului; egoistul pierde conștiința că el înscamnă ceva pentru ceilalți. Sfârșește prin a fi izolat, existența sa nu are sens; sfârșește adesea prin sinucidere, neputând să suporte conștiința de a nu fi necesar celuilalt. Trebuie să avem această conștiință de a fi necesari celorlalți, responsabili, de a însemna ceva noi înșine...”

“De unde vine această forță necondiționată a responsabilității? Căci mă gândesc mereu, dar fără succes, să scap de această responsabilitate. Ea mi-a fost imprimată prin creație și a fost înnoită în Hristos. Celălalt se manifestă cu evidență, având o valoare veșnică în fața lui Dumnezeu, prin nevoia de a-l sluji într-un mod necondiționat; ca atare, el se dovedește un loc al prezenței lui Dumnezeu, un semn indestructibil al prezenței lui Dumnezeu”.

Capitolul VII

SLUJIREA LUI HRISTOS

"O smerenie a lui Hristos, te-am cunoscut, dar nu te pot ajunge."

Ava Siluan

Iisus Hristos este slujitorul desăvârșit pe care îl anunță profeții Vechiului Testament: robul care suferă și iubește, robul infinit blând și compătimitor, robul lui Dumnezeu devenit prin voința sa rob al oamenilor. El este Dumnezeu Care își slujește prin voința Sa, propria creatură. Dar El Se face și om slujind Creatorului Său pentru binele oamenilor. Prin această slujire a oamenilor El manifestă paternitatea lui Dumnezeu. Prin slujirea lui Dumnezeu îl inițiază pe om în demnitatea de fiu. Slujind ca un Părinte oamenilor și ca un Fiu lui Dumnezeu, așa ni se înfățișează Cuvântul Întrupat.

Icoana 'Ța luminoasă, Hristoase, revarsă lumina imaterială a Tatălui. Ai venit printre noi ca unul dintre noi ca să ne slujești, mântuindu-ne de întuneric și de iad. Dăruitorule de lumină, slavă Ție!

“Înainte de orice am nevoie de celălalt; făcându-se om, Fiul lui Dumnezeu și-a însușit această nevoie. Fără această nevoie aș fi supus ispitei de a gândi că sunt un fel de Dumnezeu, că ceilalți au nevoie de mine dar eu n-am nevoie de ei, că nu am limită. Dumnezeu apare în faptul că trebuie să slujesc celorlalți dar și în faptul că am nevoie de ei, că nu pot nimic fără ei: sunt absolut condiționat de ei în existența mea; am nevoie de cuvântul lor, de mângâierea lor pentru a mă întări în deznădejile mele, în întristările mele. Nu pot exista fără un cuvânt din partea lor. Nu este de ajuns ca ei să-mi dea un sprijin material fără un cuvânt bun, fără o participare spirituală la existența mea, care se întemeiază în duh. Trebuie să văd că în gestul lor față de mine există și o

participare a duhului lor, o intenție pentru mine. Nu putem separa gesturile materiale de această participare a duhului. Când aruncăm ceva unui cerșetor descotorosindu-ne, facem o atare separație.

“Am citit o dată că un poet a trecut pe lângă un cerșetor. Neavând nimic să-i dea, i-a dat mâna spunând: “Iată, sunt prietenul tău”. Pentru cerșetor aceasta a contat mai mult decât orice. S-a simțit întărit în temelul spiritual al ființei sale.

“Ei au nevoie de mine, eu am nevoie de ei. Este o formă de legătură între oameni care se înrădăcinează în taina Întrupării pentru noi a lui Hristos, Care a devenit El Însuși slujitorul nostru. Fiul omului este slujitorul tuturor, nu a venit ca să fie slujit, ci ca să slujească”.

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul Dumnezeului Celui Viu, luminează mintea și inima noastră. Descoperă-ne taina slujirii Tale, Cuvinte mai înainte de veci. Astfel vom învăța să-i slujim pe toți oamenii în Tine și să Te slujim pe Tine, Domnul și Dumnezeul nostru, în toți oamenii! Amin.

“Răspunzând nevoii noastre, El a arătat în mod limpede că pentru a fi slujitori unii altora avem nevoie unii de alții. Nu este de ajuns să slujim în mod exterior; trebuie să ne dăruim pe noi înșine. Acest fapt este temelul jertfirii de sine, temelul iubirii. Doar astfel creștem pentru că avem comuniune în mod real. Nu suntem chemați să slujim așa cum achităm o datorie. Trebuie să existe iubirea ca rădăcină: să vezi taina celuilalt, să vezi în el ființa necondiționată. Aceasta este taina extraordinară, negrăită: să iubim, să ne adâncim spiritual unul în altul, să fim atenți la ce înseamnă celălalt care are nevoie de mine. Să fim atenți așa cum este Dumnezeu, să fim atenți față de el ca față de o ființă transparentă pentru Dumnezeu.

“Este o taină negrăită, care mă depășește. Și, totuși, fapt este că Fiul lui Dumnezeu a venit în timp, asumându-și de bună voie nevoia de mine, arătându-și nevoia de mine. Vrea ca eu să-L iubesc. Ceea ce ne dă Dumnezeu n-ar fi desăvârșit dacă numai El ne-ar fi iubit, dacă n-ar avea nevoie prin bunăvoință de iubirea noastră. În aceasta stă lepădarea de Sine a lui Dumnezeu: în faptul de a fi acceptat să aibă nevoie de noi. În aceasta se manifestă valoarea negrăită și veșnică pe care a pus-o în noi”.

"Cu dor am dorit să mănânc cu voi aceste 'Paști înainte de patima .Meu" (Luca 22, 15).

"Iată stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul .Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine" (Apocalipsă 3, 20)

Neam nemulțumitor, întoarce-te din rătăcire, cunoaște pe Cel pe care l-ai străpuns. Vezi cu câtă dragoste te iubește și vine spre tine, dăruindu-ți viață și înviere (Sâmbăta Mare, glas 5).

Hristos ne-a revelat responsabilitatea noastră față de creație, față de ceilalți oameni și față de El Însuși. Prin aceasta El ne-a revelat valoarea noastră și nevoia Sa de noi. Mă descopăr responsabil față de Dumnezeu, responsabil de a face evidentă prezența lui Dumnezeu în lume. La gândul acestei responsabilități, a valorii mele, mă cuprind spaima...

Doamne Iisuse, dă-mi putere să port această responsabilitate!

"El S-a făcut pe Sine dependent de noi. S-a pus în nevoie. S-a înfățișat ca un cerșetor dependent de milostivirea mea. S-a pus în situația de a Se bucura de iubirea mea și de a suferi pentru indiferența mea.

"Acest lucru arată înrudirea dintre Dumnezeu și noi; nu luăm destul de în serios caracterul nostru de chip al lui Dumnezeu. Nu-L mai putem concepe pe Dumnezeu ca pe o ființă rigidă și maiestoaasă care rămâne indiferentă. El ne iubește, ne acordă o atenție infinită. Arată o iubire pasionată pentru noi".

Iisuse, iubire nebună a lui Dumnezeu pentru oameni, miluiește-ne pe noi! Atinge inimile noastre împietrite, îmbrățișează-ne cu iubirea pentru Tine. Dă-ne să Te iubim cum ne-ai iubit Tu, ca să-i putem iubi pe toți oamenii cum îi iubești Tu. Iubitorule de oameni, slavă ție!

Biserica, popor slujitor

Această slujire iubitoare a lui Hristos față de Dumnezeu și față de oameni este temelul Bisericii. Ea este întemeiată pe iubirea lui

Dumnezeu pentru oameni, iubire care la rândul său face pe orice om responsabil în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor. De aceea, Biserica este un popor de slujitori, un popor responsabil în istorie.

“Există o adâncă unire între noi, cei botezați. Simțim profund dependența noastră, obligația noastră a unora față de alții. Încercăm să adâncim această solidaritate, unitatea noastră în Dumnezeu. Aceasta ne vine de la Hristos: adâncirea Bisericii ca unitate este legată de jertfa lui Hristos, de responsabilitatea lui Hristos. El nu a suferit numai pentru că oamenii sunt în nenorociri, pentru că sunt păcătoși și nefericiți; El a suferit pe Cruce constatând că oamenii nu-L iubesc. Deși le-a dat atâtea dovezi ale iubirii Sale, a fost părăsit de oameni”.

‘Poporul Meu, ce am făcut Eu vouă? Sau cu ce v-am supărat?... Și cu ce Mi-ați răsplătit? În loc să Mă iubiți, pe Cruce M-ați pironit! (Vinerea Mare, antifon 12, glas 8).

“El a trăit nu numai părăsirea Tatălui dar și părăsirea oamenilor. Părăsit de Dumnezeu și de oameni... Credința creștină păstrează încă atâta adâncime pe care teologii trebuie să o pună în valoare!”

“Cât de mare trebuie să fi fost suferința Maicii Domnului când stătea la picioarele Crucii!... Dacă vom spune (cum a spus ea): ‘Iată roaba Ta, fie voia Ta’, atunci cuvântul lui Dumnezeu se va sălășlui în sufletul nostru și lumea se va umple de iubirea lui Dumnezeu... Dar oamenii nu o înțeleg și nu vor să primească’ (Siluan, Însemnări duhovnicești).

“Cuvântul a devenit pe deplin eficace în noi provocând un răspuns pe măsura Lui.

“Taina Crucii lui Hristos se poate exprima ca taină a iubirii ignorate sau chiar respinse. Dar în această respingere iubirea se verifică încă o dată mai mult, în gratuitatea și absolutul ei. Căci acest lucru presupune o suferință care ea însăși este și un semn de măreție al iubirii. Cum să știi dacă iubești cu adevărat pe cineva dacă nu ai suferit pentru el? Câtă vreme n-am suferit pentru tine, cum aș îndrăzni să spun că te iubesc? Suferința mea este în același timp bucurie pentru că prin ea se arată măreția iubirii. Este ‘întristarea care naște bucurie’ (Sfântul Ioan Scărarul, Scara, Treapta a VII-a).

“Biserica stă pe iubirea răstignită. Ea stă pe iubirea lui Dumnezeu Care Se dăruie total, dăruire de sine care suferă chiar și respingere. Această iubire este o formă de a se dăruie retrăgându-se, formă care respectă total libertatea celuilalt. A te dăruie fără să te impui: iată slujirea. A-i ajuta pe oameni, a te ruga pentru oameni, a le salva viața, dar fără a le supune libertatea, fără a-i lipsi de libertatea lor: iată responsabilitatea. Fiindcă omul nu poate crește decât dacă este liber”.

Doamne Dumnezeu nostru, dă-le Duhul Tău cel Sfânt ca ei să Te cunoască prin Duhul Sfânt. Pleacă-le voința către Tine.

“Biserica este unirea bărbaților și femeilor în care conștiința responsabilității lor în Hristos a atins un grad mai mare de limpezire. Ei sunt în drum spre o conștiință din ce în ce mai înaltă a responsabilității lor față de lume, față de toți oamenii și nu numai față de membrii Bisericii: poate că numai astfel îi putem deschide pe ceilalți Evangheliei. Apostolii și urmașii lor imediați din primele veacuri au câștigat atâta lume! Acum doar întâmplător mai câștigăm pe unul sau altul. Nu mai avem acel foc al responsabilității, acel foc care vine de la Duhul Sfânt, dat Fiului, și prin care Fiul Se dăruie Tatălui; Duh prin care Hristos a acceptat să Se jertfească pentru noi și prin care a insuflat, a sădit în noi această responsabilitate.

“Această responsabilitate trebuie legată de lucrarea Sfântului Duh. Este focul, nerăbdarea de a face ceva pentru ceilalți, de a te dăruie celorlalți, de a te dăruie lui Dumnezeu. În acest sens, nu putem recunoaște în Biserică Trupul lui Hristos, decât dacă ea se dăruie. Acest trup primește de la Hristos focul responsabilității prin care cei botezați sunt legați unii de alții, și pe care o revarsă în jurul lor.

“Astăzi printre creștini există adeseori un activism social foarte sincer dar lipsit de fundament. Avem conferințe în care se vorbește mult despre evanghelizare și misiune. Se vorbește mult despre responsabilitate, de faptul a fi alături de cei care suferă, de exemplu în lumea a treia. Dar nu se spune aproape nimic despre rădăcina responsabilității în Hristos. Lipsește o teologie a responsabilității. Oamenii găsesc o ameliorare materială a vieții lor dar rămân necredincioși, pentru că nu le-a fost transmis focul responsabilității în Hristos”.

Responsabilitatea Bisericii este de a-i ajuta pe oameni să-L

întâlnească pe Dumnezeu în mod personal. Ameliorarea doar materială a condiției umane nu e de ajuns. Trebuie ca ea să fie expresia iubirii, a iubirii lui Dumnezeu pentru oameni, a iubirii oamenilor hărăziți vieții veșnice. Ce câștigă omul dacă nu-L întâlnește pe Dumnezeu, dacă nu-L întâlnește pe Tatăl său cu iubirea Lui veșnică?

Dacă un copil plânge, mama îi poate potoli lacrimile printr-un cadou. Dar ceea ce îi cerea copilul este de fapt iubire. Iată-l frustrat de lacrimile sale: cine-l va mângâia?

“Omul se dezvoltă în această responsabilitate. Trebuie să ne desăvârșim prin exercițiul acestei responsabilități neseperând realizarea de noi înșine de unirea noastră, de iubirea noastră reciprocă, desăvârșită, în veșnicie. Astfel putem face sinteza între credința în Hristos și angajamentul social; putem da un temei foarte serios, foarte puternic, plin de foc acțiunii noastre.”

Altfel, fără o înrădăcinare foarte riguroasă în iubirea lui Hristos, ne pândește spiritul de dominație. Dacă toți își simt responsabilitatea, dacă se simt responsabili în fața lui Hristos Care trăiește în ei, Care lucrează în ei și în istorie, există atunci o posibilitate de a crește în comuniunea reală, într-o iubire sinceră. Putem atunci să ne simțim, într-o deplină evidență, în comuniune cu Tatăl, putem să ne simțim fii ai Tatălui și frați ai lui Hristos. E semnul unei adevărate fraternități, a unei adevărate înfieri divine. Acesta este scopul: nu numai o satisfacție materială, ci satisfacția care vine dintr-o comuniune spirituală desăvârșită, care îi procură omului viața adevărată.

Ca văzând ei faptele noastre, să-L preamărească pe Dumnezeu!

“Dacă se vor alipi de Hristos, într-o zi toată dezbinarea dintre oameni, toată oscilația în iubirea lor, toată îndoiala, vor dispărea. Oamenii vor fi cu adevărat una într-o comuniune totală. Nu va mai fi nici o separație între celălalt și mine, între Hristos și mine. Vom avea pe Hristos ca frate, pe Tatăl ca tată. Va fi revărsarea tuturor bogățiilor spirituale ale lui Dumnezeu, a iubirii lui Dumnezeu. Va fi viața într-o bogăție, într-o deplinătate nesfârșită. Acum trăim într-o sărăcie nu doar materială, dar și într-o sărăcie spirituală, într-o foarte mare strâmtorare spirituală.

“Atunci vom avea o bogăție care va crește continuu, o deplinătate nemărginită, o lumină nesfârșită, o bogăție spirituală, o adâncime de sens în iubirea nesfârșită. Ceva cu neputință de zăgrăvit.”

Pare de necrezut că asemenea cuvinte pot fi pronunțate. Dar ne putem întreba și dacă o iubire vrednică de acest nume se poate lipsi de o dimensiune profetică. A iubi presupune credința într-o creștere infinită, o perfectibilitate infinită a ființei iubitoare și iubite. Întrucât iubirea implică într-un mod indisociabil o dimensiune profetică a credinței, oricine iubește cu adevărat crede în perfecțiunea viitoare a ființei iubite. A iubi pe cineva înseamnă a profetiza asupra lui, înseamnă a-l vedea în perfecțiunea sa viitoare, în desăvârșirea sa.

Pentru că este întruparea și expresia iubirii lui Dumnezeu pentru oameni, Biserica are curajul să profetizeze în istorie. Credința în "întoarcerea în slavă" a lui Hristos este credința în realizarea plenară a făgăduințelor pe care le conține Evanghelia.

"Trebuie să existe printre noi, creștinii, ființe care realizează pe o treaptă foarte înaltă această chemare. În același timp, ei își pot mărturisi mereu neajunsurile. Există ființe nesatisfăcute, care caută să meargă mereu mai departe în împlinirea Evangheliei, smerindu-se, cerând iertare pentru nedesăvârșirile lor, pentru gradul nesatisfăcător la care au ajuns. Aceștia merg într-o tensiune continuă spre o treaptă mereu mai înaltă. A tinde cu adevărat, unii mai mult, alții mai puțin, a ne îndemna reciproc către această desăvârșire, acesta este conținutul chemării lui Hristos. El creează în noi această tensiune, chemându-ne la El.

"Putem trăi în această tensiune cum o făceau creștinii din primele veacuri. Mulți dintre ei mergeau de bună voie la martiriu. Apoi, când Biserica a devenit în mod oficial acceptată de către stat, problema martiriului s-a pus altfel; se pleca în deșert, se abandona totul, se dăruia totul. Și astăzi putem manifesta această tensiune în viața noastră nefiind ca oamenii din lume, care propovăduiesc o ideologie și rămân ca toți ceilalți.

"Nu trebuie să spunem că avem o viață diferită, ci trebuie să facem evident acest lucru fără a ne felicita pentru a uimi pe alții.

"Mulți scriitori și intelectuali își bat joc de membrii Bisericii; dar, dacă văd un creștin adevărat, un preot adevărat, îl caută, îl respectă: "cum poate fi astfel? Să facem și noi așa!" Nu este vorba numai de chestiunea de a găsi cuvântul bun, de a pune în evidență spiritualitatea învățăturii noastre. Trebuie mai cu seamă să fim altfel pentru ceilalți, fără a pretinde că am și reușit să fim.

“Să avem curajul de a urma lui Hristos...”

“În aceasta vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste unii față de alții” (Ioan 13, 35).

O, prietenilor, vedeți ca frica să nu vă despartă de Mine! Că deși păținesc, dar pentru lume păținesc! Să nu vă smintiți, deci, întru Mine, că n-am venit să-mi slujească Mie cineva, ci ca Eu să slujesc și să-Mi pun sufletul răscumpărare pentru lume. Că, de-Mi sunteți prieteni, urmați Mie. Cel ce vrea să fie mai mare, să fie mai mic; stăpânul ca și sluga. ‘Petreceți întru Mine, ca să aduceți struguri, că Eu sunt Vița vieții. (Joia Mare, stihiră, glas 5).

‘Doamne, ‘Dumnezeul meu, zi sufletului meu: scoală-te, vino și urmează mie!’ Fii îndelung răbdător cu mine, căci doresc să slujesc împreună cu ‘Tine. Iubitorul de oameni, slavă ție!

Capitolul VIII

DUHUL CARE ESTE DUMNEZEU

“Duhul Sfânt ne face înrudiți cu Dumnezeu. Dacă simți în tine pacea dumnezeiască și iubirea de toți și de toate, sufletul tău este deja asemenea lui Dumnezeu.”

Ava Siluan

Cine este Duhul Sfânt?

Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului...

Termenul “duh” trebuie luat în înțelesul lui primar de “suflu”. Este sensul cuvântului grec. Ne putem gândi aici la modul în care Dumnezeu Se manifestă ca “insuflare”, mai cu seamă în profeți.

Dar, această “insuflare divină” este cunoscută de creștini ca o “persoană divină” cu același rang ca Tatăl și Fiul. “În același timp, El este într-o relație specială cu Tatăl și Fiul. Sfântul Pavel îl numește Duhul comuniunii (II Corinteni 13, 13; Filipeni 2, 1). Poate aceasta înseamnă că El este Duhul comun Tatălui și Fiului. El îi unește pe Tatăl și pe Fiul într-o strânsă comuniune. Dacă n-ar fi fost decât ei doi, Tatăl și Fiul ar fi format o dualitate nedepășită de persoane, dar Duhul Sfânt lucrează o legătură și mai strânsă între ei prin faptul că El este al Treilea, martorul iubirii Tatălui și a Fiului”.

O, răsuflare și viață comună a Tatălui și Fiului dumnezeiesc, Tu Care ești Domnul, Tu ești martorul ce nu poate lipsi: fără Tine bucuria Lor n-ar fi desăvârșită. Bucurie a Tatălui și a Fiului, vino și bucură-ne și pe noi cu această bucurie dumnezeiască.

“Desigur, după ființă Dumnezeu este unul. Tatăl și Fiul au

aceeași natură; sunt un singur Dumnezeu. Dar ca persoane, unitatea dintre Ei este accentuată de faptul că Duhul este Duhul Lor comun. Desigur, Duhul rămâne Duhul Tatălui, obârșia unică, altfel decât este Duhul Fiului. El nu face din Fiu un Tată. El accentuează dragostea Fiului față de Tatăl ca Fiu și dragostea Tatălui pentru Fiul ca Tată. Este Duhul comuniunii.

“Dacă suntem doi care avem același “duh”, acesta ne unește; comuniunea este mai puternică, dacă avem un Duh comun.

“Astfel, Duhul este o mișcare a Tatălui către Fiul și a Fiului către Tatăl. De aceea Grigorie Cipriotul, patriarh al Constantinopolului în secolul al XIII-lea, spunea că Duhul izvorăște din Tatăl și strălucește din Fiul: El strălucește din Fiul către Tatăl; exprimă sentimentul filial al Fiului”. *Fiul strălucește de iubire pentru Tatăl și această strălucire a iubirii divine își are izvorul în Tatăl Însuși. Astfel bucuria Fiului întors către Tatăl este și bucuria Tatălui întors către Fiul; această bucurie “în persoană” este Duhul; suflul Tatălui.*

...Care pretutindeni ești și toate le plinești...

“Duhul Sfânt este și Cel care face legătura între noi și Fiul, între noi și Tatăl prin Fiul. El este Duhul comuniunii și în acest sens: este legătura dintre noi și Dumnezeu; dintre noi și Fiul ca Fiu, făcând din noi frații Fiului; dintre noi și Tatăl, făcând din noi fiii Tatălui, strălucind și din noi. Dacă suntem uniți cu Fiul, Duhul lui Dumnezeu strălucește și din noi către Tatăl și către frații noștri, cum strălucește din Fiul.

“Teologii ruși au insistat asupra faptului că Duhul Se manifestă îndeosebi în Sfinți. Maica Domnului, Fecioara Maria de pildă, este plină de Duh Sfânt”. *De aceea, ea strălucește de bucurie, sufletul ei binecuvîntează pe Domnul, saltă de bucurie duhovnicească și de recunoștință față de Tatăl. Lauda Sfinților este semnul Duhului Tatălui prezent în ei. “El nu Se arată în persoană, așa cum o face Hristos, ci este difuz în sfinți. Totuși, și El este o persoană Care-i unește pe credincioși nu numai între ei, dar și între ei și Hristos și, în măsura în care sunt frați ai lui Hristos, între ei și Tatăl”.*

..Vistierul bunătăților și dăătorul de viață...

“Acest caracter de comuniune, acest caracter dinamic, această mișcare între Tatăl și Fiul, Duhul Sfânt le manifestă și între noi și Dumnezeu. El este persoana Care Se mișcă ca iubire între doi sau mai mulți și Care comunică mișcarea spre desăvârșire. De aceea se spune că Duhul suflă. El întreține viața, dă viață, face să crească viața, e Cel care sădește în lucrările noastre viața - viața divină”.

... V'ino și Te sălășluiește în noi și curățește-ne de toată necurăția și mântuiește, Bunule, sufletele noastre!

“Putem să ne gândim la Hristos ca la o persoană care este în fața noastră, așa cum pot să mă gândesc la un prieten ca la o persoană care este în fața mea, deși el este și în mine. Dar Duhul este persoana divină care este în noi mai mult decât putem noi vedea. El este în intimitatea noastră; Se unește cu atâta putere cu eul nostru, că uneori aproape nu mai putem spune cine vorbește: eu sau Duhul? “Nu voi veți vorbi, ci Duhul Sfânt va vorbi în voi” (Marcu 13, 11).

“Duhul pătrunde în mijlocul eului nostru, Se unește cu eul nostru, devine centrul său, fără însă a se confunda cu eul. Simt de fapt că un altul vorbește. Vorbește în mine, deși vorbește pentru mine și spune ceea ce vreau să spun; totuși, simt că nu eu sunt cel care vorbește. El vorbește, dar atât de intim în mine că nu pot face o distincție. Oare eu vorbesc sau el vorbește? Și totuși fac distincția, pentru că eu nu sunt astfel, eu nu pot vorbi astfel, nu sunt în stare să vorbesc astfel; Duhul este Cel care vorbește în mine.”

O insuflare

“Se poate vorbi de o insuflare a Duhului Sfânt. El suflă în mine. El mă insuflă. El... eu... eu trăiesc în El. El trăiește în mine. Există o foarte intimă unire între Duhul și interioritatea mea; totuși, nu există confuzie. Poate că aceasta e caracteristica Duhului.

“Fără Duhul, sunt amenințat să devin un teolog logic, un credincios logic. Vorbind despre Dumnezeu, în afara lui Dumnezeu, obiectivăm. Fără Duhul, nu mă simt încălzit, nu mă simt emoționat,

entuziasmat, nu mă simt trăind în Dumnezeu.”

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui 'Dumnezeu, fă-ne vrednici să-L primim pe 'Duhul Sfânt! 'Fă-ne vrednici să primim pe 'Duhul prezent deja prin 'Ține în noi! 'Dă-ne să îndrăznim să lăsăm liber 'Duhul în viața noastră și în mințea noastră și vom fi profeții 'Tăi!

“Când Îl am pe Duhul Sfânt, mă simt trăind în Dumnezeu. Atunci cuvântul meu omenesc separat tace; nu mai este doar un cuvânt de definire, asupra unui obiect, ci un cuvânt din experiență. Îl experimentez pe Dumnezeu în mine. Fiindcă acolo unde este Duhul Sfânt, acolo este și Sfânta Treime. Prin Duhul Sfânt vorbește omul în Dumnezeu. Experiență... simțire ... trăire: și cu toate acestea nu este abandonată obiectivitatea dată în persoana lui Iisus Hristos. Dumnezeu este în mod real în această experiență; o știm privind cu iubire la persoana lui Hristos și alipindu-ne de Ea. Altfel, Dumnezeu rămâne la distanță. Avem astfel o expresie deopotrivă personală și obiectivă. Printre cuvintele rostite prin Duhul Sfânt depășim dualitatea subiect-obiect.

“Simt că nu mai sunt singur. Dumnezeu este în mine. Se spune că Dumnezeu este în noi. Dar trebuie să spunem în mod limpede și aceea că Dumnezeu este și dincolo de noi, transcendent. Duhul Sfânt este Dumnezeu în noi, dar în același timp simt că Dumnezeu este dincolo de noi. El nu este un produs al sensibilității noastre. Îl experiem ca realitate absolută, nedepinzând de nici o lege, nu numai gândită dar și trăită.

“El îmi vine de sus. Pentru că El depinde de Tatăl și de Fiul Care sunt legați prin El, fără însă a fi identic cu Ei. Este altul decât Fiul; în Duhul vorbesc despre Fiul și Fiului. Este altul decât Tatăl; vorbesc în Duhul despre Tatăl și Tatălui. Simt că El este în mine dar este în același timp venit de dincolo de mine, este mai presus de mine, cum spune sfântul Simeon Noul Teolog.

“Duhul este mai presus de și în același timp în mine. Simt aceasta. Nu este identic cu mine și, totuși, este atât de legat de mine, încât vorbește și spune ceea ce eu vreau să spun. Tot ceea ce spune mi se pare că am spus eu și, în același timp, simt că nu eu sunt cel care o spune, ci altul în mine o spune. Există aici un mare paradox.

“E senzația interioară a unei existențe, a unei persoane care nu

este identică cu mine, dar care este foarte interioară mie. Este o prezență aproape subiectivă și, totuși, obiectivitatea duhului nu este eliminată. Această obiectivitate devine pentru mine subiectivă, fără a înceta în același timp să fie obiectivă!”

Depășirea subiectului și a obiectului

“Prin credința în Hristos, dispare opoziția dintre subiect și obiect. În rugăciune, când mă rog cu căldură, simt că Duhul Care este în mine e Cel care îmi dă această căldură. Totuși, mărturisesc că sunt păcătos și cer ajutorul lui Dumnezeu. Fac distincție între Dumnezeu și mine și, totuși, Dumnezeu este Cel care vorbește în mine. Nu voi vă rugați, spune Sfântul Apostol Pavel, ci Duhul Sfânt vine în ajutorul vostru rugându-se împreună cu voi și zicând: “Ava! Părinte!” (Rom. 8, 15.26: Galateni 4, 6).

“Duhul Sfânt spune împreună cu mine: “Părinte!” Spun din toate puterile mele: “Părinte! Părintele meu!” Dar Duhul Sfânt este Cel care o spune pentru că eu nu am puterea de a o spune. Puterea cu care spun “Părinte!” este puterea Duhului Sfânt. Odată fac distincția; altădată nu o mai fac. Iată... eu spuneam aceasta... cu toată puterea... Nu eu am spus aceasta cu atâta căldură, cu atâta putere.

“Este experiența Duhului Sfânt”.

Dumnezeu se manifestă în viețile noastre și în istorie ca putere. Duhul Sfânt comunică energiile divine creaturii pentru ca ea să devină creatoare. Insuflarea Tatălui îl face pe om creator.

Discernerea Duhului Sfânt

Problema care se pune e aceea de a-L recunoaște pe Sfântul Duh și de a nu-L confunda cu vreun alt impuls, cu vreo altă inspirație venită din lume, sau cu o mișcare de natură doar psihică sau fizică. Duhul Tatălui nu ne poate insufla un gând sau o acțiune care să vină în contra Fiului Său Divin.

De aceea, de exemplu, insuflarea Duhului Divin este în mod fundamental legată de o rugăciune adresată lui Hristos. Nu ne rugăm atât Duhului Însuși cât ne rugăm lui Hristos. Și El este Cel care ne dă

Duhul Tatălui. În plinătatea Sa, Duhul ne este dat numai prin Fiul. Chiar și demonii pot face vindecări dar ei nu le lucrează în Numele lui Hristos și le lucrează fără iubire. În aceasta recunoaștem că nu este o lucrare inspirată de Duhul Tatălui: în absența totală a iubirii.

Insuflarea Duhului Sfânt este foarte precis legată de credință. "Oamenii care nu cred nu au această experiență". Experiența deplină a Duhului Sfânt însoțește această credință. Demonii au și ei credință, dar nu au iubire, pentru că ei nu cred că Dumnezeu este iubire.

"Duhul Sfânt îmi întărește credința. El îmi dă puterea credinței: simt că această putere nu vine de la mine, ea este o putere care vine de la altcineva și adesea fac experiența lipsei acestei puteri. Este o putere care îmi vine de sus. Dar de ce vine ea numai în rugăciune?"

"E aici taina "sinergiei", a conlucrării dintre libertatea umană și libertatea divină. Trebuie să fac eforturi pentru a crede și aceste eforturi, ca și puterea rugăciunii care îmi vine, sunt lucrarea Duhului Sfânt. Puterea credinței este o dovadă că fac eforturi pentru a crede; dar în același timp este o dovadă și despre faptul că Duhul Sfânt este aici. Efortul meu nu este suficient. Uneori fac eforturi pentru a crede și nu reușesc; nu am rezultate, rămân cu o credință șovăielnică."

Doamne Iisuse Hristoase, Tu ai trimis Duhul Tău Cel Sfânt peste ucenicii Tăi aflați în rugăciune. Adu-ți aminte și de noi păcătoșii, aprinde în noi dorința puternică după același Duh, setea de apă Ta cea vie, ca acest Duh să nu ne găsească nepăsători și adormiți la venirea Ta într-o putere! Amin.

"Atunci când cred cu certitudine, cu căldură, este semnul prezenței Duhului Sfânt. Acest fapt nu poate veni de la mine; eu nu pot da această forță credinței mele. Duhul Sfânt mi-o dă. Da, vom fi mulțumiți când toți oamenii vor trece prin această experiență. Oamenii care au făcut această experiență nu spun că este o chestiune de cultură sau o manifestare a psihismului."

Nu-L putem cunoaște pe Hristos decât în Duhul

"Este cu neputință să credem în Hristos fără ajutorul Duhului. Mulți oameni au îndoieli cu privire la Hristos: ceea ce înseamnă că nu au

pe Duhul Sfânt. Nu se pot găsi argumente suficiente pentru dumnezeirea lui Hristos. Se pot găsi însă împotriva Învierii: au fost niște halucinații, iluzii... Totdeauna putem găsi explicații pentru a nu crede. Dar numai în Duhul Sfânt, într-o credință întărită de Duhul, putem crede cu adevărat în Hristos. Hristos și Duhul sunt inseparabili. "Nimeni nu poate să spună: Iisus este Domnul, decât numai în Duhul Sfânt" (I Corinteni 12, 3).

"A trebuit să coboare asupra Apostolilor pentru ca ei să-L mărturisească pe Hristos. Iisus Însuși era plin de Duhul, dar Apostolii nu erau încă. Hristos S-a revelat Apostolilor în mod treptat. Ei au trebuit să crească spiritual, au trebuit să aibă ultima dovadă, Învierea, pentru ca să crească și credința lor, deschiderea lor față de Hristos. Atunci S-a pogorât asupra lor Duhul spre a le da putere definitivă în credința lor, entuziasmul pentru a predica, spre a-i pune în mișcare în vederea propovăduirii Evangheliei.

"Cu anevoie poate fi explicat Dumnezeu. Nu poți îndrăzni să-L explici pe Dumnezeu decât dacă ești la distanță de El. Când ai însă experiența lui Dumnezeu, este greu să-L epuizezi prin explicații. Simți infinitatea, complexitatea aspectelor, a efectelor lui Dumnezeu în noi. Este dificil să le explic cu argumente. Dacă n-am fost în America, nu pot vorbi cu ușurință despre ea. Dacă trăiesc în America, simt întreaga complexitate a acestei țări... dar mai adevărat voi vorbi despre America dacă am fost acolo, deși nu voi putea spune totul.

"Cel ce vorbește fără experiență spune ceva foarte limpede și sistematic, dar care nu corespunde în întregime realității. Nu poți explica întreaga experiență a credinței.

"Hristos avea pe Duhul Sfânt în El. Apostolii simțeau că exista ceva extraordinar în această persoană diferită de oricare altă persoană: această bunătate, această smerenie, această frumusețe spirituală, această desăvârșire, acest adevăr, această lumină...! Dar aveau și îndoieli, credeau că El era altul decât Mesia. Credința lor nu era cu totul fermă. Chiar și după Înviere au avut încă nevoie de pogorârea Duhului Sfânt pentru a fi cu totul fermi în credința lor."

Doamne Iisuse, vino în ajutorul slăbiciunii credinței noastre prin puterea Duhului Tău. Fie ca Duhul Tău să ne facă vii și să Te slăvim în noi, Hristoase,

ca pe Cel ce trebuie să vină pentru a mântui pe tot omul care vrea binele!

“Există o creștere a omului prin experiența sa, prin ceea ce vede: dar și Duhul lucrează. Facem și această experiență a creșterii. În măsura în care ne dezvoltăm în credință facem și această experiență spirituală: o voce de sus vine să ne întărească. Nu este a noastră. Putem să și cădem. Există oameni care erau foarte înaintați în credință și care într-o zi au căzut. Există însă și oameni care rămân, care cred mereu în experiența limpede, total limpede a acestei prezențe a Duhului.”

Orice efort sincer al credinței, orice ascultare adevărată, orice mișcare de întoarcere vor fi încununat de Duhul: El va întări totdeauna pe cel care, ca și Avraam, aduce fără șovăire Tatălui ofranda voinței sale omenești. Să facă deci, umanul un gest pentru Dumnezeu, spre a-și arăta bunăvoința sa și încrederea sa în Dumnezeu, și va fi încununat: va fi bucurat de Dumnezeu și Dumnezeu Se va bucura în el. În limba greacă, același cuvânt desemnează harul și bucuria. Efortul credinței este confirmat de harul credinței și al bucuriei. Ceea ce fac astăzi prin ascultare, mâine voi face prin har.

“Într-una stăpânul îi spune: bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune. Intră în bucuria Domnului tău!” (Matei 25, 21).

Darurile Duhului Sfânt

Pentru a desemna darurile Duhului Sfânt s-a recurs la “învățătura energiilor divine comunicate creaturii prin Duhul Sfânt. Fiecare om primește daruri după capacitățile sale naturale. O persoană care are capacitatea de a vorbi celorlalți, primește puterea de a vorbi într-un mod și mai convingător. Cel care are milă sau atenție față de ceilalți, va fi întărit în această dispoziție; își va dezvolta această capacitate dincolo de puterile omenești obișnuite; acesta devine darul lui Dumnezeu în măsura în care el depășește ceea ce poate obține el însuși. Se ajunge la un nivel la care omul nu poate ajunge prin eforturile lui. Dar întotdeauna acest dar desăvârșește ceea ce există deja”.

Această cultivare a darurilor naturale în vederea perfecționării lor prin har își găsește expresia în Evanghelie în parabola talanților: "un om de neam mare s-a dus într-o țară îndepărtată ca să-și ia domnie și să se întoarcă. Și chemând zece slugi de-ale sale le-a dat zece talanți și a zis către ele: neguțătoriți cu ei până ce voi veni!" (Luca 19, 12-13).

Rolul Duhului este de a duce la desăvârșire realitatea naturală. El conduce tot ceea ce există la desăvârșire: "Care pe toate le plinești..." Avraam vine cu Isaac, cu darurile sale naturale; și Isaac îi va fi redat cu binecuvântare, în plinătate de bucurie. El îl primește de la Dumnezeu, darul natural își găsește desăvârșirea prin har...

"Sfântul Maxim Mărturisitorul merge în sensul acestei învățături când spune că toate darurile Sfântului Duh întăresc darurile naturale, le realizează, le duc la un nivel aflat deasupra posibilităților umane. Omul devine capabil să moară pentru Hristos: poate că și înainte Îl iubea puțin pe Hristos, dar nu ar fi putut să moară pentru El. Poate dădea și înainte milostenie celorlalți, dar nu și-ar fi putut da întreaga avere, toate bunurile sale. Își putea cheltui timpul pentru cei bolnavi, dar nu s-ar fi dăruit total bolnavilor.

"Lucrul aceasta depășește anumite limite la care ajung oamenii. Este lucrarea energiilor dumnezeiești dăruite de Duhul. Varietatea energiilor se manifestă în varietatea darurilor și se orientează după capacitățile oamenilor. Căci aceste capacități naturale sunt deja și efectele altor energii divine, energiile creatoare ale lui Dumnezeu."

Sfântul Grigorie Palama scrie cu privire la energiile divine: "Cel ce se împărtășește de energiile dumnezeiești, devine el însuși, într-un anumit fel, lumină; este unit cu lumina și vede pe deplin conștient tot ceea ce rămâne ascuns celor care nu au acest har; depășește astfel nu numai simțurile trupești, dar și tot ceea ce poate fi cunoscut prin intelect... căci cei curați îl văd pe Dumnezeu, Care, fiind lumină, sălășluiește în ei" (Omilie la Intrarea în Biserică).

"Dumnezeu vrea o lume complexă, o lume bogată și variată; nu o lume monotonă, nu oameni monotoni, forme identice. El dă mărturie de bogăția energiilor Sale creând o lume în care toate aspectele variate se completează reciproc. Varietății energiilor divine îi corespunde varietatea formelor, a ființelor și situațiilor naturale. Iar aceste daruri în varietatea lor îl

ridică și ele pe om deasupra simplelor posibilități ale naturii sale.

“Ortodoxia nu vede o limită strictă între natural și supranatural”. *Viziunea Părinților greci și a Ortodoxiei în general este o viziune potrivit căreia lumea nu a fost încheiată: când se vorbește despre depășirea limitelor simplei naturi, se vorbește despre limitele datului natural; depășirea înseamnă atunci faptul de a duce la deplinătatea sa, la desăvârșirea sa acest dat natural. Supranaturalul în acest sens este naturalul ajuns la deplinătate prin lucrarea energiilor Duhului Sfânt. Creația nu este încheiată, ea este chemată la desăvârșire; aceasta este lucrarea Duhului.*

“Păcatul este cel care introduce noi limite, îndeosebi o graniță strictă între natură și supranatură. Sfârșim prin a considera acest fapt ca normal: știm că ne putem ridica până la acest punct și că dincolo de el nu ne mai putem ridica. Totuși, vocația noastră de creatură este de a depăși acest dat, de a urca până la o desăvârșire care este în același timp împlinirea naturii noastre. Aceasta o găsim prin viața în Hristos. Prin harul Duhului dat celui ce crede în Hristos și încearcă să-și potrivească viața după poruncile Sale ajungem la o anumită deplinătate umană care este realizarea aspirației naturii. Primind Duhul Sfânt, omul devine mai uman. Lucrarea harului Duhului Sfânt poate fi concepută ca o umanizare desăvârșită a omului.”

Scopul Evangheliei nu este de a produce un supraom ci de a permite umanului depășirea limitelor obișnuite ale umanității sale, care nu sunt limite naturale. Prin Evanghelie omul descoperă faptul că ceea ce putea considera drept limite naturale sunt limite născute sub stăpânirea păcatului. Eliberând omul de aceste limite impuse de păcat, Hristos îl face să-și descopere adevăratele dimensiuni, adevăratele posibilități ale naturii lui. De aceea, Hristos restaurează în sens strict natura lui Adam dinainte de cădere. Și arată în persoana Sa pe Adam cel Nou, omul desăvârșit, plenitudinea unei umanități pe deplin împlinite prin energiile Duhului. În acest sens, El nu restaurează numai darul natural inițial, ci duce acest dar inițial la o desăvârșire care este desăvârșirea la care aspiră natura, dar care n-a fost niciodată atinsă din cauza păcatului.

Dar Hristos și-a asumat și natura umană, așa cum este ea în limitele impuse de păcat. "Hristos a asumat foamea, setea drept consecințe ale păcatului, deși el nu avea păcat personal. Desăvârșit din punct de vedere personal, Hristos a vrut să-și asume limitele nenaturale ale naturii umane, pentru a restaura umanul în adevăratele lui dimensiuni și a-l duce astfel la desăvârșire.

"Noi înșine prin darul Duhului Sfânt ne ridicăm, depășind limitele născute din păcat, la deplina realizare a ceea ce zăcea în natură. Natura nu poate fi concepută decât în comuniune cu Dumnezeu. Ruptă de Dumnezeu prin păcat, ea se ofilește și își pierde caracterele naturale; în comuniune cu Izvorul creator, ea înflorește treptat în deplinătate."

Duhul prezent pretutindeni

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Duhul este pretutindeni; pretutindeni unde există o conștiință, pretutindeni unde există o cultură, există o formă de împărtășire a Duhului Sfânt; pretutindeni există o formă de frumusețe a Duhului Sfânt. Dar Duhul Sfânt Se manifestă în măsura în care lumea în această stare a ei poate să-L primească. Lumea creată cu posibilitățile ei este și opera energiilor divine care sunt un aport al Duhului Sfânt. Duhul Sfânt este persoana divină Care prezidează relațiile intime din interiorul creației și dintre creație și Dumnezeu; tot El este și realizarea finală a ceea ce constituie natura.

"Animalul își va găsi desăvârșirea ființei lui, omul desăvârșirea umanului său. Duhul Sfânt realizează totul. Omul poate lucra ca om cu ajutorul Duhului Sfânt. Dar ridicarea deasupra naturii așa cum este ea după cădere este o altă operă a Duhului Sfânt. Este opera darului Duhului Sfânt care ridică natura deasupra acestei stări, deasupra a ceea ce poate ea realiza.

"Operele de artă sunt opera Duhului Sfânt: o literatură bună, o poezie frumoasă, sunt opera Duhului Sfânt, dar aceasta nu este încă toată poezia pe care o poate realiza omul. În lumea de dincolo, de exemplu, el va cânta altfel frumusețea lui Dumnezeu; în lumea transfigurată, operele de artă vor fi de o cu totul altă frumusețe, de o frumusețe de nebanuit, dincolo de posibilitățile noastre de astăzi. Natura poartă pecetea păcatului, este căzută, manifestând nu doar limitele care îi sunt proprii, dar și alterări;

ideea unei naturi pure este o abstracțiune.

“Cei care, prin Botez, sunt liberi de stăpânirea păcatului și încearcă să ducă o viață evanghelică încep să depășească aceste limite; dar ei poartă încă urmele păcatului. Alții sunt în plin păcat și deturnează energiile Duhului Sfânt. Dar harul Duhului Sfânt nu se poate șterge cu totul din ființa umană. Există urme ale frumuseții într-o desfrântată; e poate o frumusețe deformată, o frumusețe alterată: modul în care energiile Duhului Sfânt se lasă deturnate, alterate de către om în creație rămâne un mister. Dar o anume bunătate subzistă în oamenii cei mai decăzuți și cei mai stricați, în cei care se dedau băuturii, ca Marmeladov din romanul lui Dostoievski: și în el există o frumusețe, o anumită umanitate.

“Sfântul Serafim din Sarov spune că până și în omul cel mai decăzut harul nu este niciodată retras. Umanitatea nu se lasă niciodată ștearsă total. Omul rămâne om. Chipul lui Dumnezeu rămâne, chiar deturnat, alterat. De aceea este posibil ca el să revină, să facă din nou clare contururile frumuseții. În fiecare ființă omenească există capacități nebănuite de a se converti și de a-și regăsi frumusețea originală.

“Numeroși păgâni au devenit creștini: centurionul Corneliu și alții mai târziu, ca de pildă Maria Egipteanca. Există în om o nostalgie, o nostalgie poate mai mare la ființa căzută decât la cei care împlinesc în mod exterior poruncile, care cred că sunt în regulă cu Dumnezeu. Aceștia din urmă sunt înțepenii în orgoliul lor, nu mai percep urgența convertirii personale.

“Cei nemulțumiți de ei înșiși se pot deschide mai ușor către Dumnezeu. Atunci putem avea încredere în această posibilitate pe care o au oamenii de a se schimba. Dar este păcat că noi, creștinii, slujitorii Bisericii creștine, nu suntem la înălțime. Nu știm să aprindem în oameni dorința după adevărata umanitate. Nu ne arătăm în fața lor ca adevărați oameni.”

‘Doamne ‘Dumnezeul nostru, dă-ne umanitatea ‘Ța, umanitatea ‘Ța divină. ‘Dă-ne ‘Duhul ‘Țău Cel Sfânt ca să devenim la fel de umani ca și ‘Ține! ‘Amin.

Dobândirea Duhului Sfânt

Trebuie să revenim din nou asupra locului Duhului Sfânt în Sfânta Treime, pentru că acest loc are importante consecințe pentru noi.

“Se poate spune că, în timp ce Fiul este născut din Tatăl pentru Tatăl însuși, pentru ca Tatăl să aibă un Fiu și să fie astfel Tată, Duhul Sfânt purcede din Tatăl pentru că Tatăl are un Fiu. Duhul purcede din Tatăl Care are un Fiu - altfel nu s-ar putea spune că El este Tată. Duhul este manifestarea continuă de iubire a Tatălui pentru Fiul.

“Cel care iubește pe cineva, și care nu se identifică cu acesta, îi dă mereu dovada iubirii sale. Tatăl a făcut un dar Fiului Său. Și darul acesta este darul iubirii Tatălui pentru Fiul Său. Aceasta se reflectă poate în faptul că Sfântul Duh este darul pe care Dumnezeu ni-l face nouă. Dar Fiul, la rândul Său, trebuie să întoarcă acest dar ca Fiu. Există o continuă comunicare între Tatăl și Fiul.

“Tot ceea ce noi avem primim ca dar al lui Dumnezeu; dar, la rândul nostru, trebuie să-I dăm înapoi lui Dumnezeu acest dar; altfel ne instituim pe noi înșine ca izvor al acestui dar, ceea ce este o iluzie. La fel este și în Treime. Nu Fiul este izvorul Duhului, ci El întoarce acest dar Tatălui pentru că fiecare trebuie să dea celuilalt o dovadă că-l iubește. Tatăl dă această dovadă neîncetat. De aceea se spune că Duhul purcede de la Tatăl, “a purcede” însemnând că el merge către cineva: de la cineva către cineva.”

Același lucru se întâmplă în comuniunea noastră de credincioși cu Dumnezeu. “Noi primim totul de la Dumnezeu și îi înapoiam totul lui Dumnezeu: aceasta este jertfa spirituală, ofranda adusă lui Dumnezeu din ceea ce vine de la El. Prin aceasta ne dăruim și pe noi înșine. Și dacă putem astfel să ne dăruim pe noi înșine, înseamnă că suntem deja daruri ale Tatălui și dăm înapoi lui Dumnezeu tot ceea ce avem și tot ceea ce suntem fără a-l produce din noi înșine.”

“Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate”, *cântă Sfânta Liturghie în momentul jertfei. Din toate darurile pe care Dumnezeu le face oamenilor, preoții iau pentru a le oferi în numele credincioșilor Celui care le-a dăruit. Făcând aceasta, preoții se oferă și pe ei înșiși și îi oferă pe credincioșii prezenți împreună cu ei, căci persoanele umane sunt și ele daruri ale lui Dumnezeu, care se oferă deopotrivă pe sine, oferind lui Dumnezeu ceea ce au primit de la El.*

“Ne punem tot sufletul în a înapoia aceste daruri, dar noi nu suntem creatori, nici ai noștri, nici ai bunurilor pe care le-am primit de la

Dumnezeu. Când Fiul întoarce darul harului, El Se dăruie și pe Sine Însuși lui Dumnezeu, dar în acest dar al Fiului către Dumnezeu există și o lucrare a Duhului Sfânt. Ne dăruim pe noi înșine dar nu ne putem dărui fără Duhul Sfânt, nu ne putem jertfi sau nu putem să ne oferim ca ofrandă spirituală, fără Duhul Sfânt.

“Astfel, Fiul Se dăruie pe Sine Însuși, dar Duhul Sfânt are și El un loc în acest dar al Fiului, pentru că El este martorul iubirii Fiului pentru Tatăl.” Se oferă un Fiu plin de Duh; și El Se oferă Tatălui Care este Izvorul acestui Duh. Nu un individ se oferă unui alt individ la fel de solitar ca și el. Ci o persoană, deja în comuniune cu o persoană, se oferă unei persoane, ea însăși în comuniune cu o altă persoană. Duhul Sfânt este acest “altul” cu Care sunt în comuniune Tatăl, pe de o parte, și Fiul, pe de altă parte. Ceea ce înseamnă că Tatăl și Fiul sunt întorși unul către altul prin faptul că sunt în comuniune cu persoana Duhului. Un Tată Care este în comuniune cu Duhul Se întoarce către Fiul Său Care este și El în comuniune cu Duhul. Amândoi împărtășesc astfel unui al Treilea iubirea Lor reciprocă. El este martorul iubirii Lor.

“Când sunt în relație cu un altul, acest altul este și el în relație cu un altul, un alt “altul”. Când vorbesc cu tine, când sunt în relație cu tine, sunt și în relație cu un altul; căci tu nu ești singur, tu nu ești gol de orice relație, ci ești plin, ești caracterizat prin relația pe care o ai cu un altul.

“Astfel, Duhul purcede din Tatăl Care este în relație cu Fiul, plin de iubire pentru Fiul. Nu există un Tată abstract, există un Tată Care are un Fiu. De asemenea, Duhul este în relație cu un Fiu Care are un Tată. Nu există relație între două persoane ca atare. Există o relație între două persoane care sunt ele însele în relație cu o alta.

“Astfel este precizată natura relației dintre Fiul și Duhul. Părinții Bisericii au arătat că Duhul purcede din Tatăl și se odihnește în Fiul, sau că Fiul este Cel în Care Se odihnește comoara Care este Duhul. Fiul primește această comoară de la Tatăl.”

Duhul nu poate fi redus la o “relație” între Tatăl și Fiul; nu mai poate fi considerat ca un “obiect”: “Este o persoană. El participă la bucuria Tatălui și a Fiului. Când vizitez alături de cineva un muzeu văd cu o altă bucurie tot ceea ce este frumos, sunt fericit să comunic cu persoana care este alături de mine; bucuria mea este sporită. Tatăl Îl are

pe Duhul Care se bucură împreună cu El de Fiul și bucuria Sa este sporită; dar pentru aceasta trebuie ca Duhul să fie o persoană. Și Fiul Se bucură de Tatăl, având Duhul împreună cu El; iar Ei se bucură împreună de Tatăl. Sfântul Grigorie Palama, marele teolog mistic din secolul al XIV-lea, spune că există o bucurie comună a Cuvântului și a Tatălui datorită Duhului. Am nevoie de un altul căruia să-i exprim iubirea mea pentru celălalt.

“E nevoie de o a treia persoană pentru ca bucuria primilor doi să Îi fie comunicată și să devină mai mare. Ceea ce nu înseamnă că numai Duhul este iubire. Tatăl este și El plin de iubire, El este chiar izvorul acesteia, dar El împărtășește Duhului iubirea Sa pentru Fiul. În aceasta se manifestă deplinătatea iubirii Tatălui”.

‘Tatăl nostru, Care ești în ceruri, fie bucuria ‘Ța desăvârșită! Pune bucuria ‘Ța în poporul ‘Țău și în toate făpturile ‘Țale. Veselește-Țe în noi prin Sfântul și Bunul ‘Țău ‘Duh! ‘Ămin.

Mângâietorul

În limba greacă, numele de “Paraclet” dat de Hristos Duhului Sfânt în Evanghelia după Ioan înseamnă: cel care stă aproape de cineva; cel care este alături de cineva și care cheamă sau mijlocește pentru el. Duhul este deplinătatea bucuriei Tatălui. El este și Mângâietorul care vine de la Tatăl în inima Celui care suferă pentru lume sau care suferă pur și simplu.

“Duhul Îl mângâie pe Fiul, când Acesta moare pe Cruce... Această taină se leagă de cea potrivit căreia Duhul Se odihnește în Fiul de la începutul lucrării Sale în lume, din momentul Botezului Său. Această lucrare a Fiului în lume este o dăruire de Sine: Fiul Se dăruie Tatălui Său pentru că El împlinește toată voia Lui și Se dăruie și oamenilor. El Se dăruie total Tatălui și fraților Săi omenești, dar Duhul blândeții odihnește peste El și coboară asupra Lui și este împărtășit de El din partea Tatălui. Fiul Se dăruie Tatălui și, într-un alt mod, lumii având pe Duhul în El: înainte de Cruce există Schimbarea la Față. Duhul Care

Îl umple pe Fiul Se manifestă aici ca lumină care iradiază din Fiul. Fiul este plin de Duhul.

“Pe Cruce și în iad deopotrivă, Hristos nu este nici un moment părăsit de Duhul. Chiar și atunci când este în cea mai adâncă părăsire a morții, El este totdeauna plin de Duhul, este mereu mângâiat de Duhul Care Se află alături de El.

“Numele de Mângâietorul înseamnă că nimeni nu este niciodată singur, niciodată lipsit de Duhul Sfânt”. *Este ceea ce explică, dacă se poate spune așa, Jertfa și Învierea: puterea harismatică de a accepta jertfa și iradierea iubirii în chiar inima acestei dăruiri de sine. E nevoie de o mare putere, de o putere dumnezeiască pentru ca cineva să se dăruiască până la moarte pentru prietenii săi și pentru dușmanii săi. Și această putere de nezdruncinat a Duhului strălucește în Înviere. Duhul mângâie pentru că El aduce o bucurie de neclintit dăruirii de Sine prin iubire.*

Capitolul IX

DARURILE DUHULUI

“Doamne trimite pacea ‘Ta tuturor popoarelor, dă-le slujitorilor ‘Tăi Duhul ‘Tău Sfânt ca să-i încălzească cu iubirea Lui și să-i învețe tot adevărul.”

Ava Siluan

Când vorbim de Duhul, vorbim oare de un Dumnezeu pe care-L putem experia cu adevărat, sau nu facem decât să dezvoltăm concepte generale? Dacă această experiență a Duhului îi privește numai pe ceilalți, pe “sfinți”, pe “oamenii duhovnicești”, ce interes are ea pentru mine, ce interes am ca să vorbesc despre aceasta?

Experiența noastră privitoare la Duhul

Experiența dăruirii de sine după chipul lui Hristos Însuși este o experiență a Duhului. “Orice hotărâre a noastră, promptitudinea noastră de a ne dăruia lui Dumnezeu ne vin din faptul că L-am primit pe Duhul Sfânt, că Îl avem pe Duhul Sfânt în noi. Duhul este Cel care ne dă acest imbold și puterea de a ne dăruia la rândul nostru lui Dumnezeu. De la Duhul ne vine pornirea de a-l mângâia pe celălalt.”

“Doamne Dumnezeul nostru, dă-ne Duhul ‘Tău cel Sfânt, cum l-ai dat slujitorului ‘Tău ‘Avraam când i-ai schimbat numele prin suflarea ‘Ta. Atunci, ca și el, vom avea insuflarea de a ne dăruia ‘Ție, cum ‘Ți s-a dăruit el însuși ‘Ție prin fiul său Isaac.”

“Simt prezența Duhului în mine în acest imbold, în această dorință, în această tendință foarte puternică de a mă dăruia la rândul meu.”

lui Dumnezeu și celuilalt. Acest Duh Care îmi vine de la Tatăl, Îl am în comun cu Fiul, pentru că mă unesc cu Fiul. Așa cum Fiul Îl primește și Se dăruie plin de Duhul Tatălui Său și oamenilor, tot astfel Îl primesc și eu pe Duhul Sfânt și experiez această dorință arzătoare de a mă depăși, de a mă dăruie.

“În rugăciune simt pe de o parte că acum vorbesc eu , eu însumi acționez, iar pe de altă parte că un altul se roagă în mine: există și aici o depășire de mine însumi; mă simt depășit. Există un altul în mine care mă depășește. Aceasta înseamnă că sunt în acest altul care este în mine. Se vorbește mult în spiritualitatea Părinților despre această depășire, despre această uitare de sine a omului. Totuși, în această uitare de sine simțim că ne-am uitat, că există în noi uitare de sine: e încă un paradox.”

Duhul revelează persoana

Această experiență a uitării de sine însoțită de conștiința de sine este revelația persoanei. Se trece de la eul psihic, de la eul individual, la eul “ipostatic”: la sinele fundamental care trăiește întru sine eul lui Dumnezeu, care este adâncit în eul Duhului.

“Depășesc orice grijă de mine însumi, orice preocupare de mine însumi, și în același timp sunt din ce în ce mai conștient de mine în această uitare, mai transparent mie însumi în lumina curățitoare a Duhului, mai curat în această uitare a grijii de mine însumi. Te pierzi pentru ca să te găsești... Nu te depășești pe tine însuți într-un gol; te depășești pe tine însuți regăsindu-te în cineva pe care îl iubești, pe care îl revelezi lui însuși, în Celălalt Care este Duhul Tatălui devenit Duhul fiului care sunt eu. Pătrund în Duhul prin această uitare de mine însumi și, în același timp, am conștiința de a fi în propria mea autenticitate prin faptul că sunt în Duhul și prin Duhul în relație filială cu Tatăl.

“Când văd pe cineva pe care îl iubesc, mă uit pe mine însumi. Sunt atât de concentrat asupra lui că mă uit pe mine, dar simt totuși o mare bucurie. Simt aceasta. Ceea ce arată că, depășindu-mă, mi-am păstrat identitatea, sau mai degrabă am găsit-o pe deplin, deoarece am această fericire bucurându-mă de contemplarea celuilalt. Altfel, dacă m-aș pierde,

n-aș avea acest sentiment de bucurie. Însă nu mă pierd. Nu mă uit pe mine însumi întrucât mă concentrez asupra celuilalt; ci identitatea mea subzistă, realizată, în măsura în care gust, experiez această bucurie.

“Bucuria este semnul identității personale. Bucuria este semnul că m-am concentrat în iubirea de celălalt, dar și semnul că nu m-am pierdut în această uitare.

Doamne Iisuse Hristoase, dă-mi Duhul Tău cel Sfânt: încălzește-mă cu Harul Tău, ca să știu cine sunt!

“Sunt cineva care se bucură... Aceasta este experiența fundamentală a rugăciunii”. *Figurile biblice ale rugăciunii, Ana, Elisabeta și mai ales Maica Domnului mărturisesc această jubilație în Duhul, semnul survenirii persoanei, a sinelui profund, tresăltând în lumina lui Dumnezeu.*

Această bucurie, care marchează în viața spirituală a credinciosului survenirea persoanei, este într-un mod neînțeles și lumină. În spiritualitatea ortodoxă s-a insistat mult pe aceasta, îndeosebi în curentul numit isihasm și care s-a dezvoltat plecând de la Muntele Athos. În creștinismul vechi s-a putut observa că această experiență a luminii e universală; Sfântul Grigorie cel Mare relatează că Sfântul Benedict a avut o vedere a luminii dumnezeiești.

“Trebuie să precizăm că această lumină pe care isihăștii o văd în rugăciunea adresată lui Iisus nu este o lumină impersonală: ei Îl văd pe Iisus în lumină. Această lumină este strălucirea Fiului, adică a Duhului Sfânt Care strălucește în El. Acesta lucru se leagă de experiența Sfinților Apostoli înșiși pe Muntele Taborului. În Împărăția lui Dumnezeu, suntem, vom fi împreună în această lumină, Hristos și noi înșine.

“Sfântul Simeon Noul Teolog spune: Îl văd pe Hristos în lumină. Dar acolo unde există o lumină de acest gen, este o lumină spirituală iar lumina spirituală vine totdeauna de la o persoană. Lumina vine de la un izvor. Lumina naturală provine poate de la materie, de la soare. Dar lumina spirituală vine de la o persoană”.

Această lumină, ca har, ca iubire, vine de la Tatăl și strălucește în Fiul. Este o lumină marcată întotdeauna de o identitate personală. Această lumină este un Cineva în Care noi vedem pe Cineva: Hristos

este "lumina lumii" și El luminează în Duhul.

Pentru credincios există o lumină imaterială, căreia nu poți să-i dai alt nume decât acela de lumină, deși ea nu strălucește așa cum strălucesc lămpile acestei lumi. Lumină intelectuală? Lumină spirituală? Lumină divină? Nu sunt mulțumit de aceste expresii. Dar spun: inima mea este luminată de bucurie, de iubire, de certitudinea neînțeleasă că am un Tată Care veghează asupra mea ca și asupra tuturor făpturilor Sale. Spun "lumină", pentru că astfel numesc ceea ce este o dezvoltare interioară, o revelație uimitoare însoțită de sentimentul prezenței cuiva. Este o evidență pentru inimă: "lacrimi, plâns de bucurie", cum spune Blaise Pascal. Căci această lumină mă atinge într-un mod negrăit, rănește și mișcă inima mea într-un mod neuitat. În același timp, mă simt foarte păcătos, foarte mic, un nimic în această lumină care este totul pentru mine. În același timp, ea strălucește pentru mine, acest nimic; simt de asemenea că reprezintă ceva pentru această lumină, așa spune chiar: simt că sunt totul pentru acest Cineva care este lumina vieții mele. Atât de mult se bucură Dumnezeu în mine!

"Bucură-te, Marie, cea plină de har, Domnul este cu tine!" (Luca 1, 42)

"Această lumină nu este doar asumată în persoana Fiului, ea este propria Sa persoană. Acest fapt e specific creștinismului. Această lumină este ea însăși o persoană. Poate că există o diferență între felul în care noi îl simțim pe Fiul ca o persoană și pe Duhul ca o persoană.

"Pentru ca această lumină să pătrundă în mine, pentru ca ea să devină ceva care îmi este propriu, trebuie să fie ea însăși personală - nu numai legată de persoana mea sau ieșind din ea, ci fiind ea însăși o persoană: mare taină..

"Bucuria desăvârșită este cea pe care o împărtășesc celuiilalt, la care ia parte un altul. De asemenea, lumina deplină a Fiului este de a fi împreună cu Duhul Sfânt. El strălucește desăvârșit pentru că privește pe Duhul Sfânt, Duhul Tatălui. Lumina pe care o văd Părinții isihăști, în care Îl văd pe Hristos, această strălucire care iradiază din Hristos, este Duhul Sfânt. Ei sunt împreună în aceeași bucurie, și această bucurie

comună Fiului și Duhului strălucește ca lumină fiecăruia. Este lumina unei comuniuni între Duhul și Hristos.”

“Cunoaștem bine această realitate. Cine nu cunoaște luminozitatea imaterială ce iradiază din oamenii care sunt fericiți că sunt împreună, din oamenii care se iubesc? Despre o asemenea persoană se spune: strălucește, este luminoasă. Această frumusețe a persoanelor radioase, cum se spune atât de bine, este o lumină imaterială, o frumusețe care nu ține de proporțiile trăsăturii chipului; nu este ceva măsurabil. Cel care Îl cunoaște pe Dumnezeu în deplinătate este radios. Credinciosul, ridicat până la calitatea de fiu al lui Dumnezeu, este radios. Hristos Însuși în viața Sa în mijlocul oamenilor a fost radios, a fost frumos, de o frumusețe de negrăit, atât de adevărată, atât de bună... Icoana încearcă să transmită o rază a acestei frumuseți imateriale și divine în care strălucește Fiul lui Dumnezeu întrupat, în care strălucesc și Sfinții din preajma Lui. Toată sfințenia adevărată printre oameni este radioasă.

Energiile divine

Teologia spirituală a Părinților ortodocși folosește adesea expresia “energiile divine” sau “energiile necreate” pentru a desemna harul care își are izvorul în Dumnezeu, în Tatăl, care își are manifestarea în Fiul, Hristos, și care se comunică în Duhul Sfânt. S-a spus astfel că Hristos pe Muntele Taborului a strălucit de energii divine. Adică lumina care a strălucit în trupul Său nu a fost o lumină măsurabilă doar cu mijloace omenești. Nu este o lumină ca aceea a soarelui sau ca cea a electricității; Nu este nici un fenomen parapsihologic; este divinul personal însuși care transpare prin intermediul creatului.

Întrebarea care s-a pus este următoarea: dacă această lumină este divină, cum o poate percepe creatura? Cum poate ceea ce e sensibil să-și 'ea seama de ceea ce este incomensurabil, entru simțurile sale? Părinții au răspuns vorbind de transformare, ba chiar de transfigurarea simțurilor însăși: simțurile și intelectul credinciosului metamorfozate prin harul necreat, devin capabile să perceapă și să cuprindă divinul. Cel Necuprins face creatura capabilă să-L cuprindă.

‘Dumnezeule, curăță-mi inima ca ochii mei să ‘Te vadă, ca urechile mele să ‘Te audă!’

‘În Ei Înșiși, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt sunt lumină. Ei sunt ipostasuri sau persoane luminoase, iradiind iubirea și bucuria iubirii între Ele. Părinții spun astfel: lumina în trei persoane, o singură lumină în trei candelă, sau invers. E ca un candelabru cu trei brațe. Există o singură lumină prin faptul că Ele sunt împreună; această lumină comună în care fiecare își arată specificitatea sa ipostatică este legată de faptul că Ele se bucură împreună.

‘Fiecare lumină strălucește în afara ei, dacă se poate spune așa. Nu sunt lumini repliate asupra lor însăși; fiecare lumină radiază către cealaltă. Și există o iradiere, această aureolă luminoasă în jurul luminii treimice, pe care o numim energie divină; ea este cea care ne atinge și ne metamorfozează pentru a fi capabili să o percepem.

‘Primind această lumină, văzând-o, noi nu vedem natura divină însăși, nici chiar persoana divină în ea însăși. Dar ne unim personal cu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh; simțim în această lumină prezența Lor, ceea ce înseamnă și că noi înșine devenim în mod progresiv lumină. Această unire este unul din punctele centrale ale teologiei mistice ortodoxe: umanul este îndumnezeit prin energiile divine în măsura în care persoana sa are comuniune cu persoana divină.

‘Când privesc o persoană, când o persoană iradiază lumina ei spre mine, eu primesc, mă unesc cu ceea ce iradiază din ea; dar nu devin o singură și aceeași persoană cu celălalt; există o unire fără identificare. Rolul special al Duhului Sfânt este în această iradiere a energiilor : fără El, nu există această strălucire, nu există realizarea bucuriei totale în Dumnezeu.’

‘Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui ‘Dumnezeu, trimite asupra noastră ‘Duhul Sfânt al ‘Părintelui ‘Tău și luminează sufletele, inimile și trupurile noastre cu întreaga bogăție a energiilor ‘Tale. Binevoiește, așadar, să ne socotești ca pe niște nevrednici slujitori ai lucrării ‘Tale mântuitoare!’ ‘Ămin.

Destinatarul Duhului

‘În elanul Său care pornеște din izvorul părintesc, Duhul Sfânt are o orientare. El pleacă către Cineva, pentru a se odihni asupra Lui,

sau pentru a-L umple. Duhul Tatălui are o destinație, sau mai exact, un destinatar, cineva căruia îi este adresat. "Tatăl Îl adresează Cuiva. Fiul nu este adresat cuiva. El este "la Tatăl", cum spune Sfântul Ioan în prologul său. Dar Sfântul Duh are o adresă: El Îl are pe Fiul ca destinatar și de asemenea pe noi, în măsura în care ne unim cu Fiul. El este persoana divină care are o intenție și o orientare; este către Fiul și implicit către noi."

Doamne Dumnezeu nostru, mila și fiarul Tău să vină asupra noastră, celor ce-ți cântăm: binecuvântat ești Cerescule Părinte! Amin.

Credința în Hristos ne îngăduie să-L primim pe Duhul. Desigur Duhul este "prezent pretutindeni", după cum cântă Biserica. Dar există și această pogorâre a Duhului în deplinătate asupra persoanelor, această Cinzecime personală spre care năzuim. Și, în acest caz, noi primim Duhul după credința noastră. Duhul Tatălui pogoară în mod desăvârșit asupra celor strâns uniți cu Fiul și se revarsă asupra lumii pentru noi, dar și prin noi, oamenii.

"Pentru că Duhul Se odihnește asupra Fiului, în măsura în care ne unim cu Fiul, Îl primim pe Duhul. În mod implicit și în măsura în care suntem fii, El ne este adresat nouă. Destinația se lărgeste de la Fiul la fii. Fiul a murit și a înviat pentru ca noi să avem Duhul, pentru a face trupul să aibă comuniune cu Duhul.

"Duhul nu poate iradia dintr-un trup grosolan și preocupat doar de sine. El pătrunde în trupul care a devenit mai subțire, mai puțin egoist. Ființele spiritualizate sunt ființe devenite transparente. Există o transparență a trupului la oamenii duhovnicești, la ființele care manifestă Duhul. Hristos a făcut trupul nostru transparent fără a-l abandona. A fost transparent pentru Apostoli chiar înainte de Cruce, dar această transparență a progresat prin Cruce și a devenit totală prin Înviere și Înălțare; El S-a ridicat astfel pe cele mai înalte trepte spirituale, la treapta spirituală supremă, devenind astfel capabil de a fi perfect transparent Duhului. Acest lucru corespunde gândului Sfântului Pavel: "nu-L mai cunosc după trup, ci după Duh" (II Corinteni 5, 16)."

Înălțarea nu este o descărmare sau o decorporalizare. "Este

Înălțarea trupului. Hristos nu S-a înălțat în lumea cerească numai cu duhul Său, cu sufletul Său sau cu divinitatea Sa, ci și cu trupul Său. El a trebuit să străbată toate ierarhiile îngerești. Există aici un anume symbolism: de la Înălțare la Pogorârea Duhului Sfânt El a trebuit să traverseze cele nouă ierarhii îngerești, până la capătul întregii creații și să devină total transparent pentru a iradia desăvârșit Duhul trupului Său”.

Doamne Dumnezeule, pentru rugăciunile tuturor Sfinților în care ți-ai arătat deja sfințenia Duhului Tău, curățește-ne, fă-ne transparente trupurile și sufletele cu iubirea Ta dumnezeiască: ca prin noi nevrednicii să strălucească lumina Ta în întreg universul! Amin.

Pe măsură ce dobândim Duhul, iubirea, devenim transparenți lui Dumnezeu. Ființa umană este chemată să devină “teofană”, transparentă luminii dumnezeiești. Prin această “teofanie” a ființei noastre, “ne predăm pe noi înșine, ne dăruim mereu mai mult lui Dumnezeu; pe măsură ce uităm de noi înșine în Dumnezeu, avem semnul lăuntric că am primit Duhul”; în afară, fără știrea noastră, oamenii vor vedea semnele că Dumnezeu este în noi. În smerenia lor, prin eliberare de sine, Sfinții reflectă lumina divină: oamenii îi văd strălucind.

“Dreptii vor străluci ca soarele” (Matei 13, 43).

În această înălțare a umanului deasupra întregii stări create, există așa cum se spune în tradiția Părinților ortodocși, o conlucrare a libertății umane create cu energiile divine necreate. “Nu putem spune că mai întâi este efortul nostru de uitare de sine și de înălțare, și apoi venirea Duhului. Acestea se produc împreună: înaintarea este simultană.

“Efortul nostru este ajutat de Duhul și încununat de Duhul. Prin această conlucrare a efortului nostru și a harului putem deveni mai transparenți și plini de Duhul Sfânt aici pe pământ și în lumea de dincolo. În lumea transfigurată vom fi pe deplin transparenți. Nu va mai exista atunci distanță între noi și Hristos, nici între noi. Sfântul Grigorie Palama spune că în lumea viitoare legăturile dintre sensibil și inteligibil

vor fi inversate: așa cum vedem în prezent sufletul prin trup, vom vedea atunci cu mintea (în grecește "noûs") trupul prin suflet. Vom contempla trupul prin duhul omului și prin Duhul Sfânt care este deplin în duhul omului."

Deocamdată avem o vedere trupească a realității spirituale. Atunci vom avea o vedere spirituală a trupului. În Biserică se repercutează deja această experiență a Duhului Sfânt.

Biserica

"Biserica nu este în principal o instituție administrativă, ci este o comuniune în Duhul Sfânt care iradiază din Hristos. Noi suntem trupul lui Hristos; Hristos este cu trupul Său în Biserică, dar trupul Său este pe deplin transfigurat, pe deplin transparent. Din acest trup al lui Hristos iradiază Duhul Sfânt.

"Suntem mai mult sau mai puțin conștienți de aceasta. Sensibilitatea noastră este mai mult sau mai puțin trezită la prezența harului. Cei mai mulți dintre credincioși experiează Duhul Sfânt mai degrabă ca o putere care le susține credința, care îi menține în comuniune unii cu alții și cu Dumnezeu; ca pe o facultate de a se cunoaște, de a fi conștienți că aparțin aceluiași Dumnezeu, că depind împreună de El; ca o capacitate de iertare reciprocă.

"Biserica ca lăcaș are o mare importanță. Aici credincioșii se întâlnesc împreună, se roagă și cântă împreună. În biserică ura pe care o pot avea unii față de alții nu rezistă. Când cântă împreună, când se roagă, uită ceea ce au unii împotriva altora, certurile lor. Se privesc cu prietenie, trăiesc în iertarea reciprocă o frățietate înnoită. Această adunare a comunității în Biserică joacă un mare rol.

"Biserica nu poate exista, subzista, nu se poate înnoi, ca și comuniune a credincioșilor, fără biserica lăcaș în care aceștia se adună pentru a se ruga. Rugăciunea reciprocă este fundamentală. De aici acest obicei la ortodocși de a da preoților numele rudelor, fraților, prietenilor, dușmanilor, pentru ca aceștia să se roage pentru ei: s-a depășit deja ceea ce separă o ființă de cealaltă. Prin rugăciune se depășesc separatiile.

Rugăciunea face să circule între oameni duhul aceleiași vieți divine unitare.

“Ecteniile Bisericii la Sfânta Liturghie largesc rugăciunea comunitară asupra tuturor categoriilor umane. Această rugăciune este la baza înnoirii tuturor în Dumnezeu. Aici se manifestă prezența Duhului, care este Duhul comuniunii, Duhul care leagă totul și pe toți împreună.

“Fără acest Duh al comuniunii, Biserica nu poate exista. Aici stă esența Bisericii. Nu este o administrație care dă aceleași legi pentru toți. Legile exprimă doar ceea ce se petrece în mod spiritual în Biserică, ceea ce credincioșii trăiesc deja împreună. Nu un temei exterior ține Biserica. Ea este susținută de rugăciunile comune, de Liturghie, de iertarea reciprocă, de comuniunea cu Hristos, cu trupul transparent al lui Hristos. Din acest trup al lui Hristos iradiază Duhul Sfânt Care este deplin în Hristos în măsura în care Hristos S-a oferit pe Sine ca jertfă într-un mod permanent. Iar în Sfintele Taine noi Îl primim în mod tainic pe acest Hristos plin de Duhul, făcut transparent prin această jertfă.”

Jertfa lui Hristos este asimilată dăruirii Duhului.. Murind pe Cruce, Fiul lui Dumnezeu dăruiește Duhul, Care este în El, oamenilor, fraților Săi și Tatălui, Care este izvorul Său veșnic. Biserica și umanitatea înnoită a celor botezați se reazimă pe această depășire absolută a oricărui egoism care își are izvorul în Hristos Cel răstignit și împărtășit în Euharistie: din eul răstignit de iubirea pentru celălalt curge viața veșnică.

Disperurea tu vine din aceea că vrei să trăiești pentru tine, pentru propria ta bucurie.

- Și pentru ce altceva să trăiești?

- Pentru Dumnezeu trebuie să trăiești. El este Cel care îți dăruie viața, pentru El trebuie să trăiești. Când vei începe să trăiești pentru El, nu vei mai avea necazuri. (Tolstoi).

“Nu se poate vorbi separat de jertfa lui Hristos, de împărtășirea cu Hristos Care S-a jertfit, și de altă parte de Duhul. Ei sunt împreună. Și astfel se menține Biserica. Acest Trup făcut transparent prin oferirea absolută lucrează în noi și această transfigurare treptată. Ne aduce treptat la uitarea grijilor noastre materiale, a egoismului nostru; ne dispune la

dăruirea de noi înșine celorlalți, la promptitudinea de a fi pentru ceilalți.

“În aceasta constă Biserica: în această concentrare a tuturor în jurul lui Hristos Care le dă puterea Duhului. Hristos este în permanență Cel care Se dăruie și iradiază Duhul pentru noi. Biserica este această prelungire, această extensiune a lui Hristos printre oamenii care îl primesc cu credință.”

Tainele

Tainele sunt mijloacele prin care se face această manifestare a Trupului lui Hristos. Sunt gesturile și cuvintele pline de viața veșnică pe care Hristos le spune și le face pentru noi, pentru a mișca inima noastră și a ne vindeca printr-o întoarcere reală, prin primirea Duhului Său Care iradiază și a trupului său răstignit și transparent.

“Toate Tainele sunt mijloace prin care se întărește această unire cu Hristos primind starea Sa de jertfă. Biserica este o înnoire continuă a acestei unități, ea nu lasă să slăbească această unitate. În fiecare Taină, persoana credinciosului adâncește această unire. Prin Botez, o nouă persoană intră în această comunitate, intrând în comuniune cu Hristos prin Sfântul Duh. Noul botezat moare omului vechi, egoist, păcătos, omului care trăiește pentru el însuși; moare pentru a se înnoi în Hristos, pentru a deveni ca Hristos; a murit lui însuși, trăind pentru Tatăl, primind Duhul comuniunii cu ceilalți și cu Hristos, prin dispoziția de jertfire a egoismului său. O formă gravă a egoismului nostru orgolios constă în faptul de a nu ne recunoaște greșelile. Hristos le-a asumat pe toate și Și-a dat viața pentru ele. Prin Pocăință ne recunoaștem greșelile: doar astfel ne tăiem mândria noastră. De aceea Biserica Ortodoxă păstrează obiceiul de a condiționa participarea la jertfa euharistică de mărturisirea păcatelor, de recunoașterea vinovăției noastre.

“De ce a trebuit să-și dea Hristos viața pentru păcatele noastre? Pentru că păcatele ne separă de Dumnezeu și atrag după sine moartea. Dar Hristos Care este Dumnezeu, lipsit de păcat, a luat păcatele noastre și a suferit în mod real pentru ele, până la moarte, din milă pentru noi. El a transformat moartea din separare de Dumnezeu în moarte ca unire cu Dumnezeu. Asumându-și păcatele prin unirea cu noi și dăruindu-se pe

Sine nouă, El a transformat și moartea în dăruirea de sine lui Dumnezeu, în unire cu Dumnezeu; deci El nu putea rămâne în moarte. Iar prin puterea Lui și noi putem învinge moartea, recunoscându-ne păcatele, depășindu-ne separarea orgolioasă de Dumnezeu.”

“Căți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat.”
(Galateni 3, 27). *Aliluia!*

Ce facem noi însă cu acest Botez, cu această nouă viață a Botezului? Unde este această nouă persoană pe care o făgăduiește Botezul? Nu pot îndrăzni să spun că mi-am ținut făgăduințele de la Botez. Dimpotrivă, văd în viața mea doar apostazie, lepădare permanentă de Botezul meu. Lumea suferă în jurul meu: aștepta un martor al Împărăției, cineva care să-i aducă vestea cea bună pentru a-i lumina întunericul, și a întâlnit un trădător al lui Hristos, incapabil să-i transmită cuvintele și gesturile vieții veșnice. Lumea aștepta în mod confuz un vestitor al lui Dumnezeu și n-a întâlnit decât un mesager care se vestește pe sine însuși, mai egoist decât cei care nu L-au cunoscut pe Dumnezeu. Acum creația suferă din cauza faptului că aceste făgăduințe ale Botezului nu au fost ținute. Act profetic al Bisericii, Botezul așteaptă în suspine înfăptuirea sa.

Doamne, Dumnezeul meu, dă-mi lacrimi de pocăință, întoarce-mă, dă-mi harul unui Botez înnoit ca să-Ți slujesc în toate zilele vieții mele spre lauda numelui Tău! Amin.

“Prin Pocăință putem înnoi starea baptismală. Omul se întoarce și vine în fața martorului lui Hristos spre a-și spăla păcatele și a primi din nou în sufletul său veșmântul de lumină, haina lui Hristos în slavă, Care a așezat în trupul Său jertfit puterea prin care toți pot să-și depășească egoismul lor păcătos. Atunci, prin Împărtășirea euharistică, el se ridică la cea mai înaltă treaptă: participă la Împărăția celor care în Hristos și-au biruit egoismul. Prin Împărtășanie creștinii devin conștienți că aparțin aceluiași Trup, își afirmă prin aceasta voința de a fi același Trup al lui Hristos Care revarsă în ei starea Sa de jertfă și de slavă”.

Toate Tainele încununază efortul uman din cauza harului dumnezeiesc ale cărui canale sunt.

“Cununia întărește unitatea în familie, dar și unitatea acestei familii cu Biserica. Persoanele primesc harul necesar pentru a trăi deasupra egoismului lor, de a deveni o unitate depășindu-și egoismul. Copiii, la rândul lor, cresc în această unitate cu ei, între ei, și cu Biserica.

“Persoanele umane au nevoie de harul lui Dumnezeu, de o împărtășire cu Hristos Care S-a jertfit pentru ca ei să-și depășească egoismul propriu. De aceea la săvârșirea Cununiei cântăm imnul martirilor:

Sfinților Mucenici care vitejește v-ați nevoit și v-ați încununat, rugați-vă Domnului să se măntuiască sufletele noastre!

“Este o bucurie și o mărturie continuă. Nu putem face față tuturor greutăților, tuturor ispitelor de ceartă, de separare, dacă nu există o forță de depășire care să ne permită să suportăm nedesăvârșirile celuilalt atunci când ele se manifestă, să suferim pentru Hristos, să luptăm în Hristos.

“Hirotonia episcopilor și a preoților are același caracter: ei se dăruie lui Hristos și de aceea și aici se cântă imnul martirilor. Pretutindeni există jertfa, jertfirea de sine. Fără jertfă nu există unitate. De altfel, e vorba de Tainele Duhului Sfânt, pentru că prin El Hristos Se unește cu noi; Duhul lui Hristos Cel jertfit se revarsă în noi prin Trupul Său devenit transparent prin jertfă.

“Dobândim același Duh ca și Hristos, Duhul depășirii de noi înșine, Duhul Care ne face să ne dăruim Tatălui și celorlalți; prin El devenim pentru ceilalți ceea ce a fost Hristos Care s-a jertfit pentru ceilalți vrând să-i aducă pe toți la sine, umplându-i de Duhul Sfânt. În acest sens, toate Tainele sunt Taine ale Duhului Sfânt, însă ale Duhului lui Hristos Cel Jertfit.”

Nici o Taină nu este eficace prin ea însăși. Ea cere credinciosului efortul voinței lui, o sfințire a inimii care este o adevărată colaborare la lucrarea sacramentală. În deplinătatea sa, Sfântul Duh nu coboară decât într-o inimă pregătită și curățită. Rugăciunea prin care credinciosul cere Tatălui pe Duhul Sfânt prin intermediul Fiului Său este un mod excepțional de a lucra această curățire.

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!

“Această dobândire a Duhului este întotdeauna legată de rugăciune, de pregătire, de lepădare de sine, de asceza care ne eliberează de egoismul nostru. Rugăciunea și asceza merg împreună. Pentru a face o rugăciune adevărată, trebuie să te depășești pe tine însuși și fiecare se depășește după posibilitățile sale. De aceea invocarea Duhului este însoțită de semnul Sfintei Cruci.

“Există aici, în Biserică, o anumită gradăție. Sunt oameni care se roagă mai cu căldură, care s-au depășit mai mult decât alții, care duc o viață plăcută lui Dumnezeu. Rugăciunea merge împreună cu o anumită depășire de sine în tot cursul vieții. În aceasta constă o altă ierarhie în Biserică: ierarhia Martirilor și a Sfinților care nu se impune decât prin iradierea luminii.”

Totuși, în Biserică există o ierarhie sacramentală instituită de Hristos când le-a dat Apostolilor Duhul Său. Rolul acesteia este fundamental: “Rostul preotului este să îndrume și să asiste demersul depășirii de sine și al rugăciunii. Preotul este chipul lui Hristos în măsura în care el este cel care concentrează și stimulează rugăciunile, le face să se unească orientându-le. Aceste rugăciuni devin prin slujirea preotului rugăciuni comune.

“Dar preotul concentrează rugăciunile și în el însuși; el se roagă pentru toți, și comunitatea îl însoțește. Niciodată el nu se roagă singur, așa cum s-ar crede uneori. Din momentul în care un credincios i-a dat numele celor vii sau adormiți, credinciosul însuși participă la rugăciune și însoțește preotul în rugăciunea sa; dar preotul adună și concentrează comunitatea.

“Altfel, oamenii ar rămâne împrăștiați în rugăciunile lor. Episcopul și preotul, ca și diaconul într-un anume sens, strâng comunitatea. Și aici apare un aspect al rolului Sfântului Duh, Duhul comuniunii. Când intru în legătură cu preotul, rămân în legătură și cu comunitatea, rămân în unitate. Pentru această unitate îi dau preotului numele, ca el să se roage pentru ei și pentru mine; îi cer să unească în rugăciunea sa intenția mea cu cele ale celorlalți.

“Preotul este și cel care propune: pentru cutare intenție, Domnului să ne rugăm; și toți se roagă împreună la chemarea sa. Trebuie să fie cineva care să facă aceasta: să propună. Preotul este sfințit printr-un har special pentru a face aceasta. Altfel fiecare ar putea spune: de ce propui tu? Toți au conștiința că preotul este pus în această situație de un har care vine de Sus, și acceptă acest fapt. Poziția care îi este proprie vine de Sus. De aceea putem păstra în el unitatea.

“Pentru unitatea Bisericii este nevoie să avem episcopi, să avem preoți și diaconi. Rolul principal al preotului în biserică este acela de a aduna rugăciunile, de a propune rugăciunile comune, de a se ruga el însuși pentru fiecare și pentru toți, de a-i însoți mai ales din momentul în care credinciosul îi spune: părinte, roagă-te pentru mine. Rugăciunea preotului este însoțită de cea a credinciosului. Asta nu înseamnă că dacă părintele se roagă, eu nu mă mai rog. Nu. Când îi cer preotului să se roage pentru mine, fac deja o rugăciune, îl însoțesc deja.

“Uneori preotul spune: “roagă-te tu însuși, nu este de ajuns să mă rog doar eu.” Dar acest fapt este subînțeles: când cineva îl roagă să se roage pentru el, atunci ei se roagă împreună.

“Cerem și rugăciunile altora: te rog să te rogi pentru mine. Acest obicei păstrează unitatea oamenilor între ei și îi dă lui Dumnezeu dovada că se iubesc. Dumnezeu dorește aceasta. Dar când îi cerem preotului să se roage, totul se concentrează în unitate. Nu pot să le cer tuturor să se roage pentru mine. Dar, prin preot, atunci când el cheamă la rugăciune, toți se roagă pentru fiecare.

“Prin rugăciune se păstrează unitatea Bisericii iar preotul și episcopul au un rol primordial: acela de a pune rugăciunea pe primul plan. Tainele, la care credincioșii participă prin rugăciune, sunt canalele prin care vine harul Duhului Sfânt. Ele dau credincioșilor pe Duhul Sfânt întrucât aceștia sunt în stare de rugăciune. Preotul săvârșește semnele lucrărilor mântuitoare ale lui Hristos care sunt Tainele și conduce rugăciunile credincioșilor care cer harul Duhului Sfânt”.

‘Doamne, Iisuse Hristoase, pentru rugăciunile Sfinților ‘Părinților noștri, ale patriarșilor, ale episcopilor, ale preoților și ale diaconilor, miluiește-ne și mântuiește-ne pe noi. Pentru rugăciunile lor, dă-ne harul Duhului ‘Tău ‘Preasfânt și ‘Preabun, Iubitorule de oameni!’ Amin.

Predica și Sfântul Duh

Hristos ne-a dăruit Duhul prin moartea și Învierea Sa, ca și prin toate semnele și gesturile pe care le-a făcut în Sfânta Evanghelie, și pe care Biserica, Trupul Său, continuă să le facă. Dar El dă Duhul și prin învățătura Sa. El Însuși este Cuvântul personal al Tatălui. Ca atare a predicat Împărăția cerurilor. Și le-a poruncit Apostolilor să continue această predică, "în care se propovăduiește și se dăruie într-o anumită măsură Hristos Însuși". Biserica continuă deci, să predice așa cum a predicat Hristos; ea repetă cuvintele pe care le-a spus Hristos; dar ea ne vorbește și de El, de Tatăl și de Duhul. Prin aceasta Îi menține pe Hristos, pe Tatăl și Duhul activi în ea.

"Avem nevoie să știm cine este Hristos și de ce S-a dat pe Sine jertfă. Nu putem ignora consecințele acestui fapt: cum anume ne vine Duhul prin Hristos, care este unirea noastră cu Tatăl prin Hristos, datoria noastră de a rămâne în unire. Există aici o cunoaștere, cea a legăturii noastre cu Dumnezeu și între noi în Dumnezeu, pe care predica orală are rolul de a o transmite.

"Fără predică oamenii nu pot cunoaște. Evanghelia Învierii trebuie predicată în tot pământul, pentru că umanitatea nu trebuie să rămână în necunoașterea unei asemenea revelații. Desigur, Dumnezeu vorbește și în mod nemijlocit inimii omului prin Duhul Său. Dar El a încredințat și oamenilor responsabilitatea de a vorbi în Numele Său, de a vorbi despre El, de a face cunoscut acest Nume întregului pământ, și de a-i da prilejul să lucreze astfel în inimile care se deschid prin cunoaștere".

Am putea poate merge până acolo încât să spunem că Evanghelia trebuie predicată întregului univers prin intermediul umanității și îndeosebi al Bisericii: animalelor, plantelor - întregului cosmos. Sfinții au manifestat iubirea lui Dumnezeu nu numai față de oameni, dar și față de toate făpturile. Aceasta înseamnă a predica Evanghelia întregului univers.

Desigur această predică începe cu oamenii, pentru că omenirea este responsabilă de creație în fața lui Dumnezeu. Or, mulți oameni sunt în ignoranță în privința lui Dumnezeu. "Oamenii nu știu ce înseamnă

Taina Euharistiei. Ei presimt că este vorba de ceva foarte sfânt, dar e nevoie și de o cunoaștere. De altfel, deși informează cu privire la mântuirea adusă oamenilor și întregii creații, predica nu poate exprima deplin taina voinței divine. Ceva insondabil persistă. Trebuie însă ca noi să încercăm să punem în evidență ceea ce este tainic și neînțeles: necunoscutul cere să fie pătruns printr-o adâncire continuă.

“Adâncirea tainei voinței divine depășește, în orice caz, limitele acestei lumi. Este o adâncire nedefinită, căci Dumnezeu este ineputabil. De aceea, cele două aspecte ale necunoașterii și cunoașterii merg împreună. Necunoașterea și cunoașterea sunt obiectul predicii Apostolilor care au urmat lui Hristos, și a Bisericii care a urmat Apostolilor. Nu se poate reduce totul la cunoaștere nici la mister. Cunoașterea pune în evidență misterul; din inima tainei strălucește sensul”.

Doamne Dumnezeu nostru, arată-ne mare mila Ta, descopere-ne pe măsura puterilor noastre sensul Cuvântului și al sfinței Tale Voinți, și Te vom preamări după dreptate și în bucurie!

Există o strânsă legătură între învățătură și rugăciune. Trebuie subliniat faptul că rugăciunea își găsește motivațiile profunde într-o bună cunoaștere a adevărului. Cum să ne rugăm dacă nu știm ce îi este bineplăcut lui Dumnezeu, nici ce a făcut Dumnezeu pentru noi? Cum să ne rugăm dacă nu știm ce să-i cerem lui Dumnezeu?

“Învățătura pregătește rugăciunea. Rugăciunea nu poate exista fără cunoaștere. Luați rugăciunea “Tatăl nostru”: ce înseamnă “Tatăl nostru”, “vină împărăția Ta”? De ce spunem că Sfântul Duh este “Mângâietorul”, că este “Împărat ceresc”? Toate rugăciunile, toate cântările, tot ceea ce se spune despre Dumnezeu și despre Sfinții Săi este plin de cunoaștere. Acest fapt trebuie explicat, și după aceea trebuie să ne rugăm.

“O dată ce am cunoscut conținutul acestui mesaj mântuitor, trebuie să facem rugăciunea să participe la învățare. Trebuie să cunoștem conținutul dacă vreau să merg mai departe, mai adânc. Începem printr-o rugăciune, pentru ca Duhul Sfânt să ne conducă în învățare, ca El să-l călăuzească pe preot în puterea de a învăța, nu doar într-o formă satisfăcătoare, ci cu căldură, cu iubire de Dumnezeu. Și atunci

credincioșii înțeleg și nu spun: "acest lucru nu mă interesează". Trebuie vorbit din inimă. Pentru aceasta este necesară rugăciunea. Rugăciunea este necesară pentru învățare și învățarea este necesară pentru rugăciune.

Doamne Dumnezeul nostru, învâță-ne adevărul Tău. Arată-ne cum să ne rugăm Ție; călăuzește-ne în căutarea de Tine prin Sfântul Tău Duh și prin Cuvântul Tău dumnezeiesc! Amin.

Capitolul X

SFÂNȚA SCRIPTURĂ

“Sfinții prooroci și prietenii Domnului erau plini de Duhul Sfânt; iar de ce cuvintele lor erau puternice și poporul primea Cuvântul lui Dumnezeu.”

Ava Siluan

“Doamne deschide urechile noastre să înțelegem ceea ce Duhul spune Bisericii” (Binecuvântare pentru citirea Evangheliei).

Sfânta Scriptură, referință constantă a Tradiției creștine, este insuflată de Duhul Sfânt. Scrisă sub insuflare divină, ea nu poate fi citită decât cu insuflare divină. Doar înțelegerea omenească nu este de ajuns: trebuie o înțelegere metamorfozată de energiile Duhului. Cu cât dobândim prin rugăciune aceste energii, cu atât mai mult se dezvoltă ceea ce este creat. Înțelegerea noastră înflorește prin puterea harului îndumnezeitor. O lectură insuflată este o lectură în care limitele simplei creaturi sunt depășite: mintea omenească devine capabilă de noi concepții. Sfânta Scriptură rămâne o carte închisă dacă nu există rugăciune. Să-L invocăm pe Duhul Sfânt și Cuvântul lui Dumnezeu va deveni lumină pentru mintea și inima noastră unite.

Lectura insuflată

“Robul Tău sunt; înțelepțește-mă și voi cunoaște mărturiile Tale!”
(Psalm 118, 124).

“Psaltirea se citește în stare de rugăciune. Și acasă credincioșii citesc Psaltirea. Soția mea citește Psaltirea totdeauna în stare de rugăciune. Așa trebuie să fie citită întreaga Sfântă Scriptură. Citind sau ascultând

cuvântul lui Hristos, avem sentimentul că vorbește Hristos; atunci Îl ascultăm pe Hristos cu recunoștință, cu laude, mulțumindu-I pentru ceea ce ne spune. De aceea uneori între versetele psalmilor se inserează câte o rugăciune sub formă de strofe. De asemenea, o bună metodă este aceea de a citi după un capitol din Noul Testament o rugăciune; în orice caz, e bine să avem acest sentiment al rugăciunii citind Cuvântul lui Dumnezeu, spre a ne ridica deasupra limitelor naturii, în transcendența lui Dumnezeu Care ne dă o astfel de înțelegere.”

Nu numai cu metode științifice se pătrunde sensul ultim al Scripturii. Ci rugăciunea ne deschide inima noastră înțelegătoare luminii Duhului Sfânt. Este lectura insuflată: ne ridicăm la nivelul celui care a scris, înțelegând ceea ce a scris în stare de insuflare. “În fața lui Dumnezeu nu putem fi decât într-o stare de rugăciune. Un credincios nu poate trata cu indiferență prezența lui Dumnezeu, fără să cadă la pământ, fără să se smerească în fața Lui, fără să-L laude, fără să-și arate recunoștința, fără să-I ceară lui Dumnezeu harul Său. Aceasta ar însemna că el nu simte prezența lui Dumnezeu.

“În fața lui Dumnezeu nu putem fi decât în rugăciune... Scriptura este Cuvântul lui Dumnezeu. El este prezent în Cuvântul Său. Numai cu inteligența sa omul nu poate înțelege. Există aici o putere, o forță, o prezență a lui Dumnezeu. Dacă această putere, această forță, această prezență ar dispărea, ce ar mai rămâne? Simțirea lui Dumnezeu este atunci absentă. Dumnezeu trebuie cunoscut într-o experiență vie. Numai având o asemenea experiență putem simți întreaga putere, întreaga măreție, întreaga bunătate a lui Dumnezeu. Dacă n-am sentimentul prezenței lui Dumnezeu, totul este gol și Cuvântul Său devine de neînțeles. Omul nu-L poate înțelege pe Dumnezeu decât ca o putere lucrătoare. Trebuie să simt această putere”.

“Cât de dulci sunt limbii mele cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea” (Psalm 118, 103).

Duhul Sfânt este Cel Care Îl face pe Dumnezeu sensibil în inima și în mintea noastră. Energiile Duhului pe care le primim prin rugăciune, suflul Duhului care urcă și ne mișcă din adâncuri, ne fac să

putem gusta Cuvântul lui Dumnezeu ca o hrană. Cuvântul lui Dumnezeu trebuie să ne hrănească precum pâinea și vinul, să ne umple de o viață duhovnicească nesfârșită. Pentru ca citirea sau ascultarea acestui Cuvânt să fie cu adevărat o euharistie, este necesară rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt, ceea ce la sfințirea darurilor în timpul Liturghiei se numește "epicleză": invocarea Duhului Tatălui pentru ca El să Se facă prezent cu adevărat și în mod sensibil prin Cuvântul Său. A vorbi de "simțire" e poate un limbaj uimitor. Dar acesta se referă la taina Întrupării: Dumnezeu nostru, Cel transcendent și necuprins cu simțurile și mintea noastră, Se face de bunăvoie cunoscut simțurilor și minții noastre transfigurate. Hristos, Cuvântul divin întrupat, este Dumnezeu Care se lasă atins și cunoscut prin simțurile și prin mintea omenească.

"Fructarea cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci." (Psalm 118, 130)

În lectura Sfintei Scripturi, acest sentiment al prezenței lui Dumnezeu schimbă înțelegerea. Acest sentiment nu este doar "sentimental". "El modifică înțelegerea pentru că oferă un sens. Există un sens în sentimentul prezenței divine. Sensul deplin al textului este în această putere.

"Dacă tu și eu suntem împreună, eu văd în tine un sens și eu însumi am un sens pentru tine; tu ești o persoană și eu sunt o persoană. Am un sens în mine însumi; dar deplina percepere a acestui sens o am doar în măsura în care sunt în prezența ta. Simt o iradiere din tine. Există aici un sens. Nu separ sentimentul prezenței tale de sensul personal al acestei prezențe".

"Aproape ești Tu, Doamne, și toate poruncile Tale sunt adevărul." (Psalm 118, 151).

"Este artificial să separăm sensul de putere". Mintea unită cu inima în rugăciune percepe în mod global în Cuvântul lui Dumnezeu sensul și puterea. Cineva este prezent în acest cuvânt. Cineva vorbește. Cineva îmi vorbește și vorbește cu putere, mă transformă vorbindu-mi. Cu cât sunt mai transformat, cu atât percep prezența Lui și sensul cuvântului Său. Prezența Lui iradiază din cuvântul Său. Este necesar ca

mintea omului să fie transformată pentru ca el să poată citi Biblia. Tot așa cum pe Muntele Tabor a trebuit ca ochii și mîntîile Apostolilor să fie ele însele transformate de lumina divină pentru ca ei să poată percepe această lumină.

“Iată, va da glasul Său, glas de putere. Dați slavă lui Dumnezeu! ‘Peste Israel măreția Lui’” (Psalm 67, 35).

“Omul se transformă citind astfel Biblia. Dacă nu se transformă, el primește doar câteva noțiuni, câteva cunoștințe naturale. Mulți citesc Biblia pentru cultura lor generală: spun că știu că a existat David, că a existat Solomon, care a fost istoria poporului iudeu. O citesc ca pe o carte de istorie.” *Mulți așa-ziși creștini nu merg mai departe decât ateii din acest punct de vedere. Nu îl văd pe Hristos Dumnezeu în Scriptură.*

“Îl văd pe Hristos ca pe un personaj istoric care are anumite calități. Pun între paranteze minunile Lui, dumnezeirea Sa, tot ceea ce este dincolo de natural. Atunci înțelegerea lor cu privire la ceea ce se află în Biblie se restrânge foarte mult. Rămân foarte puține lucruri dacă nu sesizăm manifestarea puterii lui Dumnezeu. Biblia trebuie citită cu credință și în această stare de rugăciune de care vorbim. Iar aceasta o dobândim în Biserică. Avem nevoie de Biserică pentru a citi Biblia, pentru că avem nevoie de credință și de rugăciune care se cultivă în Biserică”.

‘Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, hotează-ne în Duhul Tatălui ‘Tău și al nostru, ca să înțelegem cuvintele ‘Tale, Cuvinte al Tatălui. ‘Amin!’

“Există secte care citesc mult Biblia dar le lipsește experiența acestui dar al lui Dumnezeu care vine neîncetat în Biserică. Oameni sentimentali pot fi mișcați de tot ceea ce a făcut Hristos, de tot ceea ce El a dăruit. Dar este o emoție care nu e însoțită de o dezvoltare a unui sens, nu înseamnă o pogorâre a Duhului în persoane umane adunate în sinaxa liturgică. Este o emoție asemănătoare celei pe care o putem încerca ascultând faptele unui erou, sau când se povestește că cineva a săvârșit o acțiune valoroasă.

“Dar sentimentul că Hristos lucrează acum, că suntem acum sub ocrotirea Sa, îl putem găsi numai în cultul Bisericii. Și această modalitate de a-L simți pe Hristos o aducem și în lecturile noastre personale”.

“Avem nevoie de Duhul Sfânt pentru a citi Scriptura. Avem nevoie să fim modelați de Duhul, Care vine mai cu seamă în comunitatea liturgică unită în iubire.”

Copilul și Biblia

Foarte devreme omul este chemat să-L întâlnească pe Dumnezeu în Cuvântul Său, în istorisirea a ceea ce a făcut El pentru omenire de la început. “Am citit pentru prima oară în întregime Biblia când aveam zece ani. Am găsit o Biblie în casa unui bunic care era cantor la biserică. Era o Biblie plină de imagini, foarte impresionantă; aceasta m-a atras și am început să citesc; am citit-o cu mare interes pentru a înțelege imaginile. Citeam: eram la fereastră, concentrat în lectură. În casă, sora mea era bolnavă; a avut nevoie de îngrijiri timp de două sau trei luni. Îi citeam. Și toată lumea, mama, tatăl meu, cei care intrau se simțeau ca într-o biserică. Nu se mai vorbea; se spunea: copilul citește Sfânta Carte. Toți simțeau că se întâmpla ceva sfânt.”

Hristos Însuși a cerut să fie lăsați să vină copiii la El întrucât El este Cuvântul cel viu. Spiritul copilăriei este dispoziția privilegiată pentru a înțelege Cuvântul paradoxal al lui Dumnezeu, care produce simțirea misterului.

“Când am mers la școală, am înțeles mai bine Biblia, mai ales Vechiul Testament, cunoșteam foarte bine istoriile lui Iosif, Moise, David. Toate acestea erau minunate. Când am ajuns la Evanghelie și la Epistole nu mai înțelegeam aproape nimic. Dar Istoria Sfântă rămâne, ea se imprimă și meditam asupra ei. Există multe sfaturi pentru viață care se dau în Istoria Sfântă și ele rămân în conștiință cu sentimentul că Dumnezeu este Cel care a vorbit. În aceste istorii, există multe evenimente care depășesc natura și care arată puterea lui Dumnezeu: cum a putut Moise să conducă poporul prin Marea Roșie, cum le-a putut da apă din stâncă și mană. Mai mult decât omul matur, copilul vede

totdeauna prezența lui Dumnezeu, ca și oamenii din popor. Intelectualii explică în mod natural aceste semne. Dar copiii, ca și poporul, înțeleg tot ceea ce citesc în Biblie ca pe o expresie a puterii lui Dumnezeu”.

“Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvârșit laudă” (Psalm 8, 2).

Copiii au o aptitudine deosebită pentru cunoașterea tainelor.

“Pentru ei lumea nu este închisă, cum este pentru intelectuali, ci este deschisă. Ei simt tainele așa cum nu le pot simți intelectualii. Copiii percep misterul. Adultul este adesea orgolios, ajuns astfel prin folosirea rațiunii sale care delimitează și definește. Pentru copil totul rămâne încă fără granițe, nedefinit. El vede că există o taină în toate lucrurile. Dar noi nu o mai vedem. Credem că am înțeles totul. Și nu este adevărat. Intelectualul este mult mai superficial decât copilul și decât omul simplu.”

*“Spre Tine m-am aruncat din naștere, din pântecul maicii mele
Dumnezeul meu ești Tu”* (Psalm 21, 10).

Nu este însă de ajuns să constatăm această aptitudine naturală a copilului de a-L cunoaște pe Dumnezeu și îndeosebi de a percepe taina Cuvântului Său. Copilul are nevoie și de o formație religioasă. Altfel va deveni un intelectual și va pierde această intuiție primordială. Dacă nu i se oferă un temei pentru intuiția sa religioasă, el nu va putea să o adâncească. Fără educație religioasă el rămâne pradă fanteziei sale; dar aceasta nu este de ajuns.”

Liturghia însăși implică o întreagă pedagogie furnizând astfel formația religioasă a copilului ca și a adultului. Dar un învățământ adresat direct copilului sub forma unei catehizări poate fi extrem de util. “Pot să facă aceasta părinții. Ei pot juca un mare rol. Pedagogia va fi mai existențială decât la școală unde există tendința de a intelectualiza puțin. Copilul vede sinceritatea părinților săi în viața lor religioasă și aceasta îl povățuiește; în timp ce pe un profesor de religie nu-l vede neapărat cum se roagă, nu-i vede viața religioasă, nu îl vedem cum Îl cheamă pe Dumnezeu în situațiile dificile

“Cel care predă religia ar trebui să fie o persoană care să știe să dea mărturie de propria sa experiență cu privire la Dumnezeu, să-și exprime modul în care crede, în care își pune singura sa nădejde în Dumnezeu, cum se roagă și de asemenea cum știe să dea răspunsuri la întrebările pe care le pune știința. Mulți adolescenți cer un răspuns religios la problemele pe care și le pun”.

“Prin ce își va îndrepta tânărul calea sa? ‘Prin păzirea cuvintelor ‘Tale’”
(Psalm 118, 9).

Dat fiind faptul că invocarea Duhului Sfânt este indispensabilă pentru citirea Bibliei, ne putem întreba dacă nu este necesar să avem și o metodă de analiză a textului sfânt. Există, mai ales în teologia Bisericii Catolice și a Bisericilor Reformei, o metodă de critică științifică. Dar fondul problemei rămâne, și anume faptul că, Biblia fiind Cuvântul unei Persoane divine, analiza științifică nu-l poate epuiza. Numai în comuniunea cu persoana care vorbește cuvântul ei devine inteligibil pentru mine. Dacă nu am iubire pentru ea nu o voi înțelege.

“Mărturiile Tale sunt cugetarea mea, iar îndreptările Tale sfatul meu”
(Psalm 118, 24).

Metoda științifică “nu atinge fondul a ceea ce înseamnă Biblia. Cuvântul este descompus prin tot felul de explicații întemeiate pe circumstanțe istorice sau politice, culturale sau economice: dar când e vorba de un vast poem, cum e cazul Sfintei Scripturi, există ceva inadecvat în această metodă științifică. În Biblie există un sens interior pe care îl dezvăluie Revelația și pe care analiza vocabularului nu este de ajuns pentru a-l arăta. Vocabularul Bibliei era cel al semitelor sau al babilonienilor din acele vremuri; dar el exprimă altceva.

“Profesorul nostru de Noul Testament ne explica cum se construia o casă în contextul Evangheliei despre vindecarea slăbănogului: cum era făcută scara, cum l-au putut coborî pe bolnav înăuntru... Dar ceea ce mă interesa era faptul că bolnavul a fost vindecat! Acesta este lucrul important. Desigur este util să cunoaștem moravurile și obiceiurile

timpului, dar acest fapt nu trebuie să ne împiedice să auzim vocea celui care vorbește. Acest glas, ceea ce el spune îndeosebi și puterea pe care el o arată nu depind de circumstanțele arheologice; este altceva, este o realitate ireductibilă, care ni se dezvăluie când citim Biblia cu credință și iubire.

“E nevoie să cunoaștem datele științifice poate pentru ca să răspundem la întrebările lumii acesteia... Dar, pentru a cunoaște conținutul viu al Cuvântului lui Dumnezeu, nu este necesar; necesare sunt credința și insuflarea Duhului Sfânt”.

“Descopere acții mei, și voi cunoaște mirurile din Legea Ta!” (Psalm 118, 18).

“Părinții Bisericii au o metodă: ei caută totdeauna sensul duhovnicesc și lucrarea lui Dumnezeu în tot ceea ce se spune în Biblie. Când explică un cuvânt, văd un sens nou, care depășește sensul la care poate ajunge omul natural, văd scopul acțiunii lui Dumnezeu, intenția Sa. În explicația unui cuvânt sau termen ei caută lucrarea lui Dumnezeu în multiplicitatea sa: Dumnezeu a vrut să facă aceasta, să trezească în om ceea ce nici un cuvânt natural nu poate trezi, să-l pună în contact cu absolutul transcendent al lui Dumnezeu, să-l atingă pe om într-o situație sau în alta. Cum spune un Sfânt Părinte în *Filocalie*: de fiecare dată când citim un verset din Biblie, găsim ceva nou, un alt sens. Aceste sensuri multiple și mereu noi sunt sensurile lucrării divine, total diferite de acțiunea naturală a omului sau a naturii. Dacă nu ar fi astfel, Biblia ar fi îngustă. Ori Biblia este largă; cuvintele Bibliei sunt largi, foarte adânci, infinite pentru că toate relevă adâncimea lui Dumnezeu, lărgimea lucrării lui Dumnezeu. Părinții interpretează totdeauna în acest sens: ei sunt în stare de admirație, de laudă și de mulțumire. Exegeza lor este o doxologie și aproape o rugăciune.

“Toate scrierile Părinților sunt o interpretare a Bibliei. Se poate spune că în Biserica Părinților teologia este întotdeauna o teologie biblică. Ei nu citează decât Biblia, nu citează aproape deloc Părinții anteriori lor, cu excepția perioadei bizantine. Părinții primelor veacuri, Atanasie, Chiril, nu citează decât Biblia, fac un comentariu doxologic al Bibliei.

“În comentariul lor la Biblie, Părinții rămân totdeauna credincioși

Duhului Bisericii, rămân în cadrul glasului Bisericii. Fără a se referi întotdeauna în mod explicit la unul sau altul din sinoade, ei rămân totuși în mod nemijlocit în fidelitate față de credința Bisericii. Ei arată că credința Bisericii reiese din textul biblic: Hristos este Dumnezeu, Sfânta Treime s-a arătat și ne-a mântuit, Hristos a pățimit pentru noi; există Sfinți, Taine, trebuie să ne iubim unii pe alții pentru cuvintele lui Hristos, există o Biserică și un Botez... Credința Bisericii este cuprinsă întregă în Biblie.

“O exegeză strict literală este dificilă; fiecare cuvânt din Biblie este atât de bogat, sensul se lărgeste mereu. Părinții pun în evidență sensul duhovnicesc, infinit bogat, al Scripturii.

“Simbolurile au și ele importanța lor. Servesc drept cadru pentru găsirea unui sens nou. Când Hristos vorbește despre apa care izvorăște din el, acesta este un simbol și trebuie folosit; când El spune “nu voi mai bea vinul bucuriei” și acesta este un simbol. Lucrurile spir. ale nu pot fi exprimate cu exactitate; de aici nevoia de simboluri. Acestea dau libertatea de mișcare în bogăția infinită a lucrărilor lui Dumnezeu. Ele pot fi exprimate prin parafraze sau concentrându-le în simboluri. Dar, la rândul lor, simbolurile pot să fie lărgite în toată deplinătatea sensului lor.

“Nu este vorba de a transforma totul în alegorie și de a nega sensul istoric, spunând că persoanele nu au existat și că nu sunt decât tipuri. Dar David este în același timp un simbol, chiar dacă a existat în mod istoric; pentru toți credincioșii, el este simbolul pocăinței care produce blândețea.

“Nu există opoziție între existența concretă, existența istorică și valoarea simbolică. Fiecare existență concretă este bogată în semnificații simbolice. Este o bogăție de sens și de intenție. În mod deosebit acest fapt este adevărat când e vorba de existența lui Hristos.”

Biblia și Biserica

Duhul lui Dumnezeu trebuie să lumineze inima și mințea credinciosului pentru ca acesta să pătrundă adevărata bogăție a

sensului Cuvântului. Energiile divine comunicate de Duhul Sfânt luminează mintea omului, o transformă și o fac capabilă să perceapă sensul insondabil al Scripturii. "Energiile sunt puteri care luminează. Învățătura despre insuflare implică prezența energiilor divine. Biserica este mișcată de Duhul; conștiința ei este animată de energiile divine. În mod constant în Biserică se manifestă prezența harului prin binecuvântările pe care poporul le așteaptă de la preot: "Pace tuturor!", "Binecuvântarea Domnului peste voi cu al Său har și a Sa iubire de oameni, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor!" Pacea vine asupra noastră prin acest cuvânt al preotului. În rugăciunile și ecteniile noastre Îi cerem lui Dumnezeu felurite daruri. În fiecare moment al Liturghiei vin daruri din partea lui Dumnezeu. Cultul este mijlocul prin care primim această ploaie de daruri. Cerem mereu ca ele să vină asupra noastră; și credem că ele ne vin în toate sfințirile Bisericii, în sfințirea apei de pildă, și în toate binecuvântările pe care le dă preotul în timpul cultului. Credem că darul se revarsă în mod continuu prin rugăciune".

"Căci oricine cere, ia; și cel ce caută găsește; și celui ce bate i se va deschide"

(Luca 11, 10).

Această conștiință a unei revărsări continue a harului divin și a darurilor lui Dumnezeu în interiorul Bisericii din cauza rugăciunii credincioșilor și a păstorilor, se aplică și la citirea Scripturii. Scriptura trebuie citită cu această conștiință a binecuvântării divine care este asupra noastră, noul Israel.

Mai exact, citirea Bibliei este comparată cu Taina Euharistiei în care Cuvântul Se face pe Sine hrană. Origen subliniază acest aspect. "Sfântul Maxim Mărturisitorul spune de asemenea că există o împărtășanie cu Cuvântul prin Scriptură chiar și în Vechiul Testament."

"Gura mea am deschis și am aflat, că poruncile Tale am dorit"

(Psalm 118, 131).

"Consumarea Scripturii de către noi, împărtășirea noastră de Cuvântul în Sfânta Biblie este o împărtășire duhovnicească. Hristos ne

umple de prezența Sa, de energiile Sale. Este un alt fel de Euharistie. Toate darurile sunt o împărtășire de Hristos. Aceasta se aplică și lecturii făcute în stare de rugăciune. Toate darurile ne vin dacă suntem în stare de rugăciune și în comuniunea Bisericii. Trebuie să cerem, să ne deschidem acestor daruri și atunci ele vor veni. Avem partea noastră în realizarea comuniunii între Dumnezeu și noi: partea noastră este rugăciunea. Fără rugăciune această comuniune nu este cu putință.

“Dacă este făcută în această stare de rugăciune, citirea Bibliei este pentru noi prilejul de a primi darul lui Dumnezeu. Dar acest lucru este valabil mai ales dacă facem această rugăciune în comuniune, în Biserică. Este o altă căldură, o mai mare bogăție când suntem împreună în numele lui Dumnezeu, când toți frații sunt împreună; se înțeleg reciproc, e o altă viață. Găsesc în Dumnezeu mult mai ușor bogăția Lui și bogăția vieții, atunci când întâlnim în El mai mulți din cei care își află originea în El.”

“Pace adâncă au cei ce iubesc legea Ta și nu se smintesc” (Psalm 118, 165)

“De aceea, pentru a citi Biblia avem nevoie de Biserică. În afara Bisericii nu avem acces la credință, o interpretăm altfel. Numai în Biserică găsim în citirea Bibliei căldura, bogăția, unitatea care vin de la Dumnezeu. În catolicism, de pildă, nu se întâlnește această învățătură a energiilor care ne unesc fără a ne confunda. Un creștin ortodox cunoaște această revărsare a darurilor lui Dumnezeu în Biserică. Pe o anumită treaptă primim acest dar al lui Dumnezeu în măsura în care citim Biblia în același duh de rugăciune ca și Biserica.

“Astăzi, simțul sacralului care înconjoară Biblia are tendința de a se pierde. Este simțul pe care îl aveau primii creștini pe urmele evreilor: Biblia era înconjurată de o atmosferă de sfințenie. Se trăia în această atmosferă atunci când se citea Biblia, și este bine să facem tot ceea ce putem pentru a reînnoi această conștiință a sfințeniei Bibliei, Cartea Sfântă. Pentru că citim Cuvântul lui Hristos. Hristos nu poate să nu fie prezent; când cineva relatează cuvintele mele, când își aduce aminte de mine, eu însumi vin într-un anume fel acolo unde sunt relatate cuvintele mele. Este ca o mamă care își aduce aminte de fiul ei când el este

departe: ea evocă anumite cuvinte și atunci fiul său este prezent.

“Acest fapt este cu atât mai adevărat pentru Hristos: când repet cuvintele Lui, El vine, este aici, este prezent, astăzi și mâine. Când rostim cuvintele Lui fiind adunați în Numele Său, El este în aceste cuvinte ale Sale, continuă să fie subiectul lor, eu atât mai mult cu cât credința este intensificată de mai mulți și iubirea pentru el este încălzită de iubirea reciprocă, de recunoașterea faptului că în iubirea lor ei resimt iubirea Lui. Biserica Ortodoxă a păstrat acest simț. De aceea, Evanghelia este purtată în procesiuni, este obiect de venerație, ca și Hristos; este citită în mod solemn. Citirea Bibliei este o lectură sacramentală, făcută cu intuiția misterului sfințeniei sale. Astfel, în această comuniune spirituală se integrează diferitele sensuri pe care fiecare le poate descoperi prin propriul său demers.”

Iisus, ‘Dumnezeul nostru, Cel dintâi și Cel din urmă, Cel viu în vecii vecilor, Care ține cheile morții și ale iadului, să-ți dea inimă și buze curate, și glas ca de trâmbiță sunătoare, să vestești Cuvântul pecetluit pentru duhuri necurate (Binecuvântare pentru citirea Evangheliei).

“Pot găsi alte sensuri în Biblie decât cele care au fost deja găsite. Biblia este o carte deschisă, larg deschisă de Hristos Însuși; Hristos a deschis pecețile Cuvântului Său, prin propria Sa prezență în Cuvântul Său. Dar aceste sensuri noi nu trebuie să contrazică sensurile existente; trebuie să se încadreze în bogăția imensă care există deja. Trebuie să urmărim Duhului lui Hristos Care ne-a deschis sensul Scripturii. Dacă citim Biblia urmând lui Hristos, nu putem opune sensurile unele altora. Fiecare teolog ortodox, fiecare Sfânt Părinte, fiecare credincios care citește în stare de rugăciune, aduce ceva propriu; dar toți au același Duh și mărturiile lor se integrează. De fiecare dată este vorba de o citire în Biserică. Diferențele nu se anulează ci se sintetizează. Această muncă continuă de punere de acord a mărturiilor și darurilor Duhului constituie Tradiția.”

“Cine este vrednic să deschidă cartea și să rupă pecețile?... Iată a biruit leul din Iuda. El va deschide cartea și cele șapte peceți ale ei.” (Apocalipsă 5, 2,5).

Biblia și Liturghia

Biblia nu poate fi separată de Liturghie, pentru că Liturghia este făcută cu ajutorul Bibliei. Ceea ce nu este biblic la modul textual în cult este în general fie o parafrază a textului biblic, fie un comentariu care utilizează la rândul său însăși cuvintele Bibliei. Acesta este caracterul cultului ortodox, bizantin sau latin, ca și a vechilor liturghii galoromane sau spaniole. Imnele Părinților sunt făcute cu expresii biblice. Cultul adus lui Dumnezeu este făcut cu însuși Cuvântul lui Dumnezeu.

Ale Tale dintru ale Tale, fie aducem de toate și pentru toate! (Liturghie, Rugăciunea de oferire)

Poporul credincioșilor aduce în Liturghie Cuvântul lui Dumnezeu ca ofrandă lui Dumnezeu Care este izvorul Acestuia. De aceea, Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, este victima sfântă oferită ca jertfă de mulțumire: Cuvântul care ne vine de la Tatăl îl redăm Tatălui în același Duh Care însușlește de la început acest Cuvânt.

“Să răspândească buzele mele laudă că m-ai învâțat îndreptările Tale” (Psalm 118, 171).

“Liturghia nu este numai mediul divino-uman în care citim Cuvântul; ea este în continuitate directă cu acest Cuvânt. Este lucrarea comună a Bisericii, Trupul lui Hristos, Trupul Cuvântului întrupat. Le animă același Duh: un Duh viu, un sentiment al prezenței în fața lui Dumnezeu, care provine de la Hristos; un sentiment de a fi sub lucrarea Duhului; ca în *Faptele Apostolilor*.

“Sfântul Apostol Pavel și Sfântul Apostol Ioan vorbesc precum creștinii din primele zile ale creștinismului; în Liturghie avem același mod de simțire și de vorbire. Mai mult încă, continuitatea răspunsurilor date de credincioși o avem în Evanghelia însăși: acel *Kyrie eleison* atât de des repetat este același *Kyrie eleison* pe care îl spun bolnavii lui Hristos. Aici nu Hristos vorbește, ci credinciosul îi răspunde lui Hristos. Este un răspuns al creștinilor dat lui Hristos odată ce recunoșc ceea ce a spus și a făcut El. Ei Îl și cunosc prin Liturghia însăși aflată în

continuitatea cuvintelor și actelor lui Hristos. Există aici un dialog prelungit cum există în *Epistolele Sfinților Apostoli* și în *Faptele Apostolilor* un dialog între Apostoli și Hristos, fiindcă toate aceste scrieri constituie moduri de a răspunde la Cuvântul lui Hristos.

“Sfântul Apostol Pavel vorbește despre creștini care se roagă și celebrează Liturgia. Și astăzi, prin imne și cântări ne adunăm și avem comuniune în Numele lui Hristos, în același duh și în același mediu. Astfel, pentru primele comunități creștine, ca și pentru noi, Hristos Cel viu, Hristosul Evangheliei, Hristosul Bibliei este în Liturgia: este Același Hristos. Avem între noi același sentiment pe care l-au avut Apostolii în preajma lui Hristos, pe care l-au avut primii creștini în preajma Apostolilor. Este bine să citim Scriptura în legătură cu cultul și Liturgia. Altfel lectura noastră devine individualistă. Putem citi Scriptura cu condiția să avem și o participare la Liturghie, și să ne înviorăm citirea noastră prin ea. Dar este bine și să știm mereu mai multe despre Scriptură, chiar dacă Liturgia este, într-un anume fel, sensul a ceea ce ea ne spune, un răspuns comun. Este bine să citim Scriptura pentru a cunoaște întreaga amploare a ceea ce a spus Hristos, a ceea ce au spus Apostolii. Dar trebuie să o citim cu sentimentul că Hristos lucrează și în prezent și că, în interiorul Bisericii, Trupul Său, ne bucurăm de toate revărsările harului dumnezeiesc. Și răspundem astăzi cu cererile noastre, cu mulțumirile și laudele pentru ceea ce ne-a dat și ne dă Hristos și pentru ceea ce sperăm că ne va da, inclusiv și mai ales viața alături de El în Împărăția cerurilor.

“Scriptura singură nu este suficientă. Trebuie să o putem simți plină de puterea dătătoare-de-viață a lui Hristos, al cărui Trup este Biserica. Trebuie să citim Cuvântul lui Dumnezeu în Însuși Trupul lui Dumnezeu, în Biserică. În Liturghie, Dumnezeu nu doar vorbește, ci și lucrează. Avem nevoie nu numai de Cuvântul lui Dumnezeu, dar și de lucrarea dumnezeiască care e eficientă în noi și ne transformă.”

Cu dumnezeiască strălucirea Ta, Bunule, sufletele celor ce aleargă dis de dimineată la Tine cu dragoste, mă rog luminează-le ca să Te vadă, Cuvântule al lui Dumnezeu, pe Tine, Adevăratul Dumnezeu, Care chemi din negura greșalelor. (Octoih, glas 6, joi, cântarea 5).

Unule Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce ești fără de moarte și ai prinit pentru mântuirea noastră a Te întrupa din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria, Care neschimbat Te-ai întrupat și răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat. Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, mântuiește-ne pe noi! (Liturghie, antifonul 2)

Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeul nostru, slavă Ție!

Capitolul XI

TEOLOGIA ȘI UNIREA CU DUMNEZEU

"Cel învățat de Duhul Sfânt înțelege totul, sufletul său se simte ca în cer."

Ava Siluan

Când vorbim de teologia patristică, înțelegem prin aceasta o mărturie de viață: impresia care se degajă din prezența teologului, și nu numai din activitatea lui intelectuală (arhim. Vasilios Stavronikitanul, Chant d'entrée, Genève, 1980, p. 20).

"Oricine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu"
(I Ioan 4, 7).

Teologia constă în a-L cunoaște pe Tatăl prin Fiul în Duhul: Duhul ne unește cu Fiul Care ni-l arată pe Tatăl. Fiul Îl roagă pe Tatăl ca să ni-L trimită pe Duhul Sfânt. "Doamne Dumnezeu nostru, dă-ne nouă Duhul Tău Cel Sfânt, ca să Te cunoaștem prin Duhul": astfel se ruga fericitul Siluan la Sfântul Munte.

"Teologia decurge din dorința omului de a-L cunoaște pe Dumnezeu. Dar Dumnezeu nu poate fi cunoscut ca un obiect. El nu este un obiect, ci este Subiectul prin excelență. O persoană nu poate fi cunoscută ca un obiect. Eu o cunosc unindu-mă cu ea, ea mă cunoaște unindu-se cu mine. Nu există cunoaștere decât în măsura în care există unire. Dumnezeu s-a unit cu umanitatea pentru ca ea să poată să-L cunoască: aceasta este baza teologiei.

"Trebuie să găsim modul în care Dumnezeu ni Se revelează. El este incognoscibil, dar Se face cunoscut. S-a revelat în etapele esențiale ale mântuirii omenirii așa cum o arată Vechiul Testament. Pe deplin S-a revelat în Hristos continuându-Și lucrarea de mântuire a oamenilor. În

aceasta se revelează, iar nu la capătul unei cercetări doar intelectuale. El este Cel ce vine către oameni pentru a-i mântui revelându-Se lor; nu oamenii sunt cei care-L detectează cu înțelegerea lor.

“Dumnezeu continuă să Se reveleze. El lucrează încă. Își revelează puterea. Într-un anume sens Revelația este încheiată cu Hristos în Care s-a întruptat Fiul Tatălui, întreaga iubire a Tatălui pentru oameni, întreg planul Lui față de făptura Sa. Dar ceea ce nu s-a încheiat este adâncirea cunoașterii Tatălui care este în Hristos. Nu am sfârșit să-L cunoaștem pe Hristos. Câtă vreme nu suntem pe deplin uniți cu Hristos prin Duhul, desfășurarea Revelației nu este încheiată; Revelația este desăvârșită în Hristos dar ea trebuie să pătrundă desăvârșit și fiecare inimă conștientă. Umanitatea asumată este pe deplin pătrunsă de Revelație prin lucrarea lui Hristos. Nu sunt pătrunse însă și toate persoanele; nu toate persoanele umane au aderat pe deplin liber la ceea ce zace în adâncimile umanității lui Hristos.

“De aceea, dacă Revelația este desăvârșită în Hristos, Dumnezeu continuă să lucreze ajutându-ne să ne asumăm în mod subiectiv mântuirea dată nouă de Iisus Hristos. El Se unește cu noi prin Duhul Sfânt. Ne dă puterea să lucrăm împreună cu El și suntem chemați să facem o anumită experiență a acestei Revelații a lui Dumnezeu într-o unire din ce în ce mai adâncită cu Hristos în Duhul Sfânt.

“Fără această experiență, teologia devine ceva destul de sec, fără eficacitate. Prin teologie trebuie să ne ajutăm pe noi înșine și pe ceilalți oameni să-și asume consecințele lucrării lui Hristos. Dar aceasta corespunde unei experiențe a lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu vrea să ne ajute, să vină în noi, să ne conducă către realizarea noastră în El, să producă unirea noastră cu El, îndumnezeindu-ne. El lucrează în noi în mod continuu.

“Trebuie să-L cunoaștem din ce în ce mai mult; să știm că Dumnezeu lucrează în noi și cum face aceasta. Trebuie de asemenea să-L simțim, să percepem eficacitatea acestei lucrări în noi. Se poate spune că teolog este cel care are această conștiință; el simte într-un mod sau în altul această putere a lui Dumnezeu lucrând în el.

“Sfântul Simeon Noul Teolog a spus că noi trebuie să devenim conștienți de lucrarea harului. Un creștin adevărat trebuie să simtă cum îl

ajută Dumnezeu. Or Dumnezeu îl ajută să progreseze din treaptă în treaptă spre o unire mereu mai sporită cu El: El ne ajută să devenim mai buni, mai puternici în fața ispitelor, mai iubitori față de ceilalți, mai smeriți, mai umani. Simțim astfel lucrarea lui Dumnezeu. În acest progres spiritual, devenim pe zi ce trece mai conștienți de această putere a lui Dumnezeu în noi înșine. Teologul este ființa omenească care devine conștientă de aceasta, care face experiența prezenței lui Dumnezeu în noi.

“Numai o astfel de ființă poate rosti cuvinte care îi pot stimula pe oameni, îi pot ajuta, îi pot câștiga pentru viața în Hristos. Pentru a avea o influență în viața Bisericii, în viața creștinilor, trebuie să fie el însuși o ființă care progresează în această conștiință și în calitatea ei de creștin. Preotul trebuie să fie și el un astfel de teolog; altfel nu poate vorbi despre Dumnezeu cu căldură și convingere. În acest sens, întreaga Biserică teologhisește în măsura în care face experiența lui Dumnezeu. Prin unirea ei cu Dumnezeu, ea are posibilitatea de a ne face să trăim întreaga experiență, gradele bogăției infinite a lui Dumnezeu prezent în ea. Poporul creștinilor trebuie să fie un popor de teologi.

“Este foarte interesant să ascultăm, de pildă două femei vorbind despre ce a făcut Dumnezeu pentru ele: “iată am văzut mâna lui Dumnezeu în cutare împrejurare, iată cum m-a ajutat Dumnezeu, cum mi-a dat ajutorul Său în cutare moment, cum m-a scos dintr-o primejdie, cum m-a ajutat să rezolv starea copiilor mei”.”

“Că mi-a făcut mărire Cel puternic!” (Luca 1, 49)

“Avem nevoie de o teologie foarte concretă, de o teologie a experienței. Ne hrănim toți din această teologie practică, pretutindeni și în fiecare moment. Este conștiința generală a Bisericii.

“Teologii pot pune în evidență modul potrivit căruia Dumnezeu lucrează prezent în chip nevăzut printre oameni. Credincioșii văd pur și simplu lucrarea lui Dumnezeu în problemele lor personale. Ei nu știu întotdeauna cum vrea Dumnezeu să-i conducă spre o treaptă mai înaltă, spre cunoașterea Țelurilor Lui. Își dau seama că Dumnezeu i-a ajutat în cutare împrejurare. De aici trag consecințe generale: trebuie să fii bun, să

nu te opui cuiva, să nu-i urăști pe oameni. Dar ei nu văd întotdeauna linia continuă a lucrării lui Dumnezeu Care vrea să-i mântuiască pe oameni îndumnezeindu-i. Teologii au această misiune de a vedea lucrarea generală a lui Dumnezeu Care conduce Biserica, lucrarea Bisericii însăși, drumul credincioșilor spre o mai mare desăvârșire.”

Rugăciune și teologie

Cine spune experiența lui Dumnezeu, spune rugăciune. În afara rugăciunii nu există cunoaștere a lui Dumnezeu. Cunoașterea este comuniune, și rugăciunea constă în a te așeza în comuniunea cu Tatăl prin Fiul în puterea Duhului. O zicere a Părinților din vechime spune: “dacă te rogi, ești teolog”.

“Întâi de toate pe Dumnezeu Îl întâlnim în rugăciune. Îl putem simți pe Dumnezeu printr-o concentrare de noi înșine. Dacă umanul se concentrează în el însuși, vede în același timp cu misterul, complexitatea sa demonstrată de știință și limitele ființei sale; vede prezența creatoare a lui Dumnezeu în el, prezență întăritoare și călăuzitoare. Atunci exclamă în cuvinte, laudându-L pe Dumnezeu, mulțumindu-I.”

“Mărește suflete al meu pe Domnul și s-a bucurat duful meu de Dumnezeu, izbăvitorul meu!” (Luca 1, 46).

“Omul se poate găsi de asemenea în multe situații dificile care îl fac să se roage lui Dumnezeu. Trebuie să tindem mereu spre această experiență a prezenței lui Dumnezeu în noi înșine pentru a înțelege lucrarea continuă a lui Dumnezeu. Această experiență este mai intensă în rugăciune. “Dacă ești teolog, te rogi, și dacă te rogi, ești teolog” (Evagrie Ponticul). Pentru că în rugăciune Îl întâlnim pe Dumnezeu. Nu putem separa rugăciunea de teologie, pentru că teologia este experiența prezenței lui Dumnezeu, care suscită lauda noastră. Vorbim de un Dumnezeu pe care L-am întâlnit, de experiența uimitoare a măreției Sale. Atunci înțelegem de ce a suferit Hristos pentru noi pe Cruce; avem convingerea că Iisus a înviat, facem experiența lucrării Duhului;

începem să avem tot felul de intuiții despre lucrarea lui Dumnezeu în noi. Fiindcă El lucrează în fiecare în mod diferit, după nevoile noastre, după dispozițiile noastre, după împrejurările în care ne aflăm. El ne dă sugestiile și iluminările de care avem nevoie.

“Putem face observații noi cu privire la lucrarea lui Dumnezeu, deși mereu totul se inserează în această lucrare mântuitoare a lui Dumnezeu în noi și în ceilalți, întemeiată pe Crucea lui Hristos, pe prezența în noi a lui Hristos Cel răstignit pentru noi și înviat, pe comuniunea cu Hristos și lucrarea Duhului Sfânt. Dar această lucrare a lui Dumnezeu în noi ia forme adaptate fiecărei situații. Experiența pe care fiecare o face cu privire la Dumnezeu îi îmbogățește constant pe ceilalți, înviorează gândirea celorlalți despre Dumnezeu. Trebuie să înaintăm împreună în această experiență a lui Dumnezeu care ne însoțește și care însoțește Biserica în toate împrejurările.

“Teologia trebuie să fie fidelă Tradiției nu doar reproducând formulele pe care le-am moștenit, ci și degajând observații noi, expresii noi adaptate diferitelor circumstanțe și situații specifice omului de astăzi. Astfel, teologia trebuie să fie mereu actuală, mereu nouă, așa cum omul este mereu nou. Dar el se mișcă mereu în același abis infinit al puterii și al iubirii lui Dumnezeu pentru noi manifestat în Hristos.”

Creșterea omului

În virtutea cuvântului pe care Dumnezeu l-a rostit la început asupra umanului creat “după chipul și după asemănarea Lui”, există în natura umană un dinamism al desăvârșirii: omul este chemat să devină dumnezeiesc prin participare, devenind din ce în ce mai asemănător chipului divin așezat în el. Umanul nu este un dar imuabil. Dar schimbarea face parte din libertatea și din bogăția sa virtuală. Problema rămâne cea a orientării, a finalității acestei evoluții: fiindcă - dată fiind libertatea sa neînțeleasă - umanitatea poate de asemenea să evolueze devenind o caricatură a divinului.

Fie că se apropie de Dumnezeu fie că se îndepărtează de El, omul evoluează devenind din ce în ce mai complex. “Rolul teologilor

este acela de a fi atenți la aceasta și de a arăta cum îi ajută Dumnezeu pe oameni în împrejurările complicate, în nevoile noi, în nuanțele noi ale existenței lor, ca și în îndoielile lor complexe. Oamenii își pun întrebări veșnice într-un mod mereu original. Și teologii trebuie să fie în slujba lor; să le vorbească de Dumnezeu, "a Cărui milostivire este veșnică" (Psalm 117, 29) și Care caută să-l întâlnească pe om într-un mod mereu original.

"Dumnezeu lucrează cu adevărat astăzi ca și ieri. Este prezent, răspunde la orice cerințe ale omului de astăzi. Răspunde omului de știință, problemei științei care îndepărtează pe mulți oameni de credință, care pune probleme noi. Astăzi există atâția oameni care se îndoiesc că vor afla răspunsurile în Dumnezeu: Dumnezeu rămâne necunoscut. Dar, dacă omul face experiența lui Dumnezeu, el descoperă că de fapt Dumnezeu se adresează conștiinței și inimii lui, și atunci îi răspunde. Știința nu înlătură misterul omului și al lumii, ci îl accentuează. Complexitatea din ce în ce mai mare descoperită de știință arată tot mai mult limitele puterii naturii omenești. Ea pune mereu noi probleme, inexplicabile dacă nu depășim umanul într-un absolut plin de înțelepciune, cuprinzând în el însuși virtualitatea unei complexități infinite.

"Știința dezvăluie deci, din ce în ce mai mult, complexitatea realului. Ce complexitate, ce unitate, ce bogăție de gândire... De unde vin acestea, dacă nu există un Dumnezeu Care lucrează El Însuși? De unde vine astăzi această cunoaștere științifică, dacă Dumnezeu n-a pus la început complexitatea rațională a lumii? Nu există știință posibilă fără această raționalitate a universului instituită de Creatorul Însuși.

"Teologii trebuie să fie în dialog cu știința, dar totdeauna văzându-L pe Dumnezeu, simțind că Dumnezeu Însuși conduce umanitatea, în însăși acest progres al științei; Duhul Sfânt lucrează aici. Astăzi trebuie să facem o altfel de teologie: pe de o parte mai spirituală, pe de altă parte în dialog adecvat cu știința.

"Trebuie să punem în evidență valoarea persoanei în fața lui Dumnezeu, prezentându-l mai întâi pe Dumnezeu ca pe o persoană care se interesează cu pasiune de istoria omenească. Este singura persoană care poate ajuta persoana omenească să se mântuiască. Și astăzi, Persoana divină propune persoanei umane să iasă din iadul ei, să se

elibereze din izolarea sa, să realizeze comuniunea. Dar această Persoană divină își propune să răspundă și la îndoielile pe care le provoacă dezvoltarea științei în conștiința omului de astăzi. Acestea sunt cele două sarcini majore ale teologiei de astăzi.”

Valoarea Tradiției

O Tradiție vie este cea care știe să fie în slujba oamenilor în toate împrejurările vieții și istoriei lor. Tradiția Sfinților Apostoli și a Părinților Bisericii, continuu adâncită în sânul Bisericii Ortodoxe, rămâne capabilă să răspundă la întrebările omului de astăzi. Este chiar urgent să începem să ne întoarcem spre Tradiție pentru a obține aceste cuvinte ale vieții de care avem nevoie pentru a face față situației secolului al XX-lea.

“Tradiția cuprinde în ea în mod potențial toate aceste răspunsuri. Ea transmite Revelația Dumnezeului treimic, a Dumnezeului comuniune de persoane; Tatăl Care ne iubește, Hristos Care a suferit și continuă să sufere pentru noi în această lume și Care ne deschide perspectiva desăvârșirii noastre, Duhul Care ne face vii și ne împinge spre cunoașterea Tatălui. Revelația este cea care ne spune că Dumnezeu a creat lumea, că o conduce spre transfigurare.

“Se pare că înțelegerea acestei Revelații este mai actuală ca oricând. Niciodată misterul Treimii, al Întrupării, care implică valoarea veșnică și misterul inepuizabil al persoanei umane, misterul Tainelor care ne conduc și ne întăresc în comuniune, nu au avut o semnificație mai puternică decât astăzi. Niciodată oamenii nu au avut mai multă nevoie de o Biserică ca și comuniune, pentru că ei văd lumea căutând comuniunea fără să o știe în mod conștient. Astăzi, descoperim că această comuniune este absolut necesară. Aceasta înseamnă unire, înseamnă adunarea Bisericii, înseamnă a merge împreună în Biserică, uniți unii cu alții prin rugăciunea comună, prin lucrarea comună, spre sfârșitul istoriei care este transfigurarea tuturor lucrurilor în Dumnezeu.

“Înaintăm împreună în istorie. Suntem purtați de o aspirație comună spre un sfârșit absolut. Acest capăt este desăvârșirea definitivă a

omului, a legăturilor dintre oameni, a legăturilor lor cu Dumnezeu. Tradiția își arată aici actualitatea sa, pentru că ea revelează orientarea acestui mers istoric. Trebuie numai să o interpretăm, să o traducem, arătând cum această Tradiție, care merge de la primul Adam la cel de-al doilea, Hristos, al Cărui Trup este Biserica, corespunde nevoilor omului de astăzi.”

Teologie și istorie

Funcția teologică în Biserică are puncte comune cu profetismul. Biserica, Noul Israel, este un popor de profeți. Ca trup al lui Hristos, ea este conștiința vie a istoriei lumii. În interiorul acestui Trup, harisma profetică se manifestă la persoane distincte care-și asumă slujirea unei adevărate teologii, teologia nădejzii orientată spre eshatologie.

“Teologii sunt profeți, dar nu în sensul Vechiului Testament, pentru că Hristos a reprezentat sfârșitul acestui profetism. Există totuși un profetism în Biserică în sensul în care înaintăm în istorie invocând pe Duhul Sfânt, Duhul iubirii, Duhul sfințeniei, și aceasta în Hristos. Suntem sub soarele lui Hristos Care ne conduce spre Împărăția lui Dumnezeu. Avem totul în Hristos, trebuie însă să degajăm, să actualizăm, să facem evident tot ceea ce există în Hristos pentru vremurile viitoare. Orice profeție este cuprinsă în Hristos.

“Aceasta nu înseamnă că Dumnezeu conduce fără noi istoria. Dimpotrivă, persoana lui Hristos ne adresează fără încetare această chemare. Fiindcă oamenii pot conduce istoria și la distrugere. Profeții Vechiului Testament profetizau și ei astfel: Dumnezeu trebuia să-l conducă pe Israel la vremuri mai bune sau să-l ducă în sclavie. Și noi trebuie să profetizăm, să citim semnele vremii. Trebuie să avem acest curaj. În acest sens însă, nu suntem bineplăcuți oamenilor.

“Totul este dat în Hristos. Dar trebuie să descifrăm tot ceea ce este în El, să arătăm ceea ce putem deveni prin El, bogățiile inepuizabile care sunt în El, scopul către care El ne conduce și către care putem înainta, dar și alternativa: dacă renunțăm la Hristos, ne așteptăm o catastrofă mai evidentă astăzi ca niciodată. Există și această perspectivă.

Este alegerea, libertatea omului în istorie.” Acestei libertăți i se adresează cuvântul profetic al teologului. Cuvântul teologului somează libertatea umană, este expresia libertății profunde a Bisericii.

‘Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, miluiește lumea ‘Ta!’

Teologie și Liturghie

Ca lucrare comunitară a Bisericii, Liturghia este expresia conștiinței sale comunitare și eshatologice. Întreaga credință a Bisericii este exprimată prin cultul ei. În esență, Liturghia este invocarea numelui lui Dumnezeu, și a Duhului Sfânt. În aceasta ea este teologică. ”Liturghia este urcușul comunitar spre Împărăția lui Dumnezeu, Împărăția iubirii veșnice. Ca atare, teologia nu trebuie să fie decât o explicație a Liturghiei, a Tainelor, a Scripturii”.

Teologia se dezvoltă ca un comentariu al Scripturii, îndeosebi prin intermediul textelor liturgice. Este cazul mai cu seamă al imnografiei. Teologia Părinților Bisericii este o teologie care-L slăvește pe Dumnezeu pentru ceea ce a făcut sau vrea să facă pentru om. ”Ea exprimă sentimentul prezenței lui Dumnezeu, al măreției lucrărilor Lui, al bunătății Sale. Imnele exprimă experiența milostivirii lui Dumnezeu, interesul pe care El îl poartă umanului. Există în ele și o conștiință a stării omului, a nevoii lui de Dumnezeu, a nimicniciei sale în fața lui Dumnezeu, a faptului că el nu se mai pierde în Dumnezeu. În Liturghie Dumnezeu îi cheamă pe credincioși spre Împărăția iubirii Sale veșnice în care nu vor mai fi robi, ci fiii Tatălui Celui preaînalt și frații Fratelui Celui Preaînalt.

”Omul rămâne un om care are nevoie de Dumnezeu; prin aceasta se afirmă faptul că el nu se pierde în Dumnezeu. Îl laudă pe Dumnezeu, îi mulțumește pentru tot ceea ce a făcut pentru el. Deși este foarte mic și neînsemnat, Dumnezeu este foarte bun cu el. În Liturghie, omul are conștiința a ceea ce îi poate cere lui Dumnezeu; de aceea se roagă totdeauna: *Kyrie eleison!* ”Doamne Miluiește!” El are mereu conștiința că are nevoie de Dumnezeu, de iertarea lui Dumnezeu, de

ajutorul Său, de fericirea veșnică în El. Singur Dumnezeu îl poate ajuta. Ortodoxia se preocupă profund de om; ea îl privește din punctul de vedere al lui Dumnezeu.”

În teologia, în Liturghia sau spiritualitatea sa, Ortodoxia nu este departe de lume decât pentru a privi lumea cu ochii lui Dumnezeu, “Care vrea să o conducă în Împărăția iubirii Lui veșnice”. În acest scop, Dumnezeu îi pregătește pe oameni pentru o mai bună comuniune între ei, pentru o mai bună slujire a lumii. Această slujire constă nu dintr-o mângâiere a lumii sau a oamenilor în starea lor actuală, profund căzută, ci din a le vesti Învierea, din a le spune aceste cuvinte ale mântuirii: “pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu” (Matei 4, 17).

Numai cel adânc înrădăcinat în viața în Hristos - viață divino-umană - poate cu fi adevărat aproape de oameni. Singur Dumnezeu este cu adevărat aproape de om, și aceasta într-un mod neînțeles. Dar această prezență excepțională a lui Dumnezeu “printre noi” o atingem în persoana lui Hristos. Cu cât suntem mai încorporați în Hristos, cu atât suntem mai umani și mai aproape de oameni. Aceasta însă reclamă cu tărie, la un moment dat și pentru un timp dat, o retragere pentru a fi doar împreună cu Hristos. A fi cu lumea nu înseamnă a te identifica cu lumea.

“În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33).

A fi aproape de lume nu înseamnă a o mângâia în căderea ei, ci a-i spune adevărul și a te ruga pentru ea. “Înseamnă a-i arăta destinul veșnic și condițiile pentru a-l atinge.” Hristos a fost infinit prezent printre oameni nu abdicând de la divinitatea Sa, ci manifestând deplinătatea adevărului în umanitatea Lui și mijlocind pentru toți. El a fost cu toți și a fost cu totul altul. A trăit alternativ în mijlocul mulțimii și retragerea în singurătatea pustiului. Dar chiar și în mulțime El era prezent într-un mod excepțional și de aceea oamenii se întrebau. “Cine este acest om? Trebuie să fie Mesia”. Pentru că avea un mod transcendent de a fi prezent în lume, era întrebare mereu dacă nu era El Mesia.

Ca și Liturghia și rugăciunea solitară, teologia se înrădăcinează în modul de a fi prezent al lui Hristos Însuși. Învățătura Fiului lui Dumnezeu întrupat este modelul oricărei teologii și al oricărui teolog,

așa cum El este prototipul liturgului, al preotului, cum este și prototipul omului de rugăciune, a celui care mijlocește pentru toți oamenii luând asupra sa, din iubire pentru ei, păcatul lor ca pe al său propriu.

“De aceea îi cerem lui Dumnezeu pace pentru lume, ajutor pentru cei ce călătoresc, care muncesc, pentru bolnavi, pentru toate slăbiciunile și păcatele. Îi cerem lui Dumnezeu să ne ajute să ne predăm întreaga noastră viață Lui, Tatălui nostru, să ne dăruim unii altora, să ne încredințăm pe noi înșine lui Hristos, Dumnezeul nostru”.

Pe Prea Sfânta Curată, Prea binecuvântata Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoare și pururea Fecioară Maria cu toți Sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm!
(Ectenie la Liturghie).

“Accentuăm faptul că, fără Dumnezeu, nu putem face nimic. Avem nevoie de Dumnezeu”. *Fidelă Bibliei, Liturghia continuă să spună aceasta și să-i inițieze pe oameni în starea lor fundamentală: suntem creaturi și nu putem să ne realizăm ca atare, decât în comuniune cu Dumnezeu. Liturghia este expresia teologică superioară pentru că ea îi spune omului ceea ce el are urgent nevoie să știe pentru a fi om, și pentru că nu se mulțumește să i-o spună: îl face să o guste. Aceasta este adevărata teologie: revelație a căilor lui Dumnezeu și comuniune cu voința lui Dumnezeu. Nu e de ajuns să știm care este voia Tatălui, trebuie să o și facem, și începem să o facem atunci când ne unim cu ea în Liturghie și îndeosebi în Taina Cuminecăturii - experiență teologică de nedepășit! Atunci primim arvuna Împărăției lui Dumnezeu.*

În Ortodoxie se spune adesea că Liturghia este singura catedră de teologie a Bisericii. Hristos Însuși, Cuvântul Tatălui, predică prin cuvintele și prin semnele Sale, fiind prezent ca însuși Cuvânt divin plin de putere Care Se dăruie pe Sine oamenilor. Liturghia este celebrată cu acest Cuvânt. Dumnezeu Însuși, prezent prin Cuvântul și Duhul Său, face această predică continuă și îl învață pe om ca să-l mântuiască de întuneric și de moarte.

“Dacă Mă iubește cineva, va păzi Cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el, și vom face sălaş la el” (Ioan 14, 23).

Dumnezeu învață și lucrează deopotrivă prin Taine. Putem mărturisi că avem experiența lui Dumnezeu în Liturghie. Cântăm: În văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc!

Ea este mărturisirea experienței lui Dumnezeu. Este vorba de dimensiunea teologică fundamentală a Liturghiei: teolog este cel care își mărturisește experiența lui Dumnezeu împreună cu întreaga Biserică.

“Părinții au avut această experiență. Trebuie să revenim mereu la această teologie. Teologia Părinților Bisericii este un fel de Liturghie în ea însăși, pentru că este o experiență a lui Dumnezeu. În expresia ei, ea este un cult adus lui Dumnezeu Care S-a făcut cunoscut. Dumnezeu trebuie să fie foarte aproape pentru ca să-I putem vedea întreaga Sa măreție. Altfel omul nu vede dimensiunea reală a lui Dumnezeu. Trebuie să fii la picioarele unui munte pentru a-i vedea măreția. Experiența lui Dumnezeu este tocmai această profunzime sau această înălțime sublimă pe care o atingem urmând lui Hristos printr-o invocare continuă și de unde-L putem vedea ca Dumnezeu.”

Schimbăți-Te-ai la Față în munte, Hristoase Dumnezeule, arătând ucnnicilor Tăi slava Ta pe cât li se putea. Strălucească și nouă, păcătoșilor, lumina Ta cea pururea fiitoare. Dăătorule de lumină, slavă Ție! (Troparul Schimbării la Față).

Simțim nevoia de a exprima această experiență a lui Dumnezeu printr-un limbaj poetic și simbolic, mai degrabă decât prin idei. Iubirea este mai bine exprimată printr-un poem, printr-o ofrandă, prin gesturi, prin nume simbolice, decât prin idei. Nu un discurs despre iubire îmi va comunica iubirea, ci un cântec sau un poem de iubire. Ori teologia nu este o problemă de explicație sau demonstrație, ci de comunicare, de comuniune. Avem nevoie de un limbaj care să ne facă să ne cuminecăm de cunoașterea lui Dumnezeu, care să păstreze misterul Său.

Cum să Te descopăr în întregime pe Ține Care mă porți în Ține? Cine-mi va da să Te cuprind pe Ține pe Care Te port în mine? (Sf. Simeon Noul Teolog, Imnul 24).

Ca și pentru exprimarea iubirii, limbajul nostru este inadecvat pentru exprimarea comuniunii cu Dumnezeu. Când vorbesc de cineva

pe care-l iubesc și care mă iubește, va exista totdeauna o insatisfacție: cum să vorbești, cum să te exprimi? Este ca și în experiența frumuseții: e ceva de negrăit...

“Dumnezeu este atât de mare că singură poezia poate încerca să-L exprime. Nu avem limbaj pentru măreția lui Dumnezeu. Bogăția poeziei, mai complexă decât limbajul logic, distinctiv, limitativ, a fost întotdeauna folosită pentru a-L exprima pe Dumnezeu. Folosirea simbolurilor, în cuvinte ca și în gesturi, este foarte importantă. Nu putem avea un limbaj științific în ceea ce-l privește pe Dumnezeu. Nu-L putem închide într-un limbaj limitativ. El rămâne mereu inexprimabil cu exactitate. Singur limbajul poetic se apropie de Dumnezeu pentru a-I sluji exprimându-L.

“Poezia utilizează limbajul simbolic, analogic. Dumnezeu este ca un munte înalt. Este ca un foc: îl încălzește pe om și omul trebuie să se păzească ca să se încălzească fără să fie mistuit. Dumnezeu este apa vie: apa dătătoare de viață. Dumnezeu este vin: El dă beția spirituală, entuziasmul. Nu putem să ne lipsim de acest limbaj în teologie.”

“Cuvânt bun răspuns-a inima mea; grăi-voi cântarea mea Împăratului. Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit!” (Psalm 44, 1-2).

“Folosirea ideilor nu poate totuși să fie cu totul evitată. Ele nu pot fi însă utilizate cu o totală precizie: Dumnezeu este Cel Atotputernic, este Bun, Creator... Trebuie făcută simțită această putere: simbolurile o fac evocând puterea unui foc sau a unui uragan. Altfel ar rămâne o abstracție. Dar voi spune: “am simțit suflarea lui Dumnezeu în mine”; aceasta înseamnă mai mult decât dacă spun: “am simțit că Dumnezeu este puternic în mine”. Simbolurile sunt în cele din urmă mai concrete. E un limbaj mai material, mai complet, care angajează trupul ca și spiritul. Și astăzi e nevoie de poeți pentru a cânta experiența lui Dumnezeu, pentru a merge mai departe în această expresie, pentru că experiența umană este la fel de bogată ca și altă dată.

“Omul se îmbogățește și devine mai complex în cursul istoriei. Viața spirituală este locul unor noi descoperiri ce pretind un limbaj mai nuanțat, mai poetic. Teologia și-a pierdut prestigiul când a vrut să devină o știință, când a intrat în competiție cu înțelepciunea lumii. Ea poate fi

lirică, dar unind poezia cu o mare precizie a termenilor. În terminologie există o precizie extremă; ea este compatibilă cu poezia.”

Frumusețea are o foarte mare importanță pentru teologie. Cum spuneau anticii, frumusețea exprimă adevărul. Hristos Însuși, Adevărul în persoană, e frumos. El este adevărul care strălucește de frumusețe în uman. Spiritualitatea ortodoxă s-a definit pe sine însăși ca “Filocalie”, respectiv “iubire de frumos”. Adevărul nu poate atinge inima mea înțelegătoare decât dacă este frumos. Există o asemenea frumusețe și o asemenea bunătate în persoana lui Hristos, în toate cuvintele și în toate gesturile Sale, încât nu pot rămâne indiferent față de El. Și această sensibilitate față de frumusețea și față de bunătatea adevărului divin deschide inima entuziasmului animat de Duhul. Teologul este liric printr-un entuziasm animat de Duhul. Teologul este liric prin entuziasmul Duhului. Ne putem gândi aici la entuziasmul Fecioarei Maria care “mărește pe Domnul”, la cel al samarinencei sau al ucenicilor. Dar în orice epocă, adevărații teologi au fost și poeți ai liturgicului: este cazul Sfântului Ioan Gură de Aur, al Sfântului Ioan Damaschin, iar la latini, a Sfântului Venance Fortunat, a Sfântului Hilaire de Poitiers și a Sfântului Germain de Paris.

Trebuie subliniat faptul că omul devine frumos atunci când este adevărat. “Un om duhovnicesc este un om frumos. Fața unui credincios este frumoasă: există o armonie a chipului său. În timp ce chipul unui păcătos este hidos, întunecat, desfigurat sau purtător al unei false frumuseți. Adevărata frumusețe vine din interior, exprimă nevinovăția, extazul în fața profunzimilor lui Dumnezeu. Este taina luminoasă, plină de un sens profund și inexprimabil, a persoanei. Idolii religiilor păgâne nu au frumusețe pentru că nu exprimă acest simț al persoanei.”

Fața umană este iluminată ca o icoană. Unit cu Dumnezeu, izvorul întregii frumuseți și al întregii bunătăți, umanul întreg, trup, suflet și minte, devine frumos. Frumusețea Sfinților! Frumusețea cuvântului teologic! Frumusețea gesturilor lui Hristos continuate în actele liturgice!

‘Doamne Dumnezeu, luminează mintea noastră cu frumusețea Feței Tale și Te vom mărturisi înaintea oamenilor, ca să Te slăvească împreună cu noi! Amin...’

Capitolul XII

IUBIRE ȘI TIMP

"Orice suflet care a pierdut fiarul după ce l-a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, simte suferința lui Adam."

Ava Siluan

Spațiul și timpul au fost create de Dumnezeu într-un început. Ele nu sunt deci, nici infinite nici veșnice. Dar, ca toate dimensiunile creaturii, ele sunt chemate la transfigurare. Experiența iubirii cu Dumnezeu sau cu o altă ființă umană modifică timpul și spațiul. Există ca un fel de relativitate a spațiului și timpului în raport cu inima conștientă a ființei umane. Timpul și spațiul rămân în acord cu natura pe care Dumnezeu a creat-o pentru ele. Dar se metamorfozează în funcție de conștiința spirituală a ființei umane. La toate popoarele, cultura este expresia acestei metamorfoze pe care ființa umană o operează în spațiu și în timp. Întrupându-Se, Dumnezeu Însuși și-a asumat această modalitate de transformare de către existența umană a spațiului și timpului pe care El le-a creat.

"Timpul este în strânsă legătură cu nevoia noastră de creștere. Creștem în timp, nu am fost așezați de la început în desăvârșirea unirii cu Dumnezeu. Suntem așezați în existență spre a fi desăvârșiți în ființa noastră și în cele din urmă spre a fi consolidați într-o bunătate și fericire veșnică în Dumnezeu.

"Timpul este posibilitatea creșterii noastre în Dumnezeu. Această creștere depinde de un progres în dialogul cu Dumnezeu; ea se înfăptuiește într-o legătură iubitoare cu El. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că avem nevoie de timp pentru a crește în dialogul cu Dumnezeu, în iubirea față de El, pentru a ne umple de Dumnezeu fără a ne confunda cu El în această iubire.

"Și lumea are nevoie de timp, pentru că lumea și omenirea progresează împreună. Omul poartă lumea cu el. Lumea devine atunci ceea ce devine el însuși. Se umple de frumusețe pornind de la atitudinea

spirituală a omului. Lumea nu este desăvârșită dar nu poate înainta spre desăvârșirea ei fără om.

“Timpul este intervalul care durează între chemarea lui Dumnezeu adresată iubirii noastre și răspunsul nostru la iubirea lui Dumnezeu. Este timpul răspunsului omului.

“Există un interval de depășit, de parcurs, un interval care se poate micșora din ce în ce mai mult la chemarea lui Dumnezeu.”

‘Doamne Iisuse Hristoase, am trăit toți acești ani în trândăvie și nepăsare. Dă-mi timp să mă întorc în sfârșit la Tine și să răspund iubirii Tale. Îți cer iubirea și milostivirea Ta ca față de un smochin neroditor!’

Timpul ne este dat pentru a răspunde lui Dumnezeu și oamenilor. Șovăim: “Să răspundem sau nu lui Dumnezeu și oamenilor? Adesea nu răspundem chemării oamenilor. Nu-L vedem îndată sau poate niciodată pe Dumnezeu în oameni. Egoismul nostru ne împiedică să răspundem de îndată nevoii de iubire a celuilalt. Eu aștept. El așteaptă. Timpul se prelungește. Mă plictisesc.”

Timp și libertate

Libertatea se exprimă în timp.

‘Doamne dă-ne timp să facem ucenicia libertății noastre! astfel vom face și ucenicia iubirii: căci și pentru a iubi este nevoie de timp...’

“Nu există iubire desăvârșită față de Dumnezeu fără conlucrarea noastră, fără libertatea noastră. Suntem ființe libere: pot să răspund sau să nu răspund; pot să răspund mai mult sau mai puțin repede. Vedem oameni care sunt de îndată gata să răspundă la chemarea celorlalți. Vedem și dintre aceia care trebuie mai întâi să se convingă: suspectez intențiile cutărui om care mi-a adresat o rugămintă; poate voi suferi intrând prea repede în comuniune cu el... Ne oferim tot felul de pretexte: nu avem încredere.”

Timpul nu este absolut. El este relativ la libertate. Omul este cel care măsoară timpul pe care i-l dă Dumnezeu. Și îl măsoară cu iubirea pe care nu o poate primi decât de la Dumnezeu. Cât timp n-am iubire, răspunsul meu va fi lent. "Libertatea omului depinde de identitatea sa spirituală. Omul se hotărăște foarte repede dacă a crezut în iubire, dacă are încredere în oameni, dacă a acceptat să riște: de ce să nu răspund și să nu intru în comuniune cu celălalt care mă iubește?"

"Omul însă are și posibilitatea de a-și folosi libertatea într-un sens rău: îmi iau precauții, mă păzesc, nu vreau să mă angajez în iubire. Omului îi este frică de iubire și nu are o încredere totală în Dumnezeu. Din acest motiv el crește foarte încet iar timpul lui nu se umple de o anume veșnicie".

"Iată, stau la ușă și bat!" (Apocalipsă 3, 20). "Te aștept, pentru că te iubesc. Bat la ușă până-ți. Mi vei deschide. Deschide-mi, căci sunt iubire și n-ai de ce să te temi - spune Domnul sufletului omului."

"În unire, în comuniune cu celălalt, timpul este o trecere în eternitate. Există mai multe nivele de timp. Când sunt într-o legătură de mare prietenie, de mare comuniune cu celălalt, uit că timpul există, uit orele... Când celălalt nu-mi răspunde, doresc, aștept intens; timpul trece greu. Dar când îmi răspunde, nu mai aștept; am depășit timpul. Întârzierea în răspunsul celuilalt prelungește timpul."

"La fel este și pentru Dumnezeu. El așteaptă de la noi răspunsul nostru: iată sunt la ușă, bat și aștept răspunsul vostru. Dumnezeu trăiește în veșnicie, în relațiile intratrinitare, dar și în legătură cu noi: El participă la experiența timpului. Este una din formele lepădării de Sine divine. Dumnezeu își asumă timpul, preia timpul, respectă timpul pe care El l-a creat. Hristos, Dumnezeul întrupat, este expresia supremă a răbdării lui Dumnezeu care-Și propune mereu iubirea Sa omului în mod gratuit și neobosit..."

"De câte ori v-am dat semnul iubirii mele, și nu l-ați vrut. Așteptam de la voi un răspuns la chemarea mea și n-ați vrut să-l ascultați..."

"Hristos, în grădina Ghetimani așteaptă în suferință chinurile Crucii. Dar chinul Său a început deja: suferința Sa este provocată de faptul că oamenii nu răspund iubirii Sale pentru ei; chiar cei apropiați ai Săi, ucenicii, au adormit."

“În toată viața pământească a lui Iisus găsim semne ale faptului că El și-a asumat timpul asumându-și natura noastră. Aceasta începând de la postul de 40 de zile în pustiu, care este o experiență a timpului, până la așteptarea răspunsului Tatălui pe Cruce: spaima părăsirii este spaima supremă a omului părăsit de oameni și de Dumnezeu; dar Tatăl Îi răspunde înviindu-L. În viitor va exista timpul răspunsului. Și pe acesta Iisus l-a asumat pentru mine...”

Timpul existențial

Dacă este adevărat că există mai multe dimensiuni ale timpului, acesta este mai cu seamă un timp necronologic. În momente foarte intense spunem că timpul se oprește: dar facem experiența unui altfel de timp care este ca un prezent, ca un instantaneu care durează! Este timpul marilor experiențe umane, ca iubirea, frumusețea, moartea... De fiecare dată când există o revelație, accedem la acel timp. Este timpul ritului, timpul liturgic, un fel de meta-timp pe care îl atingem printr-o străpungere în afara timpului cronologic. Este de asemenea cel al comuniunii sfinților.

“Când cântăm împreună, când suntem plini de entuziasm, când facem experiența blândeții prezenței lui Dumnezeu, uităm timpul, trecem dincolo de timp. Este încă o formă a timpului, dar foarte existențial: în relațiile dintre noi, el se poate prelungi, uneori o oră trece atât de încet ...sau, dimpotrivă, se poate concentra.

“Dar, când trebuie să facem ceva pentru ceilalți, regăsim timpul cronologic. Trebuie să mă duc în cutare loc pentru a aduce ceva pentru altcineva; trebuie să mă duc în cutare oraș pentru a întâlni pe cineva. Există un timp al traseului ce trebuie parcurs. Nu am încă roade de oferit celorlalți, de adus la biserică; trebuie să aștept să se coacă în natură. Există o corespondență între timpul cronologic și timpul existențial. În legăturile dintre noi le trăim pe amândouă. Există un timp cronologic între nașterea copilului pe care îl aștept și ziua în care el va fi major. Nu pot să sper să fie adult dintr-odată! Dar pot trăi timpul existențial simultan cu timpul cronologic prin speranță: sunt sigur că copilul meu

va fi bun, îl văd deja în speranță ca pe o femeie împlinită sau ca pe un bărbat adult. Sunt în comuniune cu el, iar în această comuniune timpul trece foarte repede.”

Putem trăi simultan aceste două dimensiuni ale timpului; “timpul existențial se poate prelungi și concentra devenind un fel de veșnicie”. Este misterul “vieții veșnice”: când o persoană trăiește un moment de mare intensitate, prin iubire, prin rugăciune, printr-o sărbătoare, în orice experiență a participării și comuniunii, ea accede la acest timp existențial dincolo de cronologic. Dar cum să ne menținem aici? După ce a fost un efort de a atinge această “viață veșnică”, tot efortul rugăciunii trebuie să fie un efort de “a rămâne în bucurie”, de “a rămâne în iubire”, de a prelungi nedefinit până la moarte și dincolo de ea această stare de comuniune. Prin experiența comuniunii, avem, încă de aici participarea la “viața veșnică” în momente care sunt în afara timpului dar pe care le putem face să “dureze”, adică le putem face să coincidă cu timpul cronologic care caracterizează totuși condiția noastră de creatură. Această prelungire vizează nedefinit veșnicia lui Dumnezeu; momentul “din afara timpului”, se continuă printr-o tensiune permanentă spre Cel ce este izvorul și desăvârșirea întregii noastre bucurii și a întregii noastre iubiri.

“Rămâneți în Mine și Eu voi rămâne în voi” (Ioan 15, 4).

“Părinții Bisericii fac o distincție între veșnicia omului și veșnicia lui Dumnezeu. Pentru om, viața veșnică este prelungirea infinită a timpului existențial, participarea la viața divină. Veșnicia lui Dumnezeu este fără început și fără sfârșit. Dar această participare nu identifică veșnicia omului și veșnicia lui Dumnezeu. Veșnicia omului asumă toate momentele timpului cronologic și ale timpului existențial prelungit nedefinit în Dumnezeu. Veșnicia omului concentrează toate experiențele pe care acesta le-a avut, toată evoluția sa, sinteza timpului, a tuturor timpurilor trăite împreună.

Se spune că pe patul de moarte, omul își vede într-o clipită întreaga viață. În anumite vise pătrundem deopotrivă în acest timp. Dar veșnicia omului nu este veșnicia lui Dumnezeu.

“În Sfânta Treime există virtualitatea timpului în dimensiunea lui noncronologică. Dumnezeu trăiește veșnicia pentru că El trăiește în veșnicie simultaneitatea dintre chemarea fiecărei persoane și răspunsul celuilalt. Nu există interval: Tatăl nu așteaptă ca Fiul să-i răspundă. Este un răspuns imediat și veșnic.”

Putem face această experiență a simultaneității, a acestui gen de timp depășit, în misterul Comuniunii Sfinților. Când ne rugăm Sfântului Irineu, devenim contemporanuii lui. Biserica adună în trupul său, care este un timp și spațiu depășit, pe toți cei pe care îi pomenim de la Adam până în zilele noastre în toate părțile globului, pe toți credincioșii ce ne sunt contemporani din punct de vedere cronologic pe toată suprafața pământului și care se roagă în același Duh; ea adună de asemenea într-un mod care ne scapă pe cei care vor veni în viitor de la Răsărit și de la Apus, de la Miazăzi și Miazănoapte, până la “sfârșitul timpurilor”. În Biserică, Comuniunea Sfinților și a Trupului Cuvântului întrupat, sunt virtual concentrate toate timpurile.

“Putem trăi deja această experiență a veșniciei în persoana lui Hristos. Pentru mine, El nu este numai o persoană care aparține trecutului; El este prezent. Aici depășirea timpului se împletește cu depășirea spațiului. Știu că Hristos este în mine și aproape de mine, dar e nevoie de o simțire spirituală crescândă, de o sensibilitate duhovnicească, pentru a simți prezența Lui și a răspunde iubirii Sale cu iubirea mea, și astfel a depăși timpul. În rugăciune simt tocmai aceasta: o întâlnire cu Hristos și depășirea timpului și a spațiului. Și în rugăciunea adresată unui Sfânt fac aceeași experiență: pe măsură ce Sfântul se roagă împreună cu mine îl întâlnesc. Pe de altă parte, el este prezent aproape de mine, a depășit timpul. Dar depinde și de mine să fac această depășire; depinde de credința mea, de nivelul meu duhovnicesc, de sensibilitatea mea în rugăciune, de percepția pe care o am cu privire la faptul de a fi în preajma unui Sfânt, la faptul că suntem în comuniune.

“Sunt contemporan cu Sfântul Irineu, știu aceasta într-un mod teoretic, dar o știu și prin experiență; știu că el este în comuniune cu mine. Nu pentru că merg în trecut ca să-l întâlnesc, ci pentru că el continuă să existe, să fie prezent cu întreaga sa ființă”

*Sfinte Irinee, vezi slăbiciunea și rătăcirea mea, vezi și suferința Bisericii.
Roga-te pentru noi și luminează-ne, tu care ești în lumina lui Hristos!*

Timp și Liturghie

Timpul liturgic asociază două forme de timp. Există un timp cronologic exprimat prin derularea ritului, în etapele sale succesive și ordonate către un scop; există un timp depășit, un timp sacru dacă vrem, exprimat de pildă prin cuvintele "în vremea aceea", prin care începe totdeauna citirea solemnă a Sfintei Evanghelii. Multe rugăciuni din Liturghie încep prin expresia "astăzi", îndeosebi imnele sărbătorilor.

Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște și pământul peșteră Celui neapropiat aduce... (Condacul Nașterii).

Ciclul liturgic însuși, care asumă de-a lungul anului timpul cronologic, actualizează și evenimentele veșnice ale mântuirii. Asta o face fiecare liturghie euharistică: o sinteză a tuturor timpurilor și un prezent absolut - prezentul neclintit al iubirii lui Dumnezeu pentru om și al răspunsului omului în Iisus Hristos.

"În Liturghie facem această experiență a depășirii timpului. Am depășit între noi credincioșii spațiul interior. Fiindcă un spațiu interior poate subzista chiar atunci când suntem foarte aproape din punct de vedere exterior. În rugăciune depășim spațiul interior și timpul. Nu mai aștept ca celălalt să simtă cu mine, să se gândească la mine... Pentru că el răspunde deja iubirii mele față de el; când îl iert, când îl îmbrățișez cu toată încrederea, el îmi răspunde.

"Timpul liturgic este timpul actualizării. Nu este doar un memorial; este o intrare în prezentul însuși al evenimentului, în însăși realitatea comuniunii care este viața veșnică.

"Când Hristos vine în Liturghie, vine cu tot ceea ce El a făcut. Poartă în El tot ceea ce a făcut pentru noi. Devine contemporanul nostru cu Crucea Sa, cu Învierea Sa. Și vine cu tot ceea ce ne va dăruia în veșnicie. Dar El nu suprimă teritorialitatea noastră. O umple și ne ajută să trăim în ea veșnicia. Contradicția între timp și eternitate dispare."

Aducându-ne aminte de tot ce s-a făcut pentru noi: de Cruce, de grupă, de Învierea cea de a treia zi, de Înălțarea la ceruri, de șederea de-a dreapta și de a doua iarăși slăvită Venire... (Anamneza euharistică).

Hristos Însuși “Cel ce era, Cel ce este și Cel ce vine... Cel ce este în vecii vecilor” (Apocalipsă 4, 18), *ne spune*: “Aceasta să faceți întru pomenirea Mea” (Luca 22, 19).

“Când sunt prezent pentru cineva, sunt prezent cu tot ceea ce a trecut prin mine. Pot să-i spun celuilalt: iată cine sunt eu, iată tot ceea ce s-a petrecut în viața mea. Sunt aici întreg, cu tot ceea ce a trecut în mine și prin mine. Așa este Hristos prezent în Liturghie cu tot ceea ce a făcut și va face, împărtășindu-ni-Se întreg.

“Este prezent și în a Doua Sa Venire: prezența viitorului. Hristos cunoaște viitorul Său, a Doua Sa Venire. O anticipează. În ceea ce mă privește, nu pot să fiu prezent cu viitorul meu pentru că încă nu-l cunosc. Sunt încă poate în postura de a-mi alege calea. Dar ceea ce eu nu cunosc, Dumnezeu cunoaște. El știe care este viitorul meu și cum voi alege, pentru că El transcende veșnic timpul pe care l-a creat. Fiind în Hristos, am în El tot viitorul meu, dacă Îi rămân credincios”.

Este ceva de neînțeles... Îmi folosesc libertatea pentru a alege și fac aceasta în timp. Dar, din punct de vedere al lui Dumnezeu, totul este deja împlinit. Ceea ce pentru mine este viitor, este deja veșnic sub privirea Creatorului spațiului și timpului - a Creatorului meu însumi și al libertății mele. Dumnezeu știe cum îmi voi exercita libertatea.

“Vine ceasul și acum este” (Ioan 4, 23)

“Cu toate acestea, Dumnezeu caută încă să ne conducă spre El, să ne întoarcă la El; încearcă să ne învețe. Aceasta înseamnă și că El respectă timpul în care sunt angajat. Când face apel la libertatea mea, Dumnezeu Se supune timpului cronologic; Se face immanent condiției mele temporare. Este o chestiune de neînțeles pentru mintea noastră, pentru că mintea noastră este ea însăși angajată în timp și este ea însăși creată. Dumnezeu ne respectă libertatea. Nu știm cum împacă El

atotcunoașterea și atotputernicia Sa cu libertatea noastră. Este o formă a lepădării Sale de Sine pentru noi.”

Dumnezeu, Care este Atotputernic, Se pune în starea de a fi total neputincios în fața libertății noastre. Și nu este vorba de un joc: Hristos pe Cruce nu Se joacă. El, Care este Atotștiutor, Se pune în starea de a ignora ceea ce va face libertatea noastră. De aceea se încăpățânează să ne miște inima și să ne arate iubirea Sa. Dumnezeu Care știe și poate totul, nu judecă dinainte uzul pe care-l vom face de libertatea noastră. Nu are nici o idee preconcepută, El Care spune totuși: “împlinitu-s-au toate”. El Care prin Întruparea Sa “nu știe nici ziua nici ora” transcende tot timpul. Dumnezeu este prezent la mai multe nivele ale timpului; dar în același timp îmbrățișează toate dimensiunile spațiului și timpului în iubirea Sa.

Creându-l pe Adam, știa oare Dumnezeu că Adam va încălca cuvântul Său? “Problemă irezolvabilă; taină mare a libertății lui Dumnezeu și a libertății omului... Nu suntem încă în măsură de a înțelege aceasta.” Când vom fi pe deplin încorporați în Hristos, taina libertății noastre se va dezvălui.

Respectul pe care îl are Dumnezeu față de libertatea făpturii Sale merge până la posibilitatea imprevizibilului, dar aceasta nu îl diminuează cu nimic pe Dumnezeu. Este însăși perspectiva iubirii lui Dumnezeu Care vrea să-și vadă făptura arătându-se creatoare: creatoare prin participarea la creativitatea lui Dumnezeu, imprevizibilă prin participarea la originalitatea absolută a lui Dumnezeu. Tema chipului lui Dumnezeu în om implică aceasta: cu cât umanul se aseamănă lui Dumnezeu, cu atât devine mai neașteptat; cu cât ființa este mai sfântă cu atât este mai originală; cu cât iubește mai mult, cu atât gesturile sale, acțiunile sale, cuvintele sale sunt mai noi.

“Poate că Dumnezeu vrea să facă abstracție de preștiința Sa, să pună între paranteze, să-și suspende atotștiința; Dumnezeu Se limitează de bună voie. Este încă o formă a abnegației divine. Este ca un părinte care-și lasă își lasă copilul liber fără să se gândească la ce va face. De ce S-ar mai preocupa atât de om și de ce ar căuta să-l scoată din necaz dacă ar ști dinainte? “El știe totul dar se pune în situația de a nu ști. El Cel Necunoscut, Cel Necuprins, Cel Neînțeles îl privește într-adevăr pe om.

ca pe un chip al Lui însuși: îl tratează pe om ca pe o ființă necunoscută, neînțeleasă, insesizabilă, imprevizibilă. Vede în propriul Său chip abisul insondabil al propriei Sale incomprehensibilități... Este o formă de respect infinit a lui Dumnezeu față de creația Sa.

Doamne 'Dumnezeul meu, curățește-mi inima și mintea, căci m-am apropiat de taine care mă depășesc și sufletul meu se teme; nu sunt decât pulbere și cenușă!

Capitolul XIII

SFÂNTUL - FIINȚA UMANĂ DUPĂ DUMNEZEU

„Adam a pierdut raiul pământesc și-l căuta cu lacrimi.”

Ava Siluan

În persoana divină a lui Hristos putem contempla ființa umană desăvârșită. Hristos, Care este Dumnezeu, a fost cel mai uman dintre oameni și rămâne veșnic visteria supremă de umanitate. Este o umanitate desăvârșită de divinitatea care o luminează și care transpare prin ea. “Sfântul Maxim spune că în desăvârșita smerenie lui Hristos noi vedem dumnezeirea Sa. Omul nu are în el însuși capacitatea de a realiza o asemenea smerenie. Există o infinitate în această smerenie. În ea atingem divinul. Smerenia și blândețea merg împreună. Se spune că iubirea este deasupra smereniei: de fapt, nu există smerenie fără iubire; ar fi atunci ceva neautentic, simulat. Adevărata smerenie este conștiința că Dumnezeu este iubire”.

Maica Domnului

Această deplinătate a umanității care este în Hristos este Fecioara Maria, Maica Domnului, “care a înfăptuit-o într-un ipostas uman. Ea este răspunsul uman desăvârșit la iubirea lui Dumnezeu. Și El așteaptă iubirea noastră ca să-i răspundă venind să se întrupeze ca om, în această proximitate supremă.”

‘Doamne Iisuse Hristoase, pentru rugăciunile ‘Preasfintei ‘Tale Maici, dă-mi smerenia ‘Tă!’

“Fecioara Maria a trăit cea mai mare unire pe care umanul o poate realiza cu Dumnezeu. Ce înțelegere pentru Fiul Său, ce înțelegere pentru taina omului care își are rădăcina în Dumnezeu, pentru Dumnezeu

întrupat ....Imporanța Maicii Domnului vine din legătura ei cu Hristos. Această unire supremă cu Dumnezeu întrupat este experiența care ni se pune înainte. Fecioara Maria este tipul ființei umane pe deplin realizate. Există la ea o intimitate infinită cu Dumnezeu și un respect infinit: ea cunoștea dumnezeirea lui Iisus într-un mod pe care noi nu-l cunoaștem, la un punct culminant. În Iisus ea Îi slujea lui Dumnezeu. Există la ea în același timp o iubire maternă și iubirea celei care este slujitoarea model a Domnului.

“Nu putem să o separăm pe Fecioara Maria de noi și să o punem pe același plan cu Hristos. Ea este pe același plan cu noi și de aceea ne poate ajuta atât: ea arată ce poate realiza o faptură omenească folosindu-și libertatea pentru a se însoți cu voința divină”.

Libertate și păcat

Fecioara Maria este în istorie prima ființă umană cu adevărat liberă. Ea se păzește liberă de orice păcat și răspunde în mod liber iubirii lui Dumnezeu cu o iubire care nu este frânată de neînțelegere. Această libertate îi îngăduie să fie umbrită și bucurată de harul Duhului Sfânt.

Păcatul este pierderea libertății. “Este pierderea sensului existenței: o viață în întregime superficială, materială, o viață de plăcere, egoistă, legată de conflictul cu ceilalți și de uitarea lui Dumnezeu. Această indiferență este o superficialitate. Această ostilitate față de ceilalți și această iresponsabilitate vin din faptul că am rupt cu sensul suprem care e Dumnezeu, cu orice gingășie.”

Omul se poate păzi de o atare cădere; dacă a căzut, se poate întoarce la chemarea Domnului său. Acestea sunt cele două întrebări ale libertății. “Păstrarea libertății mele pretinde un efort continuu, pentru că această libertate este constant pusă la încercare. Când omul a căzut din libertatea sa suverană, este foarte greu pentru el să se întoarcă. E nevoie să se producă un mare șoc, cum este cel pe care l-a produs predica Sfântului Apostol Petru în ziua Cinzecimii. Acestui mare șoc i se asociază puterea Duhului Sfânt. E nevoie însă și de o participare a voinței omului care poate să se și închidă în fața acestei alegeri. Alături o boală, anumite împrejurări ale vieții sunt cele care aduc omul la acceptare. Suntem deprimăți, dezgustați de viață. Păcătosul simte povară”

existenței sale monotone, plină de tot felul de greutate, fără nici un sens... Până în ziua în care strigă: "cum voi putea ieși din această situație? Ce pot face?" Se simte pătruns, împuns în inima sa: nu mai pot continua astfel!"

"Caută, auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu, luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm într-o moarte." (Psalm 12, 4).

"Adesea e nevoie de un concurs de împrejurări, de o viață plină de dezgust față de sine, de o predică care impresionează făcută de cineva care a aflat sensul vieții, noutatea sa profundă, inepuizabilă, și faptul tainic al Duhului Sfânt Care nu-l părăsește niciodată cu totul pe om."

Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul! Milostivește-te spre mine și vino de mă întoarce la Tine. Întoarce-mă spre Tine prin rugăciunea pe care Ți-o aduc!

Libertatea Sfinților

Sfântul este tipul umanității celei noi. Sfințenia se manifestă adesea ca bunătate, "ca răbdare, la un om care are în el izvorul unei vieți fericite. Poate că vom putea să fim prezenți prin viața noastră, revărsând bunătate, înțelegere și gingășie, mai ales în situațiile nefericite: ale bolnavilor, ale săracilor și ale celor disprețuiți. Să fim acolo, să-l ajutăm pe celălalt să iasă dintr-o situație disperată, luându-l de mână, însoțindu-l".

Această bunătate își are izvorul în Dumnezeu, o bunătate nesfârșită, inepuizabilă, negrăită, necunoscută printre oameni.

Doamne Dumnezeul nostru, Cel singur Sfânt, Întreit Sfinte, dă-ne bunătatea Ța negrăită pentru ca oamenii să Te slăvească! Amin.

"Sfântul impune prin bunătatea dumnezeiască care se revărsă din el. Cum poate fi el astfel? Căci există în el un izvor care nu este din această lume; e o altă putere: puterea bunătății, a milostivirii, a înțelegerii, a disponibilității față de fiecare om. Noi am pierdut toate acestea. Am rămas

la teorie. Sfântul Apostol Pavel face apel la creștini: trebuie ca ei să se ajute reciproc. Preotul nu poate face totul, dar el trebuie să deschidă inima oamenilor, să anime, să organizeze această întrajutorare dintre oameni, fie ei credincioși sau nu. Dumnezeu face ca această comunitate a credincioșilor să sporească prin manifestarea acestei bunătăți minunate: este la îndemâna fiecăruia să-i ajute pe ceilalți; minunea este umanul ce depășește umanul.

“Preotul trebuie să fie și un bun samaritean, nu numai un erudit care propune cunoașterea. El săvârșește Tainele, este păstorul. Slujirea samariteanului este întâia sa slujire. Și îi antrenează pe toți ceilalți să facă aceasta: este o slujire generală pe care preotul trebuie să o prezideze; o organizează și o stimulează.

“Sfințenia privește pe toată lumea. Astăzi oamenii sunt atât de nefericiți, zdrobiți sub povara greutăților lor, a monotoniei și singurătății lor, că e mai necesar ca oricând să se manifeste prospețimea umană a sfințeniei prin bunătate. Oamenii sunt singuri în marile orașe; există atâția oameni care mor singuri. Trebuie să refacem o comuniune. Marele rol al Bisericii este acela de a instaura comuniunea printre oameni.”

În comuniune se găsește libertatea deplină. Dar trebuie să fim liberi pentru a ajunge la comuniune. În marea lor libertate și bunătate, Sfinții ne eliberează și ne deschid porțile unei adevărate comuniuni între noi. Avem nevoie de libertate “pentru un scop pozitiv, spre a-i ajuta pe ceilalți să răspundă lui Dumnezeu. Voința lui Dumnezeu este ca noi să nu ne facem rău unii altora, ci să ne iubim și să ne ajutăm. Omul împlinește voința lui Dumnezeu și-și găsește fericirea viețuind pentru ceilalți. “Poruncă nouă vă dau vouă, să vă iubiți unii pe alții, cum v-am iubit Eu pe voi” (Ioan 13, 34). Iată voința lui Dumnezeu.

“Voința lui Dumnezeu corespunde aspirației omului. Omul a uitat poate această aspirație profundă. Sub jugul egoismului el crede că este liber pentru că face ceea ce vrea; dar aceasta nu este adevărata libertate a omului: este un capriciu.”

“Am zis: Iată vin să fac voia Ta, Dumnezeu!” (Psalm 39, 10-11)

Omul devine liber atunci când îi spune lui Dumnezeu: vreau să fac voia Ta, vreau să trăiesc în iubire. Descopăr-ustfel voința mea adâncă.

aceea de a mă realiza ca ființă umană adevărată, de a deveni fericit, de a mă împlini. Aceasta corespunde libertății mele adânci pe care trebuie să o descopăr. În persoana lui Hristos există unirea între cele două voinți care se iubesc și care iubesc pe toți oamenii, cea a lui Dumnezeu și cea a omului. El a dezvăluit adevărata voință a omului care corespunde celei a lui Dumnezeu. Nu există conflict între cele două voinți. Când spune: "Fie voia Ta!", El exprimă voința omului de a realiza iubirea de Dumnezeu prin iubirea de om.

"Aspirațiile noastre profunde corespund voinței lui Dumnezeu. Dar El vrea ca noi să lucrăm, să urmăm voia Lui în mod liber, fără a deveni robi. Ne descoperim pe noi înșine și ne descoperim propria noastră libertate împlinind voia lui Dumnezeu: este o conlucrare. Simt în propria mea voință, care este aceea de a iubi, prezența voinței lui Dumnezeu. Descopăr identitatea dintre voința mea și voința lui Dumnezeu.

"La început, aceasta apare ca un acord între două voințe opuse, din cauza căderii omului care face voia Celui rău. Dar cu cât încerc mai mult să urmez ceea ce Dumnezeu îmi descoperă din voința Sa, cu atât devin mai liber."

Libertatea Preasfintei Fecioare

Exemplul tipic al adevăratei libertăți este Preasfânta Fecioară Maica lui Dumnezeu. "Fie voia Ta, făcă-se voia Ta în mine! E o mare plăcere pentru Ea să facă aceasta, pentru că lucrul corespunde voinței celei ce spune aceasta. Dacă două ființe se iubesc, una este foarte fericită să facă voia celeilalte pentru a o vedea fericită; ea este foarte fericită s-o vadă fericită".

"Doamne, învață-mă să fac voia Ta!" (Psalm 142, 10).

"În Fecioara Maria, iubirea dintre Dumnezeu și umanitate prin femeie, iubirea curată de orice nevoie, primește ca răspuns din partea lui Dumnezeu cea mai mare mărturie sensibilă și veșnică a iubirii Sale: Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Nu este o creație nouă. Este umanitatea

înnoită în Hristos, Dumnezeu venit în maximă apropiere de oameni, Fiul lui Dumnezeu făcut om pentru a-l îndumnezei pe om. Unirea voințelor divină și umană a îngăduit Duhului Sfânt să lucreze aceasta.

“Sfințenia Mariei ține mai întâi de fecioria ei. Ea este liberă de orice dorință și de orice ispită omenească. Sensibilitatea ei este curată de orice poftă și de orice egoism. Ea este sfântă prin dăruirea deplină de sine însăși lui Dumnezeu. Ea este sfântă și prin prezența lui Hristos în ea. Sfinții sunt îndumnezeiți prin prezența lui Hristos în ei.”

“Mâncarea Mea este să fac voia lui Dumnezeu” (Ioan 4, 32-36).

Etica sfințeniei

Etica Noului Legământ depinde strâns de descoperirea pe care o face omul cu privire la libertatea sa împlinind voia lui Dumnezeu, care este aceea de a iubi. “Omul poate accepta să se formeze într-un anume sens după o anumită normă, cea a poruncilor dumnezeiești. Acest fapt pune problema eticii. Ființa umană nu este atât obiect al științei cât obiect al eticii. Omul se poate forma într-un sens sau în altul. El se poate degrada. Etica arată ceea ce trebuie să devină omul și modalitățile după care poate să înainteze spre acest scop, de a fi cu adevărat liber, nesupus patimilor și egoismului. Acest apel la libertate este fundamentul eticii Noului Legământ. Animalul nu este o ființă etică, nu are libertate. El este dat, crește într-un mod corporal, nu spiritual. Este guvernat de legi. Dar întreg universul poate fi transformat, purificat prin om. Prin om universul participă la dimensiunea etică.”

“Binecuvântați pe Domnul toți robii Lui, slușile Lui care faceți voia Lui!”

(Psalm 102, 21).

“Tot ceea ce are atingere cu omul intră într-un anumit sens în cadrul eticii. Se poate spune: legile se repetă, aceleași legi vor domni, primăvara copacii vor înverzi... Totuși și natura poate fi dezvoltată într-un sens sau într-altul. Oamenii pot distruge lumea prin bomba atomică, animalele pot

deveni din ce în ce mai sălbatice din cauza comportamentului omului. În acest sens, etica înglobează și cosmosul. Dacă omul este "laboratorul cosmosului", după Sfântul Maxim, el este acesta pentru că poate să-l transforme. Cu energiile naturale se pot face bombe, mijloace de comunicare, grădini... darurile unei munci pline de iubire pentru ceilalți. Depinde de spiritul care-l animă pe om.

"Se spune despre Sfinți că urșii, lupii veneau și stăteau aproape de ei. Natura este modificată în funcție de ceea ce este omul. Și aceasta merge până la posibilitatea miracolului. Hristos a renunțat să schimbe lumea în chiar momentul Învierii Sale, căci a vrut ca oamenii să crească ei înșiși și să contribuie la mântuirea lumii. Omul are responsabilitatea de a conduce natura spre scopul transfigurării care va fi încununată de Hristos". *Rugăciunea Sfinților pentru întreg universul îl va însoți pe acesta până la învierea universală. Vor exista totdeauna oameni care să răspundă la chemarea sfințeniei și să participe prin rugăciune și prin împlinirea voinței Tatălui la mântuirea și la transfigurarea întregii creații.*

'Doamne Iisuse Hristoase, atrage-ne pe toți la Tine; pune în inimile noastre dorința de a Te sluji întru bucurie, pe Tine, om desăvârșit și Dumnezeu desăvârșit, Care ești binecuvântat împreună cu Tatăl Cel împreună veșnic, și cu Sfântul, Prea Bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh acum și pururea și în vecii vecilor! Amin.

Capitolul XIV

COMPASIUNEA DIVINĂ

"Cel care și-a biruit patimile și s-a însoțit cu smerenia dobândește de la 'Dumnezeu fiarul Lui; el se roagă pentru vrăjmași ca pentru sine însuși, se roagă pentru lumea întreagă cu lacrimi de foc."

Ava Siluan

S-a preaslăvit cu puterea 'Tă nespūsă crucea 'Tă, 'Doamne, că smerenia 'Tă mai presus decât toată puterea s-a arătat, prin care cei puternici s-au zdrobit pe pământ și săracii la cer s-au ridicat. (Octoih, glas 1, duminică, cântarea 9).

Crucea este gemenele oricărei împăcări, poarta comuniunii dintre toți oamenii, depășirea întregii singurătăți.

Crucii 'Tale ne închinăm, Stăpâne, și sfântă Învierea 'Tă, o cântăm și o mărim! (Înălțarea Sfintei Cruci, 14 septembrie).

"Trebuie restaurată comunicarea dintre oameni. Acest lucru nu este cu puțință decât prin compasiune, suferind pentru ei, jertfindu-ne pentru ei; doar astfel poți deschide poarta celuilalt. Oamenii sunt foarte neîncrezători. Numai o dovadă de iubire care merge până la jertfa prin care omul se dăruie celuilalt poate câștiga inima celuilalt. Atunci noi îl imităm pe Hristos." Dar această "imitație" a lui Hristos este o unire cu El; trebuie ca Hristos să Se încorporeze, ca să spunem așa, în noi și să ne refacă în Sine după El, modelul nostru originar.

Slava Crucii

Crucea este ușa Împărăției Cerurilor. Trebuie să regăsim sensul Crucii ca biruință asupra morții spirituale, biruință a iubirii. "Avem

adesea o reprezentare parțială a Crucii și a tainei ei redusă la faptul de a suporta o asceză, de a ne înfrâna de la plăceri, de la tot felul de satisfacții. Există însă și un alt sens al Crucii: compasiunea pentru celălalt. Cu siguranță, nu putem face totul pentru celălalt dacă ținem la plăcerile noastre egoiste, dacă omul este legat de lăcomie, poftă de stăpânire, mândrie. Aceasta arată doar aspectul negativ al Crucii. Pot să mă apropiez de celălalt, fără să-i vorbesc despre Cruce, arătându-i însă că sunt gata la toate sacrificiile pentru el. Dacă este bolnav, mă voi duce la el, voi rămâne împreună cu el. Celălalt va trebui poate să suporte el însuși greutatea, persecuții, șomaj... Dar eu pot să port împreună cu el această Cruce.

“Inima celuilalt poate fi mișcată dacă vede că eu port o Cruce pentru el. Atunci el va înțelege sensul Crucii fără ca eu să îi spun că tocmai Crucea este cea care mă împinge să fac aceasta. O fac pur și simplu.

“Nu le predicăm doar oamenilor să ia Crucea, ci o luăm noi ajutându-i pe ceilalți. Voi ajunge la convingerea că această Cruce nu este o suferință pentru mine. Sufăr pentru celălalt, dar această suferință pentru el mă bucură, mă odihnește, cum spune un călugăr de la Athos.

“Dacă trec pe lângă el, dacă nu rămân împreună cu el, dacă nu-l ajut, voi suferi toată viața. Poate că el se va pierde pentru totdeauna. Va spune: “ce fel de preot este acesta? Ce fel de creștin este acesta?” Astfel, atunci când sufăr pentru el, sunt mulțumit. De aceea Hristos pe Cruce este liniștit; Sfântul Chiril al Alexandriei spune că El a adormit.”

Somn înviator în mormânt dormind, Hristoase ‘Doamne, din cel greu somn al păcatului ai sculat întreg neamul omenesc cel păcătos (Sâmbăta Mare, Prohod, starea a 2-a).

Desigur, pe Cruce Hristos srune și cuvântul: “Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?” (Marcu 15, 34). Dumnezeu trăiește împreună cu mine, omul, faptul de a se simți și irăsit de Dumnezeu. Slavă Ție, Hristoase Dumnezeul nostru, Care ai vrut să împingi lepădarea de sine până într-acolo!

“Hristos a vrut să dea oamenilor asigurarea faptului că Dumnezeu nu vrea să intervină pentru Fiul Său; nu vrea să-L răzbune. Dumnezeu este lipsit de apărare în fața respingerii oamenilor; nu Se apără pe Sine Însuși. Putea interveni dar nu vrea să o facă. Vrea să dea exemplu

suferind pentru oameni, necomportându-se ca un om, nefiind supus reacțiilor”. Îl iubește pe Fiul Său dar nu-L preferă oamenilor. Îl lasă în suferință.

Când Hristos spune: “Dumnezeul meu, Dumnezeul meu!”, El afirmă că Dumnezeu există: “El spune atunci oamenilor: “Tatăl Meu nu vrea să reacționeze împotriva răutății voastre: nici chiar pentru a-L apăra pe Fiul Său nu vrea să vă pedepsească”. Dumnezeu preferă mântuirea oamenilor odihnei Fiului Său.”

Această dimensiune a “iubirii nebune” a lui Dumnezeu pentru oameni a fost subliniată de Nicolae Cabasila în secolul al XIV-lea. Acest autor duhovnicesc bizantin scrie că trebuia ca Dumnezeu “să nu lase ignorată această iubire, ci să facă să i se vadă imensitatea și să ne convingă că ne iubește cu o iubire neasemuită. Atunci, El inventează această tăgăduire de Sine, Se străduiește și Se pune pe Sine în starea de a putea suferi rele și încercări și, după ce-i va fi convins de iubirea Sa pe cei pentru care a suferit, de a-i atrage chiar pe oamenii care fugeau de ‘Bunătatea prin excelență, convingi că erau urâți” (Viața în Hristos).

Oamenii cred că Dumnezeu este indiferent, incapabil de a suferi pentru ei. Satan, care este “tatăl minciunii”(Ioan 8, 44), Îl calomniază pe Dumnezeu în fața oamenilor. Pentru a-Și arăta bunătatea și iubirea Sa de oameni, Dumnezeu li se înfățișează lipsit de apărare și suferă pentru ei.

“Mulți spun: există un Dumnezeu dar El nu este bun pentru că îngăduie suferința. Este de neînțeles pentru lume. În taina Crucii se manifestă bunătatea lui Dumnezeu. El nu pedepsește, nu reacționează, acceptă totul, chiar suferința, chiar moartea Fiului Său din iubire pentru oameni. Dacă omul nu se mântuiește, este pentru că rămâne indiferent la aceasta.”

Valoarea persoanei

“Valoarea persoanei este veșnică. Dacă o diminuăm în Dumnezeu, o diminuăm și în om. Aici se arată valoarea numelui. În fiecare Sfântă Taină, persoana este numită cu numele ei fiind astfel pusă în valoare

pentru totdeauna. Dacă persoana are o valoare pentru Dumnezeu, ea are o valoare veșnică. În măsura în care nu luăm persoana în serios, nu suntem cu adevărat oameni și-L disprețuim pe Dumnezeu ca persoană. Mântuirea nu privește specia umană, ci persoanele. Creștinismul vede valoarea veșnică a omului, pentru că vede importanța persoanelor.

“Persoana nu se lasă cunoscută în întregime, ea este totdeauna surprinzătoare, totdeauna nouă, în actele ei de iubire și de libertate. Nu este un obiect. Este mai aproape de noi decât un obiect și în același timp rămâne extrem de misterioasă. Pe măsură ce o cunosc, îmi dezvăluie profunzimile, posibilitățile de surpriză. Se adâncește. Dumnezeu este simțit ca o persoană foarte apropiată, Care vine la noi și Se îngrijește de noi.

“Persoana nu poate fi izolată. Ea nu există decât în comuniune. Ea se realizează pe măsura interesului ei pentru celălalt și a interesului celuilalt pentru ea. Este taina Sfintei Treimi. Hristos arată valoarea veșnică a persoanei umane devenind omul personal, cum spune Sfântul Teodor Studitul. În Hristos, avem adevărata umanitate, o umanitate cât se poate de personală; și avem de asemenea revelația numelor personale ale lui Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, în Care este botezat orice creștin. Dumnezeu este numit; omul este numit. Numele aparține relației bipersonale. Și Dumnezeu Își relevă numele Său și invocă numele persoanei umane dându-și-Se.

“E aici legătura între Taina Crucii și Taina persoanei. Omul pe pământ trece prin încercări. Fiecare suferă o cruce. Aceasta este grea și lipsită de semnificație pentru cel care nu are pe cineva care să-l mângâie. Dacă ar găsi o astfel de persoană alături de sine, Crucea i-ar deveni mai ușor de suportat și sensul însuși al Crucii i s-ar revela. Sensul pozitiv al Crucii este acela de a ne îngădui să ne realizăm ca ființe umane.”

“Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi... Căci jugul Meu e ușor și sarcina Mea este ușoară” (Matei 2, 28-30).

“Nu ne putem realiza fără această comunicare a noastră celuilalt. Nu putem deschide poarta celuilalt, nu putem dărâma zidul care-l închide pe celălalt și zidul care ne închide pe noi înșine, fără experiența Crucii. Hristos a dărâmat zidul despărțitor. Doar Crucea

dărîmă zidul. Intrăm în viață prin comunicarea cu celălalt. Intrăm în Dumnezeu prin Cruce, primind de la Hristos puterea de a-L însoți. Civilizația de astăzi suferă de izolarea ființei umane.

“Am văzut un spital modern. Am fost izbit de tehnicile extraordinare. Din întâmplare, am observat printr-o ușă deschisă două femei întinse, aproape epuizate, neputând să-și țină ochii deschiși. Nici o persoană alături de ele să le spună un cuvânt...

“Nu putem înlocui persoana prin tehnică. Prefer să rămân în sărăcia mea și să fiu împreună cu soția și fiica mea. Pentru aceasta trebuie să am iubire, trebuie să mă dăruiesc. Ceea ce este anevoios; jenează comoditatea mea. Dar dacă evit să fiu aproape de celălalt, atunci voi suferi poate chinuri veșnice. Crucea care mă mântuiește nu este suferința mea, ci suferința celuiilalt; el suferă pentru mine sau eu sufăr pentru el. Hristos a suferit pe Cruce pentru ceilalți - nu pentru Sine Însuși sau pentru un grup anume în disprețul unui alt grup.”

“Omul poate îndura boala, dar dușul abătut cine-l va ridica?” (Pilde 18, 14).

Cine este celălalt?

“Este omul. Dar nu există separare între Dumnezeu și ceilalți. Căci dacă intrând în comuniune cu celălalt găsim viața, aceasta este viața veșnică. Această iubire cu celălalt durează veșnic. Dar iubirea nu durează decât prin Dumnezeu: prezența lui Dumnezeu în iubirea mea pentru celălalt îmi dă o responsabilitate extraordinară; iubirea mea se va adânci și va dăinui. Aceasta arată că trebuie de asemenea să mă deschid din ce în ce mai mult Tatălui ceresc, iubindu-L. În fiecare semen trebuie să văd pe Fiul lui Dumnezeu. Dacă nu mă deschid Tatălui depășindu-mi orgoliul, nu-mi pot depăși orgoliul nici față de celălalt.”

Doamne Iisuse Hristoase dă-mi iubirea și smerenia Tă!

“Nu este cu putință omului să fie uman fără Dumnezeu. O umanitate în afara lui Dumnezeu nu durează, nu rezistă. Nu putem

rămâne în iubire fără Dumnezeu. Trebuie să simțim că această iubire ne vine de la Dumnezeu, că avem o responsabilitate față de celălalt, că suntem responsabili față de el înaintea lui Dumnezeu; dacă o simte astfel, celălalt nu va putea rezista iubirii. Dar iubirea este extrem de amenințată: fiecare interes propriu, fiecare impuls egoist slăbește iubirea mea pentru celălalt. Dacă acela care mă iubește se simte responsabil de mine în fața lui Dumnezeu, atunci se trezește și propria mea responsabilitate. Pot avea sentimentul că Dumnezeu este Cel care vrea aceasta. Dar am și eu o responsabilitate pentru el în fața lui Dumnezeu. Nu găsesc în mine o responsabilitate totală față de celălalt pe care îl iubesc, decât dacă este prezent Dumnezeu: e nevoie de un al treilea, de un martor care ne iubește. Dumnezeu este acest martor. El îmi arată valoarea veșnică a celui pe care îl iubesc.

“Nu putem iubi omul fără Dumnezeu. Altminteri este vorba de o filantropie lipsită de lumina pe care numai Dumnezeu o poate da iubirii noastre. Celălalt pe care-l iubesc, îl iubește Dumnezeu, el este scopul lucrării divine, scopul Crucii lui Iisus. Există iubirea mea pentru el. Dar, mai mult încă, Iisus a murit pentru el; iar aceasta dezvăluie valoarea lui veșnică în ochii lui Dumnezeu, rădăcina existenței sale în Dumnezeu.”

Dobândirea iubirii

Cum să dobândim iubirea? Când descoperim că nu iubim, ce-i de făcut? Cum să nu deznădăjduim de iubire?

‘Doamne Iisuse Hristoase, iubire infinită compătimitoare, fără amestec, fără nevoi și darnică, dă-ne iubirea Ta pentru oameni. Dă-ne să-i iubim pe cei pe care-i iubim cum îi iubești Tu, Iisuse! Amin.

“Trebuie să ne cuminecăm - să ne dăruim în comuniune celuilalt. Mulți spun: n-am răbdare în rugăciune; îmi vin tot felul de gânduri. Dar ne aducem aminte de celălalt în rugăciune și îndată rugăciunea primește în acest fel putere. Doamne Dumnezeul meu, Te rog ajută-mi; dar Te rog și pentru fiul și fiica mea, pentru nevasta și prietenul meu. Dumnezeu rămâne prezent în rugăciunea mea atunci

când mă gândesc la celălalt care se găsește în nevoi, simțindu-mă responsabil pentru el.

“Dacă Îl cunosc pe Dumnezeu ca persoană, atunci persoana umană are o valoare. Dacă știu că acest om are o valoare veșnică trebuie să trag concluzia că fericirea lui veșnică depinde și de mine. Aceasta înnobilează relațiile noastre. Mă port altfel dacă știu că nu am de a face cu un specimen dintr-o specie de care pot să-mi bat joc pentru că un altul ar putea să-l înlocuiască.

“Această persoană are o valoare unică; dar depinde poate și de mine ca el să devină om și să se mântuiască, împărtășindu-mă lui. Simt atunci mereu o mare responsabilitate față de fiecare. Mă voi purta cu mare delicatețe față de fiecare, voi căuta prin toate mijloacele să-i ajut să devină oameni. Tema îndumnezeirii este în realitate tema umanizării omului prin iubirea divină.”

“Doamne, ‘Tu știi că ‘Te iubesc. Iar Iisus i-a zis: ‘Paște mieușei. Mei!’”
(Ioan 21, 17).

“Doamne, Iisuse Hristoase, Care ‘Te-ai făcut om din dragoste pentru noi, oamenii, dă-ne umanitatea ‘la divină, ca să ne facem mai umani. ‘Amin!’”

“Când știu valoarea veșnică pe care o are persoana pentru Dumnezeu, când simt cum Hristos pe Cruce își dă viața pentru persoana umană, mi se impune un cu totul alt comportament decât cel pe care-l aveam până atunci. Sufăr pentru toate obstacolele care-l împiedică pe celălalt să se realizeze ca om și prin aceasta să atingă viața veșnică.

“Mărturia față de Evanghelie stă în calitatea umanității noastre. Dacă cineva poate găsi în mine un om adevărat, acest lucru îl poate mișca, încuraja, și îi poate da speranța că există un Dumnezeu Care-l iubește. Toți convertiții s-au convertit pentru că au găsit un creștin adevărat. Prin umanitate ajungem la Dumnezeu. Apostolii și ucenicii au văzut mai întâi umanitatea lui Hristos, înainte de a-L fi văzut ca Dumnezeu. Ei au văzut un om uman, mergând în sandale pe drumuri, neavând unde să doarmă. Era împreună cu toți oamenii, mergând la cei bogați ca și la cei săraci, mâncând împreună cu ei, ascultându-i, vindecându-i din milă, nu

pentru a-și arăta puterea.”

Pentru a fi martori ai Evangheliei în lume, în societate, e de ajuns să fim oameni. “Doar astfel vom putea atrage atenția oamenilor; nu numai predicând”.

Legătura dragostei

“Sfântul Duh face din noi doi o unitate; El nu lasă nici o separație între noi. Duhul este o persoană, El Îl leagă pe Tatăl de Fiul, fără a-I confunda și fără a Se confunda El Însuși cu Ei. Trebuie să înțelegem într-un mod foarte real ce spune Iisus: ceea ce faceți unui bolnav Mie îmi faceți. El Se identifică cu bolnavul fără a deveni El Însuși bolnavul; în acest caz bolnavul n-ar simți că un altul este cel care îl mângâie: identificare, deci, dar nu confuzie.

“Duhul este Cel care face aceasta: El ne identifică fără a ne confunda. În Dumnezeu, El Îl unește desăvârșit pe Tatăl și pe Fiul fără a-I confunda. El nu face din Tatăl și din Fiul aceeași persoană. Dar are acest rol de unitate, de legătură a iubirii în Treime.

“Nu mă pot bucura de un altul fără a asocia o a treia persoană bucuriei mele. Faptul că-l văd bucurios mă confirmă în iubirea față de celălalt. Există întotdeauna nevoia de o a treia persoană pe care să o pot lua drept martor al bunătății și frumuseții celuiilalt. Iubirea adevărată este întotdeauna între trei; nu numai eu și tu. Are un ecou, are nevoie de o ambianță, de o simfonie lărgită, mai bogată. Dumnezeu este Cel care ne leagă unii de alții. De aceea Îl putem lua neîncetat drept martor al iubirii noastre.

“Dragostea este iubirea desăvârșită pe care numai Sfântul Duh o produce. Ea este legată de credință. Fără credința într-un izvor divin, iubirea nu are profunzime. Trebuie să credem în Dumnezeu. Fără credință nu ajungem la Cruce, Crucea nu ajunge la practică, la viață. Sfântul Duh este Cel care înșăptuiește iubirea, care însoțește credința. La început este credința. Apoi vine puterea acestei iubiri. Mă simt atunci obiectul acestei iubiri, apoi simt eu însumi iubire față de El.

“Trebuie să ajungem să simțim iubirea lui Dumnezeu și atunci

vom simți iubirea noastră pentru El. Trebuie să ne rugăm cu stăruință și râvnă pentru ca să primim acest sentiment al iubirii în rugăciune. Atunci se vor deschide ochii noștri.”

Iertare și Înviere

“Iertarea este legată de înțelegerea slăbiciunii celuilalt și a propriei noastre slăbiciuni, de nevoia pe care o avem de celălalt. De ce să nu-l iert pe celălalt când eu însumi mă simt plin de păcate? Care om poate spune că a făcut tot ce putea pentru ceilalți?”

“Din comoditate personală, deși știi că cineva este bolnav, spun că sunt obosit... Predic tot timpul pentru că nu-mi împlinesc toate datoriile față de ceilalți. Nu fac poate rău, dar nu fac nici bine. Și aceasta înseamnă a-i lăsa pe ceilalți în singurătatea și neputința lor. Se întâmplă atât de des ca cineva să simtă nevoia de a fi încurajat, ajutat, mângâiat; și eu nu o fac; sunt mereu păcătos. Atunci de ce să nu iert celorlalți; de ce să pretind celorlalți mai mult decât pot să dau eu însumi?”

Venim la biserică ca să cerem iertarea păcatelor noastre. Avem nevoie de iertarea lui Dumnezeu pentru că avem această conștiință a stării noastre de păcătoși: avem datorii față de Dumnezeu și față de oameni, fiii Săi, și nu suntem în stare să le plătim. “Un părinte din vechime spunea că omul se simte iertat atunci când nu mai face păcatul, când simte puterea pe care i-o dă Dumnezeu de a nu mai păcătui. Iertarea nu este o achitare; este puterea lui Dumnezeu pe care omul o simte venind în el. O dată ce ne-am mărturisit păcatul și am primit iertarea lui Dumnezeu prin preot, ne vine adeseori să spunem: acum mă simt bine, simt puterea lui Dumnezeu în mine; simt că El se bucură de mine.

“Când încetez să mai judec pe vreun om, când îl iert, acesta începe să-mi devină simpatic. Relația mea cu el se schimbă. Același lucru se întâmplă atunci când Dumnezeu mă iartă. Sfântul Chiril al Alexandriei a spus adeseori aceasta: Dumnezeu ne privește ca pe fiii Săi. El vede pe fața Fiului Său, fețele noastre. De aceea, spune el, trebuie să ne rugăm lui Iisus, să ne unim cu Iisus, să ajungem într-o dispoziție de jertfă, de

oferire de noi înșine în fața Tatălui. Atunci vom simți iubirea Tatălui. Iertarea este un act de iubire. Dacă îl iert pe cineva, încep să-l iubesc.”

Ne putem încorpora în Iisus invocându-L neîncetat. Primim comunicarea iubirii Sale compătimitoare pentru toți oamenii. Primim disponibilitatea Sa de a Se dăruia. Rugându-ne lui Iisus, ne împărtășim de Cel care este într-o permanentă dispoziție de dăruire de Sine. Nu noi ne punem în stare de jertfă: suntem incapabili de aceasta. El singur are într-un mod permanent dispoziția de a Se dăruia.

Compașiunea este “o sfășiere lăuntrică pentru oameni”. Hristos este în această stare în permanență. Slava Lui veșnică este slava iubirii care Se dăruie în mod gratuit și bucuros pentru a-l ajuta pe celălalt. Devenim cu adevărat umani când ne dăruim celorlalți și pentru ceilalți prin iubire.

Această compasiune biruie asupra morții. Este iubirea mai puternică decât moartea. Murind Lui Însuși pe Cruce, Hristos a omorât moartea. De aceea întreaga experiență a iertării se identifică în grade diferite cu o experiență a învierii. “Simțirea spirituală a legăturii cu Hristos este o experiență a comuniunii noastre cu Hristos Cel înviat, prin care avem o pregustare a învierii. Când îl iert pe celălalt, când sunt iertat, înaintez spre înviere.

“Sfântul Duh, Care ne ajută să restabilim comuniunea prin iertare, actualizează într-o experiență din ce în ce mai accentuată ceea ce cunoaștem prin credință despre Hristos Cel înviat. Ne face să simțim duhovnicește legătura cu Hristos. Gustând astfel viața veșnică, anticipăm învierea universală pentru care întreaga creație trebuie să se pregătească.

“Biserica îi ajută pe oameni în această muncă de pregătire personală și a lumii în vederea învierii lor comune și a transfigurării lumii.”

Capitolul XV

LUPTA PENTRU COMUNIUNE

"Îl văd pe Domnul și mă satur întru El."

Ava Siluan

Dumnezeu îi dă omului totul și i Se dăruie în întregime. Dar e nevoie ca și omul să dea ceva din el însuși. Rugăciunea este experiența acestei dăruiri de sine spirituale lui Dumnezeu și celorlalți. Din cauza condiției noastre căzute rugăciunea este legată de convertire, de interiorizarea Botezului prin pocăință activă. Omul Îl cunoaște pe Dumnezeu ca Mântuitor al său și al celorlalți. E descoperirea esențială a rugăciunii: Dumnezeu mântuiește - Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!

Eficacitatea rugăciunii

"Cel care se roagă devine un centru de iradiere în care este prezent Dumnezeu. El poate avea o influență spirituală asupra celorlalți, nu numai asupra duhului, ci și a trupului. Dumnezeu lucrează asupra trupului prin duhul omului. Dumnezeu poate face totul prin rugăciunea credinciosului plin de încredințare. Sfântul care se roagă nu spune: vom vedea, vom căuta o soluție. Niciodată Sfinții nu spun așa ceva. Sfinții sunt plini de convingere și se roagă. Fiecare om poate dobândi această încredințare, această certitudine. Astfel, deseori problemele se rezolvă prin rugăciune.

"Cum să ajungem aici? Fiind mereu preocupați de Dumnezeu printr-o stare existențială de vibrantă sensibilitate față de Dumnezeu. Și în vremea noastră se găsesc exemple concrete ale acestei puteri a rugăciunii. În cutare mănăstire există un preot care face multe vindecări. De la orele 4 dimineața și până la miezul nopții el se roagă pentru credincioși și ascultă mărturisirea păcatelor lor. Nu mănâncă aproape nimic; spovedește mereu. Este neîncetat dăruit oamenilor. Și oamenii au o mare încredere în el.

“Vindecările depind și de credința celor care vin împreună cu bolnavii. Și ei sunt într-o stare existențială. Sunt în deznădejde, au pierdut orice speranță într-o vindecare naturală, și atunci aleargă la Dumnezeu, singurul refugiu, singura speranță. Uneori, când preotul nu este atât de puternic duhovnicește, credinciosul care vine cu credință produce minunile. El este atunci cel care se roagă. Strigă către Dumnezeu. Poate că un strigăt către Dumnezeu este mai important decât rostirea unei rugăciuni. Strigă cu disperarea celui care nu mai are resurse naturale, dar cu credință: Doamne Dumnezeule, Tu ești Singurul care mă poți mântui.”

Mărturisirea păcatelor

“Este necesar ca omul să-și ușureze și să-și descarce sufletul de ceea ce-l apasă. Dar trebuie să privim pe cineva în față și să-i spunem ceea ce avem pe suflet. Trebuie de asemenea să avem simțirea lui Dumnezeu ca persoană care ne ascultă. Trebuie să avem puterea de a ne încredința unei persoane care-L reprezintă pe Dumnezeu pentru noi. Trebuie să avem curajul de a fi limitați de cineva, de cineva care nu se confundă cu noi înșine. Dacă îmi strig greșelile într-o pădure sau într-o cameră închisă, nu este același lucru: pot crede că eu sunt cel care mă ascult.

“Trebuie să am sentimentul că Dumnezeu este Cineva care mă limitează. Eu nu sunt totul. El este o altă conștiință care mă ascultă. Trebuie să am curajul să-mi spun păcatele, să depășesc această rușine, acest orgoliu: sub rușine se ascunde mândria. Nu-mi este rușine să fac păcate dar îmi este rușine să le mărturisesc. Trebuie să ajung să depășesc această mândrie, să vorbesc unei alte conștiințe, să o las să mă judece, să mă supun judecății lui Dumnezeu prin intermediul acestei conștiințe. Să am curajul să-i cer să mă ierte din partea lui Dumnezeu. Trebuie să am curajul să mă arăt celuiilalt ca un ticălos plin de rușine și, în același timp, să-mi înving rușinea prin încredere în înțelegerea sa de om care are aceeași rușine și încredere în Dumnezeu.

“Acest celălalt căruia mă încredințez, care Îl reprezintă pe

Dumnezeu și prin care cred că Dumnezeu mă iartă, este o ființă omenească care-mi înțelege slăbiciunile. Dumnezeu S-a făcut om, Dumnezeu îmi înțelege slăbiciunile în persoana unui preot. El este judecătorul meu, dar în același timp mă și încurajează. Dacă nu, am tendința fie de a mă scuza, fie de a trece cu ușurință peste greșelile mele, fie de a cădea în disperare. El mă asigură de iertare, dar în același timp mă face să înțeleg că nu mai trebuie să păcătuiesc, că trebuie să fac eforturi pentru a-mi schimba viața. Este într-adevăr necesar să mă descarc în fața altuia, mai ales în fața unui preot. Oamenii constată această nevoie, dar astăzi merg mai ușor la medicul psihiatru decât la preot. Totuși, psihiatru nu are puterea de a dezlega cu adevărat, ca autoritatea supremă.

“Dumnezeu dezleagă. Dar cel al cărui suflet este bolnav conlucrează la această dezlegare făcând pocăință. Cel căruiia îi pare rău se vindecă într-un anume sens el însuși. Dumnezeu îl ajută să se vindece luminându-i conștiința și făcându-l să-i pară rău, să regrete.

“Pocăința este singura Taină în care există o conversație personală, intimă și profundă, între preot și credincios. Pentru credincios este o ocazie de a vorbi, de a spune ce are în el, de a se face ascultat cu înțelegere, pricepere și încredere. Preotul trebuie să spovedească cu mare seriozitate, intrând într-o conversație adâncită. Nu este vorba de un simplu rit; el trebuie să devină un fel de prieten al celui care se mărturisește, să-l înțeleagă, să-i spună: “iată, nu trebuie să deznădăduiești, trebuie să te vindeci de aceasta prin părere de rău” Trebuie să-i dea siguranța că Dumnezeu îl va ierta.

“Orice om are nevoie de un confident serios și de un prieten. Preotul însuși comunică ceea ce are în el, slăbiciunile proprii. Trebuie să ajungem să comunicăm. Preotul trebuie să fie prietenul oamenilor, chiar și al celor care au devenit necredincioși. Aceștia trebuie să vadă în preot un om, și nu doar o figură formală ce practică anumite rituri. Sfinții Apostoli au fost extrem de umani, oameni care iubeau cu pasiune pe credincioși.

“Omul are remușcări pentru răul pe care l-a făcut. Aproape toți au remușcări, rămân preocupați de faptul de a fi făcut rău cuiva și rămân încărcăți spiritual. Acesta este păcatul. Trebuie să-i facem să înțeleagă ce este păcatul. Am comis o nedreptate față de cineva, el a devenit nefericit din cauza mea, nu l-am ajutat într-un moment când a făcut apel la mine;

I-am aruncat într-o situație care are consecințe dificile pentru el. Nu fac pentru ai mei tot ceea ce ar fi trebuit să fac!...

“Oamenii sunt încărcăți de păcate; au conștiința de a fi acționat rău sau de a nu fi făcut binele pe care îl puteau face. “Iată păcatul; suferi din cauza aceasta. Trebuie într-un fel sau altul să îndrepti aceasta, să te căiești. Dacă persoana față de care ai făcut rău nu este acolo, poți să îndrepti lucrurile făcând bine altora, schimbându-ți comportamentul față de ceilalți.” Trebuie să prezentăm păcatul ca pe neîmplinirea datoriilor noastre față de ceilalți.

“Consecințele relelor pe care le-am provocat depășesc chiar și ceea ce ne-am putea imagina. Sunt torturi pentru noi înșine și pentru ceilalți. Trebuie să îndreptăm lucrurile pentru a opri suferințele. Sfântul Grigorie al Nyssei spune că răul, nefericirea, e ceea ce produce totdeauna regrete; binele, fericirea e ceea ce produce amintiri bune. Omul păstrează o conștiință; este nemulțumit de faptul de a fi făcut rău cuiva.

“Preotul trebuie să devină un prieten în care omul să aibă încredere pentru a se dezvălui așa cum nu o poate face cu nimeni altcineva. El trebuie să-l asculte pe credincios, să spună: “și eu”. La mănăstirea Sihăstria, în Moldova, se află călugărul Paisie care are 84 de ani. Se spune că lacrimile sale se amestecă cu ale celui ce se mărturisește; el plânge păcatele celui alt ca pe ale sale proprii... Oamenii pot să-și mărturisească păcatele dacă simt o prietenie, o iubire, o compasiune. Preotul nu este numai judecător ci și medic. Ca preot trebuie să ajut, trebuie să vindec - medic și prieten, vindecând prin prietenie și prin sfaturi dătătoare de viață.”

Spiritualitatea

Spiritualitatea creștină este indisociabil legată de pocăință pentru că este întemeiată pe experiența faptului că Dumnezeu mântuiește și iartă pentru a-l face viu pe om. Spiritualitatea implică experiența curățirii sufletului de patimi: această experiență conduce la starea de iubire a credinciosului față de Dumnezeu prin recunoștință; căci, dacă Dumnezeu

m-a curățit, o face din iubire pentru mine. Curățirea este condiția oricărei spiritualități reale, pentru că ea eliberează sufletul de tot ceea ce-l împiedică să se realizeze în Dumnezeu, și pentru că ea constituie în sine o manifestare a iubirii lui Dumnezeu.

“Prezența lui Dumnezeu în inima curățită se exprimă ca o prezență a iubirii: iubire pentru fiecare, iubire activă care suferă pentru ceilalți. Fără prezența lui Dumnezeu, fără o iradiere a puterii lui Dumnezeu în om, el nu poate deveni duhovnicesc. Omul trebuie să devină el însuși subiect al acestor puteri ale lui Dumnezeu, al acestui har al lui Dumnezeu. Trebuie să devină un dumnezeu prin participare. Doar astfel el devine pe deplin uman: devenind subiectul tuturor harurilor lui Dumnezeu, al bunătății Lui, al dăruirii și iubirii Sale. El are sentimentul de a trăi în profunzimea misterelor existenței, de a îmbrățișa infinitul; sentimentul de a trăi în infinitul personal, sentimentul intimității cu Dumnezeu și cu oamenii.

“Această spiritualitate este legată de o bucurie și de un sentiment de plenitudine. Sunt om acum, fără a mă considera însă încheiat, ci tinzând mereu să sporesc mai mult în iubire, în înțelegerea tainei celorlalți, a lucrurilor, a tainei lui Dumnezeu. Descopăr în mine totul fiind deschis tuturor, dăruindu-mă celorlalți și având bucuria de a putea face aceasta cu certitudinea faptului că și ceilalți se dăruie mie, că Dumnezeu mi Se dăruie mie. Mistica este unirea cu Dumnezeu, o unire de iubire, fără confuzie. Este o unire care îmi dă sentimentul de a fi în plenitudine, dar în care răspund eu însumi. Am impresia de a fi plin până la revărsare de bine, numai de bine, de un bine care vine de la Dumnezeu, care iese din această unire cu Dumnezeu.

“E sentimentul de a fi înconjurat de lumina care-mi vine de la Dumnezeu... Lumină a iubirii, lumină a adevărului, lumină a sensului, bucuria care îmi vine de la Dumnezeu, bucuria care îmi vine de la ceilalți. Ceilalți devin lumină pentru mine, ființele primesc sens. În toate se revărsă lumina lui Dumnezeu Care mi Se comunică ca lumină inepuizabilă, ca iubire nesfârșită.

“Această experiență spirituală se datorează faptului că Dumnezeu este personal. Este comuniune de persoane, mă iubește, e adevărul nemărginit care luminează din ce în ce mai mult sensul existenței.

Primesc un fel de asigurare, de odihnă în iubirea lui Dumnezeu; nu mai sunt ispitit să ies din această stare pentru a căuta fericirea în afară de aceasta; vreau să înaintez mereu mai mult în această comuniune cu Dumnezeu și cu ceilalți. Spiritualitatea înseamnă această curăție, această iubire, această comuniune, această iluminare care mă umple de toate focarele luminii care sunt Persoanele divine. Lumină, iubire și bucurie...”

“Mi-am smerit sufletul ca un prunc înțărcat de mama sa, ca răsplătă a sufletului meu” (Psalm 130, 2).

Comuniune în lumină

Părinții ortodocși, ca Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Grigorie Palama și Sfântul Serafim din Sarov, au vorbit despre această experiență pe care au recunoscut-o ca fiind cea a Duhului Sfânt. “Această comuniune este o lucrare a Duhului. El ne leagă cu Hristos și cu ceilalți și, legându-ne astfel, ne face să iradiem. A fi legați de un altul înseamnă a comunica, și a comunica înseamnă a comunica lumină. Fiecare are o lumină dar această lumină se actualizează numai în comunicare. De aceea, Dumnezeu Treime este comparat cu un sfeșnic cu trei brațe.

“În fiecare om este o lumină. Dar ea nu se actualizează decât în comuniune, în iubire. Suntem lumină unii pentru alții. Fiecare se umple de lumina celuilalt. Această lumină este un sens profund, o bucurie, o odihnă în dăruirea reciprocă, sentimentul de a avea totul: având iubirea celorlalți, avem totul. Îl avem pe Dumnezeu în ceilalți și îl avem pe El Însuși. Pustnicii îl cunosc pe Dumnezeu ca lumină în iubirea Sa; și sunt plini de iubire pentru toți oamenii și pentru toate făpturile; chiar dacă nu văd alți oameni, ei se roagă pentru ei și primesc lumina în rugăciunea lor pentru lume.

“Această lumină e sensul inepuizabil al existenței înrădăcinate în Dumnezeu. Sunt lucruri negrăite... Dar cei care trăiesc această experiență sunt nerăbdători să o împărtășească. Viețile sfinților ne arată ființe de lumină: ființa dezvoltată duhovnicește este un om adevărat, de un farmec, de o frumusețe, de o armonie extraordinară; Sfinții sunt de o

blândete și de o delicatete nespusă. E nevoie să cunoaștem viața unor astfel de ființe pentru a cunoaște ce drum trebuie să urmăm.” *Scopul rugăciunii este acela de a deveni Sfinți în unire cu Dumnezeu.*

Rugăciunea neîncetată

“Părinții duhovnicești ortodocși spun adesea că rugăciunea este o concentrare a minții, a centrului sufletului, în ea însăși, fără nici un cuvânt nici interior nici exterior. Este o nemișcare a minții fixată în conștiința prezenței lui Dumnezeu. Uneori această conștiință este pătrunsă de teamă și de sentimentul de a fi iremediabil condamnată; alteori ea este plină de o credință vie, cerând cu nădejde ajutorul lui Dumnezeu; iar alteori este plină de iubire și de bucurie cu dorința de a-I sluji”.

‘Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!’

Rugăciunea se definește prin sentimentul prezenței lui Dumnezeu. Sfântul Nicodim Aghioritul vorbește de o atitudine caracterizată printr-o privire interioară plină de zdobire: un fel de apel tăcut la harul lui Dumnezeu. E o atitudine interioară de cerere tăcută. Zdobirea inimii este o valoare spirituală care poate merge până la lacrimi: plâns născut din întristarea de a se vedea atât de păcătos; plâns născut din bucuria de a vedea că Dumnezeu ne umple de atâtea binefaceri, că nu ne lasă în întunericul necunoașterii Lui.

“Această atitudine interioară, de tensiune în prezența lui Dumnezeu, este legată de lupta de a ne păzi de gândurile care ar veni să ne întoarcă de la singurul bine adevărat. Aceste gânduri vin din amintirea concretă a păcatului și de asemenea de la Cel rău; vin chiar și după o lucrare a binelui, după ce am înaintat într-o anume virtute. Trebuie să fim mereu în stare de veghe, spre a ne păzi de asemenea gânduri, iar uneori lupta este foarte aspră.

“În lupta se duce în principal cu Numele lui Iisus. Sfântul Ioan Scărarul spune să-i biciuim pe dușmani cu Numele lui Iisus. Dacă

rostim neîncetat Numele Lui, e greu să mai păcătuim. Pronunțându-l adeseori, ajungem la o rugăciune permanentă, la o aducere aminte continuă de Iisus, Care este Dumnezeu. În prezența Lui ne simțim întotdeauna păcătoși și de aceea cerem milostivirea Sa. Putem spune "ajută-mă", "miluiește-mă pe mine"; dar e de ajuns să spunem Numele lui Iisus, și puterea Lui ne va însoți pretutindeni".

"Căci 'Tu vei binecuvânta pe cel drept, Doamne, căci cu arma bunei voiri ne-ai încununat pe noi'" (Psalm 5, 12).

Inima și mintea

"Inima este sediul și izvorul tuturor puterilor sufletului. Mintea, care este partea cea mai fină a sufletului, își are sediul natural în mijlocul cel mai intim al inimii. Inima concentrează în sine totul: puterile sufletului și puterile trupului. Inima este profunzimea indefinibilă a trupului și a sufletului: în ea, mintea omului se poate adânci în adâncurile lui Dumnezeu. Omul întreg este legat de Dumnezeu prin inimă și prin minte, această rădăcină a sufletului care își are sediul în El. Legătura conștientă cu Dumnezeu nu ne vine doar printr-un har. Există o legătură naturală, dar nu mai suntem conștienți de ea. Prin har devenim conștienți de această prezență a lui Dumnezeu în noi. De aceea, este imposibil să-l reducem pe om la rău. Există întotdeauna ceva bun în om.

"Prin experiența harului, omul se trezește ca dintr-un somn. Omul poate cădea într-un somn, într-o uitare de sine și de Dumnezeu. Când se trezește la conștiința de sine însuși, se trezește și la un sentiment al prezenței lui Dumnezeu în el. Este greu să ne imaginăm un om treaz fără Dumnezeu. Veghea legată de rugăciune are rolul de a ne trezi la noi înșine, la o descoperire de sine în întrepătrunderea cu Dumnezeu. Veghea nu este numai vigilența la asalturile lumii spirituale căzute: scopul ei este trezvia".

Suflete al meu, pentru ce dormi? Trezește-te și strigă: Sfânt este Domnul!

"Inima este un centru aflat la hotarul dintre Dumnezeu și noi. Nu este numai un centru care unește trupul și sufletul; în ea se găsește și

harul divin pe care l-am primit prin Sfântul Botez. Inima a fost creată de Dumnezeu pentru a fi pururea îndreptată spre Dumnezeu și a-L vedea. Dar dacă omul păcătuiește, atunci el Îl părăsește pe Dumnezeu și se întoarce spre creatură și inima lui adoarme. Astfel, definiția păcatului este dezorientarea inimii și somnul inimii. Sfințenia este o unire nescârșită cu Dumnezeu a minții care-și are sediul într-o inimă întoarsă spre Creator.”

Unirea cu Hristos

“Luptăm cu Numele lui Hristos. Acesta nu este numai un nume compus din câteva litere. Este un nume legat de persoana Mântuitorului. Ținând Numele printr-o pomenire neîncetată Îl ținem pe Hristos. Ne ținem de alegerea pe care am făcut-o de a fi împreună cu Hristos. Ne menținem în blândețea și puterea lui Hristos. Cel unit cu Hristos printr-o invocare continuă a Numelui Său este invulnerabil. Conștiința sa luminată de puterea numelui nu mai poate devia, nu mai poate fi amăgită de sugestiile Celui rău. Numele lui Iisus înseamnă conștiința prezenței persoanei Lui, puterea aproape magnetică a persoanei Sale.

“Luptăm și pentru a rămâne în Hristos. La început, când încă nu am descoperit întreaga blândețe a lui Hristos, ce înseamnă Hristos, când există numai noțiunea de Dumnezeu, atunci atracția lui Hristos nu este evidentă. Hristos apare atunci drept cineva care inspiră teama: teama de a fi osândiți, de a fi separați de El.

“Pe o treaptă superioară, avem o mare plăcere din faptul de a fi împreună cu Hristos. Atunci lupta este mai ușoară. Rugăciunea e legată de sentimentul dulceții unei persoane, asemănătoare dulceții de a fi împreună cu o persoană umană pe care o iubim și care ne iubește. Este plăcerea de a fi împreună, de a fi uniți și de a rămâne astfel.”

Nevoia de asceză

“Adevărata cunoaștere este condiționată de iubire. Trebuie să ajungem la iubire pentru a cunoaște în iubire. Dar nu ajungem la iubire fără asceză, fără o autolimitare legată de recunoașterea drepturilor celuilalt. Putem să ne impunem limite nouă înșine din respect pentru ceilalți și pentru

Dumnezeu. Trebuie să ne deprindem să ne gândim la Dumnezeu. Prin aceste limitări ne înfrânăm poftele. Mânia, ca și o anume tristețe, o pierdere a nădejzii, o nerăbdare în legătură cu mânia, vine atunci când poftele nu pot fi satisfăcute. Dobândind răbdarea care constă în a-i suporta pe ceilalți și situațiile care se prezintă, aflăm o mare putere; prin răbdare putem avea o iradiere a păcii în societate.

“Iubirea are o creștere. Simțim că iubirea poate fi mereu mai înaltă, mai mare; pe măsură ce, în rugăciune, ființa umană înaintează în eliberarea de patimi, ea se roagă cu mai puțină tulburare. Nu mai este tulburată de sine însăși și atunci se poate ruga pentru celălalt, și poate fi mai intens în Dumnezeu. Întristarea, disperarea, orgoliul nu-l lasă pe om să se roage. Grijele vieții sunt de asemenea piedici în calea rugăciunii. Mă rog pentru ceilalți atunci când mă simt bine în comuniune cu Dumnezeu. Vorbesc cu Dumnezeu, Îl simt pe Dumnezeu aproape de mine, mă simt bine vorbindu-I, simt că mă ascultă, că mă iubește și că Îl iubesc. Atunci rugăciunea devine neîncetată. Cât timp suntem plini de patimi, nu suntem pregătiți pentru rugăciunea inimii.

“Străduindu-ne să ne gândim tot timpul la Dumnezeu ne diminuăm patimile. Și, o dată diminuate patimile, ajungem la rugăciunea curată. Aceasta vine din renunțarea la voia noastră, la voia noastră proprie. Voia proprie este tăiată prin ascultare. În loc să ne afirmăm pe noi înșine, luăm drept cadru al gândirii și acțiunii noastre voia altuia, a celui care este responsabilul comunității sau voința comunității însăși. Dacă într-o comunitate toți se supun unui cap duhovnicesc, nu mai există dezbinare între ei. Ei lucrează ca un singur om. Fiecare om e legat de ceilalți prin supunerea voii sale. Comuniunea între persoane se naște dintr-o supunere liber acceptată. Nu poate exista unitate fără această renunțare la libertatea noastră individualistă prin care omul se separă de ceilalți. Voința centrală cel mai ușor de acceptat pentru toți este voința lui Dumnezeu.”

Smerenia

“Prin aceasta dobândim smerenia. Cel care are smerenia recunoaște ce anume este el în fața atotputerniciei lui Dumnezeu. În mândrie se află uitarea de Dumnezeu și uitarea limitelor noastre. Smerenia nu poate fi

dobândită fără o conștiință sporită a prezenței lui Dumnezeu. Cel care are smerenia se bucură în Dumnezeu, se bucură de infinitatea lui Dumnezeu, nu însă ca de o posesiune ci ca de un dar. El primește în același timp infinitatea și iubirea. Nu-i place să fie remarcat de ceilalți. Dar are bucuria de a se bucura, de a trăi, de a se îmbogăți în Dumnezeu; prin aceasta el este mai fericit decât alții. Nu este o mutilare. Este o modalitate de a lărgi orizontul interior, de a spori în înțelegere, de a fi mai înțelept și mai liber, de a nu mai fi dependent de părerile altora, de a nu mai lucra sub presiunea altora. Dumnezeu îi dă toate acestea ca mărturie a iubirii Lui.”

“Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul de grâu, de vin și de untdelemn” (Psalm 4, 7).

“Smerenia degajă duhul. Prin ea regăsim eul nostru autentic care exercită un farmec, acela al prezenței lui Dumnezeu, care se adâncește în adâncurile lui Dumnezeu. Cel care are smerenia devine un înțelept, fără a se afirma în fața celorlalți. El exercită o atracție asupra tuturor; este respectat fără ca el să o ceară.

“Smerenia se dobândește treptat. Prin gândul continuu la Dumnezeu, mintea îl lasă pe Duhul Sfânt să lucreze în ea. Smerenia este un dar al Duhului care se manifestă ca blândețea lui Hristos. Dobândirea tuturor virtuților este însoțită de o conștiință sporită a lui Dumnezeu. Cât timp ne aflăm în strădaniile pentru dobândirea virtuților, nu avem încă simțirea duhovnicească a harului lui Dumnezeu. Cu timpul, această conștiință a lui Dumnezeu e atât de puternică încât eforturile nu mai sunt dificile. Am depășit etapa strădaniilor atunci când am dobândit virtuțile.

“La început conștiința lui Dumnezeu este asociată fricii de Dumnezeu. Știu că Dumnezeu mă privește, că-mi cere aceasta, dar eu însumi nu-L văd încă. Mă gândesc la El, Îi cer ajutorul dar încă nu-L simt. Dar, când ajung la o curățire a patimilor, când devin liber, când nu mai sunt preocupat de mine însumi, atunci conștiința lui Dumnezeu este diferită. Acum Îl simt ca dulceăț, simt atracția și farmecul Său.

“Smerenia reprezintă treapta pe care am depășit eforturile de a mă curăți, de a mă elibera de patimi. Sunt într-o anume odihnă în Dumnezeu, în sânul lui Dumnezeu. Dumnezeu mă-ia ca pe un copil, îmi

arată iubirea Sa, fața Sa iubitoare, într-o legănare. Omul care se smerește în fața lui Dumnezeu are înăuntrul lui o comoară care compensează și depășește toate bucuriile pe care le au ceilalți în satisfacțiile lor. El și-a vândut toate bunurile exterioare lui pentru că a găsit în inima sa această comoară care este Dumnezeu în El Însuși.”

“Doamne, mântuiește! Doamne, sporește! Binecuvântat este cel ce vine în Numele Domnului!” (Psalm 117, 25-26).

A învăța rugăciunea

Rugăciunea este o lucrare naturală a omului. Totuși, din cauza condiției noastre căzute trebuie nu numai să ne convertim, dar și să învățăm cum să urmăm calea care ne duce la Tatăl.

“E nevoie să ne gândim la ceea ce spunem în rugăciune. “Tatăl nostru!” Trebuie să spunem aceasta reflectând la sensul acestor cuvinte, plini de iubire filială... Ce vrea să spună “Tatăl”? E Cel care mă iubește, Care se gândește la mine, Care are iubire pentru mine. Tatăl “nostru”, pentru că suntem cu toți frați. Trebuie să spun aceste cuvinte cu un sentiment de iubire pentru Dumnezeu și pentru toți oamenii. Nu trebuie să spun repede rugăciunea. Trebuie să reflectăm plini de emoție, dar să nu ne pierdem în speculații reci. De fiecare dată ne gândim într-un mod existențial la un alt sens al cuvântului, căci aceeași stare nu se repetă niciodată, este eterna reîncepere. Depinde de situația în care ne aflăm de fiecare dată.

“Este necesar să punem și o emoție în rugăciune. Dacă ne gândim la ceea ce spunem, este cu neputință să nu punem sentiment în rugăciune. “Tatăl nostru”: Tu mă iubești, în Tine mă încred. Adâncesc acest sentiment de încredere, această atracție și această iubire. Este o coborâre a minții în inimă.

“Aceste două condiții sunt tot ceea ce este necesar pentru a ne ruga. Dar mai întâi trebuie să ne concentrăm. Omul aflat într-o condiție existențială presantă se roagă mai bine: strigă către Dumnezeu, vrea să-L găsească pe Dumnezeu. Conștiința că suntem păcătoși ne așează într-o

situație existențială presantă: Doamne, ai milă! Am păcătuit, sunt vrednic de osândă, mi-e frică că voi fi osândit; dacă rămân astfel, nu mă voi putea mântui. Îmi este frică că sunt nevrednic, am nevoie de ajutorul Tău pentru a putea ieși după voia Ta. Ajută-mă să fac ceva pentru a mă schimba; căci mi-e teamă că nu o voi face așa cum trebuie. Am făcut multe păcate. Nu mă port așa cum trebuie; Am îngerămădit duhoare de păcat asupra mea; ajută-mă să fiu după voia Ta în ceea ce sunt pe cale să fac!

“Trebuie să descoperim ce înseamnă a-I mulțumi lui Dumnezeu dar fără a fi satisfăcuți, căci ceea ce am făcut, am făcut cu lipsurile noastre. Putem să-L slăvim, dacă e cu putință, cu entuziasm pentru tot ceea ce a făcut pentru noi: faptul că mi-a dat să mai trăiesc încă, să întâlnesc pe cineva care m-a ajutat. Toate împrejurările vieții îmi îngăduie să văd lucrarea lui Dumnezeu în ajutorul meu.”

Slavă Ție, Hristoase Dumnezeu nostru, slavă Ție!

“Este mai bine să ne rugăm când suntem concentrați, și să lăsăm rugăciunea când nu mai suntem, pentru a reveni apoi. Nu putem prelungi această concentrare mult timp. Treptat vom dobândi puterea de a ține această concentrare mult timp. Rugăciunea neîncetată este o mare putere; ea presupune însă că acela care o face este mereu concentrat. A putea rămâne concentrat tot timpul este cea mai mare minune. Poate că pentru cei mai mulți lucrul este mai ușor într-o rugăciune scurtă.

“Concentrându-ne, ne apropiem de Dumnezeu pentru a-L întâlni și a dobândi simțirea faptului că Dumnezeu este aici: “miluiește-mă; Tu ești bun, eu sunt păcătos; ajută-mă să adâncesc această simțire că am nevoie de Tine”. Oamenii duhovnicești ajung la această simțire a prezenței lui Dumnezeu ca lumină, ca milă.

“Aceste două condiții sunt absolut necesare. Să ne gândim sincer la ceea ce spunem: Dumnezeu este Tatăl tuturor dar și al meu; trebuie să simt tot ceea ce înseamnă cuvântul “Tată” în mine, “miluiește-mă” pe mine, “păcătosul”... Nu numai să spun, dar să și simt. Nu o spun din smerenie, ci o simt. Să ne punem într-o situație existențială foarte profundă. Punându-ne într-o astfel de situație, simțim prezența lui Dumnezeu, faptul că Dumnezeu ne atinge, că Duhul Sfânt lucrează în

mine. Această simțire nu poate veni de la mine atât de ușor. Există și lucrarea lui Dumnezeu. Toți monahii preferă această rugăciune; toată lumea o poate spune chiar în timpul lucrului, chiar mâncând...”

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!

Suntem chemați să lucrăm împreună cu Dumnezeu la instaurarea comuniunii între oameni. La fiecare Liturghie anticipăm Împărăția cerurilor. Intrăm într-o comuniune și într-o bucurie împărtășită: este pregustarea Împărăției. Dar aceasta nu ajunge. Putem prelungi această comuniune și în cotidian. Ceea ce implică faptul că avem conștiința acestei datorii a iubirii care ne revine. Dumnezeu Se face gustat de noi ca iubire, ca bucurie, ca libertate. Depinde de noi să întreținem în noi aceste daruri și să le comunicăm oamenilor și lumii cu fiecare ocazie. Pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu, oamenii și universul, așa cum Dumnezeu Se cunoaște și ne cunoaște pe noi fapăturile Sale, avem nevoie să fim eliberați de patimile noastre și să rămânem liberi.

Prin alegeri și strădanii repetate, ajung să-L văd pe Dumnezeu, pe ceilalți și toate lucrurile altfel decât ca pe niște mijloace pentru satisfacerea mea personală: ajung să-i iubesc în ei înșiși și pentru ei înșiși; mă uit pe mine cu totul în iubirea pe care o am pentru Dumnezeu, pentru oameni și pentru toate fapăturile. “Curățirea de patimi are un singur scop: cunoașterea curată a lui Dumnezeu, a oamenilor și a lucrurilor. E nevoie de calm, de echilibru și de nepătimire pentru a vedea lucrurile așa cum sunt ele, în complexitatea lor. Înaintez astfel în cunoașterea temeiurilor tainice ale persoanelor și lucrurilor. Ascult cu atenție tot ceea ce spun ceilalți. Îl cunosc pe Dumnezeu printr-o cunoaștere duhovnicească în care duhul meu, întărit prin Duhul Sfânt, este receptiv într-un mod extrem de curat și sensibilizat. Înaintez în rugăciunea neîncetată; văd lucrurile în Dumnezeu și pe Dumnezeu în lucruri. Nu mai pot face abstracție nici de Dumnezeu, nici de oameni, nici de lume.

“Când îi spun lui Dumnezeu “miluiește-mă!” îi port în conștiința și în inima mea și pe oameni și universul. A fi singur cu Dumnezeu

singur înseamnă acum a fi plin de iubirea pe care Dumnezeu o are pentru toți oamenii; singur cu Dumnezeu și unit cu toți. Lumina lui Dumnezeu este atotcuprinzătoare; îi văd pe ceilalți în El; privindu-L îi privesc pe ceilalți. Nu mai sunt doar o ființă omenească neutră care nu face rău celorlalți. Ci, în măsura în care înaintez în iubire, trec la o etapă pozitivă, văzând taina celorlalți, devenind din ce în ce mai conștient de responsabilitățile mele față de ei. Mă simt obligat să fac ceva pentru ei, să-i ajut să-și rezolve greutățile vieții, problemele lor spirituale, să-i fac să guste bucuria în Dumnezeu. Oamenii sunt atât de încărcăți, atât de chinuți de probleme interioare și exterioare. Sunt extraordinar de complecși; sensibili la fiecare situație. Oamenii sunt foarte chinuți astăzi; trebuie să îi ajutăm. Dar pentru aceasta e nevoie de o mare iubire.

“În iubire omul este bun; în iubire omul se dezvăluie. În fața iubirii mele, el se deschide, se liniștește, devine calm. Acum există cineva care-l iubește, care e plin de atenție față de el: se liniștește, se dezvăluie așa cum este; își descopere temeiul său adevărat. Atunci cunosc omul prin iubire.

“Prin limitarea pretențiilor personale prin asceză ajungem, mai întâi, să nu facem rău, să nu dăunăm celorlalți, să fim acceptabili pentru ceilalți. Apoi dorim din toată ființa noastră să ne dăruim, apoi să iubim, să-i arătăm celuilalt iubirea; iar el se descopere atunci din ce în ce mai mult. Astfel, plin de iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, voi cunoaște taina lor, voi cunoaște adâncimea persoanelor.”

Doamne Iisuse Hristoase dă-ne nouă Duhul Tău cel Sfânt și El să reverse în inimile noastre iubirea dumnezeiască! Atunci ne vom cunoaște unii pe alții așa cum ne cunoaște Tatăl nostru: fără vâl, fără judecată, fără neîncredere. Auzi rugăciunea noastră și fă ca, dincolo de toate crucile, de toate chinurile, de toate închisorile, toate făpturile să se bucure unele de altele și să Te bucure în lumina unei comuniuni nesfârșite. Ție, dumnezeiască Treime, fie slava acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

În loc de epilog

Mărturia Părintelui Dumitru Stăniloae ne îngăduie, aşadar, să urmărim lungul și pasionantul drum pe care apucă cei însetați de Absolut.

“L-am căutat pe Dumnezeu în oamenii din satul meu, apoi în cărți, în idei și simboluri. Dar acest lucru nu mi-a dat nici pacea nici iubirea.

“Într-o zi am descoperit în scrierile Sfinților Părinți ai Bisericii că e cu putință să-L întâlnești pe Dumnezeu în mod real prin rugăciune.

Și aici L-am auzit spunându-mi:

ÎNDRĂZNEȘTE SĂ ÎNȚELEGI CĂ EU, DUMNEZEU, TE IUBESC!

“Atunci, cu răbdare, m-am pus pe lucru. Astfel, am înțeles treptat că Dumnezeu e aproape, că mă iubește și că, umplându-mă de iubirea Lui, inima mea se deschide celorlalți.

“Am înțeles că iubirea e comuniunea cu Dumnezeu și cu celălalt. Și că, fără această comuniune, lumea nu e decât tristețe, ruină, distrugere, masacre. Dacă ar voi numai să trăiască în această iubire, lumea ar cunoaște viața veșnică...”

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Prefață la ediția franceză (A.M. Allchin)</i>	7
I. O viață pentru teologie	9
II. Mărturia Bisericii Ortodoxe astăzi	29
III. Comuniunea Sfinților	35
IV. Experiența Treimii	51
V. Dumnezeu Tatăl	56
VI. Hristos, Descoperitorul Treimii	64
VII. Slujirea lui Hristos	74
VIII. Duhul Care este Dumnezeu	82
IX. Darurile Duhului	98
X. Sfânta Scriptură	116
XI. Teologia și unirea cu Dumnezeu	131
XII. Iubire și timp	145
XIII. Sfântul - ființa umană după Dumnezeu	155
XIV. Compasiunea divină	162
XV. Lupta pentru comuniune	172
<i>În loc de epilog</i>	187

colecția: **DOGMATICA**

seria: *Mărturii ale Ortodoxiei Românești*

Substanța volumului de față e alcătuită dintr-o serie de "dialoguri" purtate în vara lui 1981 la Cernica între pâr. prof. D. Stăniloae și pâr. M.-A. Costa de Beauregard, preot ortodox francez. Publicate în 1983 în franceză, ele apar acum pentru prima dată în limba română, restituite spațiului spiritual și teologic românesc pe care-l ilustrează exemplar.

"Dialogurile de la Cernica" se articulează într-o inedită "mică dogmatică vorbită" reflectând probabil deliberat dispoziția temelor fundamentale ale teologiei dogmatice ortodoxe (publicată în 1978), transcrise într-un registru colocvial și într-un limbaj simplu, eliberat de erudiția patristică și argumentația pur teologică ale tratatului. Ele reprezintă, astfel o concentrare în termeni accesibili cititorului modern nespecializat, a dezvoltărilor personale ale Părintelui Stăniloae asupra locurilor comune fundamentale ale teologiei ortodoxe. Ca atare, ele constituie probabil cea mai autorizată și succintă introducere în gândirea Părintelui Stăniloae, indiscutabil cel mai important teolog ortodox al acestui sfârșit de secol.

Editura Deisis
Sibiu
1995

ISBN 973-97009-5-0